

આ પુસ્તકને રખડું મૂકી આશાતના કરવી નહિ

શ્રી

વૈરાગ્ય ભાવના.

(લઘ્યજીવોને ધર્મની સન્મુખ કરનારી અનેક પ્રકારની
હિતશિક્ષાઓની ભરપૂર)

લેખક

પંચાસજી મહારાજશ્રી ભક્તિવિજયજી ગણી

પ્રકાશક

પારેખ મંગલદાસ લાલુભાઈ—મેસાઝા

શા. કુલચંદ કેશવલાલ મસ્કટી મારકીટ—અમદાવાદ

ગા. ઉમેદભાઈ ભુરાભાઈ શાહપુર—અમદાવાદ

—પચ્ચી આશ્રિત

વિ સ, ૧૯૮૭ વીર મ ૨૪૫૭ ધ સ ૧૯૭૧

ધી “ સૂર્યપ્રકાશ ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, પાનકોરનાકા, અમદાવાદમાં
પટેલ મૂળચંદભાઈ ત્રીકમલાલે છાપી

કિંમત વાચન અને મનન

“ હુગીગીત. ”

વીતરાગ વાણી સરસ શીતળ અધિક ચદન ભાવના,
બાણી સદા ભાવે ભવી વાણે આ વૈરાગ્ય-ભાવના,
વૈરાગ્યવાસિત ચિત્ત કરવા નિત્ય ભાવે ભવીજના,
વાણે વિચારે ને સુધારે જીવન એથી આપણા

જિનસ્તુતિ ।

ત્રૈલોક્ય યુગપત્કરામ્બુજતુલ્યમુક્તાવદાલોકીકૃતે ।
જતૂના નિજયા ગિરા પરિણમદ્ યઃ સુક્તમામાપતે ॥
સ શ્રીમાન્ ભગવાન્ વિચિત્રવિધિભિર્દેવામૃતૈરર્ચિતો ।
વીતરાગવિલાસહાસરમસઃ પાયાજિનના પતિ ॥ ૧ ॥

ગુરુસ્તુતિ ।

વન્ધન્તેઽપ્રતિમપ્રભાવકૃત્ત્વા વિશ્વોપકારવ્રતા ।
દુર્દાન્તપ્રતિવાદિકુજ્જરઘટાસન્ન્રાસવળ્લીરવાઃ ।
વૈરાગ્યામૃત્તવર્પણમશ્વમિતપ્રોદામમોહાનલા' ।
સર્વત્રાપિ ગુણાદરણ્યસાનિન, શ્રીધર્મમૂરીશ્વરા ॥

પ્રસ્તાવના.

આ સંસારમા બ્રમણ કરતા મસારી જીવો સુખની અભિલાષા વાળા અને દુઃખથી કટાણેલા જ હોય છે સુખ તમામને ઇષ્ટ છે દુઃખ અનિષ્ટ છે આ પ્રકારની અનંત કાળથી સ્થિતિ હોવા છતાં દુઃખની શ્રેણિયો ઉપરાઉપર આવીને પડે છે સુખ તો કલમ મલ્લુ કે તુરતજ વીખરાઈ જાય છે આ બાગતનુ મુળ કારણ તપાસીએ તો આપણને તુરતજ માણસ પડી આવશે કે વાસ્તવિક સુખના કારણો સમ્યક્ દર્શન ગાન યાગિત્ર જીવને હજી મલ્યાજ નથી અને દુઃખના કારણો મિથ્યાત્વ અવિરતિ કષાય અને યોગ આ ચાર મુળ બધ હેતુ અને સત્તાવન ઉતર બધ હેતુ અનાદિ કાળથી આ જીવને વળગી ગ્હેલા હાવાથી જીવેલી જીદગીયેલી જીદગીઓ વીતિ ગઈ છતાં દુઃખનો અત આજો નહિ અને પૌંદ્રિક સુખમા ગૃહતા રાખી વિપયોમા આશક્તિવાલા થઈ જેમ દીવામા પતંગીયા ઝપલાય છે પ્રાણુ ખુએ છે દુઃખી થાય છે તેવી જ રીતે જીવો પણ ભવચક્રરૂપી ખાડામા ઝપલાઈ દુઃખરૂપી દીપકમા ઝપલાય છે પૌંદ્રિક સુખ થોડા જ કાળમા વીખરાઈ જવાથી અને પરિણામે દુઃખ ઉપરિચયત થવાથી અનંત યાનીયો તે પૌંદ્રિક સુખને પણ દુઃખ જ કહી જતાવે છે શ્રી જૈનશાસનમા આ વસ્તુ ઉપર ધણો જ સુદર પ્રકાશ પાડ્યો છે સુખના સાધન અને દુઃખનાં કારણોનું સુક્ષ્મ રીતે અવલોકન કરી પેહવાને સેવાય અને બીજાથી બચાય તેવો સુદર વૈગખનો ગ્રંથો જતાબ્યો છે ઉપર જતાવેલ ચાર મુળ બધ હેતુ અને સત્તાવન ઉતર બધ હેતુ દુઃખનું મુળ કારણ છે જ્યાં સુધી આત્મા પૌંદ્રિક સુખમા રાવતો હોય જડમા આનંદ માનતો હોય ત્યાં સુધી જોના હાથમા ખગ સુખનો માર્ગ આવતો નથી જૈનશાસન તો પ્રત્યેક આત્મામા પરમાત્માપણ આરોપે છે જૈનશાસન દરેક આત્માને પ્રણુ જનવાને ગ્રેરે છે અને તે પ્રણુતાની પ્રાપ્તિ માટે અહિંસા મજમ તપરૂપ ધર્મનું આરાધન કરવું જોઈએ આવું આરાધન જીવોને વૈગખ-ગ્ગા વિના થઈ શકતું નથી વૈરાગ્ય

વિરકતભાવના અર્થાત્ સ્વર્માં સ્વ ભુદ્ધિ અને પરમાં પર ભુદ્ધિ પૂર્વ
 કના જીવન વાલો સાચો વૈગમી કહેવાય છે આવા ઉત્તમ પ્રકારના
 વૈરાગ્યને પ્રાપ્ત કરવા મુશ્કેલીજનોનો મમાગમ અને વૈરાગ્યના પુસ્તકોનું
 અવલોકન કરજીએ છે, વૈરાગ્યના પુસ્તકો ધણું હોવા છતાં આ
 વૈરાગ્ય ભાવના નામનું ક્ષુદ્ર પુસ્તક પણ બાળ જીવોને અત્યંત ઉપ
 યોગી છે આ પુસ્તકની નાની મોટી ચાર આવૃત્તિ જુનાજુના મહ
 રથો તરફથી દરેક વખત સુધારા વધારા સાથે છપાઈ બહાર પડેલ
 છતાં પુસ્તકની મામણી આપુ ગ્રહેતાં આ પાંચમી આવૃત્તિમાં કેટલોક
 વધારો કરી બહાર પાડવાની તક પ્રાપ્ત થઈ તેજ તેની કેટલી ઉપ
 યોગીતા સૂચન કરે છે તે વાચક વર્ગ જોઈ શકશે આ જુમ્મા વૈરા
 ગ્યના વિષયો પેઠી મુક્તમ નિજોદમાં રહેલ જીવોના ભવોની મજાતરી
 તથા તેઓના જન્મ મરણાદિકના દુ ખોનું વર્ણન તથા બાહ્ય નિર્જે
 દથી તિર્થંચ પચેન્દ્રિય સુધી જીવોની ગમ્મડપગી પુણ્યપ્રકરે મલેલ
 માનવમવનું મહત્વ તેમાં પણ દુર્લભ એવું ધમ શ્રવણ તેમાં વિધન
 કરનારા તેર મહીઆના સ્વરૂપ તથા હિતોપદેશ વીગેરે વિષયો, આ
 પુસ્તકમાં મુખ્યપણે છે દુકમાં ર્મના પવિત્ર માર્ગે જીવોને ઠેરી
 જવાનો કતનિઃ હેતુ છે અને તે આ પુસ્તકની રચના તરફ જોતાં
 સદૃશ થયેલ જણાય છે આ જુક બપોવામાં એમાણા તથા સમૌ
 વીગેરે ગામોના સદ્મહરથો તરફથી આર્થિક સદાય મળી છે તેઓના
 નામ જોડેના પેજમાં આપ્યા છે તેમ વધી જવાણ કાપવાતા સા
 મનસુખલાય કાલાભાર્થ ના કેટલાંક વૈરાગ્યોપદેશ પડે જુના જુના
 વિષયોના આપવામાં આવ્યા છે પ્રથમની ચાર આવૃત્તિથી વાંચક વર્ગને
 જે આત્મિક સુખનો લાભ થયો હોય તેથી પણ વધારે ચામ તેનું
 ધરિજો છીએ આ પુસ્તકમાં મતિ હોયથી જે કાંઈ જુલ ગ્રહેવા પામી
 હોય તેને માટે ક્ષમા ઇચ્છતાં આહિયે છીએ કે વાચક વર્ગ આ પુ
 સ્તકને આદ્યત વાંચી વૈરાગ્યના ગે રગાઓ અસ્તુ

ઉમેદલાઈ જુનાભાઈ

શાકપુર દોલતનો ખાચો અમદાવાદ

આ પુસ્તક છપાવામાં સહાય કરનાર ગ્રહસ્થોની નામાવલી.

૪૫૦) મેસાણાના સદગ્રહસ્થો તર
ફથી મુનિરાજ શ્રી જીવન
વિજયના ઉપદેશથી

- ૫૧) પાટે ત્રીકમચદ હીગચદ
૫૧) ગાધી અબાલાય ધરમચદ
૫૧) શા હાલાભાઈ વેલાભાઈ
૫૧) પારેખ પ્રભુદામ જેસ ગભાઈ
૫૧) વોરા કીશોરચદ હાથીચદ
૨૫) પારેખ મરૂપચદ લક્ષ્મીભાઈ
૨૫) દોસી બબલદામ નગીનદાસ
૧૫) શા મણીનાથ ત્રીભોવન ામ
ની વિધવા બાઈ સમુ
૨૫) દોસી હરભોવનદાસ ગૌત-
મદામ
૨૫) શા બીખાભાઈ હાથીભાઈ
૨૫) પટવા મણીલાલ દોલાભાઈ
૧૨૧ શા પુનમચદ હરજીવન
૫) શા અબાલાય મુનીલાલ
૧૦) શા જગજીવનનામ કેશવલાલ
૫) વોરા ખોડીદાસ ત્રીકમ
૧૨૧ શા કુલચદ બાયચદ

૫૧) શા કુલચદ કેશવલાલ
અમદાવાદ, શાહપુર

૩૦) ઝવેરી પોપટલાલ કેવલ
દામની પુત્રી બાઈ કેવલીના

સ્મરણાર્થે મુનિરાજ કચન
વિજયજીના ઉપદેશથી

૧૨૫) શા જેસગભાઈ સાંકલચદ
સમૌ વાલાનાં માતૃશ્રી ના
સ્મરણાર્થે

૬૨૧ શા મોહનલાલ નાગરદાસ
માણસાવાળા

૫૦) શા કેશવલાલ ત્રીકમચદ
પ્રાંતીજવાલા

૨૫) શા હિમેન્દ્રભાઈ જીગભાઈ
શાહપુર દોલતનો ખાચો

૧૦) શા પુનમચદ વાલચદ, તેમના
પિતાશ્રી વાલચદ રવચદના
સ્મરણાર્થે પુલપરાવાળા
શાહપુર કુવાવાળી પોળ

शुद्धिपत्रक

पाठ	सीटी	अशुद्ध	शुद्ध
४	६	तरण्या	तेरण्या
४	१८	मजे	मज्जे
६	२२	मुक्क्या	मुक्क्या
१४	१०	देयलीओ	दयगेओ
१५	१२	जज	जम
१५	१२	मिध्यात्थ	मिध्यात्थ
२१	२२	आण्णआध	आण्णआध
३७	४	सुल्ल	सुल्ल
३७	११	पेय	पेय
३७	१८	ओधओध	ओध
४४	२	मवान्त	मयन्ति
४५	२४	स्थभायिका	स्थभायिकी
५२	१६	गृह	गृह
५२	२०	तत्समो	तत्समो
५४	७	अस्मिन्	अस्मिन्
५७	१३	अस्मिन्	अस्मिन्
५८	५	तयोदुत्त	तयोदुत्त
५८	२३	ससाराब्ध	ससाराब्ध
५८	२१	विषय	विषय
५८	२१	दृष्टा	दृष्टा
६३	२१	यस्तुनि	यस्तुनि
६६	१४	रहे ने	रहेने
७३	२४	अन्व	अन्व
७८	६	घन्यो	घन्या

७६	१४	कि	किं
८०	६	द्वयम्	द्वयम्
८०	१४	मूर्ति	मूर्ति
८०	१७	विभ्रति	विभ्रति
८०	२१	निर्भसताने	निर्भसताने
८१	६	मूर्ति	मूर्ति
८१	६	नन्दित	नन्दित
८३	१०	किमेप	किमेप
८३	११	वाऽस्य	किंवाऽस्य
८४	११	भूता	भूतो
८४	११	चरितवान्	चरितवान्
८६	६	नमुत्यु	नमुत्युण
८६	११	पडिणिरफमइ	पडिणिफस्वमइ
८६	६	कययली	कययलि
८६	१५	अचेइ	अचेइ
८६	१७	इसि	ईसि
८६	१७	पच्चणमइ	पच्चुण्णमइ
८६	१७	घयासि	घयासो
८६	१८	जिणघराओ	जिणघराओ
८६	१६	पडिनिस्वमइ	पडिनिफस्वमइ
८७	१८	दिणेणा	दिणेणो
८७	१८	कि	किं
८७	२०	दुवालसम	दुवाळसम
८२	५	मध्यान	मध्ये
८२	७	पूजनाथी	पूजनाथी
८३	१३	माप्पो	माप्पो
१००	७	सयात	सयत
१०३	२३	आत्मनिदा	आत्मनिदा
१०४	४	कार्योभां	कार्योभां

૧૦૫	૧૩	વસ્તુની	વસ્તુની
૧૦૭	૪	ગતિ	ગતિ
૧૦૭	૪	પક્ષનો	પક્ષનો
૧૦૮	૪	પરાધાષ	પરાધાષ
૧૧૧	૧૧	આયુવાગા	આયુવાગા
૧૧૨	૬	વિગ્ધો	વિગ્ધો
૧૧૨	૬	પટિસ્પદે	પટિસ્પદે
૧૧૨	૧૪	ભાવમા	ભાવમા
૧૧૪	૧૦	ઢાંચેમતો	ઢાંચેમતો
૧૧૪	૧૧	ધમ્મે	ધમ્મે
૧૧૫	૭	કામાડ્ડરખ્ય	કામાલખ્ય
૧૧૬	૭	અકાઝળ	અકાઝળ
૧૧૬	૧૩	સપાહિજો	સપાહિજો
૧૧૬	૧૭	કાઝળ	કાઝળ
૧૧૭	૪	પયગ્મ	પયગ્મ
૧૧૭	૧૦	મુફ્ત	મુફ્ત
૧૧૭	૧૦	પયત્તાળ	પયત્તાળ
૧૧૯	૧૪	અરહુ	અરહુ
૧૨૩	૨	અનનિ	અનનિ
૧૨૬	૧૩	દેહ	દેહ
૧૨૬	૧૩	ધુય	ધુય
૧૨૬	૧૪	મૂદો	મૂદો
૧૩૧	૬	સખાગ્યુ	સખાગ્યુ
૧૩૩	૧૪	પાપમીરુ	પાપમીરુ
૧૩૩	૧૯	નુપ્પુત	નુપ્પુત
૧૩૪	૨	પ્રતિયથેન્	પ્રતિયથેન
૧૩૪	૩	યયાયધ	યયાયધ
૧૩૪	૪	નિયિષ્ઠ	નિયિષ્ઠ
૧૩૪	૧૦	ગૃહિ	ગૃહો
૧૩૫	૨૨	આશન	આશન

૧૪૪	૪	છુન્ન	છુન્ન
૧૪૭	૧	એકાણુ	એકાણુ
૧૫૦	૧૩	નાવન	નવિન
૧૫૪	૯	મળ્ય	મળ્યા
૧૫૫	૧૮	કરણ	કરણ
૧૫૫	૧૮	પુરસ્કહે	પુરસ્કહે
૧૫૮	૧	ખપાવનો	ખપાવતો
૧૫૯	૧	પામ્વા	પામ્યા
૧૬૫	૧૧	પરાવતના	પરાવર્તના
૧૭૨	૫	કાધ	કોધ
૧૭૬	૨૩	કાથો	કાથો
૧૭૮	૧૮	સ્વામિસુ	સ્વામિસુ
૧૭૯	૭	વસણામિ	વસણમિ
૧૮૦	૧૩	સમત્ત	સમત્ત
૧૮૨	૨	દોઝનો	દોષનો
૧૮૬	૧૦	પુવ્વ	પુવ્વ
૧૮૬	૧૦	વિત્તિસુ	વિત્તિસુ
૧૮૯	૧૫	નમસ્કા	નમસ્કાર
૨૦૬	૧૮	કમોના	કમોના
૨૨૮	૨	તથા	તથા
૨૩૦	૧૦	માહમ	માહિમા
૨૩૨	૭	નાથને	સાધને
૨૪૩	૭	સકિતથ	સકેતથ
૨૩૪	૧૬	છટ્ટ	છટ્ટ
૨૫૮	૩	નિષેધક	નિષેધક
૨૫૯	૧૪	ઉલ્લધી	ઉલ્લધી
૨૬૪	૧૩	પાણી	પાણી
૨૬૭	૨	નાહ	નહિ
૨૬૭	૩	વતે	વતે
૨૬૭	૩	અવળો	અધળો
૨૭૦	૨૪	નહિર	નહિરે
૨૭૧	૧૬	કદાતહી	કદાઅહી

વિષયાનુક્રમણિકા

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	ધર્મ વિના જીવોનું અર્થ પતન	૧
૨	સૂક્ષ્મ નિગોદના જીવોના જીવોની ગણતરી તથા કુ ખ	૩
૩	બાહ્ય નિગોદથી તિર્યક પચેદ્રિય સુધી રચના	૫
૪	માનવજાતની કઠિનતાને સૂચવનારો દર્શાવો	૬
૫	ધર્મશ્રવણ દુર્લભ	૧૦
૬	મિથ્યાત્વ ઉપર દેવશર્માનું દર્શાવ	૧૨
૭	સદગુરુનો સંયોગ મળ્યો	૧૬
૮	તેર કાઠીયાનું સ્વરૂપ	૨૦
૯	આત્માને હિતશિક્ષા	૩૬
૧૦	અનિત્યાદિ બાર જાવના	૫૬
૧૧	શુભજાવના ઉપર ચાર ચોરની કથા	૭૦
૧૨	જિન પ્રતિમાના દર્શન કેવી રીતે કરવા	૭૩
૧૩	પરમાત્મા મહાવીરના ગુણો	૭૫
૧૪	સૂત્રોમાં જિનપ્રતિમાનો અધિકાર	૮૩
૧૫	અનાથી મુનીનું દર્શાવ	૮૫
૧૬	આવના ચોવીશીમાં થવાવાના તીર્થકરોનાં નામ	૧૦૧
૧૭	હિતોપદેશ	૧૦૪
૧૮	સાત પ્રકારે આયુષ્ય વૃદ્ધિ	૧૦૮
૧૯	ધર્મકર્મમાં વિનય નહીં કરવા વિષે	૧૧૩
૨૦	લક્ષ્મીની સમજતા	૧૧૮
૨૧	કુતલકેવી રાણીનું દર્શાવ	૧૨૦
૨૨	દેવ' મ બક્ષણ કરવા ઉપર સાગરોકનું દર્શાવ	૧૨૫
૨૩	ઉગ્રીનું દર્શાવ	૧૨૮
૨૪	કર્મસાર અને પુણ્યસારનું હુક દર્શાવ	૧૩૦
૨૫	માર્માનુસારીના પાત્રીસ ગુણો	૧૩૩
૨૬	ઉદારતા ઉપર કુમારપાળ રાખનું દર્શાવ	૧૪૬
૨૭	વરુપાલ તેજપાલ વિગેરેના શુભ કાર્યો	૧૫૦
૨૮	જીવને મમ્મકૃત્વની પ્રાપ્તિ	૧૫૪
૨૯	દ્વાયિક સમ્મકૃત્વ	૧૫૭
૩૦	સમકિતની પ્રાપ્તિ	૧૫૮
૩૧	સમ્મકૃત્વની પ્રાપ્તિ અનંતર આત્મ આનંદ	૧૫૯
૩૨	શ્રાવકના ત્રણ મનોરથ	૧૬૧

૩૩	ભવ્ય જીવને સચમ પ્રાપ્તિ અનંતર મોક્ષપ્રાપ્તિ	૧૬૮
૩૪	મોક્ષના ચાર અંગ ઉત્તરોત્તર વિગેષ દુર્લભ છે	૧૭૦
૩૫	અંત સમયની આરાધના	૧૭૭
૩૬	અતિચાર વિસ્તાર	
૩૭	બાગ્દત મળધી આલોચના (પહેલો અધિકાર)	૧૮૨
૩૮	વ્રતોચ્ચારણ (બીજો અધિકાર)	૧૮૪
૩૯	ત્રીજો અધિકાર-જીવ ખમાવવા	૧૮૬
૪૦	ચોથો અધિકાર અદાગ પાપસ્થાનક તજવા	૧૮૮
૪૧	પાચમે અધિકાર-ચાર ચરણ	૧૮૮
૪૨	છઠ્ઠો અધિકાર-દુષ્ટતાની નિંદા	૧૯૪
૪૩	સાતમે અધિકાર સુકૃતની અનુમોદના અને પીસ્તાલીસ આગમના નામ	૧૯૪
૪૪	આઠમે અધિકાર શુભભાવના	૧૯૬
૪૫	નવમે અધિકાર અનંશન (આદ્યાર ત્યાગરૂપ)	૧૯૬
૪૬	દશમે અધિકાર નમસ્કાર કરવા	૧૯૬
૪૭	શ્રી પુન્યપ્રમાણનું સ્તવન	૧૯૭
૪૮	શ્રી પદ્માવતી આરાધના	૨૦૬
૪૯	શુભચિતવન કરવાની છેલ્લી લનામણુ	૨૦૮
૫૦	હિતશીક્ષા તથા નીતિમય જીવન શુભરવા એ બોલ	૨૧૦
૫૧	વૈરાગ્ય સબધી દુહા (૧૧)	૨૧૪
૫૨	હિતશીક્ષા સબધી દુહા (૪૮)	૨૧૫
૫૩	અધ્યાત્મ સબધી દુહા (૩૯)	૨૧૮
૫૪	ભુજ ગી છંદ તથા વૈરાગ્યપદ	૨૨૨
૫૫	દો-ચોથો સ્તવનો સંજ્ઞાઓ ગદ્યલીયો	૨૨૩થી
૧	શ્રી ગૌતમ સ્વામીનો છંદ	૨૨૩
૨	શ્રી સીમધેગ જિન સ્તુતિ	૨૨૪
૩	શ્રી સિદ્ધચક્રની સ્તુતિ	૨૨૫
૪	શ્રી સિદ્ધાચળની તલાટીનું સ્તવન	૨૨૬
૫	શ્રી રાયણ પગલીનું સ્તવન	૨૨૭
૬	શ્રી પુરૂરિક સ્વામીનું સ્તવન	૨૨૮
૭	શ્રી પુરૂરિક સ્વામીનું સ્તવન	૨૨૮
૮	શ્રી શાંતિજિન સ્તવન	૨૨૮
૯	શ્રી અજીતજિન સ્તવન	૨૩૦

૧૦	શ્રી પાશ્વજિન સ્તવન	૧૩૧
૧૧	શ્રી કૃત્યુજિન સ્તવન	૨૩૧
૧૨	શ્રી સિદ્ધચક્રનું સ્તવન	૨૩૨
૧૩	શ્રી સિદ્ધચક્રનું સ્તવન	૨૩૩
૧૪	શ્રી વીરાસ્થાનકર્તુ સ્તવન	૨૩૪
૧૫	શ્રી અનન્તમયની સંજ્ઞા	૨૩૬
૧૬	શ્રી કડીયારાની મંજ્ઞા	૨૩૭
૧૭	શ્રી માયાની સંજ્ઞા	૨૪૦
૧૮	શ્રી વૈરાગ્યની સંજ્ઞા (૪)	૨૪૧
૧૯	શ્રી બીડી પીવાની મંજ્ઞા	૨૪૪
૨૦	શ્રી શિખામણી સંજ્ઞા	૨૪૫
૨૧	શ્રી ચેતનને શિખામણી સંજ્ઞા	૨૪૭
૨૨	શ્રી ગજસુકામણી સંજ્ઞા	૨૪૮
૨૩	શ્રી સમક્ષિતની સંજ્ઞા	૨૪૯
૨૪	શ્રી વૈરાગ્યની સંજ્ઞા	૨૪૯
૨૫	શ્રી શ્રાવકને હિતશિક્ષાની સંજ્ઞા	૨૫૦
૨૬	શ્રી મનસ્થિર કરવા ઉપર સંજ્ઞા	૨૫૧
૨૭	શ્રી વલ્લુકારાની સંજ્ઞા	૨૫૨
૨૮	શ્રી આત્મહિત સંજ્ઞા	૨૫૪
૨૯	શ્રી બારબાવનાની મહત્ત્વી	૨૫૫
૩૦	શ્રી સામાયક કરવા વિષે મહત્ત્વી	૨૫૬
૩૧	શ્રી ગુરુગુણ	૨૫૭
૩૨	શ્રી મિથ્યાત્વી પર્વ નિરોધક	૨૫૮
૩૩	શ્રી સાતવારની	૨૬૦
૩૪	શ્રી વૈરાગ્યની	૨૬૧
૩૫	શ્રી ચેતનહિત શિક્ષા	૨૬૨
૩૬	શ્રી શ્રાવકના આચાર વિષે	૨૬૪
૩૭	શ્રી શ્રી ધર્મ વિષે હિતશિક્ષા	૨૬૫
૩૮	શ્રી અપુર્વ અવસ્થા	૨૬૬
૩૯	શ્રી ગુરુ મહારાજાવધે	૨૬૭
૪૦	શ્રી ગુરુ મહારાજા વિહાર કરે તેવા સમયમા આવતી	૨૬૯
૪૧	શ્રી પદ્મવલ્લુ પર્વની	૨૭૦
૪૨	શ્રી પદ્મવલ્લુ પર્વની	૨૭૧

પન્યાસની ૪ શ્રી ભક્તિવિજયજો ગણા ।

૪ મ સ. ૧૯૩ આગો શુ ૮ (શમી) ગયા ૩ ૧૯૫૭ મહા વ
 અભિષદ પન્યાસપદ
 સ. ૧૯૭૫ અસાદ શુદ્ધ ૨ કપર્વજ સ ૧૯૭૫ અસાદ ૨

શ્રી ક્ષત્રેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ ।

શ્રી વૈરાગ્ય ભાવના.

નમો દુર્વાસરાગાદિ—વૈરિવારનિવારિણે ।

અર્હતે યોગિનાથાય, મહાવીરાય તાયિને ॥ ૧ ॥

ધર્મ વિના જીવોનું અધ પતન.

જગત માત્રનું હિત ઈચ્છનારા દેવાધિદેવ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા શ્રી મહાવીર પ્રભુએ સસારી જીવોને સમારના આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ, મયોગ, વિયોગ, જન્મ, જરા, મરણાદિ દુ ખોથી મુક્ત કરવા અને અવિનાશી શાશ્વત સુખને પ્રાપ્ત કરાવવા માટેજ મુક્તિનો માર્ગ બતાવ્યો છે જે માર્ગને અનુસરી ઘણા સભ્ય જીવો અનાદિ કાળના સસારના કલેષોનો ઉચ્છેદ કરી મુક્તિ નગરમાં આત્માનો અખડ આનંદ અનુભવી રહ્યા છે

ત્યારે તે દેવાધિદેવના બતાવેલ માર્ગને નહિ અનુસરનારા, અનાદિ કાળની પૌદ્ગલિક વાસનાને આધિન બનેલા ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર પુરુષાર્થમાં અર્થ અને કામની પીપાસામાં ગુથાયેલા, ધર્મના પ્રભાવથી મોક્ષસુખની પ્રાપ્તિ મનુષ્ય સવમા સુલભ હોવા છતાં તેનો આદર નહિ કરનારા, મળેલી માનસવાદિ ઉત્તરોત્તર ગુણ સામગ્રીને હારી જઈ અધોગતિમાં ચાલ્યા જાય છે તેમાંથી વળી ડેટલાએ બહુલકર્મી જીવો નીચા ઉતરતા ઉતરતા ઠેઠ સૂક્ષ્મ નિગોદ સુધી પહોંચી અનંત દુ ખોને આધિન થઈ પડે છે અનાદિ કાળથી સૂક્ષ્મ નિગોદમાં રહેલા જીવો અને સવબ્રમણ્ય કરીને પાછા સૂક્ષ્મ

ગયેલા જીવોના હુ ખોમા બીલકુલ ફેરફાર નથી અને પ્રકારના તે સૂક્ષ્મ નિગોદીયા જીવોને હુ ખોની શ્રેણિ તો નીચે ખતાવાશે તે સરખીજ બાણવી ક્ષત લવબ્રમણ કરીને ઠેઠ સૂક્ષ્મ નિગોદમ ગયા તે વ્યવહારિક જીવો ગણાય છે અને અનતા કાળથી કોઈ દિવસ પણ બહાર નહિ નીકળેલા અવ્યવહારીયા ગણાય છે, અનાદિ નિગોદ જે ચૈદ્ર રાજ્યોકમા ઠાસીને ભરેલી છે તે નિગોદના અસખ્યાતા ગોળા છે, અકેકે ગોળે અસખ્યાતા તે નિગોદના જીવોના શરીરો છે અને અકેકા શરીરમા અનતા જીવો છે જે જીવો કેવળી ભગવતની જ્ઞાનદ્રષ્ટિ સિવાય બીજા કોઈથી પણ દેખી શકાય તેવા નથી જ્યારે એવા અતીન્દ્રિય પદાર્થો સર્વજ્ઞ પરમાત્માવિના કોઈ દેખી શકવાને સમર્થ નથી, તો પછી શાસ્ત્રમા ખતાવવાની કે કથન કરવાની તો બીજાની શક્તિ કયાથી જ કોઈ શકે ?

સર્વજ્ઞ પ્રભુના રાગદ્વેષ મૂળથી નાગ પામ્યા હોય છે જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય અને અતરાય આ ચારે ધાતીકર્મની પ્રકૃતિઓ બધ ઉદય ઉદીરણા અને સત્તાથી મૂળથી નાશ પામવાને લીધે આત્માની અપૂર્વ શક્તિ પ્રગટવાથી કેવળ જ્ઞાનવડે યથાસ્થિત વસ્તુ જેવા સ્વરૂપમા છે તેવીજ રીતે જોઈને ભવ્ય જીવોને ખતાવે છે લોકાલોકર્તૃ સ્વરૂપ સમયે સમયે તેમના કેવલજ્ઞાનમા પ્રકાશિત થઈ રહ્યું હોય છે, જેથી તેઓના ખતાવેલા નિગોદાદિ અતીન્દ્રિય પદાર્થોમા લેશ માત્ર પણ શકા રાખવા જેવું નથી એ કારણથી જ—

તદમેવ સચ જ જિણેર્હિ માસિય

‘તેજ સાચુ કે જે જિનેશ્વરદેવે લાખ્યું છે’ તેમા આત્મા ! લેશ માત્ર પણ શકા કરીશ નહિ તારી બુદ્ધિ અને પરમાત્માના જ્ઞાન આગળ તે લેશ માત્ર પણ કાર્ય ન કર

શકે તે સ્વાભાવિક છે સર્વજ્ઞ પ્રભુના વચન ઉપર શ્રદ્ધા કરનાર
જીવ અનાદિ કાળના મિથ્યાત્વને તોડી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે
અને પરપરાએ સસારના દુઃખથી પણ શીઘ્ર મુક્ત થાય છે ત્યારે
શકા રાખનાર સમ્યક્ત્વની હોય તો સમ્યક્ત્વથી બ્રહ્મ થઈ જમાલી
પ્રમુખની માફક સસારમાં રહે છે હવે પ્રથમ કહેલ નિગોદનું સ્વ-
રૂપ જિનેશ્વરદેવે ઘણા વિસ્તારથી સિદ્ધાંતમાં બતાવ્યું છે તેનો
વિશેષ ઉલ્લેખ નહિ કરતા દ્રઢ નિગોદના જીવોના જન્મ મરણરૂપ
અસદ્દા હુ જોનું વિવરણ લખી જીવોના હિતને માટે બતાવાય છે

આ જીવે સૂક્ષ્મનિગોદમાં અનંતો કાળ કાઢ્યો, તેમાં જન્મ-
મરણની વેદનાઓ ઘણી સહન કરી, તે એક શ્વાસોશ્વાસથી
માડીને પુદ્ગલ પરાવર્તન કાળ સુધીમાં તેના લવોની ગણતરી
વિગેરે હકીકત બહુવાથી ખબર પડશે તે અવસ્થામાં આ જીવે
હુ જોને સહન કરવામાં બાકી રાખી નથી

સૂક્ષ્મ નિગોદના લવોની ગણતરી તથા હુ ખ

એક શ્વાસોશ્વાસમાં સત્ર લવ
જાહેરા કર્યા

એક મહાવર્તમાં પાસઠ હજાર
પાચ્ચે ને છત્રીશ લવો કર્યા
૬૫૫૩૬

એક દિવસમાં ૧૯૬૬૦૮૦ જો-
ગણીશ લાખ છાસઠ હજાર
જો શી લવો કર્યા

એક માસમાં ૫૮૯૮૨૪૦૦ પાચ
કોડ નેવાશી લાખ બાશી હ
જાર ને ચારશે લવો કર્યા

એક વરસમાં તેજ નિગો-
દિયા જીવે ૭૦૭૭૮૮૮૦૦
સીતેર કોડ સતોતેર લાખ
અઠ્યાશી હજારને આઠસો
લવો કર્યા જેટલા જેટલા
લવો બતાવ્યા તેટલી વ-
ખત જન્મ મરણ સમજવું

હવે સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી વિચારવાનું એટલું જ કે, એક વર-
સમા ઉપર બતાવેલ ભવો આ છવે તે સ્થાનમા ઠર્યા તો
અસખ્યાતા વર્ધનું એક પટયોપમ, દશ કોટાકોટી મટયોપ
મનું એક સાગરોપમ, વીશ કોટાકોટી સાગરોપમની ઉત્સ
પિંછી ને અવસપિંછી મળી એક કાળચક્ર, અનંતા કાળચક્રનું
એક પુદ્ગલ પરાવર્તન તેવા અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન કાળ
સુધી તે નિગોદમા રહેલા છવે કેટલા ભવો ઠર્યા ? કેટલી
વેદનાઓ અહીં કરી ? આ બાબતમા શાસ્ત્રકાર મહારાજ
બતાવે ■ જે—

જ નરણ નરહયા, દુહાઈ પાવંતિ ધોર અણતાઈ ।

તત્તો અણતગુણિઅ, નિગોઅમજ્જો દુહ હોઈ ॥ ૧ ॥

અર્થ—“નરકમા રહેલા નારકી છવો ધોર અનંતા
દુ ખોને પામે છે, તે નરકના દુ ખોથી પણ અનંતગણા દુ ખો
નિગોદમા રહેલા છવો ભોગવી રહ્યા છે ”

વિવેચન—નિગોદમા અનંતા છવોને રહેવાનું એવળ
શરીર હોવાથી ઘણાજ સાકડા સ્થાનમા અવ્યક્ત તીવ્ર વેદનાઓ
ભોગવવી પડે ■ તે પણ કયા સુધી-કેટલા કાળ સુધી ?
બાબત શાસ્ત્રકાર સ્પષ્ટ સમર્થન કરતા દેખાવે છે—

તમ્મી નિગોઅમજ્જો, વસિઓ રે જીવ વમ્મવસા ।

વિસહતો તિવ્વ સુ સ્વ, અણતપુગ્ગલપરાવત્તે ॥ ૧ ॥

અર્થ—“ તે નિગોદની અદર હે છવ ! કર્મના વ
યથો થકો તીક્ષ્ણ દુ ખોને સહન કરતો અનંત પુદ્ગલ પરા
ર્તન સુધી વસ્યો છે ”

વિવેચન—કર્મના વશ થકી નિગોદમા અનતા પુદ્ગલ પરાવર્તન સુધી આ જીવને રહેલું પડ્યું, ઘોર દુ ખો સહન કરવા પડ્યા, એક પુદ્ગલ પરાવર્તનનો અનતો કાળ છે, તો પછી અનતા પુદ્ગલ પરાવર્તનનું તો કહેવું શું ?

પુદ્ગલ પરાવર્તનનું સ્વરૂપ વણા આગમોમા તથા પાચમા કર્મશ્રન્ધમા વિસ્તારથી બતાવ્યું છે, તે ગુરુગમતાથી સમજવું જેથી માણુમ પડશે જે આ જીવ અનતાનત કાળ સુધી નિગોદમા રહીને-અથાગ વેદના સહન કરીને આવ્યો છે તો હવે કોઈવાર પણ તેવા દુ ખો ઉદયમા ન આવે તેવા ઉપાયો યોજવા લેઈએ

આટલું તો સહુ કોઈ સમજી શકે છે જે એકવાર જે કાર્ય કરવાથી ઘણી વેદનાઓ થઈ હોય, જેનાથી પારાવાર નુકશાન થયું હોય અને વળી જેનાથી મરણાત કષ્ટ ઉત્પન્ન થયું હોય તેવા કાર્યમા મૂર્ખ માણુમ પણ પ્રવૃત્તિ ન કરે તો પછી મુશ અને સમજી માણુસ તો પ્રવૃત્તિ કેમજ કરે ? છતાં જો તેવા અઘોર પાપ કરી નિગોદના સ્થાનમા જવા જેવી પ્રવૃત્તિ કરે તો તેને કેવો સમજવો ? તેનો દરેક લબ્ધ જીવોએ વિચાર કરવો

બાહર નિગોદથી તિર્યચ પચેન્દ્રિય સુધી રચળવું .

સૂક્ષ્મ નિગોદમા અનતો કાળ કાઢી અકામ નિર્જરાપડે આ જીવ બાહર નિગોદમા ઉત્પન્ન થયો ત્યાં બટાટા ગાજર, મુળાના કાઢા, સકરકંદ, ચેગ, લીલુ આદિ વિગેરે વિગેરે જેમાં અનત જીવોનું એક શરીર છે તેવી અનતકાય વનસ્પતિમા- બાહર નિગોદમાં પ્રવેશ કરી ઘણું રચળજો. ઘણી વેદના લોગ

વીને ત્યાથી પણ અકામ નિર્જ્વાના યોગથી પુણ્યની રાશી વધવાથી પૃથ્વીકાયમા માટી પાષાણુ વિગેરેમા, તથા અપ્કાયમા તેલકાયમા, વાયુકાયમા, પ્રત્યેક વનસ્પતિ ઝાયમા ગેઈન્દ્રિયમા, તેઈન્દ્રિયમા ચૈરેન્દ્રિયમા, તિર્થ્ય પચેન્દ્રિયમા અનુક્રમે કે અનુક્રમ વિના જન્મ મરણના ફેરા કરી ઘણું કાળ હુ ખમય શુમાવ્યો, તિર્થ્ય પચેન્દ્રિયમા જલચર, થલચર, ખેચર, ઉરપરીમર્ષ, હુજપરીસ્પર્ષ, એ પાચ સુખર્ષિમ તથા પાચ ગર્ભજ એ દસ પર્યાયા તથા દશ અપર્યાયા મળી વીશે લેહમા અત્યંત કાળ જવાથી મનુષ્ય ભવ પામવો તો બહુ કઠીન થયો, માનવ જીવગી મળવી કાઈ સહેલી નથી કે જલદી મળી ગઈ છતાં કદાચ મળી, તે વખતે પ્રમાદના નેરથી જો શુમાવી બેઠો તો ફરીથી મળવી બહુજ કઠીન સમજવી તે માનવ ભવની કઠિનતાને સૂચવનારા તીર્થિકર ગણુધરોએ સૂત્ર સિદ્ધાન્તમા દશ દષ્ટાન્તો બતાવ્યા છે તે ઘણા અન્યોમા અને અરિત્રોમા પ્રસિદ્ધ થયેલા હોવાથી અહીં બધા દષ્ટાતો ન બતાવતાં ફક્ત ત્રણ ચાલુ હુ દષ્ટાતો બતાવ્યા છે

માનવભવની કઠિનતાને સૂચવનારા દષ્ટાતો

દષ્ટાત પહેલું

કોઈ રાજાએ કૌતુક જોવા માટે આ ભરતમેત્રમા નિપજતા તમામ જાતિના ધાન્યો એકઠા કરાવોને તેમા એક ટોર સરસવના દાણા ન બાવ્યા. તે સરસવના દાણા તે ધાન્યોની સાથે ભેગશેજ કરી દીધા-પડી કોઈ સો વગસની ઘરડી ડાશી કે જેના હાથ, પગ, માથુ વિગેરે અજ મુજે છે તેવી ટાગીને તેડાનીને કહ્યું કે 'હે ડાશી ! આ ચોવીસ જાતિના ધાનના ઢગલામાથી સર્વ જાત-

તિના ધાન્ય જુદા કરો, તેમ સરસવના દાણા જુદા કાઢી આપો એમ કહ્યું પરંતુ તે ડાશીથી સરસવના દાણા કોઈ પણ રીતે જુદા થઈ શકે નહિ, તેમ છતાં કદાપિ કોઈ દેવતાની સહાયથી તે ડાશી સરસવના દાણા જુદા કરી શકે પરંતુ હે બંધ જીવો ! ચિંતામણિ રત્ન સમાન મનુષ્ય ભવ હાથથી ગયો તે ફરીને પામવો મહા દુર્લભ સમજ્યો અર્થાત્ તે કાર્ય ઉપરના સરસવ જુદા કરવા કરતા પણ કઠિન સમજ્યો

દષ્ટાંત બીજું.

એક લાખ યોજન પ્રમાણવાળા દ્રહ્મા એક મોટો કાચબો રહેલો હતો તેણે એકદા પ્રસ્તાવે વાયરાના યોગે સેવાળ કાઢે થકે આકાશ મહાને વિષે આસો શુદ્ધિ પુનમની રાત્રે સકલકળાએ સંપૂર્ણ અને ચક્ષુને આનંદકારી ચદ્રમા દીઠો તથી મનમા ખુશી થયો પછી તે પોતાના કુટુંબને દેખાડવા માટે ફરી પાણીમા ડુબકી ખાઈને કુટુંબને તેડવા ગયો અને તેડી લાવ્યો તેટલામા વાયુના યોગે સેવાળ મળી ગઈ તેથી ચદ્રમાના દર્શન થઈ શક્યા નહિ હવે તે સેવાલમા જ્યારે કાટ પડે ત્યારે ચદ્રમાના દર્શન થાય તે કાટ કાઈ જલદી પડતી નથી કદાચ દેવતાની સહાયથી ફરીથી તેમા કાટ પડે ને કાચબાનું કુટુંબ ચદ્રના દર્શન કરે પરંતુ મનુષ્ય ભવ હારી ગયો તે મળી શકે નહિ

દષ્ટાંત ત્રીજું

સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર અર્ધા રાજ પ્રમાણ ભૂમિને રૂપીને પડ્યો છે, તે માહેની પૂર્વ દિગાએ ધુસર નાખીએ અને પશ્ચિમ દિશાએ મમોલ નાખીએ, તે બંને વસ્તુ કેવી રીતે લેગી થાય

અને ધુસરાના છિદ્રમા સમોલ ક્યારે પ્રવેશ કરે ? કારણ જે અસખ્યાના દ્વીપ સમુદ્રો જમણા જમણા પ્રમાણવાળા છે, તેમા છેવટ અસખ્યાતા, ચોજનનો સ્વયભૂરમણ સમુદ્ર છે તેમા ક્યા પત્તો લાગે ? છતાં દેવતાની સહાયથી ધુસરાના છિદ્રમા સમોલ પ્રવેશ કરે, પરંતુ હાયથી શુભાવી દીધેલ મનુષ્ય ભવ કરીને મળે નહિ

દષ્ટાંત ચોથું

એક દેવતાએ મોટા પત્થરના સ્થાને વજ્રે કરીને ભાગી નાખી, તેને વાગીને ચૂર્ણ કરી, મેરૂપર્વત ઉપર ચડી, વાસની નળીમા ભરી, કુક દઇ તે ચૂર્ણને ઉડાડી દીધુ, તે ઉડેલા પરમાણુઓ જેમ પાછા એકઠા કરવા દુર્લભ છે, તેમ મનુષ્ય ભવથી બ્રહ્મ થયેલા પ્રાણીને ફરીથી મનુષ્યપણું પામવું દુર્લભ છે આવી રીતે માનવ ભવની કડિનતાને સૂચવનારા દશ દષ્ટાંતો સમજવા

તો પછી હે ચેતન ! વિચાર કર, વિચાર કર, માનવ જીવ હજી મુવળ છે કે દુર્લભ ? જો દુર્લભ છે તો મહા મુશ્કેલીથી મળેલી તે જીવની સાચવવી કે જગાડવી ? જો જગાડીશ તો પાછી કેવી રીતે મળી શકશે ? તેનો વિચાર કર

હરિગીત

સુખ અને પાસાદિ દશ દ્રષ્ટિ દુર્લભ ભવ લક્ષી,
 હરમાં વિચારો કણ કણે એ ફરી મળજો નહી,
 પળ પળ અમૂલી જાય ફલી જાય આ વહી,
 શાંતને શુભાચે જ મ મોઘા મોહ નિદ્રામાં રહી

મદ્દ પુન્યના ઉદયે મળ્યો જિનધર્મનો શુભ ભોગ ભે,
આજમ તજી આત્મોન્નતિ કરવા સદા તત્પર થજે,
શુભ સમય ભે વીતી જશે ને કાર્ય કદંબ ભે ના થશે,
પન્નાવો પાછળથી ઘસે ખરેખર અરે ! એ ખટકશે ૨

ઔમાસા ટાણે વાવણી ભે ખેડુતોએ ના કરી,
પાછળ કરી તે ના કરી ચાલી ગઇ ધડી ભે ખરી,
વીત્યો વખત તે તો ફરીને ના મળે રે ના મળે,
રણુમા રડવાથી એકલા શુ રે વળે શુ વળે ? ૩

ધડી લક્ષ્મી ગઇ નિદમા જગ્યા પછી તો શુ થયું,
ટાણુ અમોહુ આમ ભે વીતી ગયુ તો શુ રણુ,
માટે વિચારી દેવથી દિત આત્મનુ કરજો સદા,
“ભક્તિ” કરી ભવજળ તરો હરો ભવજમણુની આપદા ૪

કદાચ પુણ્યના યોગે માનવ હૃદયી મળી પરતુ અનાર્થ
દેશમા ઉત્પન્ન થયો તો શુ થવાનું ? અનાર્થ દેશમા ઉત્પન્ન
થયેલા હવને ધર્મનું આરાધન કરવાની આમશીના અભાવથી
અયોર હવહિસાદિ પાપકર્મના જોરથી ઠેઠ સાતમી નરકે જવુ
પડે છે જુઓ ! શાત મુધારસમા ઉપાધ્યાયજી વિનયવિનયજી
મહારાજ શુ ખતાવે છે —

લઘ્વ ઇહ નરમવોજનાર્યદેષેષુ યઃ સ ભવતિ પ્રત્યુતાનર્યકારી ।
જીવહિંસાદિપાપાશ્રવજ્યમનિના, માઘવત્યાદિમાર્ગાનુસારી ॥
બુદ્ધતા બુદ્ધતા ઘોધિરતિદુર્લભા,
જલધિજલપતિતસુરરત્નયુક્ત્યા ।

અર્થ—“ મનુષ્ય ભવ પામ્યા છતા અનાર્થ દેશમા ઉત્પન્ન
થયો ત્યા રહેલ હવો હિસાદિ પાપ આશ્રવના વ્યસની થઇને

માધવની નામની સાતમી નરકના માર્ગને અનુસરનારા યાચ છે જેથી અનાર્થ દેશમાં પામેલો મનુષ્ય જન્મ ઉલટો અનર્થકારી થઈ પડે છે માટે બોધ પામે, બોધ પામે સમુદ્રના જળમાં પડી ગયેલ ચિતામણિ રત્નની માફક બોધિરત્ન કેતા સમ્યક્ત્વ રત્ન પામવું બહુ દુર્લભ છે” આ પ્રમાણે યવાથી મનુષ્યભવ મળ્યા છતા કાઈ કામમાં આવ્યો નહિ ને ઉલટો અનર્થકારી થઈ પડ્યો જેમકે દુધપાક અથવા તેથી પણ મધુર લોજન તૈયાર થયું હોય, તે લોજન સ્વાદ લેનારને આનંદકાયક હોય છે, છતાં જો કદાચ તેમાં લેશમાત્ર ઝેર પડ્યું હોય તો તે સ્વાદિષ્ટ લોજન હોવા છતાં કાઈ કામ આવતું નથી ને તે ઉત્તમ લોજનને પણ ફેંકી દેવું પડે છે, તેવીજ રીતે માનવ જીવગી ઘણીજ ઉત્તમ, કર્મ અપાવવાના કારણભૂત હોવા છતાં અનાર્થ દેશમાં ઉત્પત્તિ થવાથી હિંસાદિ પાપ રૂપી ઝેર પડવાથી કાઈ કામ આવતી નથી, પરંતુ નરક તિર્યચાદિ દુર્ગતિમાં ફેંકી દેવી પડે છે અર્થાત્ આ જીવ અનાર્થ દેશમાં તેવા અઘોર પાપ કરી નરકાદિ દુર્ગતિમાં આવ્યો જાય છે આ કારણથીજ મનુષ્યભવ મળ્યા છતાં પણ જો આર્થ દેશમાં ઉત્પત્તિ થઈ હોય તોજ કાઈકે સુધારી શકાય છે

ધર્મ શ્રવણ દુર્લભ.

આર્થ દેશમાં ઉત્પન્ન થયા છતાં પણ ધર્મ કેવી વસ્તુ છે? ધર્મ કેવા પ્રકારનો છે? ધર્મ માતાની માફક પુષ્ટિ કરે છે ધર્મ પિતાની માફક રક્ષા કરે છે, ધર્મ મિત્રની માફક પ્રીતિ કરે છે, ધર્મ જનુ સમાન છે, સ્વર્ગાપવર્ગાદિ સુખોના દ્વાર આપવાવાળો છે, ધર્મના પ્રભાવથીજ આ સચરાચર જગત સુખ

૩ એરી રીતે ચિતામણિ રત્નથી પણ અધિક એવા ધર્મને પ્રાણવાની-જાણવાની ઇચ્છા થઇ નહિ, અને સસારના ક્ષણ-મગ્નર વિનાશી સ્વભાવવાળા પૌદ્ગલિક પદાર્થોમા મુઝાણો એવો સુધી મુઝાણો કે દિવસ રાત્રીના ચોવીશ કલાકમા એક કલાક પણ આત્મજાગૃતિ કરવાનો સમય મળ્યોજ નહિ, અને રાત દિવસ ‘ હુ અને મારું ’ કરીનેજ ભવ પૂરો કર્યો તો પછી આર્થ દેશ ઘણો સુંદર હોવા છતાં આવા પ્રકારના પુદ્ગલાન દી જ્યો માટે શા કામનો ? કાંઈ કામનો નહિ

રાગ-સેરવી-(થઇ પ્રેમ વશ પાતળાયા-અથવા તુહિ દેવ સાચો મળાયો.

વીર વાણી જાણી સાચી, (૦)

રટો રંગે એકમાં રાચી. — રે વીરવાણી૦

ધર્મ-શ્રવણ શુર પાસે કરીને, જનન જરૂર સુધારો,

વિશ્વાને દૂર નિવારો, (૨)

લીલ મોહો રજા છો માચી રે વીરવાણી૦

એ ધડી પ્રજુની વાણી સાંભળવા, ભવીવા ભાવે આવો

દ્યોને લાખેલો દહાવો, (૨)

ગણી કાયા-માયા-કાચી રે વીરવાણી૦

ધર્મ-શ્રવણ-કુર્લ ભન માની, સફળ કરો જીવ્યાની,

કરો “ ભક્તિ ” ભાવે મળની, (૨)

દ્યો સિવસુખડા ઝટ જાચી રે વીરવાણી૦

કદાચ ધર્મ સાંભળવાની ઇચ્છા થઇ તોપણ મિથ્યાત્વીના પમાગમથી મિથ્યાત્વ ધર્મને જાણવાની, આદરવાની પાળવાની ઇચ્છા થઇ, તો ગા કામની ? મિથ્યાત્વીના ધર્મમા હિ સાદિ સાપ્રવૃત્તિઓ ભરેલી હોય છે, અધર્મને ધર્મ માનેલો છે અને કુમાર્ગને માર્ગ માનેલો છે એવા મિથ્યાધર્મનું સેવન કરવાથી

પાઠે સસારમા રજ્યો એટલે સુધી રજ્યો કે મહા મૂલ્યના ચિતામણીથી અધિક મનુષ્ય હદગી ગુમાવી નરક તિર્યચ ગતિમા ઘોર વેદના સહન કરવા ચાલ્યો ગયો મિથ્યાત્વના રે નથી જીવોની દુર્ગતિ થાય છે તે સબધી દૃષ્ટાત નીચે પ્રમાણે—

મિથ્યાત્વ ઉપર દેવશર્માનું દૃષ્ટાંત

તથા મિથ્યાત્વથી થતી હાનિ.

એક નગરના દેવશર્મા નામનો કોઈ બ્રાહ્મણ રહેતો હતો તેને પુત્ર નહીં હોવાથી પુત્રને માટે પાદ્રદેવી નામની દેવીની ભક્તિ કરી અને કહ્યું કે—‘ હે દેવો ! તારી પ્રસન્નતાથી જો મારે પુત્ર થશે તો હું તારૂં દેવાલય નવીન કરાવીશ અને તારી આગ દર વરસે એક જોડકાને હું ચડાવીશ માટે હે દેવો ! મારી વાછા પૂર્ણ કર, પૂર્ણ કર ’ વાચનાર સત્જન ! વિચાર કર મિથ્યાત્વની કેટલી લીધતા, કેટલું જોર, કે આવો રત્નચિત્ત મણિ સરખો મનુષ્ય ભવ તે બ્રાહ્મણને હિંસા કરવા માટે થયેલ તમામ દર્શનકારો પોકાર કરીને કહે છે કે ‘ જ્યાં હિંસા ત્યાં ધર્મ નથી, પણ અધર્મ છે તે અધર્મ સેવનાર પ્રાણી સુખ થતો નથી ’ તે હકીકત દેવશર્માના દૃષ્ટાંતથી જણાઈ આવશે.

અહીં દેવશર્માને કાળક્રમે કરી પુત્ર થયો દેવશર્માએ પુત્ર નામ દેવીએ આપેલો જાણી દેવીદત્ત રાખ્યું દેવીનું ભવ નવીન કરાવ્યું ચારે બાજુથી વાઠ કરાવી એક સરોવર ખોદાવ્યું અને મહોત્સવપૂર્વક એક જોડકાને હણ્યો મિથ્યાત્વી જીવો તત્વાતત્ત, કૃત્યાકૃત્ય, ખાધાખાધનું ભાન હોતું નથી તે વિવેકરૂપી લોચન મિથ્યાત્વરૂપી અધકારથી દેખી શકતા નથી એ હું આવા પચેન્દ્રિય જીવોનો વધ કરી કહું ગતિમા જઈશ

૩ શું થશે ? મારે ઘોર દુ જો સહન કરવા પડશે ઇત્યાદિક
લ વિચારણા તેના જીવેને થતી નથી

પેલા બ્રાહ્મણે તો દર વરસે એકેક બોકડો હણવા માડ્યો,
પ્રી ભારે મજબુત કર્મ બાધ્યું અને મનુષ્ય ભવ હારી બેઠો.
ધિક્કા કર્મ ઉદય આવ્યા જેથી મહા આર્તધ્યાનથી મરીને
નગરમા મોટા રોમવાળો રૂપુદ દેહવાળો બલીદ બોકડો
તેનો પુત્ર યોવન અવસ્થાને પામ્યો એક કન્યા પરણ્યો
મને અતે દેવીદત્તે પોતાનો બાપ જે બોકડો થયો છે તેને
આપી ખરીદ કર્યો, બોકડો પોતાનું ઘર વિગેરે દેખી
નીજતિને અમરણ કરતો અને પૂર્વ ભવનું સ્વરૂપ વિચારતો.
થર કપવા લાગ્યો અને વિચારવા લાગ્યો કે-‘અરે ! મને
દેવી પાને વધ ડરવા લાગ્યા છે હવે હું શું કરું ? કયા
ડ ? મને ડોણ છોડાવે ? ઇત્યાદિ વિચારથી બહુ ભયભીત
તો એમ કરતા વધ કરવાનો દિવસ આવ્યો તે દિવસે મહો-
વપૂર્વક તેને ચલાવવા માડ્યો, પણ તે ચાલતો નથી, મરણ
ધને ગમતું નથી જેથી એક પગલું પણ આગળ ભરતો નથી,
કોએ ખૂબ તાડનાપૂર્વક માર માર્યો, બલાત્કારથી વધઅધાને
જ નવાતો બોકડો શરણ રહિત નિરાધાર થયો હતો બે બે
બે બોલી રહ્યો છે એવા અવસરે તેના પુણ્યયોગે એક
ાની શરૂ મહારાજ ત્યા પધાર્યા મુનિરાજ છાગને કહે છે જે
ગરા પૂર્વ કૃત્ય સભાર, તારી મેળાયે વૃક્ષ વાગ્યા, વૃદ્ધિ પમા-
તા, હવે તારે ફળ લોગવવાનું પડશે, બે બે કેમ કરી રહ્યો
? પ્રથમ વિચાર ન કર્યો ?’ આ પ્રમાણેના મુનિના વચનો
લભી ધૈર્ય અવલબીને તે વેગથી ચાલ્યો તમામ લોકો આશ્ચ

ર્થમા ગરકાવ થયા થકી વિચારવા લાગ્યા ને-પ્રથમ ને બોકડાને ખુબ માર્યો છતા તે એક પગલુ ચાલતો ન હતો અને આ મહાત્માએ કેવી રીતે તેને ચલાવ્યો ?' આ પ્રમાણે તમામ લોકો વિચાર કરે છે, એટલામા તેના પુત્ર દેવીદત્તે મુનિને કહ્યુ કે-હે સાધુ ! કૃપા કરીને બોકડાને ચલાવવાનો ઉત્તમ મત્ર મને આપો' મુનિરાજે કહ્યુ-‘હે મૂર્ખ ! તારો પિતા મિથ્યાત્વનું સેવન કરી આર્ત્તધ્યાનથી મરીને આ બોકડો થયો છે આર્ત્તધ્યાનથી જીવની તિર્થંચ ગતિ થાય છે ચક્રાન્ત-’

અદૃષ્ટિ તિરિયગઈ, રદેણ જ્ઞાણેણ પાવણ નરય ।

ધમ્મેણ દેવલીઓ, સિદ્ધિગઈ સુકજ્ઞાણેણ ॥ ૧ ॥

અર્થ — આર્ત્તધ્યાનથી તિર્થંચ ગતિ, રોદ્ર ધ્યાનથી નરય ગતિ, ધર્મધ્યાનથી દેવ ગતિ અને સુકલધ્યાનથી મોક્ષ ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે તારો પિતા આર્ત્તધ્યાનથી તિર્થંચ પામ્યો છે કદાચ આ બાબતમા તને સંદેહ રહેતો હોય તો આ બોકડાને ઘેર લઈ જઈ તેને બોકડો કરી પગ પડી તારે કહેવુ કે ‘હે પિતાજી ! તમે જે વખતે મર્યા પામ્યા તે વખતે જ બધી પીડાયેલા તમને મેં કાઈ પૂછ્યુ નહિ હું તમારો દેવીદત્ત પુત્ર છુ, માટે જે કાંઈ નિધાન હોય તે મને દેખાડો એટલે તે બતાવશે મુનિરાજના કહેવા પ્રમાણે દેવીદત્તે કર્યુ બોકડાએ પોતાના પગવડે ઘરના પુણ્યામાથી નિધિ (ધનના બજારના) નું સ્થાન દેખાડ્યુ દેવીદત્ત મુનિરાજના સમાગમથી હિંસાથી બચ્યો ધન મળ્યુ ને સુખી થયો બોકડો પણ મરણાત કદથી બચ્યો

આ પ્રમાણે દેવશર્માને મિથ્યાત્વના સેવનથી તિર્યચ
યુ પડ્યું માનવ ભવ હારી ગયો ઇતિ દેવશર્મા દ્રષ્ટાત.

આ હેતુથી મનુષ્ય ભવાદિ સામગ્રી મળી પણ તે મિથ્યાત્વને
આદરવાવાળી ઘઈ તો તેને નિષ્કળ જાણવી, શાસ્ત્રકાર એક
જાણુ સત્તર પાપસ્થાનક અને એક જાણુ મિથ્યાત્વ આ બે
છાબડામા મિથ્યાત્વના છાબડાને નીચું જનાર બતાવે છે
સત્તર પાપસ્થાનકથી પણ મિથ્યાત્વનું જોર ઘણું છે મિથ્યા-
ત્વને રોગ અ ધકારાદિથી પણ વિશેષ હાનિકારક બતાવતા
છતા કહે છે જે—

મિથ્યાત્વ પરમો રોગો, મિથ્યાત્વ પરમ તપઃ ।

મિથ્યાત્વ પરમઃ શત્રુઃ મિથ્યાત્વ પરમ વિષમ્ ॥ ૧ ॥

જન્મન્યેકત્ર દુઃસ્વાય, રોગો ધ્વાત રિપુર્વિષમ્ ।

અપિ જન્નસહસ્ત્રેષુ, મિથ્યાત્વમચિકિત્સિતમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ — મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટો રોગ છે, મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટ
અધાર છે, મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટ શત્રુ છે મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટ ઝેર છે,
આ તમામ વસ્તુને ઉત્કૃષ્ટ બતાવવાનું કારણ એ કે રોગ,
અધાર, શત્રુ અને ઝેર આ ચારે વસ્તુ એક ભવમાજ જીવને
દુઃખદાઈ થાય છે, છેવટ ત્રાણ હરણ કરે છે, પરંતુ મિથ્યાત્વને
જો શોધ્યું ન હોય તો તે હજારો લાખો છેવટ અનતા ભવો
સુધી દુર્ગતિના કટુ કળ આપે છે વર્તમાન કાળમા પણ ઘણા
જૈનનામને ધારણ કરનારા શ્રાવક શ્રાવિકઓ પ્રભુના અટલ
સિદ્ધાંતની બેપરવાઈ રાખનારા અજ્ઞાનતાથી ખુત્ર માટે, ધન,

માટે, શરીર માટે, બીજા પણ કેટલાંજે કારણોને માટે મિથ્યા-
ત્વી દેવી દેવલાની માનતાઓ માની, તેના પર્વોની માનતા
માની પાપબંધનમાં ઉતરી પડે છે પરંતુ એટલું વિચારતા
નથી કે દેવાધિદેવ પરમાત્માની શક્તિ કરતા તમામ અતરાયોનો
નાશ થાય છે કદાચ પૂર્વ જન્મના કર્મ ઘણા નિવિડ હોવાથી
અતરાયો નાશ ન પામ્યા તો પછી બીજાથી શું થવાનું છે ?
સમક્ષિના સડસઠ બોલની સજ્જાયમાં ઉપાધ્યાયજી મહારાજ
યશોવિજયજી કહે છે ને—

જિનભક્તે ને નવી થયુ રે, તે બીજાથી શું ચાપ રે,
એવું ને મુખ બાખીયે રે તે વચન શુદ્ધિ કદાચ રે, '

અતુર વિચારે ચિત્તમાં રે૦

આ પ્રમાણે મનમાં વિચારી મિથ્યાત્વી દેવી દેવલાની મા-
નતાઓ તેના પર્વો વિગેરે ફર કરી વીતરાગ પ્રભુના જતાવેલ
માર્ગને અનુસરવું વળી કેટલાક જીવો કૌનકુળમાં જન્મ્યા છતાં
લોકોત્તર મિથ્યાત્વને નહિ સમજતા અજ્ઞાનતાના વશ ચક્રી કેશ-
રીયા ભગવાન પાસે પુત્રની માગણી કરે છે હે કેશરીયા ભગવાન !
જો મને પુત્ર સારો થશે તો ભારેભાર કેશર ચઢાવીશ કમાણી
કરવા દેશાવર જનાર રૂપીયો શ્રીકૃષ્ણ દેરાસરમાં મુકી પ્રભુ પાસે
એજ માગે હે પ્રભુ ! હું સારી કમાણી કરીશ તો તમોને
આપું ચઢાવીશ એસતા વર્ષે પ્રભુની પસલીમાં રૂપીયો મુકી
પૂજા લક્ષ્મી માગે કેવી મૂર્ખાઈ ? કેવું માડપણ ? આ પ્રકારે
કરેલો ધર્મ કેવો પળે ? લોકોત્તર મિથ્યાત્વ સેવન કરવાથી
મોક્ષ ન મળે એ ચોક્કસ યાદ રાખ જિનેશ્વરની શક્તિ અને
ધૂમ્પત્નું સેવન મોક્ષ આપવાને સમર્થ છે તેઓની પાસે નાશ

૧૮ પૌદ્ગલિક સુખોની યાચના કરવી તે ડહાપણ કહેવાય નહિ એવા નિયાણા કરનારા વાસુદેવો, બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તિ, વિગેરેની કથી દશા થઈ છે તે વિચાર અઠાર દેશનો માવિક કુમારપાળ સિદ્ધાચળમા જઈ દાદા પાસે માગે છે કે, 'હિ પ્રભુ મારી લાક્ષિત્યું કાઈ ફળ હોય તો મને તારૂં શિક્ષકપણું આપ' શિક્ષકપણું માગ્યું પરંતુ રાજ્ય ઋદ્ધિ વિગેરે કાઈ માંગતો નથી ઇત્યાદિ હકીક્ત ધ્યાનમા લઈ લોકોત્તર મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ સમજી તેનાથી પણ દૂર રહેવું પ્રભુનું આગમ લૌકિક, લોકોત્તર બંને પ્રકારના મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરવાનું કહે છે પરમાત્માના ધર્મનું આરાધન કરવાથી માગ્યા વિના સ્વસ્થાવલીજ ઉલય લોકમા આત્માને ઉચ્ચ કુળમા જન્મ, અનેક પ્રકારની લબ્ધિ ઋદ્ધિ-સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે અને છેવટ મોક્ષની પ્રાપ્તિ શ્રીપાદ રાજાની માફક સુગમતાથી થાય છે માટે પૌદ્ગલિક વસ્તુની માગણી કરવાની તારે બીવકુલ જરૂર નથી વિતરાગ પ્રભુનું આગમ ખૂબ જોર કરીને કહે છે જે મિથ્યાત્વથી વેગળા રહી આત્મ-કન્યાણુ કરી લેને, મિથ્યાત્વના સેનથી આ મકત્યાણુ નહિ થાય, પરંતુ દુર્ગતિ થશે' જુઓ! શિદ્ધાત્મથી ઉદ્ધરેલી સુખોધ સત્તરીમા રત્નશેખરમૂરિ મહારાજ મિથ્યાત્વ વિષે શું કહે છે—

ન વિ ત કરેઈ અગ્ની, નેવ વિસ નેવ કિન્હસપ્પો જ ।

જ કુણઈ મહાદોસ, તિન્વ જીવસ્સ મિચ્છત્ત ॥ ૧ ॥

પદ્ધ કરોસિ અપ્પ દમોસિ અત્થ ચયાસિ ધમ્મત્થ ।

ઇક્ક ન ચયાસિ મિચ્છત્ત, વિસલ્લવ જેણ સુહિદાસિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—તીવ્ર મિથ્યાત્વ જીવની સ.થે જેટલો દોષ કરે છે

તેટલો દોષ અગ્નિ નથી કરતો વિષ પણ તેટલો દોષ કરતું નથી, કાળો સર્પ પણ તેટલો દોષ કરતો નથી, કારણ કે અગ્નિ, વિષ, અને સર્પ એક લવનો કદાચ નાશ કરે પણ મિથ્યાત્વ તો જન્મ જન્મનો નાશ કરે છે ૧

જીવ કદ કરે છે, આત્માને કમે છે, અને ધર્મને અર્થ દ્રવ્યને તજે છે, પરંતુ જો મિથ્યાત્વરૂપી એર એક લવ માત્ર પણ તજતો નથી તો સર્વે તજવું નિર્થક જાણવું કારણ કે મિથ્યાત્વે કરી જીવ સ સારસમુદ્રમાં ડુબે છે ૨

सम्पत्त उच्छिदिअ, मिच्छत्तारोवण कुणइ निअकुलस्स ।
तेण सयलो वि वसो, दुग्गइमुहसमुद नीओ ॥

અર્થ—જો માણસ સમ્યક્ત્વરૂપી વૃક્ષને પોતાના કુળરૂપી આગણામાંથી ઉખેડી (ફેર કરી) ને મિથ્યાત્વરૂપી વૃક્ષને વાવે, તે જીવ પોતાનો સઘળો વશ દુર્ગતિના મુખ સન્મુખ લઈ ગયો જાણવો

મિથ્યાત્વનો આવા પ્રકારનો પ્રયત્ન પ્રતાપ હોવા છતાં અનાદિકાળની કુવાસનાથી જીવને મિથ્યાત્વ છોડવું ગમતું નથી તે બહુજ આશ્ચર્ય જાણવું

ઉપર બતાવેલ મિથ્યાત્વનું સેવન કરી આ જીવ ઘણું રઝળ્યો એવે સુધી નીચો ઉતરી ગયો કે કોઈ વખત નિર્ગોદમાં પણ ચા થો ગયો ફેર પાછી પ્રથમ બતાવેલ દશા પ્રાપ્ત થઈ દુ ખોની શ્રેણીઓ ઉપસ્થિત થઈ ઘણા દુ ખોને સહન કરી પ્રથમ બતાવેલા કમ પ્રમાણે ચડતા ચડતા, ઘણા જન્મ મરણના ફેરા કરતો અનતી પુણ્યની રાશિ વધવાથી મનુષ્ય લવ, આર્ય—

દેશ, ઉત્તમ જાતિ ઉત્તમ કુળ, નિરોગી શરીર, પાચે ઇન્દ્રિયની
પટુતા વિગેરે ઘણી ઉત્તરોત્તર સારી સામગ્રી મળી વીતરાગ
પરમાત્માના વચનને શ્રવણ કરવાની લાવના પણ વધ

સદ્ગુરુનો સ યોગ મળ્યો—

સદ્ગુરુ પાસે ધર્મ સાલજવા તૈયાર થયો ત્યારે મોહ-
રાજ તે વાત જાણીને વિચારવા લાગ્યો કે —“આ પ્રાણી જે
ધર્મ સાલજશે તો ધર્મ કરીને સુક્તિપુરીમા પહોંચશે—મહા
શુભ પામશે, માટે તે પ્રાણી કોઈ રીતે ધર્મ સાલજવા જઈ ન
ગઈ તેમ કહ્યું ’એમ વિચારી તુરતજ મોહરાજાએ પોતાના તેર
ઉમરાવોને બોલાવ્યા તેઓ આજ્ઞા ચતાજ હાજર થયા એટલે
મોહરાજાએ તેઓને કહ્યું —“અરે સુભટો! તમે જાઓ, મારા
નગરમા જિનરાજનો એક ઉમરાવ આવ્યો છે તેની પાસે ઘણા
લોકો ધર્મ સાલજવા ઇચ્છા કરાવે છે, માટે તમે ત્યાં જઈ
તેઓને અટકાવો, વિદ્વં ઠરા, ધર્મ સાલજવા દેશો નહિ કારણ
કે તે ધર્મ સાલજશે, તો ધર્મ કરવા તત્પર થશે ને આપણા
ઉપરથી પ્રેમને તોડી તે આવેલ ધર્મરાજાના ઉમરાવની સેવા
કરશે અને અનુક્રમે આપણા વૈરી થઈ આપણોજ વિનાશ કરશે
માટે આ કાર્યમા લીલ કરવા જેવું નથી આ કાર્ય જલ્દિ
કરો ” આ પ્રમાણે પોતાના સ્વામીનાં વચન સાંભળીને તેજ કા-
ઠીયાઓ સાવધાન થઈ ગયા “હિ છવ ! વિચાર કર કે જે સા-
સારિક વસ્તુ જૂડી-અપ કાળ રહેવાવાળીને પરિણામે દુ ખને
આપવાવાળી બણતો છતો ધર્મનું શ્રવણ છોડીને જુડી વસ્તુમા
રાત દિવમ અવમસ્તની માફક ભટક્યા કરે છે, ભાન બૂલી બાય
છે અને તને આ તેર કાઠીયા ધર્મ શ્રવણ કરતા બહુજ વિદ્વં કરે

છે બરાબર મનન પૂર્વક તેર કાઠીયાનું સ્વરૂપ વિચારજે કે કેટલું તેનું જોર છે ? તેની તને ખજર પડશે ત્યારે તને અનુભવથી પણ ખાતરી થશે કે, જો ખરેખરા વિદ્ય કરવાવાળા છે તેને પરાક્ષા^૧ ચોર સમજવા જેમ લૌકિક વ્યવહારમાં માર્ગમાં ચોર મળે ત્યારે સર્વ ધન હુટી લે તેવીજ રીતે આ તેર કાઠીય રૂપી જે કદાચોર ધર્મરૂપી ધનને હુગી લેવામાં બાકી રાખતા નથી, તે બરાબર સમજી તે કાઠીયાના કદમાં કમાઈશ નહિ.”

તેર કાઠીયાનું સ્વરૂપ.

પ્રથમ આજણસ કાઠીયાએ ઉમા ચઢને કહ્યું — ‘તમારે તમામને પ્રયાસ લેવાની જરૂર નથી, હું એકલોજ તે જીવને જિનરાજના ઉમરાવ પાસે જતા અટકાવુ છું’ એમ કહી તુરતજ પેલો આજણસ કાઠીયો શુરૂ મહારાજ પાસે જવાની ઇચ્છા કરનારના શરીરમાં પેઠો, ત્યારે તેને શુરૂ મહારાજ પાસે જતા આજણસ થવા લાગી દીવ મરડવા માડ્યું, ને મદતા આવવા લાગી વિચારે ખ.લાણા કે, ‘આજ તો વ્યાખ્યાનમાં નહિ જઈએ, કાલે જઈશુ’ આ કાઠીયાએ જેટલું પોતાનું પરાક્રમ હતું તેટલું બનાવ્યું એટલે છેવટ તે બચ્ચાનનો અમૂલ્ય હીરા સરખો દિવસ નષ્ટ કર્યો બીજે દિવસે તે બચ્ચ જીવને સુદર વિચાર થયો કે — ‘આવી રીતે હું આજણસ કરીશ ને, શુરૂ મહારાજ તો અપ્રતિ બદ્ધ વિહારી છે, તે જતા રહેશે, તો પછી હું કેાની પાસે ધર્મ સાબળીશ ? અને સાબળના વિના ધર્મ કેની રીતે કરીશ, આ જીવગી દુક મુદનમાં પૂગી થઈ જશે, અને જેવો આવ્યો તેવોજ ખાની હાથે પાડો આવ્યો જઈજા પાછાથી પરતાવો થશે, તે કામને

નથી માટે હે એનન ! ઉઠ, આજસ છોડ ' આવી રીતે વિચાર કરી જિનવાણી સામળવા તૈયાર થયો કે તુરતજ મોહરાત્રને ખખર પડેાચ્ચા કે, ' આજમ કાઠીયાને જીતી લીયો, હવે ધર્મ શ્રવણ કરવા જશે ' જેથી તુરતજ મોહ નામના ખીજા કાઠીયાને વગર વિદાયે મોકલ્યો.

ખીજો કાઠીયો શીખ જઈને જીવના શરીરમા પેઠા એટલે તુરતજ નાના છોકરા આવીને વળગ્યા કહેવા લાગ્યા કે ' તમને ઉપાશ્રયે જવા નહિ દઇએ, જશે તો અમે રોશું, આડા પડશું, માટે તે વિચાર પડતો મૂકો ' તેજ અનસરે ધરમથી સ્ત્રી બહાર નીકળી કહેવા લાગી - 'તમને તો ખીજો ધધો સૂજતોજ નથી, એટલું પણ ભાન આવતું નથી કે હું શું જોઈને ઉપાશ્રયે જવાનો વિચાર કરું છું આ છોકરા રૂદન કરશે, તેને કોણ રમાડશે ? હું તે ઘરનું કામ ઢરીશ કે એને સાચવીશ ? માટે છોકરાને સાચવો, આ તમામનું પૂરું કરવા કાંઈ પૈસા કમાવાનો વધારે ઉદ્યમ કરો પછી ઉપાશ્રયે જાવો ' આ પ્રમાણે સ્ત્રીપુત્રાદિકના વચન સામળી મોહમા મુંઝાણો, જેથી તે દિવસે પણ જિનવાણી શ્રવણ કરવા જઈ શક્યો નહિ તે દિવસનું ઉત્પન્ન થતું ધર્મરૂપી ધન મોહ કાઠીયાએ ચોરી લીધું, જેથી ખીજો દિવસ પણ નકામો ગયો અને વિચારો માઠા થયા કે - ' શું કરું, આ વળગાડ પાછળ પડ્યો છે, કેવી રીતે જઈ જકું ? મન તો ઘણુંએ થાય છે '.

ત્રીજે દિવસે પાઠો શુભ ભાવ થતા, તે વિચારવા લાગ્યો કે - ' આ સ્ત્રીપુત્રાદિક તો સ્વાર્થના સગા છે, એના મોહમા જો વળગી રહ્યો તો કોઈ દિવસ પણ ધર્મ થયેજ નહિ કારણ કે

એ તો હૃદયીનો વળગાડ છે વગી ડોકરો પણ ઘણીએ વાર રહે છે, મારે આવા ધાર્મિક કાર્યમાં સ્ત્રી વગેરેના પ્રતિબંધમાં મુઝાઈને બેસી રહેવું તે તો પ્રત્યક્ષ મૂર્ખાઈ છે વગી શુરની ભોગવાઈ વારવાર મળવાની નથી, માટે જલ્દી તંજ ખરૂં છે એવું ! ઉઠ, આવ જિનવાણી શ્રવણ કર ' આવા વિચાર કરી ઉઠ્યો.

મોહરાજને તૂર્ત જોઈ કાઠીયાને પણ હતી હીધાના ખજાર મોહરાજા વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા લાગ્યો હતો. મોહરાજાએ ત્રીજા નિદ્રા નામના કાઠીયાને તૈયાર કર્યો તેને કહ્યું કે — ‘ તું જલ્દી જા, ધર્મ શ્રવણ કરતા અટકાવ. આવા કટોકટીના સમયમાં તું જો આ કાર્ય નહિ બજાવે તો પછી ક્યારે બજાવીશ ? ’ આ પ્રમાણે હજી કે ત્રીજા નિદ્રા કાઠીયો રવાના થયો. જ્યાં લાગ્યો હતો વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરે છે ત્યાં આવ્યો, લાગ્યો હતો શરીરરૂપ મહિરમાં પેઠા આત્માના અસંખ્યાત પ્રદેશો નિદ્રાનો ઉદય થયો નિદ્રાના ભેરથી ધર્મ શ્રવણ કરતા કરતા આંખો મીચાઈ ગઈ જડ જેવો પરવશ બન્યો. પાંચે ધ્વનિયના ક્ષયોપશમ રોકાઈ ગયા જેમ મહિર પીધેલા માણસને પરવશ થવાથી માર્ગ જડે નહિ, તેમ નિદ્રાને વશ થયેલા માણસને કોઈ વાતનું જાન રહે નહિ નિદ્રાના પ્રચંડ ઉદયથી તે પરવશ બની ગયો. નાકના નસીકાના બોલવા લાગ્યા જે હાથમાં માથું ઘાલી નીચું બેઠો બેઠો આ રીતે નિદ્રાને વશ થવાથી શુદ્ધ મહારાજની વાણી સાંભળવામાં અતરાય થયો. બેઠો બેઠો ડાહ્યા કરે કાઈ સમજે નહિ નિદ્રા કાઠીયાએ તે માણસને વશ કરવાથી મોહરાજના સેવકોએ મોહરાજને ખજાર આપ્યા કે — ‘ સાહેબ ! તમારા

ઉમરાવની છત થઈ 'એલુ માલગી મોહરાજ નિદ્રા ઉપર બહુ ખુશી થયો, અને તેને ચૌદ રાજલોકમા સર્વત્ર ગજધાની કરવાની બક્ષીશ આપી "ભુજો ! નિદ્રારૂપ પ્રમાદના પ્રભાવથી ચૌદપૂર્વધારી કોડ પૂર્વનું આગ્રિ હારી જઈ નિગોદમા ઉત્પન્ન થાય છે આ હેતુથી વીર પ્રભુએ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમ ઉપદેશ કર્યો છે કે — 'હે ગોયમ ! સમય માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ, આ મનુષ્યનું આયુ બહુ સ્વલ્પ છે, માટે પ્રમાદને પરિહરને ' આવો પરમાત્માનો ઉપદેશ દરેક ભવ્યાત્માઓએ હૃદયમા ધારી રાખવા લાયક છે ' અહીં ભવ્ય જીવ ગુરુ મહારાજ પાસે જિનવાણી શ્રવણ કરવા બેઠો હતો, તે નિદ્રાના જોરથી ધર્મ સાલગી શક્યો નહિ તે દિવસ પણ ગુમાવ્યો

પછી ચોથે દિવસે વિચારશક્તિ જાગ્રત થઈ કે — 'ગુરુ મહારાજ પાસે જઈને ઉઘણુ, અને કાંઈ માલગણું નહિ તે તો ભારે નુશ્તાન છે લૌકિક કાર્યમા પશુ જો નિદ્રાને વશ થઈ જઈએ છીએ તો ઘણી હાનિ થાય છે, તો આવા શુભ કાર્યમા ઉઘીશ તો જિનવાણીનું શ્રવણ નહિ થાય, માટે નિદ્રાને દૂર જો' એમ વિચારી મન મજબુત કરી નિદ્રા ન આવે તેવા ઉપાયો શોધ્યા અને ધર્મ સાલગવા ગયો

મોહરાજને ખબર પડોઝ્યા, મોહરાજ અકળાયો તુરતજ ચોથા અહ કાર નામના કાઠીયાને બોલાવી આજ્ઞા કરી — 'તુ એકદમ જા, ધર્મ શ્રવણ કરનાર ભવ્ય જીવને શ્રવણ ઠરતા અટકાવ, તારૂં પરાક્રમ જરાજર બતાવ,' અહ કાર તુરત રવાના થયો ભવ્ય જીવના શરીરમા ચેઠો ભવ્ય જીવના વિચારોને અહ કાર-યુક્ત બનાવ્યા તે વિચારવા લાગ્યો કે — "ગુરુ મહારાજની પાસે

આવ્યા, પરંતુ આદર પણ દીધો નહિ, અમારી સામું જોયું નહિ, ધર્મલાભ તો દીધાજ નહિ, તેમ સલાએ પણ જોવાવ્યો નહિ ખેર, આવ્યા તે આવ્યા—હવે આપણે વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા આવવું નથી અહીં મોળા નાનાનો વિવેક તો છેજ નહિ હું કોણ ? મારી આગર કેવી ? જ્યાં જઈ ત્યાં સત્કાર મળે, અહીં તો કાંઈ ઠેગાણુંજ નથી ” આના વિચારો કરાવી અહંકાર કાઢીયાએ ધર્મ શ્રવણ કરનારને મુંઝવી નાખ્યો ધર્મરૂપી ખજાનો હુટી દીધો શુર ઉતરથી આદર ઘટ્યો, કાંઈ લેવા દીધું નહિ જ્યાં વિચારો દેરદાર થાય છે, ત્યાં પછી કંઈ સમજી શકાતું નથી અહંકાર કાઢીયાની છત્ર થયાના સમાચાર મોહરાજને પહોંચતા તે ઘણો ખુશી થયો ભલ્ય છવ તે દિવસ પણ શુભાવી બેઠો

પાંચમે દિવસે કઈંદ્ર બુદ્ધિ સનેજ ચર્ચ, શુદ્ધ વિચારો પ્રગટયા, ને શુર ઉપર આદર થયો “ ખરેખર મેં ગઈકાલે માઠા વિચારો કર્યા, શુર મહારાજ તો નિસ્પૃહી છે, એમને કાંઈ આપણી લાવશ નથી, આપણી ઉપર ઉપકાર કરવા માટે તે દેશના દેવાનો પ્રયામ ઉડાવે છે, આપણે નહિ સામંજીએ તો એમને કાંઈ ખોટ જવાની નથી, ને આપણું બગડશે આપણે વીતરાગ પ્રભુના વચન શ્રવણ કર્યા વિના કોગટ મનુષ્ય ભવહારી જઈશું શુરની પાસે માનશું ? ત્યાં તો માનને દેશવટો દેવો જોઈએ, મેં માઠા વિચારો કર્યા—મેં ભૂલ કરી ” આવા સારા વિચારથી તેણે અહંકારને છૂટ્યો.

છતના સમાચાર મોહરાજને પહોંચ્યા કે—પાંચમા ક્રોધ નામના કાઢીમાને રવાના કર્યો ક્રોધ આવીને શરીરમાં પેઠો ક્રોધ રૂપી અગ્નિ સળગવાથી તમામ શુભો ભસ્મીભૂત થઈ જાય

છે કોડપૂર્વનું ચારિત્ર બે ઘડીમા તે નષ્ટ કરે છે ઘણા કાળની પ્રીતિને ક્ષણવારમા તોડનાર ક્રોધ છે આત્માના ગુણોને ઢાકનાર ક્રોધ છે દુર્ગતિ કે પ મોટા ખાડામા પટકનાર તે ક્રોધ છે સ્વ અને પરને બાળવામાં તેનો પુરૂષાર્થ છે સારા વચનને તે દૂર કરાવનાર છે શાત્રમા મોરાન્ધ, લોભાન્ધ, વિષયાન્ધ ને ક્રોધાન્ધ —આ ચાર પ્રકારના અંધ કહ્યા છે અંધ માણસ જેમ માર્ગ કે કુમાર્ગ જોઈ શકે નથી, તેમ ક્રોધાન્ધ માણસ કૃત્યાકૃતર-ઉંચે પાદેયને સમજી શકે નથી પ્રથમ કાઈક જાણપણું હોય તો પણ ક્રોધને વશ થનાથી અજ્ઞાનદશાને પામે છે આવા પ્રકારનો ક્રોધ, ધર્મ શ્રવણ કરનારને ઉદયમા આવ્યો કે જુદી લાઈનના વિચારો પ્રગટયા “શુરૂ પાસે વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા કોણ જાય? ત્યાં તો અમૂક મારા પૈરી પણ આવે છે તેને દેખવાથી આપણને ઠીક નહિ થાય વગી તે મારાથી ઉલટા ચાલનાગ છે, છતાં તેનું ધાર્મિક થાય છે, માટે આપણે તો હવે વ્યાખ્યાન નહિ સાંભળીએ” પાશ્વમા કાઠીયાના પ્રબળ પ્રતાપથી લબ્ધિ જીવ ધર્મશ્રવણ કરતો અટક્યો, દિવસ ખાલી ગયો, મોહરાજને ખબર પડોઆ, મોહરાજ આનંદિત થયો.

હજી દિવસે શુભ વિચારો લબ્ધિ જીવને ધવાથી પશ્ચાત્તાપ કરવા માડ્યો. “અરે! આ મેં શું ચિંતવ્યું? શા માટે કપાય કરવો પડે? કપાયના જોરથી લલલલા મહાત્માના સજ્જનને હારી જાય છે, તો પછી મારૂં શું જન્મ? ચેતનરાજ! ઉઠ, ક્રોધ છાડ, શુરૂ મહારાજ પાસે ગમે તે આવે, તેમા આપણને શી અડચણ? શુરૂ મહારાજને તો રાજા કે રક, શેઠ કે વાણીતર તમામ સરખા છે, કોઈ પણ માણસ ધર્મની સન્મુખ થાય તેજ તેમની ભાવના છે, માટે મારે શા માટે અમૂલ્ય સમય શુભા-

વવો ? માટે ત્યા જઈ જિનવાણી સાલજવી ” ઈત્યાદિ ઉત્તમ વિચાર કરી ધર્મ સાલજવા ગયો. મોહરાજને પોતાના આવા બળવત ઉમરાવને છતી લેવાથી વિશેષ ચિંતા થઇ વળી મોહરાજએ વિચાર્યું જે ‘ચિંતા કરવાથી શું વળવાનું છે ? તેને જિનવાણી શ્રવણ કરતા પછાટે તેવા સુલટને મોકલુ’ એમ નિશ્ચય કરી કૃપણુ નામના દહ્મ કાઠીયાને રવાને કર્યો તે તુરતજ ત્યા જઇને ભવ્ય જીવના શરીરમા પેઠા પછી શી હકીકત બની તે જરા વિચાર કરીને જીએ.

આ અવસરે વ્યાખ્યાનમા ગુરૂ મહારાજે સાત ક્ષેત્રની પ્રશ્ન પછા કરી અને ઉત્તમ ક્ષેત્રમા ધન વાપરવાનું ધણુંજ શ્રેષ્ઠ ફળ બતાવ્યું ઉત્તમ ક્ષેત્રોના નામ—

૧ જિન પ્રતિમા	૨ જિન મંદિર	૩ જ્ઞાન
૪-૫ સાધુ-સાધ્વી	૬-૭ શ્રાવક-શ્રાવિકા	

આ સાત ક્ષેત્ર ધણા ઉત્તમ સમજવા

દેશના દેતા ગુરૂ મહારાજે લૌકિક હકીકત કહેતા જણાવ્યું જે “ વ્યાજે મૂકેલા પૈસા ઘણી સુલટે જમણા થાય, વ્યાપાર સારો કરવામા આવે તો યોગણા થાય, અને ક્ષેત્રમા અનાજ વાવેલું હોય ને મેઘવૃષ્ટિ વિગેરે સારી થયેલ હોય તો સો ગણા થાય, પરંતુ પાત્રમા નાખેલા પૈસા તો અનતગણા થાય, માટે લક્ષ્મીને પ્રાપ્ત કરીને સારા ક્ષેત્રમા તેનો વ્યય કરવો, તેજ તેનું ફળ છે સાતક્ષેત્રમા પૈસા વાપરવાથી જીવ નરક તિર્યચાદિ દુર્ગતિનો છેદ કરી દેવતાના તથા ઇન્દ્રના સુખને પ્રાપ્ત કરે, વ્રાસુદેવ-જલદેવ-ચકવર્તિની પદવી પણ પામે, છેવટ તીર્થંકર નામકર્મ પણ ઉપાર્જી, સકળ કર્મને ખપાવી, આવ્યબાધ સુખને

પામે ” આ પ્રકારની શુદ્ધ મહારાજની દેશના સાલળી ઘણા શ્રોતાઓ સાત હોત્રમા દ્રવ્ય વાપરવા તૈયાર થયા ટીપ કરવા માડી મોટી રકમ એકઠી કરીને સાતે હોત્રમા વાપરવાની યોગ્ય ગોઠવણ કરવા માડી તે વખત કૃપણ કાઢીયો જે લબ્ધ જીવના શરીરમા પેઠા છે, તેણે એટલે સુધી જોર માર્યું કે-શુભ ગતિ તોડી નાખી હુર્ગતિ મોકલવા પ્રપચ રચ્યો, સારી લાવના અને સુંદર વિચારોનો ફેરફાર કર્યો, જેથી વ્યાખ્યાનમાથી ઉઠી જવા માડ્યું તેવામા કોઈ પૂછવા આવ્યું કે -‘ લાઈ ! આ શુભ કાર્યમા કાઈ મડાવો ’ ત્યારે તેની સાથે વઢવા માડ્યું પારકા અવગુણ કાઢવા માડ્યા ધર્મની નિંદા કરવા માડી “ કયા પાપ લાગ્યું કે વ્યાખ્યાનમા આવ્યા, ઘેર બેઠી રહ્યા હોત તો કાઈ પચાત કરવી ન પડત, બધા મડાવે છે તે તમામને જાણીએ છીએ, ટોઈને કાઠાનું-મામાનું વિગેરે કાઠી મૂકેલું હશે તે વાપરતા હશે, બાકી તો તમામ વાપરે તેવા છે તે મારા જોયેલા છે આ તમામને શુદ્ધ મહારાજ પણ વારતા નથી કે —’ લાઈ ! તમે તમામ વ્યાખ્યાનમા આવી ટીપણીયો લઈ બેસશો તો વ્યાખ્યાનમા કોણ આવશે ? ખેર ! આપણને શુ ? આપણે તો એક પાઈ પણ આપવાના નથી અને હવે આજથી વ્યાખ્યાનમા પણ આવવું નથી ” આવા માઠા વિચારો કરી શુદ્ધ મહારાજ તથા સઘનો દોષ કાઢી વ્યાખ્યાનમાથી ચાલ્યો ગયો, ધર્મ શ્રવણ કરી શક્યો નહિ, આત્મિક ધન કૃપણ કાઠીયાએ લુટી લીધું બીજા ચોરોએ ઘરમાથી ધન લુટી લીધું હોય તો રાજા પાસે ફરીયાદ કરી શકાય, રાજા તથા અમલદારો સાલળે, આ ચોરની ફરીયાદ કેને સલળાવવી ? ત્રણ જગતના નાથ પરમાત્મા વિના કોઈ સાલળનાર પણ નથી આ કૃપણ કાઠીયો સારા

હાથા માણસને પણ ભાગી નાજે છે તેના બળથી ભવ્ય છત્રો પામે
પેમા હોય તો પણ શુભ કાર્યમાં ખરચીને મનુષ્ય ભવનો ટહાવો
લઈ પુણ્યાનુભવી પુણ્યને ઉત્પન્ન કરી શકતા નથી એટલુંજ
નહિ, પરંતુ ધર્મ સામળવા જતા અટકે છે આ ડાહીયાએ હા
વાળી નાંખી તે દિવસ પણ નિષ્ફળ ગયો.

સાતમે દિવસે પાછા શુભ વિચારો પ્રગટ થયા વિચારશક્તિ
સારી પ્રકાશિત થવાથી પશ્ચાત્તાપપૂર્વક બોલ્યો કે — “અહો ! મે
ગઈકાવે માઠા વિચારો કર્યા લક્ષ્મી તો અસ્થિર છે, તેને જવું
હશે ત્યારે તાખી રહેનાળી નથી, અને લક્ષ્મી માટે સામ્રાજ્ય
કહે છે કે —

ન યાતિ દીયમાનાઽપિ, શ્રીશ્રેદીયત एव तत् ।

तिष्ठत्यदीयમાनाઽપિ, નો ચેદીયત एव तत् ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે લક્ષ્મી દાનમાં આવતા થકા પણ ખુટતી
નથી તો દાન દેવામાં વિલંબ ન કરવો વળી દાન કે લોગમાં
લક્ષ્મી નહિ વાપરતા છતાં પણ રહેતી નથી તો પછી શા માટે
હિંદાર વૃત્તિથી ન વાપરવી—અર્થાત્ વાપરેજ રાખવી કેમકે લક્ષ્મી
વાપરતા થકા ખુટતીજ નથી, તેથી જેટલી મત્કાર્નમાં વાપરી
તેટલીજ સાચી લક્ષ્મી છે માટે મારી શક્તિના પ્રમાણમાં હું
પણ લખાતું મારે લીધે બીજા પણ સારી શકમ ભરશે તેનો
નિમિત્તભૂત હું યદ્યપ વળી આ ભવમાં જે લક્ષ્મી મળે છે તે
પૂર્વ ભવના પુણ્યથીજ મળે છે, માટે આ ભવમાં પુણ્ય કરીશ
તો આવતા ભવમાં લક્ષ્મી મળશે, અને કૃપણતા કરવાથી લોકો
હાંતી કરશે.” આવા સુદર વિચારો જ્યાં પ્રગટ થયા ત્યાં કૃપણ
કાઠીયાનું જોર હઠયું કે તુરત તેને છત્રી લીધાના મોહરાજને

સમાચાર પહોંચ્યા મોહરાજ પાસે બીજા ઉમરાવ હજી ઘણા છે, તેથી તેણે બીજા સાત ઉમરાવને અનુક્રમે મોકલીને ધર્મ શ્રવણ કરતા ભવી જીવને અટકાવ્યો હવે આ સાતનો વિશેષ ઉલેખ નહિ કરતા સંક્ષેપથી જ બતાવીશું

૭ સાતમો-શોક કાઠીયો	૧૧ અરતિ કાઠીયો
૮ આઠમો-લોભ કાઠીયો	૧૨ અજ્ઞાન કાઠીયો
૯ નવમો-ભય કાઠીયો	૧૩ ક્રુદ્ધ કાઠીયો
૧૦ દશમો-રતિ કાઠીયો	

સાતમા શોક કાઠીયાના પ્રબળ પ્રતાપથી જીવને બીજાની ઋદ્ધિ દેખી મનમા શોક થયો તે વિચારવા લાગ્યો કે - ‘આવી ઋદ્ધિ મારે નથી, મારે તો બહુ વિટળના છે, ઘરમાં માણસો સારા નથી, પુત્ર પણ નથી’ ઇત્યાદિ શોકમા અન્ત થવાથી ધર્મ માલ-જવામા વિધ્ન આવ્યું, સાધ્ય સુકાવ્યું, અવળે રસ્તે ચડાવ્યો, તે દિવસ પણ ફેાગટ ગયો

પાછો આઠમે દિવસે સ રો વિચાર થવાથી પુણ્ય સળધી વિચાર કર્યો ‘મારો પુણ્યનો ઉદય જાગશે ત્યારે મને પણ ઋદ્ધિ મળશે, હું શા માટે નકામો શોક કરું છું’ ઇત્યાદિક શુભ વિચારો શોકને જીત્યો

મોહરાજને ખબર પડી કે તુરતજ આઠમા લોભ કાઠીયાને મોકલ્યો લોભે જોર બતાવ્યું ચેતના ફેરફાર કરી નાખી, જેથી અશુભ વિચારો થવા લાગ્યા ‘અહા દયા સુધી બેસી -હીશું? અહીં બેસી રહેવાથી શું વળવાનું છે? વેર સ્ત્રી પુત્રાદિકની ચિંતા, કરવાની છે, માટે ચેતન! ઉઠ, ચાલ, જાનરમા ઠાઈ કરીશુ ત્યારે પૈસા મેળવીશું’ લોભના જોરથી ધર્મ સાલણી શક્યો નહીં,

ખરા રસમા લગાણુ પડ્યું લોભને તજવો ઘણું મુશ્કેલ છે
લોભના વશથી પ્રાણી નાત તજે, દેશ તજે, સમુદ્રમા મુસા
ફરી કરે, પર્વત ઉપર ચઢે, કુવામા ઉતરે, નહિ કરવાના કાર્યો
પણ કરે

જુઓ ! લોભના જોરથી સાગરદત્ત શેઠ ચોવીશ ફોડ
સોનામહોરનો સ્વામી હોવા છતાં સાતમી નરકે ગયો

સુભૂમ ચક્રવર્તિ છ ખંડનો માલીક અધાગ ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ
હોવા છતાં વિશેષ લોભ કરવા જતા તમામ ઋદ્ધિ શુભાવી
સાતમી નરકે ગયો

મમ્મણુ શેઠ લોભના જોરથી પારાવાર ઋદ્ધિનો માલીક હોવા
છતાં લક્ષ્મીને લોગળ્યા વિના દુર્ગતિમા પડેાચેા. ખીજા કપાયો
કરતા લોભનુ જોર શાસ્ત્રકાર મહાશયજીએ ઘણું ખતાવ્યું છે

કોહો પીડ પળાસેહ, માળો વિનય નાસળો !

માયા મિત્તાણિ નાસેહ, કોહો સન્ન વિજાસળો ॥

‘ક્રોધ પ્રીતિનો નાશ કરે છે, માન વિનયનો નાશ કરે છે
માયા મિત્રાર્થનો નાશ કરે છે, લોભ સર્વ શુભનો નાશ કરે છે
સન્નલન લોભનો ઉદય દશમા શુભઠાણે થવાથી યથાજ્ઞાત
ચારિત્રને તોડી નાખે છે અગ્યારમે શુભઠાણેથી પણ જીવ
પડે છે જેઓ લોભને વશ થયા, તેનો ધર્મ ખજાનો તે
સુલટ લુંગી લે છે અહીં ધર્મ સામળનાર લગ્ન પ્રાણી લોભને
વશ થઈ આર્તધ્યાનમા પડી ગયો જેથી તે દિવસ શુભાવી જોઈ

નવમે દિવસે શુભ વિચારો થયા તે વિચારવા લાગ્યો-‘અરે !
આવું અઘટિત કાર્ય મેં કેમ કર્યું ?’ સાચા ખોટા કરનાથા દ્રવ્ય

મળતું નથી એમ કરવાથી તો લાભાતરાય કર્મ બધાય છે, જેથી આગામી ભવે પણ દ્રવ્યાદિની પ્રાપ્તિ થતી નથી વગી શુર મહા-રાજ આખો દિવસ કાઈ પોતાની પાસે બેસી રહેવાનું કહેતા નથી ' ઇત્યાદિક સારા વિચારો કર્યા નવમે દિવસે લોભ કાઠીયાને જીતી ધર્મ સાલજવા ગયો મોહરાબને ખબર પડોઆ તુરતજ નવમા ભય કાઠીયાને મોકલ્યો ભય કાઠીયાએ પ્રવેશ કર્યો એટલામા કોઈ રાજનો સિપાઈ ત્યા આવ્યો, એટલે આના મનમા ભય પેઠો 'હવે કેમ થશે ? શુ કરીશ ?, ક્યા લઈ જશે ?' ઇત્યાદિ ભયના ભેરથી ત્યાથી ઉઠી જતા રેવાનું મન થયું એટલે ધર્મ સાલજી ન શક્યો

દશમે દિવસે પાછી મનમા શુભ વિચારણા થઈ અરે હું કેવો મૂર્ખ ? વિના કારણ આવો ભય શામાટે રાખવો ? મે ક્યા કોઈનો શુન્હો કર્યો છે ?' એ પ્રમાણે સારા વિચાર થવાથી ભયને જીત્યો, એટલે ધર્મ શ્રવણ કરવા ગયો મોહરાબને ખબર પડતા તુરતજ રતિ કાઠીયાને રવાના કર્યો રતિ કાઠીયાએ પુરૂષાર્થ બળવ્યું જેથી ગીત ગાન સારા લાગવા માડ્યા, મધુર સ્વર સાલજી પ્રીતિ બગી, તમામ સારી વસ્તુ ઉપર અત્યંત પ્રીતિ થવા માડી, આત્મા તેમા લીન થવાથી સાધ્ય વસ્તુ જે ધર્મ-શ્રવણ તેના ઉપર પ્રેમ લગાવી શક્યો નહિ, જેથી ધર્મ સાલજવામા વિઘ્ન થયું ઉઠીને ચાલ્યો ગયો તેદિવસ પણ ખાલી ગયો

અગ્યારમે દિવસે પાછા સારા વિચારો થવાથી શુદ્ધ ચેતના બાગળ થઈ 'અહો ! આપણે સારી વસ્તુ ભેવા આવ્યા છીએ કે તત્ત્વનો સાર સમજવા આવ્યા છીએ ?' ઇત્યાદિક શુભ વિચારોથી રતિ કાઠીયાને પણ જીત્યો ધર્મ સાલજવા ગયો મોહ-

રાજાને ખબર પડતા અગ્યારમા કાઠીયાને વિધન કરવા હુકમ કર્યો. અરતિ કાઠીયો લલ્ય જીવના ગરીરમા પેઠો, ત્યારે વિચારો થયા જે- ‘શુરૂ મહારાજનો કંઠ સારા નથી કાંઈ સમજાતું નથી, કથા વાર્તા તો કાંઈ કહેતાજ નથી, હવે તો રોજ આવવું ગમતું નથી અહીં આવવું, વખત ખોવો ને સમજાએ કાંઈ નહિ.’ ઇત્યાદિક વિચાર કરાવી અરતિ કાઠીયાએ શુભ શ્રેણિ તોડી નાખી, જેથી ધર્મ સામળવો દૂર રહ્યો અગ્યારમા દિવસ નિષ્ફળ ગયો.

બારમે દિવસે પાછા શુભ વિચારો થયા ખોટા વિચારનો પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો ‘મારે શુરૂ મહારાજના સારા નરસા કંઠનો વિચાર કરવાનો નથી, એ તો પર ઉપકારને માટેજ-લલ્ય જીવોના હિતને માટેજ જિનવાણીનો પ્રકાશ કરે છે શુરૂ મહારાજ નિષ્કારણ બધું છે ઉપદેશ સામળવો તેમા મારે કંઠનું શું પ્રયોજન છે?’ ઇત્યાદિક સારી લાવનાથી અરતિ કાઠીયાને જીત્યો.

તુરતજ મે દરાજાએ બારમા અજ્ઞાન કાઠીયાને મોકલ્યો. અજ્ઞાન કાઠીયાએ પ્રવેશ કર્યો કે તુરતજ ચેતનાનો દેરફાર થઈ ગયો, આત્મા ધર્મ શ્રવણ કરતા પરવશ થઈ ગયો કાંઈ સમજી શક્યો નહિ એટલે મુઝાઈને ઠીકવા માડ્યું અજ્ઞાનનું જ્યારે જ્યારે બાળ થાય છે ત્યારે ત્યારે આ મા ભાન ભૂલી જાય છે, કૃતરાકૃત્યની સૂજ પડતી નથી, શાખની વાતો સમજાતી નથી, સમારમા આસક્તિ વધે છે, વિનાશી પદાર્થો ઉપર મોહ વધે છે અને જ્યારે તે પદાર્થોનો વિનાશ થાય છે ત્યારે શોકઅસ્ત થઈ માથું છાતી વિગેરે ફૂટે છે અજ્ઞાનતાનો વિલાસ વર્ણવતા પાર આવે તેમ નથી તો પણ શાસ્ત્રકાર આ એક મ્લોકથી કેટલું બધું સમજાવે છે —

યો ધ્રુવાણિ પરિત્યજ્ય, અધ્રુવ પરિપેવતે ।

ધ્રુવાણિ તસ્ય નશ્યન્તિ, અધ્રુવ નષ્ટમેવ ચ ॥

અર્થ—તે માણસ જિનેશ્વરોનો દેખાડેલો સત્ય (આત્મિક) ધર્મ એટલે આત્માને સદ્ગતિ આપનાર દાન, ગ્રિયણ, તપ, શુભ ભાવના, સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, પૌષ્ઠ, જિનપૂજાદિ વિગેરે ક્રિયાનો ત્યાગ કરી અધર્મ એટલે મિથ્યાધર્મને સેવે અર્થાત્ જિનવચનો પ્રમાણે ન કરતા ઉલટો ચાલે હિંસાદિ દુર્ગતિમા ધસડી જાય તેવા કાર્યો કરે, ન ખાવાના પદાર્થો ખાય રાત્રિભોજન કરે, એકદર મોજ શોખ કરવો, મન માને તે વસ્તુઓનું ભક્ષણ કરવું, તેજ ધર્મ માની તેનુંજ સેવન કર્યા કરે, તો તેવા આચરણ વડે મત્ય ધર્મથી તો બ્રહ્મ થયો ને અસત્ય-મિથ્યાધર્મનું સેવન કરવાથી જ્યારે તે માણસ મરણ પામશે ત્યારે દુર્ગતિમા ચાલ્યો જશે એટલે ઉભય ધર્મથી બ્રહ્મ થઈ મસાગ્યક્રમા બ્રમણ કરવું પડશે આ અજ્ઞાનદશાનું પરિણામ મમજલુ આ પ્રમાણે લવ્યજીવોની ઠંકોડી મિથિતિ અજ્ઞાનદશાથી થાય છે આ જીવ અજ્ઞાનતાને લઈને તે દિવસે પણ કાઈ લઈ શક્યો નહિ અને તે દિવસ પણ શુભાવી બેઠો.

તેરમે દિવસે પાછા શુભ વિચારો થવાથી અજ્ઞાન તરફ ધિમ્બાર છુટયો અને વિચાર્યું જે ‘સમન્તય ન સમન્તય, તો પણ જિનવાણી સાલળવી જિનવાણી માલળનાથી જીવું તો પવિત્ર થશે, નહિ સમન્તય તો શુદ્ધ મહારાજને પૂછીશુ’ ઈત્યાદિદ મારા પરિણામ થવાથી અજ્ઞાન કાઠીયાને જીવી જિનવાણી શ્રવણ કરવા બેઠો ખાર સુલટો જીતાઈ ગયાથી મોહરાજને ઘણો ભય પેઠો, છતાં છે લો ઉપાય અજ્ઞાનતાવા સાડે તેરમા કુતુહલ નામના

કાઠીયાને રાના કયો કુતુહલ કાઠીયો જળ્ય જવના શરીર
 પેઠો કે તરતજ ચેતના જગડી, સમાચાર પણ એવા તુલ્ય
 મળ્યા કે-‘લાઈ ! બહાર રમન ઘણીજ માગી થઈ રહી છે, ખા
 જોવા લાયક છે, ’ એ પ્રમાણે વાત સાંભળીને તુરતજ વ્યાખ્ય
 સાંભળતા લઘુશકાનું જ્ઞાન કાઠીને ઉઘ્યો બહાર જતા કે
 મારા માણસે શક્યો — ‘લાઈ ! આવી અમૃતધારા સરખી નિ
 વાણીને ઝોડી ક્યા જાઓ છો ? ’ પરંતુ કુતુહલ કાઠીયાનું જો
 હોવાથી તેણે કહ્યું — ‘શુ લઘુશકા કરવાને પણ નહિ જવા દો
 આવી રીતે કહી બહાર ગયો લાટ, બવાયા નાટકીયા વિગે
 કુતુહલ જોતા અને ઠેસા રહેતા આજો દિવસ વીતી ગયો
 પણ દુખવા ન આવ્યા, ભુળ ઉડી ગઈ, તૃષ્ણ ન લાગી, એક ચિ
 નેયા કર્યું એ પ્રમાણે આ જીવના કાલિ કુતુહલ જોવામા રા
 પવ કાળી નાજે, ઉઝગરા વેઠે ઠેસો નહે, ધક્કો ખમે, અપમ
 સહન કરે, પૈસાની પાયમાલી કરે, શરીરને ઉરાન કરે, પર
 પ્રતિકભણ, સામાયિક, જિનપૂજા વિગેરે ધર્મકાર્ય કરતા બહુ વખ
 થઈ ગયાનું જ્ઞાન કાઠી તણ દે ક્રિયા કરતા થાકી જાય, મા
 શક્તિ નથી, ઉભા ઉભા કાઉસગાદિ કરતા પગ દુ ખે ઝે, ઇત્યાદિ
 ધાર્મિક ક્રિયામા જ્ઞાના કાઠે કુતુહલ કાઠીયાના જોરથી ઉ
 જતાવેલ નાટક જોવામા કાઠ કઠિન ન પડ્યું દિવસ ચાલ
 ગયો, છેવટે સાજ પડી ત્યારે કાંઈક શુભ વિચાર થયો, પોતા
 મૂર્ખાઈ દૃષ્ટિએ આવી, ને પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો ‘આજ મા
 સોના ઝરખો દિવસ જાડ્યેલા જોવામા ફેગટ થયો, તેમા કે
 લાલ થયો નહિ, તુકયાન ઘણું થયું, હવેથી હે આત્મા ! આ
 મૂર્ખાઈ કરીશ નહિ ધાર્મિક ક્રિયામા ઘરાબર ઉદમવ ત થઈ
 તે તારી જીવગી સફળ થશે ’ આવા વિચારો કરી હવે પ

કુતુહળ ઠાઠીયાને આધીન નહિ થવા લબ્ય છવ સાવધાન થયો

રાગ લાવણી—(મુજ ઉપર ચુજરી)

આજમ-મોહ-નિદ્રા અને અહો ! અહ કારે,

આ છવ મુઝાણો કરે ન ધર્મ લગારે

ભય-શોક-કૃપણતા-ક્રોધ કરિ ભવ દારે,

પણુ એતન જરીયે પોતાનું ન સભારે,

૧

ગતિ-અરતિ-લોભ-અગ્નિ-પડે અધારે,

કુતુહળ રી પ્રાણી ધર્મ કરે નહિ ક્યારે,

આ તેર-ઠાઠીયા મારે પણુ ન વિચારે

ગપડાવે સદુને એ મહુ આ મંસારે

૨

જે એતે તે નગ છવન જરૂર મુધારે,

પહોચે પ્રેમે તે લગજળધિ કિનારે,

નથી માગ લગારે આ સસાર અસારે,

કરો ધર્મ કરો પ્રભુ ભક્તિ “ ભક્તિ ” ઉચ્ચારે

૩

આ પ્રમાણે ઉપર બતાવેલા તેર ઠાઠીયા પોતાનું ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થા ધાગણ કરી લબ્ય છવને જિનવાણી વ્રવણ કરતા પાછા વિધન-ભૂત થાય છે ધર્મ સામળવા દેતા નથી અને ત કાળથી છવની પાળ લાગ્યા છે આ તેર દિવનો ગયા પછી પણ એક બીજા અવારનવાર આવીને છવને બહુજ હેરાન કરે છે અને પ્રથમ બતાવેલ માનવભવાદિ ઉત્તમ સામગ્રી મળ્યા છતા, આ તેર ઠાઠીયાને વશ થયેલો છવ મહુજ વારમા તમામ મામગ્રી સુમાવી દુર્ગતિમા આપ્યો જાય છે ઠાઠીયાને વશ થયેલો છવ કદાચ જિનવાણી શ્રવણ કરે, પરંતુ તેમાંથી કંઈ તત્ત્વ નીકળે નહિ સામળ્યું પણુ ન સામળ્યા જેવું થાય, કારણ જે જિનવાણી વ્રવણ કરતા છતા કાઈપણુ ગુણ ન મળ્યો, અનાદિ કાળથી ક્રવામના ન ટર્ગી, સમ્યગ

દર્શન ન પ્રાપ્ત કરી શક્યો, તો પછી તેનું શ્રવણ નકામું ગયું એમજ સમજવું જરાજર વિચાર કરી સમજ રાખી તેરે કાઠિયાને દ્વર કરી જિનવાણી શ્રવણ કરવી અને તેનું મનન કરવું, જેથી આત્માને તે હિતશિક્ષાની જરાજર અસર થશે અને આત્માનો અપૂર્વ શુણ સમ્યગ્ દર્શન પ્રાપ્ત થશે

આત્માને હિતશિક્ષા.

હૈ ચેતન ! હવે મનુષ્યાવતાર પામી, નિરોગી શરીર વિગેરે શુભ સામગ્રી પામી પ્રમાદ કરીશ નહિ અને સસારની મોહ-જાળમાં ફસાઈ નરકગમન કરીશ નહિ વારવાર મનુષ્ય જન્મ પામવો હુકમ છે કેઈની સાથે સાસારિક વસ્તુઓ ગર્હ નથી અને જવાની નથી પુત્ર, ધન, સ્ત્રી દેખી તું શુ મોહ કરે છે ? અરે છવ ! તું જરા વિચાર કર એ કદાપિ તારા નથી, તારી વસ્તુ તારી પાસે છે, તેની જો જોઈ તો વારવાર જન્મ મળવાના ફેરા ઠરવા પડે નહિ સ્મશાનવૈરાગ્યથી તારૂં કાઠ હિત થવાનું નથી તથા અમુક સારો, અમુક ખોટો ઇત્યાદિ પરભાવમા રમવાથી તારૂં હિત ઝાઈ થવાનું નથી તું મનમાં જાણે છે કે હું તમામ સમજી છું, પરંતુ તે મિથ્યા છે કારણ કે તું તારા આત્મકથાજ્ઞમાં પ્રવૃત્તિ કરતો નથી કર્મકવચથી મહિત એવું હૈ ચેતન ! તારૂં વસવાનું સ્થાન તપાસ, તારે કયા નિવાસ કરવાનો છે ? જે સ્થાનમાં તું હાલ છે તે ચચા છે, વિનાશી છે, ક્ષણ ભંગુર છે, ઘોડા દિવસ માટે છે આવા વિચારો હૈ છવ ! મોહ નીચ ઠમેના બેરથી નહિ થવાથી સાધ્ય દૃષ્ટિ ભૂની જાય છે અને ખાવામાં, પીવામાં, પહેરવામાં ઓઢવામાં, ગાડી ઘોડા ખેલાવવા માં, માતા-પિતા, પુત્ર કલ્યાણીની સાર-સ જાળમાં એટલે સુધી

તુ ખૂચ્યો છે કે અનત સુખતુ કારણ સમ્યક્ત્વ રત્ન એકદમ નશ્વરમા હોવા છતાં મેળવી શક્યો નથી જાગ્યહીનને ઉત્તમ વસ્તુ હાથમા આવી શકે જ નહિ તે બાબત શાસ્ત્રકારે કહ્યું છે ને—

જહ ચિંતામણિરયણં, સુલહ નહુ હોડ તુઝવિહવાણ ।

ગુણવિહવજિયાણ, જીયાણ તહ ધમ્મરયણપિ ॥

અર્થ—જેમ તુઝ વૈભવવાળા પુણ્યરહિત જીવોને ચિંતા મણિ રત્ન સુલસ ન હોય, તેવીજ રીતે ગુણરૂપી વૈભવે કમી રહિત જીવોને ધર્મરત્ન પણ સુલસ ન જ હોય

વિવેચન—પુણ્યગહિત જીવો મનુરી ઘણી કરે, શરીરે કલેશ ઘણો સહન કરે, સ્વદેશ છોડી પરદેશ જાય, ટાઢ, તાપ, ભુખ, તૃષ્ણા વિગેરે અસહ્ય કષ્ટો સહન કરે, છતાં તે કદનો આક્રમો ભાગ પણ ધર્મસાધનમા કદ નહિ કળતા, વ્યર્થ જન્મ ગુમાવે કે ધર્મરત્નને મેળવી શકતા નથી, તે આ જીવોની ઘણીજ ઘેલછા-મૂર્ખાઈ નહિ તો બીજી શું સમજવું ? જુઓ ! સુયગડાગ સૂત્રકાર ઉપદેશ દેતા શું બતાવે છે ?

સયુજ્જહ ફિ ન યુજ્જહ સવોહિ સ્વલ પેચ દુલ્લહા ।

નો હુવમણતિ રાડઓ, નો સુલહ પુણરવિ જીવિય ॥

અર્થ—હો ભવ્ય પ્રાણીયો ! તમે બોધ પામે, કેમ બોધ બોધ પામતા નથી ? પરલોકમા બોધિરત્ન મળવું સુશકેલ છે, ગયા રાત્રિ દિવસો પાછા આવતા નથી અને ધર્મ સાધન કરવાને યોગ્ય ઊવિત ફરીથી મળવું સુલભ નથી

વિવેચન—આ જીવને અનતાનત દુઝો મહન કરતા—અનત પુણ્ય પરિવર્તન, સારમા ભ્રમણ કરતા, ૮,

કૃત્વ રત્ન ગ્રંથ કરવાનો સમય બહુ સુંદર આવ્યો છે પર-
 લોકમાં સમ્યક્ત્વ પામવું બહુ કઠિન છે જે જે દિવસો ને રાત્રી
 બંધ છે તે પાછા આવતા નથી આયુષ્યને કાપી નાખે છે
 પછી તેવી સામગ્રી મળતી નથી, હાલ મગી છે, છતાં પ્રતિ
 બોધ નહિ પામે તો પછી અધોગતિમાં ચાલે જઈશ, તેમાં
 શુ આશ્ચર્ય ? હે મુસાફર ! સમય ચોટા છે અને હજી તારે
 તારા આત્મા માટે કાર્ય ઘણું કરવાના છે, એમ સમજી પ્રમા-
 દનો ત્યાગ કરી બચત થઈ જા ! પ્રમાદમાં પડી અમૃત સમયને
 સાર્થક નહિ કરે તો ચિંતામણી રત્નથી અધિક માનવ ભવ
 એળે ચાલ્યો જશે, પછી તને ઘણો પસ્તાવો થશે. આ હકી-
 કત બીલકુલ ભૂલીશ નહિ માટે જલદી સાવધાન થઈ જા !
 અને અનાદિકાળથી સંસારમાં દુઝો આપનાર અષ્ટ કર્મને
 જડ મૂળથી ઉખેડી નાખવા સંપૂર્ણ રીતે પ્રયત્ન કરવાની તારી-
 ફરજ છે તે ભૂલીશ નહિ આવા ઉત્તમ સાધન પામ્યા છતાં
 પ્રમાદને વશ થઈ નવા કર્મ બાધીશ તો મળેલી સામગ્રી
 હારીને અધોગતિના ભય કરે દુઝો સહન કરવા પડશે, તે લક્ષમાં
 રાખજે આ હકીકત બહુ જ લક્ષમાં રાખવાની છે હે જીવ !
 તારે યાદ રાખવું જોઈએ કે, સંસારમાં થોડી મુઠત માટે લેગા
 થયેલા કુટુંબાદિક તમામનું કાર્ય કરવાનું શરીર પર આવ્યું તો
 પણ પોતાનું । બગડે, પરભવનું-દુર્ગતિનું આયુ ન બધાય,
 તે નિશાન કદાપિ ભૂલવું ન જોઈએ ભૂલીશ તો મૃત્યુ અને
 ગમાર કહેવાઈ જા આત્મહિતનું સાધ્ય જો પાર પાડવું હોય
 તો જેવો સંસારના પદાર્થો ઉપર આનંદ અને આસક્તિ છે
 તેવો જ આનંદ અને આસક્તિ આત્મક્રિયાણું કરનામાં કર જો
 કરીશ તો સંયત્વ રત્ન એક અતમુદ્ધર્તમાં મગી શકશે

આત્મિક લાવમા આનંદ પ્રાપ્ત કરવા માટે આળપપાળ છોડી
 દે, આર્તધ્યાન રૌદ્રધ્યાનને દેખવટો આપ જડ ચૈતન્યની
 ઓળખાણુ કર માફ શુ અને પારકું શુ ? તેને સમજ માર્ગથી
 ભૂલો પડ્યો છુ કે માર્ગ ઉપર ચડ્યો છુ ? તેનો વિચાર કર
 ને ચિદાનંદજી મહારાજ આ ચેતનને હિતશિક્ષા દેતા આત્મિક
 લાવમા લીન થયા માટે શુ કહે છે —

પદ. — ભૂલો ભમત કદા બે અગ્નિ ! આળપપાળ સકલ તુજ મરખ,
 કર અનુભવરસ પાન, ભૂલો આય કૃતાન્ત ગહેગો એક દિન
 દુરિ જેમ મૃગ અચાન હોયગો તન ધનથી તું ન્યારા
 જેમ પાંગ તરૂપાન ભૂલો, ભમત કદા બે અગ્નિ !
 માત તાત તરૂણી સુત સેતિ, ગરજ ન સરત નિદાન
 ચિદાનંદ એ વચન હમારો, વર રાખો પ્યારે કાન — ભૂલો.

ચિદાનંદજી મહારાજના આ અમૃત મમાન વચન જગ-
 ખર મનમા ધારી રાખવા લાયક છે ચિદાનંદજી મહારાજ આ
 ચેતનને શીખામણુ દેતા સમજાવે છે, તેની ઉપર જરાખર વ્યાન
 આપો.

હે ચેતન ! હે આત્મા તુ અભાવ્ય માણુમની માફક
 કયા રખકતો કરે છે ? જેમ કોઈ દેગમા કે શહેરમા આપણે
 જવુ હોય પણ તેનો રસ્તો જાણતા ન હોઈએ તો રસ્તામા
 ફાકા મારવા પડે છે, તેમ અભાવ્ય માણુસની માફક હે ચેતન !
 તુ કયા રખડ્યા કરે છે ? આટલા ઉપરથી વિચાર થાય છે કે,
 આપણે અનાદિ દાગથી ભૂલા લમીએ છીએ, ને ભૂલા ન
 ભમતા હોત તો જલદીથી આત્માનો અવ્યાખાધ સુખનો
 ખજાનો પ્રગટ કરી મોક્ષમંદિરમા લીલા લહેર કરતા હોત

પરંતુ ભૂલા પડ્યા ત્યા શી વાત કરવી ? આપણે સવારથી ઉઠી રાત્રી સુધી અનેક કાર્યો કરીએ છીએ, ખાઈએ છીએ, પીઈએ છીએ, વ્યાપાર કરીએ છીએ, ધન એકઠું કરીએ છીએ, પહેરીએ છીએ, ઝોળીએ છીએ, આ સિવાય બીજા પણ અનેક કાર્યો આખો દિવસ કરીએ છીએ, થોડીવાળી પણ નવરાશ આપણને મળતી નથી લેશમાત્ર એક ઝાગ ઝોણુ થાય તો બીજા ચાર કાર્યો ઉભા કરવા તૈયાર છીએ, પરંતુ કોઈ એક પણ કાર્ય કરતા આપણે ભૂલા પડ્યા છીએ, એવો વિચાર થતો નથી રસ્તો શોધતા હોઈએ અને હાથ ન આવે તો ગભરાઈ જઈએ, એવો તો પ્રતિભાસજ કોઈ દિવસ થતો નથી આપણે તો જાણે કે મર્ચ કામ પોતાના હોય અને આપણે તે કાર્યની સાથે-વસ્તુની સાથે માથો સળધ હોય, એવું ધારીનેજ કરતા હોઈએ એમ લાગે છે કોઈ દિવસ પણ તે કાર્ય કરતા એવું તો લાગતુંજ નથી કે, આપણી વસ્તુ ખોવાડ ગઈ છે, અને તે શોધવાને આપણે પ્રયત્ન કરીએ છીએ, પણ તે આપણને હજી જડતી નથી અથવા આપણે ઇષ્ટ સ્થાને જતા માર્ગ ચૂક્યા છીએ અને સાચા રસ્તાની શોધમાં છીએ જ્યારે આ પ્રમાણે લાગતું નથી ત્યારે આગળ પાળ શબ્દમાત્ર તેનો જવાબ આવી ગયો આપણે જે કાર્ય કરીએ છીએ, જે કાર્ય કરવામાં આપણને લેશમાત્ર આ ભક્ષિત કરવા કુરસદ મળતી નથી, તે સર્વ તો આગળપાળ જ છે, એમ હોયેનન ! સમજ દરેક કાર્ય કરતા કોઈ સાધ્ય હોવું જોઈએ, એવો માધાણુ નિયમ છે પ્રયોજન વિના મદ (મૂર્ખ) માણસ પણ પ્રવૃત્તિ કરતો નથી, તેથી આપણા કાર્યનું પણ સાધ્ય ન હોય તો આપણે પણ મદ અને મૂર્ખજ ગણાઈએ

આ પ્રમાણે હોવાથી આપણા સસારના કાર્યોનું સાધ્ય શું છે ?
તેનો ।વચાર કરીએ તો જણાઈ આવશે કે—એમા કાંઈ ઢગધડો
નથી, આળપ પાળ જ છે સવારથી સાજ સુધી કામ કરી પૈસા
પેદા કરનારને પૂછશો કે—‘પૈસા મેળવીને શું કરશો?’ તો જવાબ
હસવા જેવો મળશે આખો દિવસ ધર્મકાર્ય વિના નડમો ટાઈમ
ગાળનાર અને બાપની પુણ બેઠા બેઠા ખાનારને જીવગીનું
સાધ્ય પૂછશો તો ખાલુ, પીલું, એશઆરામ કરવો વિગેરે વિગેરે
જવાબ મળશે પરંતુ યથાર્થ વસ્તુનું પ્રતિપાદન કરી, સસાર
ઉપરથી રાગ ઉઠી જાય, રાગદ્વેષ કમી થાય, આત્મકલ્યાણ જલદી
થાય, તેવો જવાબ કોઈ આપશે નહિ પૈસા ઝમાવા, છોડરાઓને
વારસો આપી જવો, ખાલુ પીલુ, રાગા સજ ધીના વ્યવહારિક
કાર્યો કરી આપવા, રોગી થઈ પથારીવશ થવું અને છેવટ
મરણ આરે ત્યારે ચાલ્યા જવું—આ પ્રમાણે ધમાલમા ને ધમા
લમા જીવગી ખલાસ થઈ જાય, છતાં આ જીવ તેમાજ આખો
મોંઝીને ચાલ્યો જાય છે પૈસાની ઈચ્છાનો છેડો આવતો નથી
હજાર થાય તો લાખ, લાખ થાય તો કોડ, કોડ થાય તો અબજ,
અર્બ, મહાઅર્બ, છેવટમા રાજપદવી, દેવલોકને ઈન્દ્રની પદવી સુધી
પણ ઈચ્છાની પૂર્તિ નહિ થવાથી સતોષ થતો નથી ત્રી
ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમા ઈચ્છા આકાશ સમાન બતાવી છે આકાશનો
પાર નથી તેમ ઈચ્છાનો પણ પાર નથી જો સતોષને હાથમા
ગ્રહણ કરે તોજ ઈચ્છા અટકી પડે એક કવિએ કહ્યું છે જે—

જો દશ વીસ પચાસ ભયે, શત કુષ્ઠ હજાર તુ વાખ મગેગી,
કોડી અમજ અર્બ અસખ્ય, ધરાપતિ હોનેકી ચાહ લગેગી,
સ્વર્ગ પાતાલિકા રાજ્ય કરે, તૃષ્ણા અધિકી અતિ આગ લગેગી,
સુદૃઢ એક સતોષ વિના, શક તેરી તો શુખ કળી ન લગેગી,

આવી રીતે સતોષ વિના ઇચ્છાની તૃપ્તિ થતી નથી કદાચ સ્વપ્નભૂમણ સમુદ્રનો પાર પામી રહાય, પરંતુ લોચનસમુદ્રનો પાર પામવો ઘણોજ મુશ્કેલ થઈ પડે છે, જેથી દગધડા વિનાનું જીવન પૂર્ણ થઈ જાય છે પૌદ્ગલિક વસ્તુની પ્રાપ્તિમાં કોઈપણ પ્રકારનો ખરો આનંદ છેજ નહિ આથી વસ્તુપ્રાપ્તિ કે ધન પ્રાપ્તિ ખરૂં માધ્ય હોઈ શકેજ નહિ, કારણ જે તે નાશવત સ્વ ભાવવાળું છે ત્યારે આ બધી પ્રવૃત્તિ શા માટે? આ તમામ ધર્માય કેને માટે? આ બાબતનું અતિમ લક્ષ્ય શું સમજવું? ઘણક વધારા મનન કરો, વિચાર કરો, દીર્ઘદર્શીપણે અવલોકન કરો, વિચાર કરતા કરતા ધનપ્રાપ્તિના અંગે ડેવટ આ ધર્માલ પૌદ્ગલિકજ દષ્ટિગોચર થશે કીર્તિને માટે જે પ્રવૃત્તિ કરવી તે પણ ત્યાગ કે વા લાયક છે, કારણ કે તે માન ડ્યાયનો લેદ હોવાથી પૌદ્ગલિક છે, અને નામ તો કોઈનું અમર રહેવાનું નથી, રહ્યું નથી કીર્તિની ખાતર જે જે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં આવે તે પણ બરાબર પૂરેપૂરી ફળવળી થતી નથી પૌદ્ગલિક વસ્તુની આમંક્તિને લીધે તેનું ત્યાગ્ય સ્વરૂપ સમજ્યા પછી પણ ઘણાખરા ત્યાગ કરી શકતા નથી તેટલા માટેજ ચિદા નદજ મહારાજ કહે છે જે-‘હે ચેતન ! તું અજ્ઞાનીની માફક ભૂલો પડી કયા બટકયા કરે છે? જરા વિચાર તો કર તારા માર્ગનું અવલોકન કર માર્ગથી ભૂલા પડેલા વટેમાર્ગીની માફક આડા અવળા રસ્તે કયા ગમન કરે છે? આ તમામ આજપ-પાગને ડોડી દઈ અનુભવ રસનું પાન કર, જેથી તને તેમાં એવો આનંદ આવશે કે તે આનંદ તુ કોઈને કહી પણ શકીશ નહિ તારા આત્મામાં ઘણો પ્રકાશ થશે, ને તારી આ લવયાત્રા

નકામા ફેરા જેવી ન થતા કાંઈક સફળ થશે' આ લવની યાત્રા સફળ કરવા માટે અનુભવ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવી એજ અરૂં તત્ત્વ છે અને તેવા અનુભવ જ્ઞાનથીજ ઈર્મળ ધન અટકશે, પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ ઉપરથી રાગ ઉઠી જશે, અને મફળ થશે

ગઝલ,

મોપ્રેરો દેહ આ પામી લુવાતી જોરમા જામી,
ભળ્યા ભાવે ન જગરવામી, વધારો શુ કર્યો સારો ૧
પડીને શોખમા પૂગ, બની સુગારમા શર,
કર્યા કૃત્યો બદુ બૂગ, પતાવ્યો ચી રીતે વારો ૨
લલાઇ ના જરી લીધી, સુમાર્જે પાલ ના હીધી,
ઠમાણી ના ખરી કીધી, કહો કેમ આવશે આરો ૩
સુમાને જીદગી ગાળી, ન આણા વીંગની પાળી,
જશે અન્તે અરે ! ખાલી, લખ બસ પાપનો ભારો ૪
નકામા તોખને વામો, કરો ઉપકારના કામો,
અચળ ગખો રૂડા નામો, વિવેકી વાત વિચારો ૫
સદા જિનધર્મને ધરજો, શરૂ “લકિત” સ । કરજો,
ચિંતાનદ સુખને વરજો, વિવેકી વાત વિચારો ૬

આ પ્રમાણે હોવા છતાં કાંઈપણ નહિ સમજે તો તો હું ને મારૂં કરતા કરતા જેવા અનતા લવ નિષ્ફળ ગયા તેવી રીતે આ લવ પણ નિષ્ફળ જશે અને જેમ મૃગને (હરણને) અચાનક સિંહ પકડીને મારી નાખે છે, તેવીજ રીતે કાળરાજા (મૃત્યુ) તને અહિંથી અચાનક ઉપાડી જઈ તારા જીવનનો અંત લાવશે તે વખતે તારે એકલા,—સર્વ વસ્તુઓ સ્ત્રી, ધન, ઘર, હાટ, હવે લીઓ વિગેરે છોડીને ચાલ્યા જવું પડશે. શાસ્ત્રકાર કહે છે કે —

जदेह सीहो व मिय गहाय, मच्चू नर णेइ हु अतकाले ।
न तस्स माया न पिया न भाया, कालमि तम्मि सहरा भवान्त॥

‘જેમ સિંહ મૃગલાના ટોળામાંથી મૃગલાને પકડી લય છે, તેવીજ રીતે અતઝાળે કુટુંબાદિકના ટોળામાં રહેલા આ જીવને મૃત્યુ પકડી લય છે તે પકડની વખતે મરનાર જીવને માતાપિતા, પ્રિયા, ભાઈ, ઢોઈ ભાગી થતા નથી અર્થાત્ હું ખમા ભાગલેતા નથી-મરણથી છોડાવતા નથી ન જવું હોય તો પણ જીવને બળાત્કારથી જવું પડે છે, તે ચોક્કસ સમજ મરવું એ નિ સંદેહ હકીકત છે-શકા વગરની વાત છે મોટા મોટા માન્યાતા તથા રાવણ જેવા રાજાઓ, ચક્રવર્તિઓ, બલદેવો, વાસુદેવો, ઇન્દ્રો જેવા પણ સમય આવ્યો ત્યારે પોતપોતાના મ્યાન છોડી આ-યા ગયા ॥ તેઓ એવા બળવાન હતા કે આખી પૃથ્વીને ઉથલ પાથલ કરી નાખે, છતાં એક ક્ષણવાર પણ આયુની સ્થિતિ વધારી શકના નથી અને તેવાઓની પાછળ રહેવી ઋદ્ધિ સિદ્ધિ કે પરિવાર કોઈની સાથે ગયો નથી અને જવાનો પણ નથી તો પછી તને હે ચેનન ! તે કાળરાજાઓચિતો પડડશે તેમાં શુ આશ્ચર્ય ! આની ચોક્કસ નિશ્ચયાત્મક બાબત હોવાથી તારે અત્યારથી જ બંધન રહેવાની જરૂર છે તેમાં ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા લાયક બીના એજ છે કે, કયે વખતે આ મૃત્યુરૂપી મિહુ આવી તારી ઉપર ક્વાગ મારશે અને તને પકડીને દેહથી ભિન્ન કરી નાખશે, તેની તને ખબર નથી અને તે બાબતની ચોવીસ કલાકની તો દૂર ગૂઢી પરંતુ એક મિનિટની પણ તને નોટીસ મળવાની નથી અને તે અવસ્થા પ્રાપ્ત થવાની છે તે ચોક્કસ છે તેની સાથે એટલું પણ ચોક્કસ છે કે, તારી પાસે જેજે વસ્તુઓ હશે, તારા તાબામાં

તારી માલીફીની જે જે વસ્તુઓ હશે તે અહિં રહી જશે, તેમાનું કોઇપણ તારી માથે આવવાનું નથી, તું લઈ જઈ શકવાનો નથી, તારે એકલા ચાલ્યા જવું પડશે અને તને કોઇની સાથે એક મિનિટ પણ વાત કરવાનો કે લલામણ કરવાનો અવકાશ મળશે કે નહિ તે પણ ચોક્કસ નથી તેમ તારા જીવનમાં કરેલા હુકમોનો પશ્ચાત્તાપ કરવાનો પણ સમય મળશે કે નહિ તે પણ ચોક્કસ નથી પરલોકગમન કરવું, વસ્તુ માત્ર છોડી, તે ચોક્કસ છે કારણ કે, સસારી જીવો મરણ ધર્મવાળા છે તેજ બાળત સમરાદિત્યના રામમાં પદ્મવિજયજી મહારાજ કહે છે—

મરણધર્મી સહુ જીવડા, હા હા લાન ગયો એજે ર,
નરપતિ સુગપતિ સહુ જણા, નવી હીસે કોઇ કાજે ર

અથીર સસાર એણીપેરે ૧

ધન્ય તે શેઠ સેનાપતિ, ચિતામણિ સમ જણી ર
ધર છોડી વ્રત આદરે, ધનધન તાસ કમાણી ર

અથીર સસાર એણીપેરે ૨

આ ગાથામાં પણ એજ બાળત બતાવી કે, ‘સસારમાં તમામ જીવો મરણધર્મવાળા છે વસ્તુ માત્ર અનિત્ય અને ક્ષણિક ગુર છે ચિતામણી રત્નથી અધિક ધર્મરત્ન ગ્રહણ કરે, વ્રત પચ્ચખખાણ અગીકાર કરે અને અમજપૂર્વક ધર, ઋદ્ધિ વિગેરેનો ત્યાગ કરે તેવા જીવોનીજ સાચી કમાણી છે’ બાકી તો માગી લાવેલા આ ભૂપણો જેમ પાછા આપવા પડે છે તેવી ગીતે સમારની વસ્તુ માત્ર પાછી આપવી પડશે તે બાળતનું સમર્થન કરતા શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ જ્ઞાન-માત્ર અટકમાં કહે છે કે —

पूर्णता या परोपाधेः, सा याचितकमण्डनम् ।

या तु स्वाभाविका सैव, जात्यरत्नविभानिमा ॥१॥

હુ ખથી કટાગીને મરણને ઇચ્છે છે, પરંતુ સસારના હુ ખથી વ્યાકુળ થયેલાને છુટવાનો એ માર્ગ નથી જેને ખસ થઈ હોય તેને તેનાપર જરા ખણવાથી સારૂ લાગે છે, પરંતુ પરિણામે વધારે વધારે હુ ખ ઉત્પન્ન થાય છે તે ખસને મટાડવાનું ઠારણ ખણવું તે નથી પરંતુ તેનું ખરાબર ઔષધ કરવું તે છે તેવીજ રીતે સસારના હુ ખથી ખરેખરી તપત લાગતી હોય તો તેનો ઉપાય મરણનું શરણ માગવામા નથી, પરંતુ હુ ખ કદાપિ આવે જ નહિ તેવા ઉપાયો શોધવામા છે આ પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિ હોવાથી હુ ખથી કટાગો ઉત્પન્ન થયો હોય તો પણ કદાપિ મરણને ઇચ્છવું નહિ, તેમજ આખરે મરી જવું છે, એવા વિચારથી ડરી પણ જવું નહિ તેમ ડરવાથી કે કાયર થવાથી કોઈ પ્રકારનો લાભ નથી

શાન્તકાર કહે છે કે —

ધીરેણ વિ મરિયન્વ, કાઝરિસેણ વિ અવસ્સ મરિયન્વ ।

તમ્હા અવસ્સમરણે, વર સુ ધીરત્તણે મરિવ ॥

ધીરને પણ મરવાનું છે અને કાયરને પણ મરવાનું છે બંને પ્રકારે મરણુ તો છેજ તેમા ફેરફાર તો થવાનો નથીજ તો પછી ધીરપણાવડે ઠરીને મરણુ, તેજ ધણું ઉત્તમ મરણુ છે જાકી તો કાયર થઈને અનતા મરણુ કર્યો છે' શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના નવમા પ્રત્યેકબુદ્ધ અધ્યયનમા યુગબાહુને પોતાના ભાઈ મણિરથે શસ્ત્રથી એટલો બધો માર માયો કે મરણુની તૈયારી થઈ ગઈ, શૈદ્રધ્યાન થવાનો સમય નજીક આવ્યો, છતાં તે યુગબાહુની સ્ત્રી મન્ન ગ્ગાએ નિઝામણા કરાવી, પચ પરમેષ્ઠીના સ્મરણમા લીન કર્યો, શત્રુ મિત્ર ઉપર સમજાવ રખાવ્યો, મરણુ સુધરે તેવી રીતે

સચોટ ઉપદેશ દેવાવાળી બની, જેથી યુગબાહુ થોડીકવારના શુભ અધ્યવસાયથી કાળ કરી પાચમા બ્રહ્મ દેવલોકમા દેવતા થયે. ધીરપણાથી મરણ થયું તો દુર્ગતિ ન થઈ કદાચ કાયર થઈને હે ચેતન ! મરીશ તો મરણ કાંઈ દૂર જતું નથી, તેમ અટકતું નથી, માટે કોઈ સાથે સખત વૈર વિરોધ રાખવો નહિ કદાચ કોઈની સાથે ખેદ કે બોલાચાલી થઈ હોય તો તેના માટે ક્ષમા પાચના ઠરી સર્વ જીવોની સાથે વૈરવિરોધ ખમાવીને શાંતિ પકડવી જેથી સામો માણસ પણ પ્રાય વૈર કાઢી નાખશે, જો તું તેમ નહિ કરે તો વૈરનો પ્રવાહ ભવાતરમા આણજ રહેશે જેનું જીવન પવિત્ર છે, તે જીવને મરણ સમયમા કોઈ પ્રકારે દુ ખ થતું નથી, જેનું જીવન કદોડી સ્થિતિવાળું છે તેને અર્ધોયા પણ દુ ખ ને પરભવમા પણ દુ ખની શ્રેણિ છે, માટે જીવન સુધારવું તે ખાસ કર્તવ્ય છે, શુદ્ધ જીવનવાળાને મરણના વિચારમા દુ ખ નથી, શોક નથી, ખેદ નથી આવું ઉત્તમ જીવન મનુષ્યભવ વિના બીજે નહિ થઈ શકે, માટે હે ચેતન ! બરાબર કમ્મર કસ, અને વિચાર કર કે આ ભવમા ધર્મ આરાધન માટે જે ચગવડો મળી છે, જે જોગવાઈયો પ્રાપ્ત થઈ છે, તે વારવાર મળતી નથી, જેથી તે મળેલી જોગવાઈયોથી આત્મહિત કરી લેવામા ન આવે તો તેના જેવી બીજી ગભીર ભૂલ નથી અનેક પ્રકારની ઉત્તમ જોગવાઈથી બરપૂર માનવ ભવ નકામો ચાલ્યો જાય તો બહુજ ખોટું થયું ગણાય અનણુ જીવો તો ખાવાપીવાની વસ્તુઓ મેળવવી, ધનસચ્ચ કરવો, પુત્ર-પોત્રાદિક પરિવાર વધારવો, રહેવા માટે નવા નવા બંગલા બનાવવા અને સાચી ખોટી રીતે પોતાનું માન-સન્માન વધારવું એમાજ શુધાયેલા હોય છે, તેવા અબાણુ જીવો તો માર્ગથી બ્રહ્મ થઈ સંસારગેરીમા ભૂલા પડીને અનાદિ કાળથી ભટક્યા જ રહે છે

વિચાર કર્યા વગર એમાં આસક્તિ રહે છે, અને તેની માથે એવા ભેરથી ગાઠ બાધે છે કે જાણે ટોચ દિવસ તેનો વિયોગ થવાનો જ ન હોય આ આખી માન્યતા જીવભરેલી હોવાથી પરિણામ વિપરીત આવે તેમાં શું આશ્ચર્ય ?

હું ચેતન ! જો તારે ઉચ્ચ કોટિ ઉપર ચડવું હોય, આત્મ કન્યાવું કરવું હોય તો શુદ્ધ અત્ત કળણથી શુદ્ધ ભાવના પ્રગટ કર થોડા દિવસમાં કાચ સાધી લે, ઉત્તમ નરભવાદિ સામગ્રીથી ગજસુકુમાર, ધનાકાકેદી, ધના શાલિભદ્ર, મેઘકુમાર, આર્દ્રકુમાર, મૃગાપુત્ર, અનાયીમુનિ, ખંધકમુનિ, હંહલુકપિ, બાહરીયા મુનિ વિગેરે મહામુનિમતગજો આ સંસારને અસાર સમજી, હું ખના બોમરૂપ બાળી, વિષયમુખને વિષના પ્યાલા સરખું તમજી, સયમ શ્રદ્ધા કરી, આત્મખજનો પ્રગટ કરી ગયા તેજ ઉત્તમ નરભવ, ઉત્તમ કુળ, નિરોગી શરીર વિગેરે મામગ્રીને તું કેમ શુભાવે છે ? વિભાવ દગામાં કેમ પડ્યો છે ? તેનો વિચાર કર વગી તને જેના ઉપર અત્યંત રાગ છે, તે શરીર પણ તારૂં નથી, તો પછી માતાપિતા પુત્ર કન્યાદિ હું ચેતન ! તારા સગા કેવી રીતે થશે ? તને વેઠનામાંથી કેવી રીતે ડાઠાવશે ? પરલોકમાં કેવી રીતે સહાય કરશે ? તું પાપમાર્ગે ચલી આત્માની પાપમાલી મત કર તારા શરીરની-પૈમાટકાની ખબર પૂછનારા સૌ દોષ મળે પરંતુ તારા આત્માની શું સ્થિતિ છે, એ પૂછનારા વિરના છે એ દોષ દોષ તો મહામતના ધારણ કરનારા મુનિવરોજ છે ? મુનિવરો મસારને પુષ્ટિ કરનારની વાતો ન કરે પરંતુ માનવ જીવન પાગી તમારે શું કરવું ભોઈજો, શાથી તમારો જન્મ સફલ થાય, શાથી તમે જન્મમરણના દુખને કાપી મોક્ષ

મેળવો, તેજ રમ્તો મુનિવરો બતાવશે અને પછી તારે આત્માના વિકાસ માટે, મોક્ષ મેળવવા માટે, માર્ગ લેવો જોઈએ,—જેથી આત્મામાં જરૂર પરાવર્તન થાય જો તે પ્રમાણે છે આત્મા ! તું નહિ કરે તો ચૌદ રાજલોકમાં આ જીવ સ્વકર્માનુસાર કયાંયે ઉત્પન્ન થઈ જશે અને કુટુંબાદિક પણ કયાઈ વિખરાઈ જશે, તે તું પ્રત્યક્ષ જુઓ છે

વગી આ શરીર પણ ત્રણ મિત્ર પૈકીનો નિત્ય મિત્ર હોવા છતાં મરણ વખત સહાય નહિ જ કરે તને જલદી કાઢી મૂકશે, તારે જરૂર નીકળવું પડશે જે શરીર માટે અનેક પાપો કર્યા હશે, નહીં ખાવાના પદાર્થો—અભક્ષ્ય અનતકાય વિગેરે ખાધા હશે, ખીડા, હોકા, ગાળે વિગેરે પીધા હશે, રાત્રિસોજન, પરદારા ગમન વિગેરે અકૃત્ય ઈર્ષ્યા હશે, સારા સારા પદાર્થો ખવગવી ખૂબ પુષ્ટ બનાવ્યું હશે, તે તારા ઔદારિક શરીરને એક ઘડીવાર પણ ઠેાંઠ ઘરમાં રાખશે નહિ, પરંતુ ભસ્મીભૂત કરશે તે શરીરના પરમાણુઓ ચૌદ રાજલોકમાં રહેલા પરમાણુઓ તથા સ્કંધો વિગેરેમાં ભળી જશે

શ્રીપત્રવણાસૂત્રમાં શરીર પદમાં કહ્યું છે કે ‘આ જીવે અનંતા શરીર મૂક્યા, તે શરીર તમામ ભવના વિખરાઈ ગયા, તેવીજ રીતે આ ભવનું ઔદારિક શરીર પણ વિખરાઈ જશે, તે ચોક્કસ ધારી રાખજો તને તો ચાર હાથની લંગોટી પહેરાવી વિદાય કરશે કુડકપટ દગા પાસવા અનીતિ વિગેરે પાપકર્મ કરી ધન લેળું કર્યું હશે તે તો કુટુંબાદિક લોગવશે અંહો! ટેવી મૂખાઈ ! ખરેખર, પૂરી મૂખાઈ સમજવી પોતાનું ધન-દાન, દર્શન, ચારિત્રને પ્રાપ્ત કરવાનો રત્ન ચિંતામણિ જેવો

શુભાવી બેઠા. સાર કાઈ લઈ શક્યો જ નહિં પારકુ સુધારવા ગયો.
તે પણ સુધારી શક્યો નહિં કારણ કે સર્વે જીવો પોતપોતાના
કર્માધીન છે, જેથી જલ્દી કે ઘુર કોઈ કરનાર નથી, માત્ર શુભા
શુભ કાર્યોના તેઓ નિમિત્તમાત્ર છે. માતાપિતા પોતાની પુત્રીને
સારા ખાનદાન કુટુંબમાં સારું સુહૃત્ જોવરાની પરણાવે છે, પરંતુ
ખાઈનું પુણ્ય જોડી હોય કે તો દુઃસમયમાં તે વિધવા બને છે.
વળી ગરીબ કુળમાં પરણાવી હોય, પરંતુ ખાઈ પુણ્યશાળિની હોય
તો સુખી થાય છે. શાસ્ત્રમાં તેવા ઘણા દર્શાવે છે. મયજ્વાલુદરી
અને મુરસુદરીનો અધિકાર શ્રીપાવચરિત્રમાં સ્વસ્તર છે, તેથી
પુણ્ય પ્રકૃતિ અને પાપ પ્રકૃતિનું દ્વંદ્વ સ્પષ્ટ સમજાય તેમ છે. માટે
હો જીવ ! તેવા જૂઠા કુટુંબાદિકના મોહમાં નહિં મુંઝાતા આત્મિક
લક્ષ્મી પ્રગટ કરવા ઉદ્યમવત થાઓ નિશ્ચય ચિત્તથી શુભ ભાવના
માં આરૂઢ થઈશ તો આત્મિકલક્ષ્મી પ્રગટ થતા વાર નહિં લાગે
શુભ ભાવનામાં આરૂઢ થવા માટે જૈન સિદ્ધાંતોમાં ખાર ભાવ
નાનું સ્વરૂપ ઘણુંજ સરસ વર્ણન કરેલ છે જે ભાવનાને મનન
પૂર્વક ભાવવાથી આત્માનો જલદી ઉદ્ધાર થાય છે તે ખાર
ભાવનાનું સંક્ષેપ વર્ણન.

પ્રથમ અનિત્ય ભાવના.

આ સંસારના કર્મ બંધનકારક પદાર્થો અને આડબરી
દેખાવોને તીવ્રરૂપે કરાવનારી સર્વ પ્રકારના ત્રાસારિક જાવોની
અસ્થિરતાને સદ્ કરનારી અને આત્માના ઉત્તમ માર્ગને દર્શા
વનારી જે ભાવના તે અનિત્ય ભાવના કહેવાય છે. આ ભાવ
નાને ભાવના માટે નીચેના વાક્યો હો એતન તારી હૃદયભૂમિ
કામાં સ્થાપન કર હો એતન આ અનિત્ય ભાવના ભાવતા પ્રથમ

તું તારા આત્માને પ્રતિબોધ આપજે, કે હે આત્મા તું આ સસારના ખોટા પદાર્થો તરફ આનંદ માનીશ નહીં તે સર્વ પદાર્થો પારણામે અનિત્ય છે, વિનાશશીલ છે નિર્રર્થક છે ક્ષણ ભગુર છે તે તારા આત્માના નથી તેમ તારો ઉદ્ધાર કરનારા નથી આખરે તેઓ ઇન્દ્રજાલના જેવા ક્ષણમય સ્થાયિ છે તેની અનિત્યતા તારી આગળ સાબીત કરવાની કાંઈ જરૂરી નથી તે તું આ સસારમા પ્રત્યક્ષ જોઈ શકે છે અખુટ ધનવાળો ક્ષણમા નિર્ધન બની જાય છે સજ્જનોના પરિવારથી વિંટાયેલો માણસ થોડી વારમા એકાકી બની જાય છે તે ખુબ લક્ષમા રાખજે આવા વિનાશ સ્વભાવવાળા પદાર્થો ઉપરની નિત્યતા અને સ્થિરતાની બુદ્ધિ થવા દઈશ નહીં તે ઉપરથી શાસ્ત્રકાર નીચે પ્રમાણે લખે છે —

શ્લોક—યત્પ્રાતસ્તન્નમધ્યાન્હે યન્મધ્યાન્હે ન તન્નિશિ ।

નિરીક્ષ્યતે ભવેઽસ્મિનૂહા પદાર્થાનામનિત્યતા ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે પદાર્થ પ્રાત કાલે રમણીય લાગતો હોય તે મધ્યાન્હ કાલે તેથી વીપરિત દેખાય છે અથવા તે તદ્દન હોતો નથી અને જે મધ્યાન્હકાલે સુદર દેખાય છે તે રાત્રે નહ થઈ જાય છે જેમકે, સચેતન પ્રદાર્થોમા કેટલાયે જીવો મવારમા આનંદમા માલતા હોય તે બપોરે કાળ રાજાના અમાટામા આવેલા ભસ્મીભૂત બની જાય છે અને અચેતન પદાર્થોમા પ્રલાટે સુદર દેખાતા બળલામાં ધનમાલ વીગેરે તેજ ફીવસે વિનાશ ભૂત થયેલા દૃષ્ટિગોચર થાય છે હે, શુદ્ધ ચેતન તું જો ખુબ ઉંડો વીચાર કરીશ તો તને બીજી મણુ આપી યજો જેવી રીતે સસારના પદાર્થો અનિત્ય છે તેથી પ્રીતે સસારનું સંજ્ઞ

પણ અનિત્ય છે એવુંજ નહીં પરંતુ તે સુખની આગળ હું ખ
તો તૈયાર થઈને ઉભુ છે તે એટલે સુધી કે સુખના કરતા
હું ખ અનંત ગણું વધી પડશે તે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ને

શ્લોક—યજ્ઞન્મનિસુખમૂઢ યચ્છદુઃખ પુરાઃસ્થિતમ્ ।

તયોદુઃખમનતસ્યાત્ તુલાયાન્નપ્રમાનયો ॥ ૧ ॥

અર્થ—આ સંસારમાં હે ચેતન, તારી સન્નિધિ ને કાંઈ
સુખ અથવા હું ખ દેખાય છે તે બંનેને જ્ઞાનરૂપી ત્રાજવામાં
મુકીને તોળી જોજો તો તને સુખ યદ્રી હું ખ અનંત ગણું
માલુમ પડશે, જેમકે મનુષ્ય ભવ હારી ગયો તેને પરપરાએ
સાત નરકમાં અથવા તિર્યચોના ભવોમાં અનંતા હું ખો ઉત્પન્ન
થાય છે વળી હે આત્મા ! તારે વિચારવું જોઈએ કે મનુષ્ય
માત્રને સુખ લોગવવાનું સ્થાન આ ગરીબ છે પરંતુ તે શરી
રજ અનિત્ય છે તો પછી બીજા સુખોની શા માટે નકામી
ફાગટ ઇચ્છા રાખી પાપ કર્મોમાં તું ખુચી રહે છે ઇત્યાદીક
ખુબ ઉઠો વીચાર કરી વસ્તુની અનિત્યતાનું ચિંતવન કરી
બીર ધર્મમાં સારી રીતે દ્રઢ બની જજો જેથી પુરુષ રીતે જ
ભવ લોકમાં સુખી થવાય

બીજી અશરણુ ભાવના.

આ સંસારમાં ગરબ કરવા યોગ્ય શું છે અશરણુ આત્મા
ને ડોલું શરણુ લેવું જોઈએ અને શરણુના સાધનો કેવી રીતે
મેળવી શકાય કયો ઉપાય ચોધુ જેથી આનંદ પ્રાપ્ત કરી શકુ
તે માટે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે,—

કોનુસ્યાદુપાયોત્ર યેનાહ દુઃખ સાગરાત્ ।

સસારાથ વિનિર્ગત્ય નિર્ભયાનદમાશ્રયે ॥

આ જગતમા એવો ટોણ ઉપાય છે કે જે વડે હું આ
હુ ખના મમુદ્ર એવા સસારમાથી નીકળી નિર્ભય એવા આન-
દનો આગ્રય લઉં આ શ્લોક ઉપરથી એટલુજ સિદ્ધ થાય છે
જે આ મસારમા ધર્મનું શરણુજ શુવને આનદદાયક છે દરેક
પ્રાણી ઉપર ભય કર અને વીડરાણ કાળ રાત્રનું ચક્ર ક્રયા કરે
છે તે કાળનું સ્વરૂપ શાસ્ત્રકારાએ ઘણા સ્થળોએ વર્ણવ્યું છે
તે કાળની ઇચ્છા માત્રથી જગતમા શુ બની રહ્યું છે તે વીચાર

जगत् त्रय जयीवीर एक एवान्तकक्षणे ।

इच्छा मात्रेण यस्यै तेपतन्त्रिदशेश्वराः ॥

અર્થ—જણ જગતને જીતવાનાણો એક દ્વિતિય સુલટ કાળ
છે જેની માત્ર ઇચ્છાથી દેવતાઓના સ્વામી ઇંદ્રો પણ ઇણમાત્ર
મા સ્વર્ગથી પડે છે તે પછી બીજાની શી દશા ? જેમના હુક-
મમા અગરણુ ભાવનાનું સ્વરૂપ ઓળખાયું નથી તે ખરેખર
મૂર્ખા છે ઠારણુ જે કોઈ ગરણુભૂત નથી એવું નજરે નોચા
છતા ખોટા શરણને પકડી ઘણા હુ ખી થાય છે અને સાચા
શરણનું ભાન નહીં આવવાથી પરીણામે ઘણી હુખદાર્ધ ભવા-
ટવીમા બ્રમણુ કરી ગદ્દા છે બીજાની હુ સ્થિતી જોઈને તેઓ
શોભ દરવા મડી જાય છે પરંતુ પોતાના આત્માનો વીચાર કરતા
નથી જે હે આત્મા તારૂ શુ થશે તે માટે કહ્યું છે જે

शोचन्ति स्वजनमूर्खाः स्वकर्मफल भोगिनम् ।

नात्मान बुद्धि विध्वंस यमद्रष्टातर स्थितम् ॥

અર્થ—પોતાના સ્વજન સગાઓની મરણુ આદી આપ
તિઓ જોઈને મૂર્ખા માણુઓ શોક કરે છે પરંતુ બુદ્ધિનો
નાશ થયો છે જેનો એવો પોતે યમરાજની દાદમા

તેનો શોક કરતો નથી એ કેટલું ચોચનીય સમજવું, જેમ દાવાનળની બગલી જવાણાઓથી ભયકર એવા વનમા મૃગના આજકને કોઈ શરણ આપી શકતું નથી તેવી રીતે દુખરૂપ દાવાનળની મળવી જવાણાઓથી ભયકર એવા સત્સારરૂપી વનમા પ્રાણીઓને કોઈ શરણ આપનાર નથી હે ચેતન આ ઉપરથી તને ખાત્રી થશે કે આ સત્સારમા પ્રાણીઓ મૃત્યુના વિકાળ મુખમા આસ થઈ પડે છે ત્યારે તેને કોઈ શરણ આપનાર નથી જેઓ છ બંડને છુટી આત્મોર્કર્ષથી ગર્જાવ કરી રહ્યું છે જેઓ પોતાની ભુજબળથી મ પાદન કરતા મહાન્ મુખે મેળવી આનંદ માગરમા ઉછળી રહ્યા છે જેઓ ત્રણ ભુવનમા નિઃઠટક ખિરૂદ ધરાવી રહ્યા છે તેવા ઇદ્રો અકવર્તિ વામુદેવો પ્રતિ વામુદેવો વિગેરે કુર કાળ રાજાની દાદાઓમાં દળાતા પીસાતા અશરણ હોઈ શરણ શોધવાને માટે દીન મુખે થઈ દશ દીશાઓ પ્રતિ દૃષ્ટિ ફેકતા વલખા ભારી રહ્યા છે પરંતુ કોઈ શરણ થતું નથી તો હે ચેતન તેઓની પાસે તું શી ગણત્રીમા છે આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે જે આ સત્સારમા ખરૂં શરણ નિર્ભય અનંદ આમનાર ધર્મજ છે ધર્મની ક્ષીવ્ય સત્તા નીચે આવેલો આત્મા નીરામાય સદા સુખી રહે છે તે ચોક્કસ લક્ષમા લઈ ધર્મનું શરણ કરવા તત્પર આ

ત્રીજી સંસાર ભાવના

હે ચેતન જો તું આ સંસાર ભાવના બાવીશ તો તારા મનુષ્ય જીવનની ઉપર કોઈ ક્ષીવ્ય પ્રભા પડશે તારા જીવનને સન્માર્ગ દર્શાવનારી અને ખરા કર્તવ્યની દીશા તરફ દોર નારી આ સંસાર ભાવનાને જો તારા હૃદય ઉપર આરૂઢ કરીગ

તો તાગી આગળ આ મસારનું શુદ્ધ સ્વરૂપ સ્વતઃ પ્રગટ થઈ
આવશે તે તને દર્શાવુમી જેમ દેખાઈ આવશે તે સાથે આ
લવાંટથી ડેવી લેય કર છે અને તેની અદર પ્રાણીઓની શી
સ્થિતિ થાય છે તે તમામ સ્વરૂપ તારી સમક્ષ સાક્ષાત્કાર થઈ
આવશે તે વીચાર કરજે અજ્ઞાનેના આવરણથી આવર્તે થએલો
અર્ને મિથ્યાત્વના ઉદયથી અચેતન જેવો બની ગયેલો જીવ
પોતાના જીવનની સુધારણાના મત્ય માર્ગને શોધી શકતો નથી
તેથી તે અતુર્ગતિ રૂપ વિકટ સંસારમા પરિભ્રમણ કર્યા કરે છે.
કર્મના દ્રઢ બંધનથી પરાધિન થએલા પ્રાણીને જે ઘોર દુઝો
લોગવવા પડે છે તે તો અનતા કાળથી ચાલ્યા આવે છે
કર્માધિન મસારી જીવે અનત પુદ્ગલ પરાવર્તન કરેલા છે
તેનું સ્વરૂપ પ્રથમ બતાવી દીધું છે વળી કેાઈ વાર શુભકર્મનો
ઉદય થઈ આવે તો મુન્યમી પ્રબળતાથી વિમાન વાસી બની
બંધ છે પરંતુ ત્યાં પણ તેમનો સ્થોર વાસ નથી સ્થિતિ પુરી
થઈ રહ્યા પછી તુરંતજ ત્યાંથી ચલાયમાન થવું પડે છે ત્યાંથી
ચલી આ વિશ્વમહામા અથડાયા કરે છે કેાઈ વાર પાપકર્મના
પ્રબળ ઉદયથી નરક ભુમિમા ક્રુધા, તૃષ્ણા, તાપ, તાદ અને
તર્જના પ્રમુખ અસદ્દા દુઝો સહન કરવા પડે છે જે દુઝોનું
શ્રવણ કરતા કપારી છુટે છે કદાચિત્તિર્યંબની ચોનીમા પણ
પરાધિનતા વિગેરે પણ ઘણું કષ્ટ સહન કરવું પડે છે હે ચે-
તન બીજી ગતીઓની વાત તો દુર રહિ પરંતુ ચીંતામણી
સમાન ગણાતા મનુષ્ય જીવનનો તો ખામ તું વીચાર કર કેટ
લાક તો પશુ સમાન અજ્ઞાન અવસ્થામાજ પોતાનું જીવન પુરું
કરે ॥ કેટલાકને જન્મતાજ મતાપિનાનો વિયોગ થાય છે
કેટલાક વગી અને તિરસ્કારની પીડાઓપુર્વક.

પર્યંત દાસપણુ કરે છે ત્યારે વગી કેટલાક તો વિવિધ પ્રકારના રોગથી ખીડાઈ રહેવા હોય છે તે તમામ મનુષ્યની સ્થિતિનું અવલોકન કર જેથી તને સત્ય વસ્તુનું જ્ઞાન થાય. આ સસારમા જોવી કંઈ જાતિ છે અને વળી જોવી કંઈ ચોની છે કે જે જાતિ અને ચોનિમા તુ જન્મ્યો નથી એટલું જ નહીં પરંતુ જેને તુ પ્રેમનું સ્થાન રૂપ ભોગ વિનાસની ભૂમીરૂપ સ્ત્રી માને છે તે કોઈવાર તારી માના પણુ થઈ ચુકી છે વગી માતા તે સ્ત્રી થઈ ચુકી પિતા તે પુત્ર ને પુત્ર તે પિતા જોવી રીતે અકેક જીવની સાથે અનતા મગપણુ થયા છે હજી આત્માને નહીં સમજાવે તો તારે અનતા કાળ જામણુ કરવા પુર્વક નવા નવા સગપણુ કરી, સયોગ વિયોગના અનતા દુખ સહન કરવા પડશે. પરંતુ જો આ અનુપમ ભાવનાને તારા હૃદયમા સ્થાન આપીશ અને વિનરાગના વચનમા શુદ્ધ શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થઈશ તો આ સસારના વિકટ અને વિષમ ભાવો તને હેરાન નહીં કરે અને ખરૂં આત્મજ્ઞ પ્રગટ થઈ આવશે અને તારા શુદ્ધ આત્માની અપૂર્વ જ્યોતિ પ્રગટ થશે.

ચોથી એકત્વ ભાવના

મિત્ર પુત્ર કલગાદિ કૃતે કર્મ કરોત્યયમ્ ।

યત્તસ્ય ફલ મે કાકી મુદ્ગેશ્વર્યાદિપુસ્વયમ્ ॥

પ્રાણી પોતાના પુત્ર મિત્ર સ્ત્રી વર્ગ વિગેરેને માટે જે કાંઈ કર્મ કરે છે તે કર્મનું ફળ નરકાદિ ગતિમા પોતે એક લોભ ભોગવે છે તેના મિત્રો પુત્રો કે સ્ત્રી વિગેરે તે કર્મનું ફળ ભોગવવામા સહાય થતા નથી આ જીવ આરા નરસા કાર્યો

કરી તે દ્રવ્ય પેદા કરે છે તે દ્રવ્યને લોગવવા માટે તેના મિત્ર પુત્રાદિ કેવળ સહાયકો થાય છે પરંતુ તેણે કરેલા કર્મો થી ઉત્પન્ન થયેલી દુઃખની શ્રેણીને સહન કરવામા કોઈ સહાયક થતુ નથી તે દુઃખોની શ્રેણીને તો કર્મને બાધવાવાળાને લોગ વવી પડે છે સર્વે જીવો જન્મ અને મરણનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરે છે અને દેખે છે છતાં પણ તેના હૃદયમા આવતુ નથી કે જન્મ અને મરણનો અનુભવ એકલાનેજ કરવો પડે દરેક પ્રાણી એકલોજ જન્મે છે અને એકલોજ મરણ પામે છે તે વાત જગપ્રસિધ્ધ છે જતા અધિકારના અનાનથી અધ બનેલો એકત્વ ભાવનાને ભાવતો નથી દરેક પ્રાણી મનુષ્ય જન્મ જેવા ચિંતામણી રત્નનો અલભ્ય લાભ લેવાનો અધિકારી હોવા છતાં પ્રમાદ વિગેરે દુર્ગુણોને વશ થઈ પોતાના એકત્વનું શુદ્ધ સ્વરૂપ સંપાદન કરી શકતો નથી તે કેવી ભુલ ગણાય. આ જીવ એકલો આવ્યો છે એકલો જવાનો છે ને ઉપાર્જન કરેલા શુભ અશુભ કર્મોને એકલોજ લોગવવાનો છે અત્યાર સુખીમા તને દુઃખમા સહાય કરનાર કોઈ થયું નથી, અને થશે પણ નહીં આ પ્રમાણે એકત્વ ભાવના તારા હૃદયમા ભાવી વિવેક દીપક પ્રગટ કરજે તેના પ્રકાશથી તારા હૃદયનું અધકાર દૂર થશે અને તને ખાત્રી થશે જે આ સંસારનો સળધ સ્વાર્થમય છે અને ખરે સહાયક તો ધર્મજ છે તેમ પ્રતિભાસ થશે

પાંચમી અન્યત્વ ભાવના.

પુત્ર મિત્ર કલત્રાણિ વસ્તુનિવધનાનિચ ।

સર્વયાઽન્ય સ્વમાવાનિ ભાવય ત્વ પ્રતિષ્ઠણમ્ ॥

અર્થ—હે આત્મા આ જગતમા પુત્રમિત્ર અને

તેમજ બીજી વસ્તુઓ તથા દ્રવ્ય વિગેરે પૌદ્ગલીક પદાર્થો સર્વ પ્રકારે જુદા સ્વભાવવાળા છે એક સ્વભાવવાળા નથી એવી ભાવના તારા હૃદયમાં ક્ષણ ક્ષણ ભાવજે છે ચેતન, તુ શુદ્ધ સ્વરૂપી છે તે પરપુદ્ગલોમાં પ્રવેશ કરેલો છે પરમાં પ્રવેશ કરવો તે પોતાનોજ ઘાનક બને છે તે હકીકત સત્ય છે પરમાં પ્રવેશ કરવાથી તને આધિ બ્યાધિ ને ઉપાધિ રૂપ અનેક કષ્ટો પ્રાપ્ત થાય છે પર પ્રવેશના અવેશથી તારામાં મમત્વના અકુરા પ્રગટ થઈ આવે છે જે અકુરા તને તારા જીવનમાં ગત્ય રૂપ બને છે માટે તારા જીવનને જો નિરૂપાધિક આનંદમય બનાવવું હોય તો તું તેની અદર અન્યત્વ ભાવનાને પૂર્ણ પ્રકાશ પાડજે શરીર તે આત્મા નથી ને આત્મા તે શરીર નથી આત્માથી શરીર જુદું ॥ આત્મા તે ચેતનમય છે ને શરીર તે જડ છે તેનો સાચો સબધ આત્માને નથી પુર્વ કર્મના યોગથી આ સસારમાં જે કાંઈ મળી આવે છે તેની અદર મમત્વ ન રાખવા માટે અન્યત્વ ભાવના ખાસ જરૂરની છે જે કાંઈ મળી આવે છે તે અન્ય છે આત્મીય નથી એવી ભાવના જે ભાવવી, તે અન્યત્વ ભાવના છે આ જગતમાં જે ઘણામાં નણા દુખી માણસો છે અને તે દુખોની છુમ પાડનારા છતાં તેમાંથી છુટવાનો ઉપાય નહીં કરનારા આ અન્યત્વ ભાવનાના પ્રયોગને નહિ જાણનારા છે એમ સમજવું આત્માથી તમામ વસ્તુ એ લિન્ન છે, આત્માની નથી એવી રીતે મનુષ્ય આત્મા અને પુદ્ગલોનો સબધ સારા વિષેકથી વિચારે તો તેનો આત્મા અન્યત્વ ભાવનાને ભાવતો થશે મમતાના ગૃહમાંથી સુકત થઈ શીઘ્ર અપુર્વ આત્મ કટ્યાણુ કરી શકે છે

છઠ્ઠી અશુચિ ભાવના

જ્યારે અન્યત્ર ભાવના સિદ્ધ થઈ એટલે આત્મા અને દેહનો સબધ લિપ્ત દેખાઈ આવે છે દેહ અશુચિમય છે આત્મા શુચિ એટલે પવિત્ર છે એવું જ્ઞાન ભાવવાની આવશ્યકતા હોવાથી છઠ્ઠી અશુચિ ભાવનાનો ક્રમ બરાબર છે હે ચેતન, જેની ઉપર તને સંપૂર્ણ રાગ છે અને જેનું પોષણ કરવાને માટે હમેશાં તું સજ્જ રહે છે તે તારી આ ઝાંઝા અશુચિમય છે અશુચિના ભડાર જેવી અને ક્ષણમા વીખરાઈ જનાર અને વળી પવિત્ર વસ્તુને અપવિત્ર કરનારી ક્ષણવારમા ભરતીભૂત થનારી છે આવી કાયાની સ્થિતિ જોઈને જ સનતકુમાર ચક્રવર્તિ એ તેના ઉપરથી મોહને છોડી દીધો હતો એ મહાન્ પુરુષનું ચરિત્ર વૈરાગ્યથી ભરપૂર ઘણુંજ અસરઠારક ઉત્તમ મોધ આપનાર શાસ્ત્રોમા પ્રસિદ્ધ છે તેઓની કાયા ઘણી સુઠર હતી છતાં પૂર્વકૃત કર્મના હ્રદયથી તેજ કાયા રોગ મય બની જવાથી તેમના શુદ્ધ અત કરણમા તીવ્ર વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થયો અને તરતજ આરીત્ર લેવા તત્પર થયા છ બંડની પ્રભૂતા ક્ષણ વારમા છોડી દઈ મહાત્મા ચાલી નીકળ્યા ધન્ય છે તેવા પવિત્ર મહાત્માઓને જેનું નામ લેતા પાપના પુજ નાશ થાય છે તે પ્રમાણે હે ચેતન, તું પણ આ છઠ્ઠી અશુચિ ભાવનાને તારા પવિત્ર હૃદયમા ઉત્પન્ન કરજે જેના દીવ્ય પ્રભાવથી અજ્ઞાન અધર્મ અને સ્વાર્થમય તારી દેહ તરફની ભ્રમતા દૂર થઈ જશે અને તું ક'યાણનું સ્થાન બનીશ અને આત્માના સુતત્વો તારી દ્રષ્ટિમા પ્રકાશીત થશે, માટે અશુચિ ભાવનાનો વિચાર કરવો કે આ શરીર રસ ભાસ ભેદ અસ્થિ મજ્જાને વિર્ય

એ સાત ધાતુથી ભરેલું છે, તે કદી કાળે પવિત્ર થતું નથી પુરૂષના નવ દ્વાર અને સ્ત્રીના બાર દ્વારો સદા અશુચિથી વહા કરે છે તેા તેના ઉપરથી મમત્વ ભાવ ઊઠી દઇ આત્માને નિર્મળ બનાવવો એજ મનુષ્ય જીવનનું સાક્ષ્ય છે

સાતમી આશ્રવ ભાવના

જેમ સમુદ્રમા ચાલતા વહાણમા છિદ્ર પડવાથી તેની અંદર પાણી ભરાય છે તેવી જ રીતે જીવ પણ મન વચન કાયાના યોગરૂપ છિદ્ર પડવાથી શુભાશુભ કર્મને ગ્રહણ કરે છે કર્મ બંધનના હેતુઓ વડે જે કર્મોનું ગ્રહણ કરવું તે આશ્રવ કહેવાય છે આત્માનો સ્વભાવ શુદ્ધ છે પરંતુ કર્મના ઢેપ વડે અશુદ્ધ બને છે ક્રોધાદિકે કપાયો વિષય પ્રમાદ મિથ્યાત્વ મન વચન કાયાના યોગ અને અવિરતી વડે તમામ આશ્રવો જીવોને જન્મ મરણના ભયને આપનારા પાપના સમુદ્ધને નિયમિત કરનારા છે આવા પ્રકારના દુષ્ણના સ્થાનભૂત સતાવન આશ્રવોને ત્યાગ કરવા હે ચેતન તત્ત્વ પર રહે જે ત્યારે સર્વથા મન વચન કાયાથી તેનો ત્યાગ થશે ત્યારે જ તારા આત્માના અવિનાશી સુખની તને પ્રાપ્તિ થશે માટે આશ્રવના બહેતાલીશ ભેદો છે તેનો અતરથી વીચાર કરવો જોઈએ અને તેને અટકાવવા પ્રયત્ન કરવો

આઠમી સવર ભાવના

આત્મ સ્વરૂપને નિર્મળ બનાવનારી સવર ભાવના જાણવી. ઉપર બતાવેલી આશ્રવ ભાવનાની સાથે આ ભાવનાને સંબંધ છે ।શ્રવ શબ્દનો અર્થ કર્મને આવવાનો છે ત્યારે સવર

ગળદનો અર્થ તેથી ઉલટો છે એટલે તેજ આશ્રવનો ।નરોધ કરવાથી સવર થાય છે પાપને આવવાના ગરનાળા સમાન જે મનાવન આશ્રવ તે સર્વ દ્વાર ને રોકવા અર્થાત્ નવા આવતા કર્મોને અટકાવવા તે સવર કહેવાય છે તે સળધી જે શુભવીચાર તે સવર ભાવના જાણવી જેમ સમુદ્રમાં રહેલા નાવને છિદ્ર હોય તો તેની અહર પાણી ભરાઈ જવાથી ડુબી જાય છે પરંતુ જો તે છિદ્રને બંધ કરી દીધું હોય તો તેની અહર પાણી આવતું નથી અને નાવ પત્તુ ડુબી જતી નથી તેમ પાપને આવવાનાં નાળા બંધ કરવાથી નવા કર્મ આવના બંધ થઈ જાય છે પાપ સમિતિ ત્રણ શુભિ દશવિધયતિધર્મ બાર ભાવના મત્તર પ્રકારે સજ્મ બાવીમ પરિસહ છતવા તે તમામ સાધનો નવા કર્મને આવતા અટકાવીને સવરની પ્રાપ્તિ કરાવે છે આ સવર ભાવનાની પ્રવૃત્તિ આત્મસ્વરૂપની નિર્મલતા બનાવવામા બહુ ઉપયોગી છે માટે ઉચ્ચેન લક્ષમા લઈ ઉપર કહેલી સવર ભાવનાને અમલમા મુકવા ઉચ્ચમવત થયે

નવમી નિર્જરા ભાવના.

આત્માને લાગેલા કર્મ જર્જરી ભૂત કરી દેવા તે નિર્જરા કહેવાય છે તે નિર્જરા તપસ્યાના યોગથી વિશેષ પ્રકારે થઇ શકે છે તેથી આત્મસ્વરૂપને નિર્મળ કરવા માટે નિર્જરા ભાવનામા તપસ્યા કરવાની આવશ્યકતા છે તે તપના છ બાદ્ય અને છ અભ્યતર એવા બાર ભેદ છે તેને નિદાન રહિત શુદ્ધ અત્ કરણપૂર્વક આહરવાથી હૃદ પ્રહારી અર્જુનમાળી વિઝેરેની પ્રાદુર આ ભવના કરેલા પાપો ભસ્મીભૂત કરીને આત્મા કેવલ ન

પામી શાશ્વતામૃતને અખડ આનંદ અનુભવે છે આ કારણથી
વૈરાગ્ય ભાવને ઉત્પન્ન કરનારી અને કર્મે જાળને તોડી નાખ-
નારી નિર્જરા ભાવના ભવી જીવોએ અવશ્ય ભાવવી જોઈએ અને
અમલમાં પણ મુકવી

દશમી લોકસ્વરૂપ ભાવના.

ચૈાદ રાજલોક અનાદિ કાળથી શાશ્વત છે આદિ અ-
તથી રહિત છે કોઈ દિવસ નાશ થવાનો નથી તેમ તેને કોઈ
ઉત્પન્ન કરતું નથી વસી તે અવિનાશી છે જીવાદિ પદ પદ
ચોથી ભરેલ છે જેમ કોઈ કેડ ઉપર જે હાથ ઢઈ, પગ પહોળા
કરી ઉભો રહે તેવી રીતે આ ચૈાદ રાજલોકનું સ્વરૂપ જાણી
લેવું તે પુરૂષના કેડની નીચેના ભાગમાં અધોભોક, મધ્યમાં
તિર્થંગીક, અને ઉપરના ભાગમાં ઉર્ધ્વલોક છે પદ દ્રવ્યાત્મક
લોકની બહાર અનંત આકાશ છે તેને અલોક કહેવાય છે
બાકીના ભાગને લોક કહેવાય છે તેમાં પદ દ્રવ્ય વ્યાપી રહેલા
છે તેની અંદર મિથ્યાત્વ અવિરતિ ક્યાય અને યોગની પ્રખ
લતાથી જીવો પરદ્રવ્યતે પોતાનું માની જામણ કરી રહ્યા છે
જ્યારે વીતરાગના વચનથી શુદ્ધ માર્ગને અનુસરણ કરશે ત્યારેજ
લોકના અગ્રભાગે પોતી શાશ્વત સુખને જીવો અનુભવ કરશે

અગ્યારમી બોધિ દુર્લભ ભાવના.

આ જીવને અનાદિ કાળથી સસારમાં જામણ કરતા માનવ
ભવાદિ સામગ્રી પામ્યા પછી ધર્મનું શ્રવણ, પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ
અત્યાર સુધી સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થઈ નહીં જેથી સસારમાં ગોથા
ખાધા જે જોઈવાર પણ બોધિરત્ન પ્રાપ્ત થયું હોતતો આટલો કાળ

જમણું કરવું ન પડત સ સારની તમામ પૌદ્ગલીક વસ્તુ તને મળી સુકી હશે પરંતુ સમ્યક્ત્વ રત્ન બહુજ દુર્લભ થઈ પડ્યું જે જીવો સિદ્ધ થયા થાય છે અને યશે તે તમામ સમ્યક્ત્વના મહાત્મ્યથી જ થયા છે આ સમ્યક્ત્વ રત્ન પામવાના માટે મનુષ્યગતિ સર્વોત્તમ સાધન છે માટે મહામૂલ્યવાલી આવો શુભ સામગ્રી પામી સમ્યક્ત્વરત્ન પ્રાપ્ત કરવા હે આત્મા, સારી રીતે ચત્ન કરજે જેથી તારી આ માનવ જાતની મુસાફરી સફલ થશે આ જાળતની વિશેષ હકીકત સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિમા આગવ ઉપર વર્ણવેલી છે ત્યાંથી જોઈ લેવી

ખારખી ધર્મ દુર્લભ ભાવના

આ જીવને જ્યારે જોધિ બીજની પ્રાપ્તિ થાય ત્યારે જ ધર્મ આરાધન કરવાની ખરાબર રૂચિ થાય છે જ્યાં સુધી મિથ્યાત્વરૂપ અધકાર આત્મામા છવાઈ રહેલું હોય ત્યાં સુધી જીવને શુદ્ધ માર્ગ દૃષ્ટિગોચર થતો નથી આ હેતુ માટે સમ્યક્ત્વ પામ્યા પછી ધર્મનું આરાધન ખરાબર કરાય છે આ ધર્મ ભાવના જીવને ઘણી કઠીન છે સ સારની વાસનાથી વાસિત થયેલા આત્માને વિષય કષાય સ્ત્રી પુત્ર અને ધનાદિકમા જેવી પ્રીતિ થાય છે તેવી જો ધર્મ પ્રત્યે થાય તો આ સ સારના સમગ્ર હુ જોનો નાશ ઠરવાને તે આત્મા સમર્થ થાય છે આવા ઉત્તમ ધર્મને માટે પ્રત્યેક લગ્ય પ્રાણિયોએ આદર કરવો જોઈએ જે જીવો આવા ઉત્તમ ધર્મથી વિમુખ રહે છે તે જીવો પોતાના માનવ જીવનનો દુરૂપયોગ કરે છે મહાત્મા પુરૂષો પોષાર કરીને કહે છે જે હે લગ્યજીવ તું પ્રમાદ અને મોહના વગ થઈ ધર્મનો અનાદર કરીશ નહીં જો અનાદર કરીશ તો આ ૨

તને ઉન્નાર્ગે ચડાવી દેશે

ભવ સમુદ્રને તારનાર જીન ધર્મને તું ભુલી જઈશ અને ઉલટી તારા હૃદયમાં સમાર સુખની વાસનાઓ વધારે પ્રબળ થઈ આવશે. જ્યાં સુધી આ જીવ ધર્મ તરફ આદર કરતો નથી ત્યાં સુધી તેને સુખની પ્રાપ્તિ થવાની નથી. બીજા વાળ્યા વિના કદાપી ધાન્યની ઉત્પત્તિ ન થાય. આ જગતમાં રાજાપણું ચક્રવર્તિ પણ ઇંદ્રપણું અને દેવટ તીર્થંકરપણું ધર્મના પ્રભાવથી જ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. ધર્મ આગળ કોઈ પણ પદાર્થ દુર્લભ નથી. આવા ઉત્તમ પ્રકારના ધર્મને આરાધન કરવા હે આત્મા, જલદી તૈયાર થજે ઉપર ખતાવેલ ખાર ભાવનાને હૃદયમાં સ્થાન આપવાવાલો. જીવ કોઈ દીવસ દુઃખી થતો નથી પરંતુ શીઘ્ર ભવ સમુદ્રનો પાર પામી અજરામર પદને સુખેથી મેળવી શકે છે. ચોરી કરનારાઓને પણ શુભ નિમિત્ત મળવાથી—શુભ ભાવનામાં આફઠ થવાથી આત્માનો ખજનો પ્રાપ્ત થયો છે, સુક્તિપદને પામ્યા છે તે ચાર ચોરનું દૃષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે—

શુભ ભાવના ઉપર ચાર ચોરની કથા.

ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત નગરનો રહેવાસી કોઈ શ્રાવક પોતાના નિર્વાહ માટે બીલ લોકોની પશ્ચિમમાં આવીને વસ્યો હતો. પુણ્યયોગે ત્યાં રહેતા તે કોઠાધિપતિ થઈ ગયો. એક વખત તે બીલના વૃદ્ધ પુરુષો તે શ્રાવકની ઋદ્ધિ જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યા કે—“આપણને લોકમાં નાખી છેતરીને આણે ઘણું દ્રવ્ય એકઠું કર્યું છે, માટે રાત્રિએ તેને ઘેર ખાતર પાડી તેનું સર્વ દ્રવ્ય લઈ લઈએ, નહિ તો તે કપટી વહ્નિક તમામ દ્રવ્ય લઈ પોતાના નગરમાં ચાલ્યો જશે.” આવો વિચાર કરી તેઓ ખાતર પાડવાને તત્પર થયા. પેલો શ્રાવક પ્રતિદિન સાત આઠ સામાયિક કરતો હતો તે

દિવસે મધ્ય રાત્રિ વિત્યા પછી ચોતે તથા ચોતાની સ્ત્રી બને સામાયિક લઈને બેઠા હતા તેવામા પેલા ચોર ખાતર પાડવા આવ્યા ખાતર પાડી જુએ છે તો ઝડૂના ચ્વામીને બગતો ભેયો તેઓ વિચારમા પડ્યા કે-‘તેની બગૃત અવસ્થામા ચોરી કેવી રીતે થશે ? માટે ગહ જોઈએ,’ અહીં પેલા શ્રાવકે ચોરને જોઈને વિચાર્યું કે-“દ્રવ્ય તો ઘણા ભવમા મળશે, આ ભવમા પણ દ્રવ્ય ઘણી વાર આવ્યું ને ગયું, પરંતુ જો સામાયિકમા મેળવેલા જ્ઞાનાદિ દ્રવ્યને ક્રોધાદિક ચોરો છુટી લેશે તો પછી તું શું કરીશ ? માટે ભાવદ્રવ્ય બચાવવું તેજ શ્રેષ્ઠ છે ભાવદ્રવ્ય હશે તો તમામ વસ્તુ સુલભ છે” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે શ્રાવક ઉપરાઉપર સામાયિક કરવા લાગ્યો તેમા વારવાર નવકાર મંત્ર ભણવા લાગ્યો તે સાક્ષીને ચોરોમાથી ચાર ચોરને ઉઠાપોહ કરતા ભતિશ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેથી ઘણા ભવ પહેલાં જે ધર્માતુષ્ઠાન કરેલું અને જે ભણેલું, તે સાક્ષરી આવ્યું તેથી તે ચોરોને શુભ વિચારો પ્રગટ્યા, પોતાની ભૂલો દૃષ્ટિમાર્ગમા આવી જેથી વિચારવા લાગ્યા કે-“ પરધનની ઈચ્છા ઠરનારા આપણને ધિક્કાર છે ! ચોરી કર્યાથી બાહ્ય પૌણ્ડલિક દ્રવ્ય આવે છે પરંતુ ભાવધન-જ્ઞાનાદિ આત્માની માયી લક્ષ્મી ચાલી જાય છે, તે આ શુભ તપાસતો નથી અહો ! આ શ્રાવકને ધન્ય છે ! જે આપણને જોતા છતાં પણ પોતાનું લક્ષ્ય છોડતો નથી ” આ પ્રમાણે પરશુની પ્રશ્ન સા કરતા અને આત્માની લઘુતા ભાવતા, મનને સ્થિર કરતા તેમણે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યું અને ચોરી વિગેરેનું પ્રત્યાખ્યાન કર્યું, તેથી દેશવિરતિપણું ત્યાજ પ્રાપ્ત થયું અને વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થવાથી ખડ્ગ વિગેરે દૂર મૂકી તિમ્મ શુભ અધ્યવસાયથી સર્વવિરતિપણું પણ પ્રાપ્ત કર્યું પછી અનુક્રમે શુભ ભાવના

એ ચડતા આઠમા નવમા ગુણકાણે ચઢી દાપકશ્રેણિ પામીને સકળ
 ઘાતીકર્મને દગ્ધ કરી, તેજ ઠેકાણે કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શન પામ્યા.
 સૂર્યનો ઉદય થયો એટલે તેઓએ દ્રવ્યલોચ કર્યો અને સમીપ
 રહેલા દેવતાએ મુનિવે. આપ્યો તે ગ્રહણ કર્યો. પેઢા ગૃહસ્થ
 શ્રાવકને ખબર પડવાથી તે કેવલીઓને નમીને વાર વાર તેઓની
 સ્તુતિ કરવા લાગ્યો. આરે કેવળજ્ઞાન પામેલા મહા મુનિવરોએ
 અન્યત્ર વિહાર કર્યો અનુક્રમે મોક્ષમા ગિરાજમાન થયા, જન્મ
 જરા મરણાદિક સંસારના સર્વ દુ ખનો નાશ કર્યો અહો ! શુભ
 ભાવનાનું કેવું પરિણામ આનું ? પરગુણની પ્રશંસા અને સ્વકૃત
 કૃત્યની નિંદા કેટલું કામ કરે છે ? તે આ દહાતથીજ હે ચેતન !
 વિચારીને તું પણ તે કાર્ય કરવા સાવધાન થઈ જા

ઇતિ ચાર ચોરની કથા

ઉપર બતાવેલ શ્રાવકના સામાયિકથી ચોરનું કાર્ય થયું આ-
 પણે સામાયિક કરના વખતે મન, વચન, કાયાને મોકળા મૂકી
 મથાર્થપણે તેના સ્વરૂપને ઓળખતા નથી સામાયિકમા રહી
 રાજ્યકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સ્ત્રીકથા, આ ચાર કથાને દેશવગે
 આપવો જોઈએ શુભ ભાવના વધારવી જોઈએ ધણા સામાયિક કર્યા
 છતાં અશુભ ભાવથી પરાવર્તન કેમ થતું નથી લાલ-ટોટાની પણ
 ખબર રાખવી જોઈએ વેપારમા જો ઝોટ જાય, પૈસા ટકા જાય તો
 હે ચેતન ! તારા મનને જરૂર આઘાત પહોંચે ■ રાત્રે નિદ્રા
 પણ આવતી નથી બીજે વર્ષે લાલ કેમ થાય તેવી યોજના
 ઘડાય છે તેવી રીતે એક સામાયિકનું શાસ્ત્રમા કેટલું ફળ કહ્યું
 છે, તે વિચાર કર બાણું કોડ, ઝોગણસાક લાખ, પચીસ હજાર,
 નવસે પચીસ પદ્યોપમ ઝાઝેર-દેવગતિનું આયુ જ ધાય પુણ્યાર્ત

બધી પુણ્યની પ્રાપ્તિ થાય, પછીથી પણ શુભ ગતિ પ્રાપ્ત થાય
 ઇત્યાદિદ સામાયિકના ફલનું નુકશાન થાય તેટલી ખોટ જાય તો
 તેના માટે આત્માને આધાત પહેાચે કે નહિ ? અને જો આધાત
 પહેાચે તો વ્યાપારની માફક સામાયિકમા પણ નુકશાન થાય.
 તેવીજ રીતે ઉપયોગપૂર્વક સામાયિક કરી, વિકથાઓને દૂર કરી,
 આત્મજાગૃતિ, કરી શુભ ભાવના ઉપર આરૂઢ થવું જોઈએ !

શુભ ભાવનાને પ્રાપ્ત કરવા માટે આ પચમ કાળમા તો
 જિનપ્રતિમા અને જિનઆગમ સિવાય બીજી કાંઈ આ જીવને
 તરવાનું સાધન નથી માટે હે આત્મા ! જિનપ્રતિમા ઘણા સૂત્ર
 સિદ્ધાંતમા તાર્થિકર ગણુધરોએ બતાવેલી છે, તેનું તું અવલમ્બન
 કર, જિનપ્રતિમાને દેખી પ્રભુના શુણુ તને બહુજ યાદ આવશે
 અને પ્રભુના શુણુ યાદ આવવાથી તને તેવા શુણુ પ્રાપ્ત કરવાની
 ભાવના જાગૃત થશે તેથી અનંત કાળના ઘણા કર્મો લક્ષ્મીભૂત
 થશે સમ્યક્ત્વ રત્નનો પ્રાપ્તિ થશે અનુક્રમે મોક્ષ મુખ પણ
 મેળવી શકીશ પરમાત્માના દર્શન કરતા શું વિચારવું ? કેવી
 રીતે દર્શન કરવા ? તે હકીકત હવે સમજાવીએ છીએ

જિનપ્રતિમાનાં દર્શન કેવી રીતે કરવાં ?

પરમાત્માના દર્શન કરવા માટે શુદ્ધ ચોખ્ખા વસ્ત્રાદિકપહેરીને
 જવું, દેરાસરજીમા પ્રવેશ કરતા નિસિદ્ધી વિગેરે દશ ત્રિકો નાજ-
 વવા, પાંચ અભિગમ સાચવવા, પ્રભુ સામી દષ્ટિ રાખવી, આડું
 અવળું જોવું ન હે, પગમાત્માની સન્મુખ મુખ રાખી ચૈત્યવદન
 કરવું, વિગેરે વિધિ જે દેવવદન લાપ્યમા ઝહેલ છે તે પ્રમાણે
 કરવી દર્શન કરતા પરમાત્માની સન્મુખ દષ્ટિ રાખી હૃદયમા
 નીચે લખેલ વચનો ધારણુ કરવા

એ ચડતા આઠમા નવમા શુભકાળે ચઢી ક્ષપકગ્રેણિ પામીને સકળ
 ધાતીકર્મને દગ્ધ કરી, તેજ ઠેકાણે કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શન પામ્યા.
 સૂર્યનો ઉદય થયો એટલે તેઓએ દ્રવ્યલોચ કર્યો અને સમીપ
 રહેલા દેવતાએ મુનિવેષ આપ્યો તે ગ્રહણ કર્યો. પેઢા ગૃહસ્થ
 આવકને ખજાર પડવાથી તે કેવળીઓને નગીને વાર વાર તેઓની
 સ્તુતિ કરવા લાગ્યો. આરે કેવળજ્ઞાન પામેલા મહા મુનિવરોએ
 અન્યત્ર વિદ્યાર કર્યો અનુક્રમે મોક્ષમા બિરાજમાન થયા, જન્મ
 જરા મરણાદિક સસારના સર્વ હુ ખનો નાશ કર્યો અહો ! શુભ
 ભાવનાનું કેવુ પરિણામ આપ્યું ? પરશુભૂતી પ્રશસા અને સ્વકૃત
 દુષ્ટકૃતની નિદા કેટલું કામ કરે છે ? તે આ દષ્ટાંતથીજ હે ચેતન !
 વિચારીને તું પણ તે કાર્ય કરવા સાવધાન થઈ જા

ઇતિ આર ચોરની કથા

ઉપર જનાવેલ આવકના સામાયિકથી ચોરનું કાર્ય થયું આ
 પહેલે સામાયિક કરના વખતે મન, વચન, કાયાને મોકળા મૂકી
 યથાર્થપણે તેના સ્વરૂપને ઓળખતા નથી સામાયિકમા રહી
 રાજ્યકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સ્ત્રીકથા, આ આર કથાને દેશવગે
 આપવો જોઈએ શુભ ભાવના વધારવા જોઈએ ઘણા સામાયિક કર્યા
 છતાં અશુભ ભાવથી પરાવર્તન કેમ થતું નથી લાભ-ટોળાની પણ
 ખજાર રાખી જોઈએ વેપારમા જો ખોટ ભય, પૈસા ટકા જાય તો
 હે ચેતન ! તારા મનને જરૂર આઘાત પહોંચે છે રાત્રે નિદ્રા
 પણ આવતી નથી જીને વર્ષે લાભ કેમ થાય તેવી યોજના
 ઘડાય છે તેવી રીતે એક સામાયિકનું શાસ્ત્રમા કેટલું દ્વંદ્વ કહ્યું
 છે, તે વિચાર કર જાણું કોડ, ઓગણસાક લાખ, પચીસ હજાર,
 નવસે પચીસ પચ્ચોપમ ગ્રાન્થે-દેવગતિનું આશુ બધાય પુણ્યનું

બધી પુણ્યની પ્રાપ્તિ થાય, પડીથી પણ શુભ ગતિ પ્રાપ્ત થાય
 ઇત્યાદિ સામાયિકના ફલનું નુકશાન થાય તેટલી ખોટ નાથ તો
 તેના માટે આત્માને આધાન પહેાચે કે નહિ ? અને જો આધાત
 પહેાચે તો વ્યાપારની માફક સામાયિકમા પણ નુકશાન થાય.
 તેથી-૪ રીતે ઉપયોગપૂર્વક સામાયિક કરી, વિકયાઓને દૂર કરી,
 આત્મગતિ, કરી શુભ ભાવના ઉપર આડઠ થવું જોઈએ !

શુભ ભાવનાને પ્રાપ્ત કરવા માટે આ પચ્ચમ કાળમા તો
 જિનપ્રતિમા અને જિનઆગમ સિવાય બીજું કાંઈ આ છવને
 તગ્વાનું સાધન નથી માટે હે આત્મા ! જિનપ્રતિમા ઘણા સૂત્ર
 સિદ્ધાંતમા તાર્થિકર ગણધરોએ બતાવેલી છે, તેનું તું અવલખન
 કર, જિનપ્રતિમાને દેખી પ્રભુના શુભ તને બહુ-૪ યાદ આવશે
 અને પ્રભુના શુભ યાદ આવવાથી તને તેવા શુભ પ્રાપ્ત કરવાની
 ભાવના જાગૃત થશે. તેથી અનંત કાળના ઘણા કર્મો ભસ્મીભૂત
 થશે. સમ્યક્ત્વ રત્નનો પ્રાપ્તિ થશે અનુક્રમે મોક્ષ મુખ પણ
 મેળવી શકીશ પરમાત્માના દર્શન કરતા શું વિચારવું ? કેવી
 રીતે દર્શન કરવા ? તે હકીકત હવે સમજાવીએ છીએ

જિનપ્રતિમાના દર્શન કેવી રીતે કરવાં ?

પરમાત્માના દર્શન કરવા માટે શુદ્ધ ચોખ્ખા વસ્ત્રાદિકપહેનીને
 જવું, દેરામરણમા પ્રવેશ કરતા નિગિહી વિગેરે દશ ત્રિકો ગળ-
 વવા, પાથ અભિગમ માચવવા, પ્રભુ સામી દષ્ટિ રાખવી, આહુ
 અવળું જોવું નહ, પરમાત્માની સન્મુખ મુખ રાખી ચૈત્યવદન
 કરવું, વિગેરે વિધિ જે દેવવદન ભાખ્યમા જ્ઞેલ છે તે પ્રમાણે
 કરવી દર્શન કરતા પરમાત્માની સન્મુખ દષ્ટિ ગળી દૃઢ્યમા
 નીચે લખેલ વચનો ધારણ કરવા

“જિનપ્રતિમાનુ મુખારવિદ દેખી હે ચેતન ! વિચાર કર
આ મુખ કેવું સુંદર અને શાન સ્વભાવવાળું છે ? ભવ્ય જીવોને
આનંદ પમાડનાર છે જે મુખે કોઈના અવર્ણવાદ, મૃપાવાદ,
હિંસાકારી વચન, નિંદાના વચન બોલાણાજ નથી, તેમા રહેવી
જીવંદા વડે રસેન્દ્રિયના વિષયોનું સેવન કરેલું નથી, પરંતુ આ
મુખ ધર્મ ઉપદેશ આપીને અનેક ભગ્ન પ્રાણીઓ જે સસારમા
ભૂલા પડેલા તેને તારવાનેજ સમર્થ બન્યું છે માટે આ મુખને
ધન્ય છે એવું મુખમારૂં ક્યારે થશે ? આ નાસિકા વડે શુરભિ
ગંધ દુરભિગંધ રૂપદ્રાણેન્દ્રિયના વિષયોનું સેવન કર્યું નથી આ
અક્ષુરિન્દ્રિય વડે પાત્ર વર્ણરૂપ વિષયોને સેવ્યા નથી, કોઈપણ સ્ત્રી
ના ઉપર કામવિકારની દૃષ્ટિથી જોયું નથી, તેમ કોઈની સામે દ્વેષ
ની દૃષ્ટિથી પણ જોયું નથી, માત્ર વસ્તુ સ્વભાવ અને કર્મની
વિચિત્રતા વિચારીને સમભાવે રહેવા છે, તે નેત્રને ધન્ય છે મારા
નેત્ર એવા ક્યારે થશે ? આ કાને કરીને વિચિત્ર પ્રકારના રાગ
રાગણી સામળવા વડે તેના વિષયોનું સેવન કર્યું નથી, પરંતુ પ્રિય
કે અપ્રિય જેવા શબ્દો કાને પડ્યા, તેવા સમભાવે સામળ્યા છે
તેવા કાન મારા ક્યારે થશે ? આ શરીર વડે હિંસા કે અહંતા શ્રદ્ધ
કર્યું નથી, પરંતુ તે શરીરથી જીવરક્ષા કરીને, આમાનુગામ
વિહાર કરીને ભવ્ય જીવોને સસારના દુખથી મુક્ત કર્યા છે અને
આ શરીરથી ઉચ્ચ તપ જપ અને ધ્યાન પરિસહ ઉપસર્ગોને સહન
કરી, આત્મિક ખજાનો કેવળજ્ઞાન કેવળદર્શનરૂપ પ્રાપ્ત કરીને
લોકલોકનું સ્વરૂપ એક સમયમા અવલોકન કરી, ઘણા જીવોને
ધર્મોપદેશ આપી, દુર્ગતિમા જતા બચાવ્યા છે અર્જુનમાગી
જેવા ધાર પાપીઓને પાપથી મુક્ત કરી સિદ્ધિમુખને પમાડ્યા
છે ધન્ય છે આ પ્રભુના શરીરને !” આ પ્રમાણે પ્રભુપ્રતિમા

નિહાળવાથી સાક્ષાત્ પ્રભુના ગુણ યાદ આવે છે, ને તે પ્રમાણે પ્રભુના ગુણ યાદ આવવાથી જીવ પાપરહિત થઈ આત્મશ્રેય જલદી કરી શકે છે

પરમાત્મા મહાવીરના ગુણો.

પ્રભુ મહાવીર પરમાત્મા-પરમ યોગીશ્વર આજથી પચીસો વર્ષ ઉપર આ ભારતવર્ષને પોતાના ચરણકમળથી પવિત્ર કરી રહ્યા હતા તેઓ અહિંસાના તો પિતાજી હતા તેમનું ઐશ્વર્ય, ઠંકુરાઈ, બળ અને પ્રભુતા વિગેરે પર ઉપકારને માટેજ હતું પારાવાર પરાક્રમ હોવા છતાં ક્ષમાના સાગર હતા લોકલોકના ત્રણે કાળના ભાવો એક સમયમા દેખનારા હતા ત્રિભુવનનું સા આનંદ હોવા છતાં કેવળ નિર્મોહી અને નિરાલિપ્તમા હતા દાતા રમા શિરોમણિ, સહિષ્ણુતામા અસાધારણ, જિતેન્દ્રિયમા મહાન્ અને અપરાધીઓ ઉપર પણ ઉપકાર કરનાર હતા જગતના જીવોનું કલ્યાણ કેમ થાય ?, સર્વ જીવો પાપથી કેમ મુક્તિ ?, અવિનાશી સુખ પ્રાપ્ત કરવા તત્ત્વના રસિક કેમ બને ? તે માટે તેમનું અહર્નિશ લક્ષ્યબિંદુ હતું ધીરતામા-વીરતામા-ત્રણે લોકને મુક્તિવવામા સમર્થ હતા તેમનું આરત્ર અલૌકિક હતું તેમનું સયમ બળ-આત્મ-બળ અનિર્વચનીય હતું જેના પ્રભાવથી કોડો દેવતાઓ તેમની સેવામા હાજર રહી ચરણમા આજોટતા હતા તેમના પ્રભાવથી પરસ્પર વૈરભાવવાળા જીવો પોતાનું વૈર ભૂલી ભિત્રભાવે વર્તતા હતા જીવમાત્રને ત્રાસ દેનારી જડ વસ્તુઓ પણ પોતાના સ્વભાવને ભૂલી જતી હતી સુવર્ણ-રૂપ અને રત્નાદિકથી રચિત સમવચરણ મા બેસી દેશના દેવા છતાં અને સુવર્ણના કમળ ઉપર ચાલનારા છતાં નિ રૂપહી અને નિર્મોહી હતા આવા પરોપકારી પ્રભુના

લાખમા અશે પણ સરખામણી કરી શકે તેવી એક પણ વ્યક્તિ અદ્યાપિ પર્યંત પેદા થઈ નથી, અને ભવિષ્યમા પેદા થાય તેમ નથી આવું અત્યંત અમત્કારિક, અનેક અતિશયો વડે કરીને અલકૃત અદ્ભુત જીવન અને જગતના જીવોના પાપોને ભરતી ભૂત કરવાને સમર્થ મહાન્ પુણ્યનો પુજ, પરમાત્મા મહાવીર દેવે પોતાના પાછલા મનુષ્ય ભવમા અસાધારણ પવિત્ર જીવન ગાળી, મહા દુસ્કર તપસ્યાઓ કરી પ્રાપ્ત કર્યો હતો પરમાત્મા મહાવીરદેવ પચીસમા ભવમા નદન ઋષિ થયા, તે વખતે સયમ ગ્રહણ કરીને જાવજીવ સુધી અગાર લાખ એ રી હજાર છસો ને પીસ્તાલીશ માસખમણ કરી, વીર્યકર નામકર્મ નિકાચીત કરી, સત્તાવીસમા ભવમા પરમાત્મપદ પ્રાપ્ત કરી, શાતલાવે ધર્મ-દેશના આપી જગતના જીવોને દુર્ગતિમા પડતા બચાવ્યા હતા.

હે પરમાત્મા ! હે વીર ! આપણું અદ્ભુત ચરિત્ર કયા જીવોને મુગ્ધ ન કરે ? ખરી રીતે વિચાર કરતા હે પરમાત્મા ! અમે આપને નજરે જોયા નથી, એટલુંજ નહિ પણ દુનિયામા ઈશ્વર તરીકે પૂજાતા અન્ય દેવોને પણ પ્રત્યક્ષ નિહાળ્યા નથી, અથવા આપ અમારા બધુ છો અને અન્ય દેવો અમારા શત્રુ છે તેવું પણ નથી, અમે આપના પવિત્ર શાસનમા પેદા થયા માટે તમારા વચનનો પક્ષપાત કરવો, એવો પણ અમેને લેશમાત્ર મોહ નથી, અમે આપના તથા અન્ય દેવોના ચરિત્રો જાણીને તપાસ કરીએ છીએ, હૃદયમા ઠસાવીએ છીએ અને ઉડા ઉતરી વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપનુંજ ચરિત્ર પરસ્પર વિરોધ વિનાનું અને ઈશ્વરપણાના શુભોને પ્રતિત કરાવનાર માલુમ પડે છે કારણ કે સર્વસંપત્તિ-રાગદ્વેષ રહિતપણું-ત્રૈવેદ્યપૂજ્યતા અને યથાર્થ ઉપદેશકપણું આદિ પવિત્ર શુભો જેનામા હોય તેજ

દેવ સર્વ પૂજ્ય પુરુષોમા શિરોમણિ કહેવાય અને તેવા સર્વ
 શુભો હે પ્રભુ વીર ! આપનામા વિદ્યમાન હોવાથી અમે આપની
 ઉપર મુગ્ધ બન્યા છીએ અને આપના પવિત્ર શાસનનો આશ્રય
 કરી રહ્યા છીએ અમારી નસેનસોમા અને રમેરોમમા એજ
 પવિત્ર ભાવનાનો ધોધ વહી રહ્યો છે કે જેને પ્રભાવે ચક્રવર્તિની
 ઋદ્ધિ તો શુ પણ ત્રણ ભુવનનું સામ્રાજ્ય પણ તમારા શાસનના
 અભાવે તમારી આજ્ઞાના ખડકવડે પ્રાપ્ત થતું હોય તો દૂર ફેંકી
 દેવા તૈયાર છીએ ભલે દરિદ્રી રહીએ, ઘેરઘેર માગીને ઉઠરપૂણી
 કરવી પડે, પરંતુ આપની આજ્ઞાનું બહુમાનપૂર્વક પાલન થતું
 હોય તો તે એકવાર નહિ પરંતુ કોડવાર અમને ઘણું છે
 મહાન્ શાસનરક્ષકો—શ્રોમાન્ હરિભદ્રસૂરિ, શ્રીમાન્ હેમચંદ્રા-
 ચાર્ય જેવા પ્રખર વિદ્વાનો આપના પવિત્ર શાસનને પામવા માટે
 પોતાનું અહોભાગ્ય સમજતા હતા હે પરમાત્મા ! હે પરમ
 યોગીશ્વર ! વધુ શુ કહીએ ?, આપના લોકોત્તર અતિશયોથી ભર-
 પૂર જીવનને સાલળી તેને સમજપૂર્વક શ્રદ્ધામા મૂકી અમે તેના
 આનંદમા ગરકાવ બની ગયા છીએ, હે તરજ્જુતારજ્જુ ! હે પ્રભો !
 એક વખત આપના ભક્તો તરફ મીઠી દ્રષ્ટિથી જુઓ, અમારા
 અપરાધોની માફી આપો અને અમારા હૃદયકેથી શુદ્ધ સિંહાસન
 ઉપર આરૂઢ થાઓ હે પરમાત્મા ! આપના જેવો પવિત્ર સ્વયમ
 રાગ, આપના જેવું યોગબળ અને આપના જેવો સમભાવ
 અમારામા પ્રાપ્ત કરો અમે જ્યાં મુખી આ સસારમા છીએ
 ત્યાં મુખી આપના ચરણકમળની સેવા ભવોભવને વિષે માગીએ
 છીએ તેજ સેવનાથી અમે અમારા આત્માને ઉચ્ચ કોટી
 પ્રાપ્ત કરાવવા ભાગ્યશાળી થઈશું સરોવર પાસે ગયા, છતાં
 તૃપ્તિ નહીં

ગાન પાસે ગયા છતાં દરિદ્રતા ન

તે સરોવરની અને લક્ષ્મીવતની શોભા શી ગણાય ? આપના જેવા ત્રિભુવનનાયક ચિરછત્ર છતાં અમે ઠગાળ રહીએ અને તમે અનંત સુખોના લોકતા અને પરમ યોગીશ્વર રહો તેમા આપની શોભા શી ? અમે તો પાગળા હોઈ મેરૂપર્વત ઉપર ચઢવાની અમારી ઇચ્છા તથા નિર્ભાગી હોઈ રાજ્યપ્રાપ્તિ કરવાનો અમારો લોભ અને યોગ્યતા વિના દુષ્પ્રાપ્ય વસ્તુ માગવાની બેશરમાઈ બતાવવાથી ભયે હાસ્યજનક ગણાઈએ, પરંતુ મેઘ જેમ વૃષ્ટિ કરતા ઉચ્ચ નીચ સ્થાન જોતો નથી, ઉપકારીઓ પાત્રાપાત્રની ફરકાર કરતા નથી, તો પછી આપના જેવા ત્રિભુવનનાયક હાતાશિરોમણિ મળ્યા છતાં અમે અસતુષ્ટ રહીએ એ બનેજ કેમ ? કદાપિ ન બને અમે લીધા વિના છોડવાના નથી વહેલા કે મોડા-આપના સિવાય આ ત્રણ જગતમા અમારૂં દારિદ્ર્ય કોઈ દૂર કરનાર નથી, માટે હે પરમાત્મા ! એકવાર આ સેવક સામી દષ્ટિ કરી, સસારસમુદ્રથી શીઘ્ર પાર ઉતારો આપની મુદ્રા દેખતા હબરો-લાખો છુપો ભવના નિસ્તારને પામવા ભાગ્યશાળી થયા છે આપની મૂર્તિ જગતના દારિદ્ર્યને દૂર કરનારો છે, તેથીજ સુવિહિત પુરૂષોએ આદરેલી છે અને આપની સ્તુતિ કરી છે તે પ્રભુ સ્તુતિના શ્લોકો આ પ્રમાણે —

પૈંદ્રશ્રેણિનતા પ્રતાપભવન મળ્યાગિનેત્રામૃત ।

સિદ્ધાતોપનિપદવિચારચતુરૈઃ પ્રીત્યા પ્રમાણીકૃતા ॥

મૂર્તિઃ સ્ફુર્તિમતી સદા વિજયતે જૈનેશ્વરી વિસ્ફુરન્-

મોહોન્માદધનપ્રમાદમદિરામચૈરનાલોકિતા ॥ ૧ ॥

જિનેશ્વરની પ્રતિમા સદા જયવતી વર્તે ॥ તે પ્રતિમા કેવી છે ? ઇન્દ્રના વર્ગથી નમાએલી તથા પ્રતાપનું ધર અને

સવ્ય પ્રાણીઓના નેત્રોને અમૃતસમાન તથા સિદ્ધાંતના રહસ્યને
જાણનાર વિચક્ષણોએ પ્રેમપૂર્વક પ્રમાણભૂત કરેલી અને વળી
પ્રભાવશાલીની આવી પરમાત્માની મૂર્તિને, મહામોહના ઉન્મા-
દથી તથા પ્રમાદરૂપી મદિરાથી મદોન્મત્ત થયેલા જીવો જોઈ
શકતા નથી ૧

ધન્યા દષ્ટિરિય યયા વિમલયા દૃષ્ટો મવાન્ પ્રત્યહ ।

ધન્યોઽસૌ રસના યયા સ્તુતિપથ નીતો જગદ્વત્સલઃ ॥

ધન્ય કર્ણયુગં વચોમૃતરસો પીતો મુદા યેન તે ।

ધન્ય હૃત્ સતત ચ યેન વિપદસ્ત્વન્નામમન્નો ધૃતઃ ॥ ૨ ॥

તે દૃષ્ટિને ધન્ય છે કે જે નિર્મળ દૃષ્ટિએ હંમેશા આપના
દર્શન કીધા, તે જીવને ધન્ય છે કે જેણે જગદ્વત્સલ હો પર
માત્રા! આપને સ્તવ્યા, તે કર્ણને ધન્ય છે કે જેણે આપના વચ-
નામૃતનો રસ આનંદથી પીધો અને વળી તે હૃદયને પણ ધન્ય
કે જેણે તમારા નામરૂપી નિર્મળ મત્રને સદા ધારણ કર્યો ૨

કિં પીગૃપમયી કૃપારસમયી કર્પુરપારીમયી ।

કિં વાનન્દમયી મહોદયમયી સદ્ધ્યાનલીલામયી ॥

તત્ત્વજ્ઞાનમયી મુદર્શનમયી નિસ્તંદ્રચદ્રમમા-

સારસ્ફારમયી પુનાતુ સતત મૂર્તિસ્ત્વદીપા સતામ્ ॥ ૩ ॥

હે પ્રભુ! તમારી મૂર્તિ શું અમૃતમય છે? અથવા કૃપા
રસમય છે? અથવા કર્પૂરમય છે? અથવા શું આનંદમય છે?

મહોદયમય છે ? અથવા ધ્યાનની લીલામય છે ? શું તત્ત્વજ્ઞાનમય છે ? સુદર્શનમય છે ? અથવા ઉજ્જવલ ચદ્રપ્રભાના ઉદ્યોતરૂપ છે ? આવા પ્રકારની તમારી મૂર્તિ સજ્જનોને સદા પવિત્ર કરે. ૩

શ્રીમદ્ગુર્જરદેશમૂષ્ણમર્ણિ સર્વજ્ઞતાધારકમ્ ।

મિથ્યાજ્ઞાનતમ.પલાયનવિધાવુગ્રત્પ્રમ તાયિનમ્ ॥

પાર્શ્વસ્થાદુરુપાર્શ્વયસપતિના સસેવ્યપાર્શ્વદ્વયમ્ ।

શ્રીજીવેશ્વરપાર્શ્વનાથમહમાઽઽનન્દેન ઘન્દે સદા ॥ ૪ ॥

ગુર્જરદેશના બૂધભૂરૂપ, સર્વરૂપજ્ઞાને ધારણ કરનાર, મિથ્યાજ્ઞાનરૂપ અધકારને દૂર કરવામા પ્રતાપી સૂર્યસમાન, સર્વ પ્રાણીઓતુ રક્ષણ કરનાર અને પાર્શ્વવર્તિ પાર્શ્વ નામના ચક્ષુથી જેના બને પાસા સેવાયેલ છે, એવા શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુને હું હમેશા આનંદપૂર્વક વદુ છું ૪

ચિત્ર ચેતસિ વર્તતેઽદ્ભુતમિદ વ્યાપલ્લતાહારિણી ।

મૂર્તિ સ્ફૂર્તિમતીમતીવ વિમલા નિત્ય મનોહારિણી ॥

વિગ્વ્યાતા સ્નપયન્ત એવ મનુજા. શુદ્ધોદકેન સ્વયમ્ ।

સહ્યાતીતતમોમલાપનયતો નૈર્મલ્યમારિન્નતિ ॥ ૫ ॥

મારા ચિત્તમા આ આશ્ચર્ય વર્તે છે કે વિપત્તિરૂપી લતાઓને નષ્ટ કરનારી, હું મેશા મનોહારિણી, વળી નિર્મળ અને સ્ફુર્તિવાળી જિનેશ્વર પરમાત્માની મૂર્તિને શુદ્ધ જલ વડે નહવરાતા મનુષ્યો ખૂદ પોતે પોતાનો અસખ્ય અજ્ઞાન રૂપ મળા દૂર થવાથી નિર્મલતાને સપાદન કરે છે ૫

વિવેચન—લોકમા આપણે જોઈએ છીએ કે જે સ્નાન કરે

તે મેલ રહિત થાય અને આ તે! પરમાત્માની મૂર્તિને સ્નાન કરાવનારા મેલ રહિત થયા, તે આશ્ચર્ય બાણુ

શ્રેયઃસક્રેતશાલા મુગુણપરિમલૈર્જેયમદારમાલા ।

ઉન્નવ્યામોદજાલા પ્રમદમરસરઃપૂરણે મેઘમાલા ॥

નમ્રશ્રીમન્મરાલા વિતરણઋણયા નિર્જિતસ્વર્ગિશાલા ।

ત્વન્મૂર્તિઃ શ્રીવિશાલા વિદલ્લત્તુ દુરિત નદિત સોણિપાલા ॥૬॥

હે પ્રભુ ! કંઠ્યાણુની સક્રેતશાળા જેવી, સદ્ગુણરૂપ મુગ ધ વડે છતી છે કંપવૃક્ષના પુષ્પોની માળા જેણે એવી, અને વળી તોડી નાખી છે વ્યામોદની જાળ જેણે એવી, આનંદના સમૂહરૂપ સરોવરને પૂરવામા મેઘમાળા જેવી, નમ્ર છે આશ્ચર્યધારી મનુષ્યો રૂપી હંસ જેઓને એવી, અને વળી દાનની ડળાથી છત્યા છે દેવલોડના પ્રદેશો જેમણે એવી, અને અનદિત ડર્યા છે રાજા મહારાજાઓને જેણે એવી, વિગાળશ્રોત્ર પત્ર તમાગી મૂર્તિ, હે પરમાત્મા ! જગજીવોના પાપોને દૂર કરો ૬

અપારધોરસંસાર-નિમગ્નજનતારક ।

કિમેષ ધોરસંસારે, નાય તે વિસ્મૃતો જનઃ ॥ ૭ ॥

હે નાથ ! હે પરમાત્મા ! આ અપાર ધોર મ સારમા મગ્ન થયેલા જનોને તારનાર હે પ્રભો ! ધોર મ સારમા આ માણુસને શું તમે વિમરી ગયા ? ૭

સદ્માવપ્રતિપન્નસ્ય, તારણે લોકવાધવ ।

ત્વયાઽસ્ય શ્રુવનાનદ, યેનાપ્રાપિ વિલબ્યતે ॥ ૮ ॥

હે લોકઆધવ ! હે ભુવનને આનંદ કરનાર ! સારા ભાવને પ્રાપ્ત થયેલા એવા મને તારવામાં હંલુ આપ કેમ વિવળ કરી રહ્યા છો ? ૮

આપન્નશરણે દીને, કરુણામૃતસાગર ।

ન યુક્તમીદૃશ ફર્તુ, જને નાથ મવાદશામ્ ॥ ૯ ॥

હે કરુણારૂપી અમૃતના મગ્ધ !, હે નાથ ! આપના શરણને પ્રાપ્ત થયેલા અને દીન એવા જનને વિષે આપના સરખા ત્રિભુવનના નાથને આવા પ્રકારે કરવું તે યુક્ત નથી અર્થાત્ હવે મને ભવસમુદ્રથી તારવામાં વિવળ કરવો તે ઠીક ન કહેવાય ૯

મીમેઽહ ભવકાતારે, મૃગશાવરુસન્નિમઃ ।

વિમુક્તો ભવતા નાથ, કિમેઝાકી દયાલુના ॥ ૧૦ ॥

ભયકર ભય અટવીમાં મૃગલાના શિશુની માફક ભમતા એવા મને એકલાને આપ સરખા દયાળુએ હે નાથ ! કેમ મૂકી દીધો ? અર્થાત્ હવે આપની પાસે મને રાખો ૧૦

ઇતથેતથ નિસિન્ન-ચક્ષુસ્તરલતારક. ।

નિરાલબ્ધો મયેનૈવ, વિનશ્યેઽહ ત્વયા વિના ॥ ૧૧ ॥

હે નાથ ! તમારા વિના ભયવડે અહિં તહીં નાખ્યા જે ચમુ તે વડે કરી ચ ચલ થઈ ગઈ છે કીકી જેની એવો અને વળી આલબન વિનાનો હું નાથ પામ્યો, અર્થાત્ ઘણા જન્મ મરણ કરી બહુ દુખી થયો ૧૧

અનતવીર્યસમાર-જગદાલવદાયક ।

વિધેદિ નિર્મય નાથ, મામુત્તાર્ય મવાટવીમ્ ॥ ૧૨ ॥

હે અનત વીર્યના સમૂહવાળા !, હે જગતના જીવોને
આક્રાંત દેવાવાળા ! મને આ લવચ્છવીમાથી પાર ઉતારી
હે નાથ ! લયરહિત કરો ૧૨

ન માસ્કરાદતે નાય, કમલાકરગોવનમ્ ।

યયાતથા જગન્નેત્ર, ત્વદતે નાસ્તિ નિર્વૃત્તિઃ ॥ ૧૩ ॥

હે નાથ !, હે જગતના જીવોને નેત્ર સમાન !, હે પરમાત્મા !
જેમ સૂર્ય વિના કમળનો સમૂહ વિકશ્વગ થઈ શકતો નથી, તેમ
તમારા વિના મારો આત્મા વિકશ્વર નહિ થવાથી મને નિર્વૃ-
ત્તિનો અભાવજરૂર છે ૧૩

કિમેષ કર્મણા દોષઃ, કિં મમૈવ દુરાત્મનઃ ।

વાઽસ્ય હતકાલસ્ય, કિંવા મે નાસ્તિ ભવ્યતા ॥ ૧૪ ॥

હે પરમાત્મા ! શું આ તે મારા ઝર્મનો દોષ છે ? અથવા શું
આ દુષ્ટ એવા માગ આત્માનો દોષ છે ? કે આ હત્યારા એવા
કાળનો દોષ છે ? અથવા માગી લવિતવ્યતા જ પાછી નથી કે
હજી સુધી મારો આ સસારમાથી કેમ પાર આવતો નથી ? ૧૪

સસારમારવપથે પતિતેન નાય ।

સીમાતિનીમરુમરીચિવિમોહિતેન ॥

દૃષ્ટઃ કૃપાનિધિમયસ્ત્વમથો કુરુષ્વ ।

તૃષ્ણાપનોદવશતો જિન નિર્વૃત્તિં મે ॥ ૧૫ ॥

હે નાથ ! સસારરૂપી મારવાડના માર્ગમા ભૂલા પડેલા અને
ત્રીરૂપી ઝાઝવાથી મોહિત થયેલા, એવા મે હે કૃપાના સાગર !
તમારા દર્શન કર્યા, હવે મારી તૃષ્ણા દૂર કરીને મને શાંતિ
થાય તેમ કરો ૧૫

ભૂપીભૂય સમન્વશાત્ સમુચિતા યો છોક્ત્વીતિ યુગા—

રમે યઃ પ્રથમ ચ સાધુચરિત શ્રેષ્ઠ સમારાધયત્ ॥

ભૂત્વા તીર્થપતિશ્ચ મોક્ષપદવીવિગ્રોત્તન યો વ્યધાત્ ।

વિશ્વેશઃ પરમેશ્વરો વિજયતે શ્રીઆદિનાથ. સ કઃ ॥ ૧૬ ॥

જેણે યુગના આરભમા રાખા બની અમુચિત લોકનીતિનું
શિક્ષણ આપ્યું, જેણે સદ્ગુણી પ્રથમ સાધુ-ચરિતનો શ્રેષ્ઠ ભાગે
આરાધ્યો અને જેણે તીર્થકર થઈ સર્વથી પ્રથમ મોક્ષ-માર્ગનું
પ્રકાશન કર્યું, એવા વિશ્વેશ્વર પરમેશ્વર આદિનાથ ભગવાન
જયવત વર્તે છે ૧૬

યો વીક્ષ્ય દુ સ્વિભુવન કરુણાર્દ્રચિત્તી—

ભૂતા યથાર્થસુખમાર્ગવિવોધનાય ॥

તીત્ર તપશ્ચરિત્રયાન્ અભવશ્ચ પૂર્ણઃ ॥

શ્રેયઃશ્રિય દિશતુ સ પ્રમુવર્ધમાન' ॥ ૧૭ ॥

દુ ખી જગતને જોઈ, કરુણાદ્રે હૃદયવાળા બની, જેણે સાચા
સુખનો માર્ગ બતાવવા માટે તીત્ર તપશ્ચર્યા આચરી અને પૂર્ણતા
પ્રાપ્ત કીધી, એવા પ્રભુ વર્ધમાનસ્વામી તમને કલ્યાણ
લક્ષ્મી આપે ૧૭

અનતદુઃસ્વાયુષિપાતકાના ।

રાગાદિદોષદ્વિપતા શમાય ॥

ન ય વિનાઽઽલ્પનમસ્તિ રિંચિત્

સ વીતરાગ. શરણ પ્રપદ્યઃ ॥ ૧૮ ॥

અનંત હુ ખસાગરમા પાડનારા એવા રાગદ્વેષ વિગેરે દુસ્ક્રમ
નોને ગમાવવા માટે જેના વગર ખીજી કંઈ આલબન લેવા
યોગ્ય નથી, તે વીતરાગદેવને શરણે જવું જોઈએ ૧૮

આ પ્રમાણે પ્રભુપ્રતિમાની પામે રહી ભાવનાપૂર્વક સ્તુતિ
કરવાથી સાક્ષાત્ પરમાત્મા આપણને યાદ આતે છે, જેથી જીવોમા
કોઈ અપૂર્વ જાગૃતિ થાય છે. પચીસો વર્ષ પહેલાં થયેલા મહાવીર
પ્રભુ અત્યારે ભવ્ય જીવના હૃદયમા તેમની મૂર્તિનું વિલોકન
કરવાથી સાક્ષાત્ થાય છે.

જીવો જિનપ્રતિમાના આલબનથી શીઘ્ર સસાગ્રસમુદ્ર તરી
શકે છે-તો પછી સાક્ષાત્ પ્રભુ મહાવીર હતા તે મમયનું તો
કહેવું શું?

એવી રીતે ઉચ્ચ કોટિના ગુણોથી ભરપૂર પરમાત્મા મહા-
વીરદેવના ચરણકમળનું આરાધન કરી, તેમની આજ્ઞા શિરપગ
વહેન કરી, તે સમયમા આ ભગતક્ષેત્રમા અનેક જીવો પોતાનું
કલ્યાણ કરતા હતા અને આધુનિક મમયમા પણ મહાવિદેહ
ક્ષેત્રમા વિચરતા વિહરમાન નીર્ધિકૃદોની દેશના શ્રવણ કરી અનેક
ભવ્ય જીવો પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરી રહ્યા છે અત્યારે
આપણે અહિં ભરતક્ષેત્રમા સાક્ષાત્ પ્રભુના અભાવે તેમના નામ-
શ્રવણથી તથા ઉપર કહેલ તેમના સ્થાપનાનિશ્ચેષાથી (અલહલતો
મૂર્તિથી) હજારો ગદકે લાખો જીવો પોતાનું કલ્યાણ કરી રહ્યા
છે તો હે ચેતન! તું પણ જિનપ્રતિમાના દર્શન કરી, પરમા-
ત્માના ગુણોને યાદ કરી, તારામા સાગ ગુણોની છાપ પાડ જિન
પ્રતિમા જિનવર સરખીજ જાણે જિનપ્રતિમામા લેશ માઃ
શકા કરીશ નહિ નિ. આ ઘણા સૂત્રોમા પરમાત્મા મહા

વીર દેવેજ કહેલી છે તે જિનપ્રતિમાનો ઘણા સિદ્ધાંતોમા અધિકાર વિદ્યમાન હોવા છતાં, કેટલાએક અણુસમજવાળા અજ્ઞાની છવો, સૂત્રોના ખરા અર્થને નહિ સમજતા વિપરીત અર્થ કરી જિનપ્રતિમાને નાહ માનતા થકા બૂલા પડી ભગીરહા છે જુઓ જિનપ્રતિમાનો અધિકાર શ્રી જ્ઞાતાસૂત્રમા દ્રૌપદીએ જિનમદિરમા જઈ, જિનપ્રતિમાની પૂજા કરી ‘નમસ્તુળ’ કહ્યું છે જેને જા પ્રમાણે પ્રત્યક્ષ પાઠ છે —

તણ સા દોઝરાયવરકન્ના જેણેવ મજ્જણધરે તેણેવ ઉવાગચ્છઈ મજ્જણધર અણુપવેસઈ નાયા કયવલીકમ્મા કય કોઝઅમગલપાયન્ઝિત્તા મુદ્ધપાવેસાઈ વત્થાઈ પરિહિયાઈ મજ્જણધરાઓ પઢિણિરકમઈ જેણે વ જિણધરે તેણેવ ઉવાગચ્છઈ જિણધર અણુપવેસઈ અણુપવેસાવેચા આલોપ જિણપઢિ માણ પણામ કરેઈ છોમહત્થય પરામુસઈ એવ જહા મુરિયામો, જિણપઢિમાઝ અચ્છેઈ તહેવ માણિયવ્વ । જાવ ધુવ ઢહઈ ધુવ ઢહયિત્તા વામ જાણુ અચ્છેઈ અચ્છેઈત્તા દાહિજણાણું ધરણિતલ્લસિ નિહટ્ટુ તિરુત્તો મુદ્ધાણ ધરણિતલ્લસિ નિવેસઈ નિવેસઈત્તા શસે પચ્ચુણમઈ કરયલ્લ જાવ કહુ એવ વયાસિ નમ્મત્થુણ અરિહતાણ ભગવતાણ જાવસપ્પાણ વદ્ધઈ નમસઈ જિણવરાઓ પઢિનિલ્લમઈ

અર્થ—તે વારે તે દ્રૌપદી રાજકન્યા જ્યા સ્નાન મજ્જન કરવાનું ઘર છે ત્યા આવે, મજ્જન ઘરમા પેસે, સ્નાન કરીને કંઈ છે બલિકર્મ એટલે પૂજનું કાર્ય જેણે અર્થાત્ ઘર દેરાસરમા પૂજા કરીને કૌતુક કહેતા તિલકાદિ, મગજ-દધિઅક્ષતાદિ તેમજ

પ્રાયશ્ચિત્ત એટલે હું સ્વપ્નાદિનો ઘાત કર્યો છે જેણે એવી શુદ્ધ
 ઉત્તવલ જિનમંદિરને યોગ્ય સારા વસ્ત્ર પહેરીને, સ્નાનધરમાથી
 નીકળે, છતાં જિનમંદર છે ત્યાં આવે, જિનધર્મમાં પેસે,
 જિનપ્રતિમાને દીકે થકે પ્રણામ કરે, પછી મોરપીંછી ગ્રહણ કરે
 ગ્રહણ કરીને જેવી રીતે સૂર્યાલ દેવતાએ રાયપસેળી સૂત્રમા
 જિનપ્રતિમાને પૂજ્યાનો અધિકાર છે, તેમ સઘળો વિધિ જાણવો
 તે સૂર્યાલનો અધિકાર જ્યાં સુધી ધૂપ દહે ત્યાં સુધી કહેવો પછી
 નમુત્યુષ્ણ વિગેરે જાણવું આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે દ્રૌપદીએ જિન
 પ્રતિમા પૂજી છે રાયપસેળી સૂત્રમા સૂર્યાલદેવતાએ જિનપ્રતિમા
 પૂજ્યાનો અધિકાર છે વળી દ્રૌપદીએ નમુત્યુષ્ણ કહ્યું છે જિન
 પ્રતિમા આગળ સ્વસ્તિક કર્યો છે, જેથી તેને શ્રાવિકા જાણવી
 શ્રાવિકા વિના બીજે તે વિધિ જાણે નહિ, માટે નિશ્ચય થાય છે કે
 સમક્ષિદષ્ટિ દ્રૌપદીએ જિનપ્રતિમા પૂજી છે વળી નદીસૂત્રમા
 મહાકાંપસુત્રનું નામ છે, તેમાં લખ્યું છે કે — ' જો મુનિ તથા
 પૌષધવાળા શ્રાવક જિનપ્રતિમાના દર્શન ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત
 આવે ' તે પાઠ —

સે મયવ તહારુવ સમણ વા માહણ વા ચેઈઅયરે ગચ્છેજ્ઞા ?
 હતા ગોયમા ! દિણે દિણે ગચ્છેજ્ઞા. સે મયવ જત્ય દિણે
 ણા ગચ્છેજ્ઞા તઓ કિં પાયચ્છિત્ત હવેજ્ઞા ? ગોયમા પમાય
 પહુચ્ચ તહારુવ સમણ વા માહણ વા જા જિણધર ન ગચ્છેજ્ઞા
 તઓ છદ્ધ અહવા હુવાલસમ પાયચ્છિત્ત હવેજ્ઞા સે મયવ સમ
 ણોવાસગસ્સ પોસહશાલાણ પોસહિણ પોસહવમયારી કિં
 જિણહર ગચ્છેજ્ઞા ? હતા ગોયમા ! ગચ્છેજ્ઞા સે મયવ કેળ-

દ્રેણ ગચ્છેજ્ઞા ? ગોયમા ! નાળદંસણચરણદ્વયાણ ગચ્છેજ્ઞા. જે
કેડ પોસદસાલાણ પોસદમયારી જઓ જિણહરે ન ગચ્છેજ્ઞા
તઓ પાયચ્છિત્ત હવેજ્ઞા ? ગોયમા ! જહા સાહુ તહા માણિ-
યવ્ય છટ્ટ અહવા દુવાલસમ પાયચ્છિત્ત હવેજ્ઞા ॥

અર્થ—‘હે ભગવન્ ! કોઈ જીવને દુ ખી નહિ કરવાવાળા
તેવા પ્રકારના સાધુ જિનમદિરમા જાય કે કેમ ?’ ‘હે ગૌતમ
હ મેશા પ્રતિદિન જાય’ ‘હે ભગવન્ ! જો હ મેશા ન જાય તો એ
મુનિને પ્રાયશ્ચિત લાગે કે કેમ ?’ ‘હે ગૌતમ ! જો પ્રમાદનુ અવલ
બન કરીને તથા પ્રકારના સાધુ જિનમદિરમા પ્રતિદિન ન જાય તો એ
સાધુને છટ્ટ કે જે ઉપવાસ અથવા પાચ ઉપવાસનું પ્રાયશ્ચિત લાગે.’

હે સત્જનો ! વિચાર કરો ઉપર કહેલ પાઠમા ખૂદ ભગવાને
જ પ્રતિદિન પ્રતિમાના દર્શન કરવાની આજ્ઞા કરમાવી છે ?
જે જીવો જિનમૂર્તિના દર્શન કરતા નથી, તે જીવો પરમાત્માની
આજ્ઞાના વિરાધક બને છે, તે જુલુ સમજાઈ જાય તેવું છે
કારણ કે નદીસૂત્રમા મહાક પ સૂત્રનું નામ છે, તે નદીસૂત્ર-
જિનપ્રતિમાને નહિ માનવવાળા પણ માને છે, માટે નદીસૂત્રમા
કહેલ મહાક પસૂત્ર પણ પ્રમાણભૂત થયું તે પ્રમાણભૂત થવાથી
જિનપ્રતિમા પણ પ્રમાણભૂત થઈ ચૂકી,

જિનપ્રતિમાના દર્શન ન કરે તો સાધુને જેટલું પ્રાયશ્ચિત
કહ્યું, તેટલું પ્રાયશ્ચિત પોષહમા રહેલ આવક પણ પ્રમાણને
લઈને દર્શન કરના ન જાય તો આવકને પણ સમજવું માટે
જિનપ્રતિમાના દર્શન અવશ્ય મિરતર કરવા વળી નદીસૂત્રમાં
મહાનિશિય સૂત્રનું નામ છે નદીસૂત્ર ઠર સૂત્રમા છે તેમા કહેલ
મહાનિશિય સૂત્રમા કહ્યું છે કે—‘જિનમદિર કરાવવાવાળો સમકિન

કદિ જીવ જારમા દેવલોકે જાય' આ સૂત્રના પ્રમાણથી પણ જિનપ્રતિમાની મિદ્ધિ થઈ ચૂકે છે

ઉપર કહ્યા શિવાય બીજા ઘણા સૂત્રોમા જિનપ્રતિમાનો અધિકાર છે આ પુસ્તક વિશાળ થઈ જવાના હેતુથી તે પાઠો નહિ લખતાં, તે તે સૂત્રોના નામ માત્ર જતાવીએ છીએ

- ૧ જીવાભિગમસૂત્રમા વિજયદેવે જિનપ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે
- ૨ ભગવતીસૂત્રમા વીસમા ગતકે જ ઘાચારણે જિનપ્રતિમાને વદન કર્યાનો આધિકાર છે
- ૩ ઉપાસક દશાગ સૂત્રમા કહ્યું છે કે-આણુદ શ્રાવકે નિયમ કર્યો કે 'જિનવરને જિનજિભ વિના બીજા કોઈને પણ વદુ નહિ પૂજુ નહિ' તેવી રીતે બીજા નવે શ્રાવકો માટે જાણવું
- ૪ કલ્પસૂત્રમા [સદ્ધાર્મી રાજાએ જિનપ્રતિમા પૂજ્યાનું કહ્યું છે
- ૫ શ્રી ભગવતીસૂત્રમા તુ ગિયાનગરીના શ્રાવકોએ જિનપ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે
- ૬ ઉવત્તાઈસૂત્રમા ઘણા જિનમદિરોનો અધિકાર છે
- ૭ તેજ સૂત્રમા આ બડ શ્રાવકે જિનપ્રતિમાને વાદી તથા પૂજી તેવો અધિકાર છે
- ૮ શ્રી જ બુદ્ધિપપત્તિ સૂત્રમા ચમડ દેવતાદિકોએ જિનપૂજ કરેલી કહી છે
- ૯ શ્રી નદીસૂત્રમા વિશાળાનગરીની આ ફર શ્રી મુનિસુવતસ્વામીની મહાપ્રભાવિક શુભ કહેલ છે,
- ૧૦ શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્રમા સ્થાપના માનવી કહી છે
- ૧૧ શ્રી આવસ્થક સૂત્રમા બુદ્ધા બુદ્ધા અનેક અધિકાર છે

શ્રી ભરત ચક્રવર્તિએ જિનમાદર કરાવ્યાનો અધિકાર છે
 વગ્ગુરુ આવકે શ્રી મહીનાયજીનું દેરાસર કરાવું છે
 પુષ્પથી જિનપૂજા કરનારનો સસાર ક્ષય થઈ જાય તેમ
 કહ્યું છે તથા પ્રભાવતી શ્રાવિકાએ જિનમંદિર બનાવ્યું છે
 તથા જિનપ્રતિમાની આગળ નાટક કર્યું છે
 શ્રી શ્રેણિકરાજ નિરંતર એકસો આઠ સોનાના જવનવા
 કરાવીને પરમાત્મા સન્મુખ સ્વસ્તિક કરતા હતા
 સર્વ લોકમા રહેલ જિનપ્રતિમાને આરધવા નિમિત્તે સાધુ
 તથા શ્રાવક ઠાઉમગ્ગ કરે તેમ કહ્યું છે
 બીજા પણ જિનપ્રતિમાના જુદા અધિકારો છે

૧૨ શ્રી વ્યવહારસૂત્રમા પ્રથમ ઉદ્દેશે જિનપ્રતિમાની આગળ
 આવોયણ કબી કહી છે

૧૩ દશપૂર્વધરના શ્રાવક સપ્રતિરાજાએ સવાલાખ જિનમંદિર
 કરાવ્યા છે તથા સવાકોડ જિનખિળ ભરાયા છે, જેમાથી
 હજારો જિનમંદિર તથા જિનપ્રતિમાઓ વિદ્યમાન છે
 શત્રુજય, બીરનાર આદિ તીર્થોમા તથા ઘણા નગરમા ઘણા
 સ્થાનકે સપ્રતિરાજના કરાવેલા જિનમંદિરો દૃષ્ટિએ
 પડે ■ તેમજ બીજા પણ ઘણા હજારો વર્ષોના કરાવેલા
 જિનમંદિરો હાલ વિદ્યમાન છે આજુજી ઉપર વિમલચંદ્ર
 તથા વસ્તુપાળ તેજપાળના કરોડો રૂપીઆ ખર્ચીને બના
 વેલા જિનમંદિરો વિદ્યમાન છે જેની શોભા દેખતા લક્ષ્મણ
 વિદ્વાનો પણ આશ્ચર્ય પામે છે

આ પ્રમાણે ઘણા સૂત્રોમા ઘણાજ વિસ્તારથી જિનપ્રતિમાનો

અધિકાર બહુજ આનંદકારી વિદ્યમાન હોવાથી જિનપ્રતિમા વદનિક-પૂજનિક છે પ્રતિમાના દર્શન કરતા પણ પાપના પુજ ભક્તીભૂત થઇ જાય છે માટે તેમા લેશમાત્ર શકા રાખવી નહિ અનતકાળથી લવચકમા ભ્રમણ કરતા માનવજવાદિ ઉત્તમ સામગ્રી મળી છે, તેમા જો જિનપ્રતિમામા શકા રાખીશ અથવા નહિ માને તો પાત્ર અનતકાળ ભ્રમણ કરવું પડશે સૂત્રનો એક અક્ષર ઉત્થાપન કરનારને અનત સસારી કહ્યા છે, તો પળી ઠેકાણે ઠેકાણે સૂત્રોમા કહેલા જિનપ્રતિમાને વદન કરવાના- પૂજા કરવાના અધિકારને ઉત્થાપન કરનારાઓને કેટલો સસાર વધી જાય તે તીવ્રદષ્ટિથી સૂક્ષ્મબુદ્ધિથી વિચારવું કદાચહ છોડી દેવો પ્રથમથી પકડી રાખેલ અમારાથી કેમ મૂકાય તેવા ખોટા કદાચહમા મુઝાઈ રહેવાથી આત્માને લવચકમા નરકાદિ દુર્ગતિના અસહ્ય દુખો સહન કરવા પડશે કદાચહ મૂકવામા તો દુખ લેશમાત્ર થતું નથી, પરંતુ ઉલટો આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે આત્મામા નવીન જાગૃતિ આવે છે લવભ્રમણ નષ્ટ થાય છે જુઓ જિનપ્રતિમાના દર્શન કરવાથી જ ડેટલા ફાયદા થાય છે ? કેવા ટેવા છુવો ખોધિખીજ પ્રાપ્ત કરીને આત્મકલ્યાણ કરી ગયા છે ?

- ૧ અભયકુમારે મોઠલેલી ઋષભદેવસ્વામીની પ્રતિમા દેખી આર્દ્રકુમાર પ્રતિબોધ પામ્યા અને સમ્યક્ત્વ રત્ન પ્રાપ્ત કરી અનુકંમે મુનિપણું અગિકાર કરી આત્મકલ્યાણ કરી ગયા.
- ૨ દશવૈકાલિક સૂત્રના કર્તા શ્રી શમ્યલવસૂરિ, શ્રી શાંતિ નાથની પ્રતિમા દેખી પ્રતિબોધ પામ્યા છે,

‘સિજ્જમવગણહરજિણપડિમાદસણેણ પડિવુદ્ધો’ ઇત્યાદિ-

- ૩ શ્રી જિનપ્રતિમાની ભક્તિથી શ્રી શાતિનાથજીના જીવે તીર્થંકર ગોત્ર બાંધ્યું છે
- ૪ જિનભક્તિ કરવાથી જીવ તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે છે આ કથન શ્રી જ્ઞાતાસૂત્રમા છે જિનપ્રતિમાની પૂજા છે તે તીર્થંકર નીજ પૂજા તે અને તેથી વીસસ્થાનક મધ્યાન પેલા સ્થાનકનું આરાધન થાય છે
- ૫ જિનપ્રતિમાને પૂજનાથી સંસારનો ક્ષય થઈ જાય છે એમ શ્રી આવશ્યકસૂત્રમા કહ્યું છે
- ૬ જિનપ્રતિમાને પૂજવાથી મોક્ષકળની પ્રાપ્તિ થાય છે એમ શ્રીરાયપસેણીસૂત્રમા કહ્યું છે
- ૭ ગણધર મહારાજના સત્તર પુત્રે સત્તર લેહમાંથી એક પ્રકારે જિનપૂજા કરી છે અને તે જિનપૂજાથી તેજ ભર્યું મોખે ગયા છે આ અધિકાર સત્તરલેહી પૂજના ચરિત્રમા [ ] અને સત્તર લેહી પૂજા શ્રી રાયપસેણી સૂત્રમા કહેલી છે
- ૮ નાગડેતુ શ્રીજિનેશ્વરની પૂજા કરતા શુદ્ધ ભાવનાવડે દેવળ જ્ઞાન પામ્યા હતા
- ૯ દુર્ગતા નારી પરમાત્માની કુલની પૂજા કરતા દેવળજ્ઞાન પામી હતી

શ્રીદશવૈકલિક સૂત્રના આઠમા અધ્યયનમા કહેલું છે કે - ‘ભૂત ઉપર સ્ત્રીની ભૂતિ ચિત્રેલી હોય, તે મુનિઓએ જોવી નહિ કારણ કે તેને દેખવાથી વિકાર ઉત્પન્ન થવાનો સંભવ’

चित्तमिदं न निज्भाष, नारिवाप्तुअलकियं ।
भवखरमिवटूण, दिट्ठि पढिसमाहरे ॥ ૨ ॥

અર્થ—“ ચિત્રામણી હાંત સ્ત્રીથી અલકૃત હોય તો ને તેવી નહિ કારણ જે તે વિકાર થવાના હેતુભૂત છે જેમ રૂં સામું જોઈ દષ્ટિ સહરી લઈએ છીએ, તેની પેઠે ચિત્રામણી ને દેખીને દષ્ટિ સહરી લેવી. ”

શ્રુતો !, વિચાર કરો ! જેમ ચિત્રામણી સ્ત્રી દેખાવાથી કામ-વેકાર ઉત્પન્ન થાય છે તેવીજ રીતે શાત્રસથી ભરપૂર પરમાત્મા ની મૂર્તિ દેખતા જીવને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય, તેમા શું આશ્ચર્ય ? માટે જિનપ્રતિમામા જરાપણ સશય રાખવો નહિ

સૂત્રામાં જિનપ્રતિમા વિષે પદ

[રાગ—નાય “સે ગજકાબધ છુડાયો]

પૂજો પ્રેમે જિનપડિમા જ્યકારી,

જે તો અવિચળ સુખ દેનારી પૂજો.

મહુપડિમા પૂજનની સાખો, બહુ છે સૂત્ર મોઝાગી,
રાયપમેણીમા સુર સૂર્યાને, પૂજી છે પડિમા ખ્યારી પૂજો.

જ્ઞાતા અંગે રંગે ઉમંગે કૌપદી સમક્ષિ ધારી,
જિનવર પૂજી લીધો દહાવો, જગમાં છે બલિહારી પૂજો.

જધાચારણને વિદ્યાચારણની, પૂજન વાત વિસ્તારી,
ભગવતીમાં પ્રભુ વીરે ભાખી, બલિહારી જઈએ વારી પૂજો.

જીવાગિગમમા વિજયદેવતા, પડિમા પૂજો મનોહારી,
તેમ ભવી જિનવર પૂજી ભાવે, “ભક્તિ” કરો વારવારી પૂજો.

આ પ્રમાણે સૂત્ર સિદ્ધાન્તમા કહેલી જિનપ્રતિમાના દર્શન કરી, પૂજન કરી, ભક્તિ કરી, ઘણા લાભ્ય જીવો સમ્યક્દર્શન પામી

અનુક્રમે કેવળજ્ઞાનની લક્ષ્મી મેળવી સુક્ષિતમાં બિરાજમાન થયા છે જન્મમરણના કલેશથી દૂર થયા છે આવી રીતે જીવોને કર્મ બંધાવવા માટે આ પચમકાળમાં સાક્ષાત્ જિનેશ્વર ભગવાનનો વિરહ છે પણ જિનપ્રતિમા પ્રબળ સાધન હોવા છતાં શાસ્ત્રમાં ઠેકાણે ઠેકાણે જિનેશ્વરદેવે તે બતાવેલ છતાં, કેટલાએ બિચારા મહામોહનીય કર્મના જોરથી-પ્રબળ મિથ્યાત્વના ઉદયથી જિનપ્રતિમાને નથી માનતા, નથી પૂજતા તેને માટે ઉપાધ્યાયજી યથોચિત્તથજી મહારાજ કહે છે કે —

એણીપેરે બદ્ધ સૂત્રે ભણ્યુ જીરે, જિનપૂજા ગૃહીકૃત્વ—

જે નહીં માને તે સહીજ રે, કરશે બહુ ભવ તૃત્ય સુણો જિન ।

દુજ વિજુ કવણુ આધાર

“બહુ સૂત્રસિદ્ધાન્તમાં જિનપૂજનનું કૃત્ય ગૃહસ્થો માટે કહેલું છે, છતાં જે નહિં માને તે આ ભવચક્રમાં જન્મમરણના ફેરાવડે નૃત્ય કરશે’ માટે હે ચેતન! તું લેશમાન જિનપ્રતિમા માં શકા કરીશ નહિં અને હુ મેશા પરમાત્માના વિધિપૂર્વક દર્શન કરી-પૂજન કરી સમ્યક્ત્વ રત્નની પ્રાપ્તિ કરી લેજે તને આ અપૂર્વ અવસર મળ્યો છે, તેથી જેમ બીલ જીવો પ્રભુ પ્રતિમાનું આલબન લઈ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી આત્મઠયાણુ કરી ગયા તમ તું પણ કરી શકીશ માટે નિશ્ચયચિત્તથી જિનપ્રતિમાના દર્શન-પૂજા-ભક્તિ કરજે !

ધર્મિ શ્રી જિનપ્રતિમાનો તથા તેમની

પૂજા—ભક્તિનો અધિકાર

જેવી ગીતે આ ચચમકાળમા જિનપ્રતિમાનો સર્વી જીવોને
 આધાર છે—તરવાનું સાધન છે, તેવીજ રીતે તીર્થંકર ગણધરોએ
 કહેલા જિનઆગમ પણ જીવને સસારમાથી તરવાનું પ્રબળ
 સાધન છે આગમમા બતાવેલ ધર્મનું આરાધન કરનાર ભવ્ય
 જીવો આત્માની પરમાત્મ દશા પ્રાપ્ત કરે છે જો વીરપ્રભુના
 બતાવેલા તત્વ જીવ સાલજો તો તેના હૃદયમા નવીન અદ્ભૂત
 વિચાર પેદા થાય માટે હે ચેતન! સર્વજ પ્રભુએ કહેલો ધર્મ
 ઉત્તમ શરણરૂપ બાપીને મન, વચન, અને ઢાયા—ત્રિઠરણ શુદ્ધે તેનું
 આરાધન કર! આરાધન કર! અવસર હાથમા આવ્યો છે તેને
 જવા દઈશ નહિ તું અન તકાળથી અનાવ છો, તે ધર્મના પ્રભા-
 વથીજ સનાથ વર્ધજ અન તકાળથી સસારમા ભ્રમણ કરતા
 માતાપિતા, ભગિની, સ્ત્રી વિગેરે કુટુંબાદિક તને શરણભૂત થયા
 નથી પરલોકમા જતા તેઓને તને આધાર નથી જેથી શરણ
 રહિત એવો તું ધર્મના પ્રભાવથી જ શરણવાળો થઈશ જો
 શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના વીમમા અધ્યયનમા ઢોલેલ અનાથોનું
 ઢોલ શરણ થયું નહિ, જેથી તેઓએ શુભ વિચારોને આત્મા સાથે
 જોડી દીધા અને મનાવ તેમજ શરણવાળા થયા તે દ્રષ્ટાવર્તું
 બરાબર મનન કરજો તેઓની નિષ્પૃહતા વિગેરે જોઈ શ્રેણિક
 રાજ પણ ધર્મ પામ્યા તે અનાવી મુનિનું દ્રષ્ટાત આ પ્રમાણે—

અનાથી મુનિનું દૃષ્ટાંત

એકદા ગજ અશ્વાધિજવાળા તથા વૈદુર્યાદિક ઘણા રત્નોવાળા
 મગધદેશના અધિપતિ શ્રેણિકરાજ અશ્વકીડાને માટે મહિકુક્ષિ
 નામના વનમા નીકળી પડયા વનની શોભા ઘણી મનોહારિણી
 હતી, નાના પ્રઠારના વૃક્ષોવડે વન ઘણું જ શોભી રહ્યું હતું.

નાના પ્રકારના પક્ષીઓ તે વનનું સેવન કરતા હતા તે પક્ષીઓના બુદ્ધા બુદ્ધા શબ્દો સંભળાતા હતા નાના પ્રકારના પાણીના ઝરણા ઝરી રહ્યા હતા તે વન નદનવનની તુલ્યતા ધરાવતું હતું ત્યાં એક તરૂની નીચે મહાસમાધિવત શરીરે સુકુમાળ એવા એક મુનિને તે શ્રેણિક રાજાએ દીઠા તેનું અદ્ભુત રૂપ દેખી રાજા મનમાં અત્યંત આનંદ પામ્યા અને ઉપમારહિત રૂપથી વિશ્વમય પામી મનમાં તેમની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા ‘અહો ! આ મુનિને કેવો અદ્ભુત વર્ણ છે ? અહો ! કેવું મનોહર રૂપ છે ? અહો ! આ મુનિ કેવા આશ્ચર્યકારક ક્ષમાના ધરનાર છે ? અહો ! આ મુનિના અગમ્ય વૈરાય કેટલો ભરેલો છે ? અહો ! આ મુનિના કેટલી નિર્લોભતા ઝળહળી રહી છે ?’ ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારે ચિંતવતા, ખૂશી થતા, સ્તુતિ કરતા, ધીમેથી ચાલતા, પ્રદક્ષિણા કરી તે મુનિને વદન ડરી, અતિ સમીપ નહિ તેમ અતિ દૂર નહિ તેવી રીતે બેઠા પછી બે હાથ જોડી વિનયપૂર્વક મુનિરાજાને પૂછ્યું - ‘હિ મહારાજ ! તમે પ્રશંસા કરવા લાયક તરૂ છો, લોગવિદ્યાસને માટે તમારી વય અનુકૂળ છે, સસારમાં નાના પ્રકારના સુખો રહ્યા છે, તે સંભળાને ત્યાગ કરી મુનિપણમાં અતીવ ઉદ્યમ કરો છો તેનું શું કારણ ? તે મને અનુગ્રહ કરીને કહો !’

રાજાના આવા પ્રકારના વચનો સાંભળી મુનિરાજાે કહ્યું - ‘હિ રાજા ! હું અનાથ હતો, હે મહારાજ ! મને અપૂર્વ વસ્તુ પ્રાપ્ત કરાવનાર તથા યોગ-જોમનો કરનાર, મારા ઉપર અનુકંપા આજીનાર, પરમ સુખનો દેનાર મિત્ર કોઈ ન થયો, એ કારણથી હું અનાથ હતો !’ આવા પ્રકારના મુનિના વચન સાંભળી શ્રેણિકને હસવું આગ્યું અને શ્રેણિકે કહ્યું કે - ‘તમારે મહાત્મ્યદિવસને નાથ કેમ

ન હોય ? જો કોઈ તમારો નાથ ન હોય તો હું પોતે થાઉં છું તમે આ સમારના લોગ લોગવો મિત્રજ્ઞાતિ સહિત દુર્લભ એવો તમારો મનુષ્યલવ સદ્ગુણ કંગે ' અનાથી મુનિએ કહ્યું - 'હિ શ્રેણિક મગધદેશના ગચ્છ ! તું પોતેજ અનાથ છો તો મારો નાથ કેમ થઈશ ? નિર્ધન હોય તે ધનાઢય કેવી રીતે બનાવે ? બુદ્ધિરહિત બુદ્ધિદાન કયાથી આપે ? વધ્યા સાં સતાન કયાથી આપે ? જ્યારે તું પોતેજ અનાથ છો તો મારો નાથ કયાથી થઈશ ? ' મુનિના વચનથી રાગત વિસ્મય પામ્યો અને બ્યાકૂલ થયો કોઈ ઠાણે જે વચનનું વ્રવણ થયું ન હતું, એવું વચન ચતિના મુખથી સાલગી શકાઅન થયો હતો જોતો કે - 'હું અનેક પ્રકારના અશ્વોનો લોગી છું, અનેક પ્રકારના મદોન્મત્ત હસ્તિઓનો ધત્તી છું, અનેક પ્રકારની મેના મારે આધીન છે, નગર ગામ અત પુર અને ચતુષ્પદ વિગેજની મારે કાઇ ન્યૂનતા નથી, મનુષ્ય સજાથી સરળા પ્રકારના લોગ અને પ્રાપ્ત થયા છે, સેવક જનો મારી આજ્ઞાને આરાધે છે, તમામ પ્રકારની સામગ્રી મારે ઘેર છે, મર્વ મનોવાચિત વસ્તુઓ મારી મમીપે રહે છે, આવા પ્રકારનો હું દેહીમ્યમાન છતાં અનાથ કેમ હોઈ ? રખે હે ભગવન્ ! તમે ફેરફાર બોલતા હશે ?

મુનિએ કહ્યું ' હે રાજન્ ! મારા કહેલા અર્થની ઉત્પત્તિને તું બરાબર મમન્યો નથી, તું પોતે અનાથ છો, પણ તું તે સજાથી તારી અજ્ઞતા છે હવે હું કહું છું તે અ યથ અને સાવધાન ચિત્તે તું સાલગ તે સાલગી પછી તેના સત્યામત્યનો નિર્ણય કરજે મે પોતે જે પ્રકારના અનાથીપણાથી મુનિપણું અંગીકૃત કર્યું છે, તે હું પ્રથમ તને કહું છું -

‘ જીજી નગરોથી અતિ શોભાવાળી કોસળી નામની એક સુદર નગરી છે ત્યાં ઋદ્ધિથી પરિપૂર્ણ ધનસચ્ચ નામના મારા પિતા રહેતા હતા પ્રથમ યૌવનવયને વિષે અતુલ અને ઉપમા રહિત એવી મારી આખોને વિષે વેદના ઉત્પત્ત થઈ તથા હું અને દેવાવાળો આખા શરીરે દાહજ્વર ઉત્પન્ન થયો શસ્ત્રથી પણ તીક્ષ્ણ એવો તે રોગ વૈરીની પેઠે મારા ઉપર ક્રોધાવમાન થયો મારૂં મસ્તક આખની અસહ્ય વેદનાથી અત્યંત દુઃખવા લાગ્યું ઇન્દ્રના વજ્રના પ્રહાર સરખી જીજીને પણ અત્યંત હલ ઉપજાવનારી અત્યંત દાહજ્વર વેદનાથી હું બહુ શોઝાઈ ગયો શારીરિક વિદ્યાભા વિદ્વાન, મંત્રમૂળીના જાણુ, સુરુ વૈદરાજ મારી તે વેદનાનો નાશ કરવા માટે આજ્ઞા, અનેક પ્રકારના ઔષધોપચાર કર્યા, પણ તે વૃથા ગયા ધનવતરી સરખા તે વૈદો મને તે વેદનાથી મુક્ત કરી શક્યા નહિ હે રાજન્ ! એજ મારૂં અનાથપણું હતું, મારી આખની વેદના ટાળવાને માટે મારા પિતાએ સર્વ ધન આપવા માડ્યું પરંતુ તેથી કરીને પણ મારી વેદના ટળી નહિ હે રાજન્ ! એજ મારૂં અનાથપણું હતું મારી માતા પુત્રના શોકે ઠરીતે અત્યંત દુઃખિત થઈ પરંતુ તે પણ તે દરદથી મને મૂકાવી શકી નહિ હે મહારાજ ! તેજ મારૂં અનાથપણું હતું એક ઉદરથી ઉત્પન્ન થયેલા મારા મોટા તથા લઘુ બાધવો પોતાથી બનતો પરિશ્રમ કરી ચૂક્યા, પણ મારી વેદના ટળી નહિ હે રાજન્ ! એજ મારૂં અનાથપણું હતું વળી મારી મોટી તથા નાની ભગીનિયોથી પણ મારૂં દુઃખ ટળ્યું નહિ હે મહારાજ ! એજ મારૂં અનાથપણું હતું મારી પતિવ્રતા શ્રી મારા ઉપર પ્રેમવાળી અને રાગવાળી હતી તે પણ આખમા પરિપૂર્ણ આસુ ભરીને મારા હૃદયને સીંચતી-ભી જવતી હતી મારી સમીપથી દાણવાર અલગી રહેતી નહોતી

અન્ય સ્થળે જતી પણ નહોતી હે ગજન ! એવી સ્ત્રી પણ મારા
 રોગને ટાળી શકી નહિ, હે રાજન ! એજ માટે અનાથપણ
 હતું એવી રીતે ટોઈના પ્રેમથી, કોઈના ઔષધથી, કોઈના વિદ્યા
 પથી અને કોઈના પરિશ્રમથી એ રોગ યાત ન થયો મે તે વેળા
 એટલાએ જ અમરશ વેદના ભોગવી પડી હું આ હું પાથી મરેલા
 સંસારથી ખેદ પામ્યો તેથી વિચારવા લાગ્યો કે - હું જો આ
 ચોર વેદનાથી સુકત થઈશ તો પારમેશ્વરી પ્રવ્રજ્યાને (દીક્ષાને)
 અગીકાં ઠરીન ' એમ ચિંતવતો હું રાચન કરી ગયો રાત્રી અતિ-
 ક્ષમી ગઈ એટલે, હે મહારાજ ! મારી તે વેદના શમી ગઈ અને
 હું નીરોગી થયો પ્રાત કાળે માતાપિતા સ્વજનાદિકને પૂછીને મે
 મહાશ્વભાવાળુ અને ઇન્દ્રિયોનો નિશ્ચય કરવાવાળુ, આરભાદિથી
 સ્થિત માધુપણુ અગીઠાર ઈર્ષ્ય ત્યારપછી હું મારા આત્માનો
 નાથ થયો હવે સર્વ પ્રકારના જીવનો હું નાથ છું '

અનાથી મુનિએ આવા પ્રકારની અશરણુ ભાવના ગ્રેષ્ઠિક
 ગાનના મન ઉપર દૃઢ ઠસાવી હવે બીજો ઉપદેશ તેને
 અનુદત્ત આપે છે — " હે રાજન ! આ આપણો આત્મા જ
 દુષ્ણી ભરેલી વૈતરણીનો ડરનાર છે આપણો આત્મા જ
 શાન્મલી વૃક્ષના દુષ્ણો ઉપજાવનાર છે આપણો આત્મા જ
 મનોવાચ્છિત, ઇષ્ટ વસ્તુ રૂપી દુધને દેવાવાળી કામધેનુ ગાય
 જેવું સુખને ઉપજાવનાર છે આપણો આત્માજ નદનવનની
 માફક આનંદકારી છે આપણો આત્માજ કર્મનો કરનાર છે
 આપણો આત્માજ તે કર્મનો ટાળનાર છે આપણો આત્મા જ
 રૂપોને ઉત્પન્ન કરનાર છે આપણો આત્મા જ સુખનો ઉત્પન્ન
 કરનાર છે આપણો આત્માજ મિત્ર અને આપણો

વૈરી છે આપણા આત્માજ તમામ કાર્ય કરનાર છે ” આવી રીત અનેક પ્રજાને અનાથી મુનિએ તે શ્રેણિકરાજ પ્રત્યે સસારનું અનાથપણ કહી બતાવ્યું તેથી શ્રેણિકરાજ અતીવ સતોષ પામ્યા તે અજળી કરીને બોલ્યા કે - ‘હે ભગવન્ ! મને તમે બરાબર ઉપદેશ કર્યો, તમે યથાસ્થિત અનાથપણ કહી બતાવ્યું હે મહાત્મયિ ! તમે સનાથ છો, તમે સખ ધવ છો, અને તમે સધર્મ છો તમે સર્વ અનાથના નાથ છો હે પવિત્ર સર્વાત ! હું તમને ખમાવું છું તમારી હિતશિક્ષાને વાણી છું ધર્મધ્યાનમાં વિમ્ન ઠરવાવાળું લોગવિદ્યાસ સખધી આમ ત્રણ મેં આપને કર્યું હતું તે સખધીનો મારો અપરાધ ખમાવું છું ’ એવી રીતે સ્તવના કરી શ્રેણિકરાજ પરમાનંદ પામી ધર્મને વિષે રાગી ધયા અને મુનિને પ્રદક્ષિણા ઠરી તેમના ચરણ વાદીને સ્વસ્થાને ગયા

ઇતિ અનાથી મુનિ કથા

અહો ભગ્યો ! મહા તપોધન, મહા મુનિ, મહા પ્રજ્ઞાશાલી, મહા યશવત, મહાનિર્ઘીય અનાથી મુનિએ ભગવદેશના રાજાને પોતાના શુદ્ધ ચારિત્રથી જે બોધ આપ્યો છે, તે ખરેખર અશરણુ ભાવનાને સિદ્ધ કરી દેખાડે છે મહામુનિ અનાથીએ જે જે વેદનાઓ સહન કરી, તેની તુ ય અથવા તેથી પણ વિશેષ અસદ્ધા હુ ખો અનત ભવો સામાન્ય દૃષ્ટિથી લોગવતા દેખાય છે તે સખધી તમે વિચાર કરો ! સસારમાં છવાઈ રહેલ અશરણુતાનો ત્યાગ કરી સત્ય શરણ કેવ ઉત્તમ તત્ત્વજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરો ! પ્રાપ્ત કરવા ઉત્તમ ઠરો !, એજ મુક્તિના કારણરૂપ થશે જેમ સસારમાં રહેલ અનાથી અનાથ હતા તેમ પ્રત્યેક આત્મા તત્ત્વજ્ઞાનની ઉત્તમ પ્રાપ્તિ વિના હમેશા અનાથ જ છે સનાથ થવા માટે પુરુષાર્થ ફોરવવાની જરૂર છે હે આત્મા ! તું યજ્ઞ પુરુષાર્થ

દેશવીશ તોજ આત્મહિત કરી ગકીશ એલિંડરાજ મુલસા
 રેવની પ્રમુખના હવો પણ પુત્રાચે દેાવી પરમાત્માની આ-
 જ્ઞાને શીરપર ચડાવી આવતી ચોવીઝીમા તીર્થકર થશે,
 આવતી ચોવીઝીમા થનાવાજા તીર્થકરના નામે

આવતી ચોવિસીમા થવાવાજા તીર્થકરોના નામ

૧ શ્રી પદ્મનાભ	તે શ્રી એલિંડ મહારાજના હવ
૨ શ્રી મુરદેવ	તે શ્રી મહાવીર સ્વામીના કાકા આવકનો હવ
૩ શ્રી મુખાર્જીન	તે એલિંડ પુત્ર ઉદાયનનો હવ
૪ શ્રી સ્વયંપ્રભન	તે શ્રી વીરનો પોટીલ નામે આવકનો હવ
૫ શ્રી સર્વાનુભૂતી	તે હૃદાયુષનો હવ
૬ શ્રી દેવશ્રતન	તે કીર્તિનો હવ
૭ શ્રી ઉદયન	તે શ્રી વીરનો આવક શખ ના- મનો હવ
૮ શ્રી પેઢાલન	તે આણદ આવકનો હવ
૯ શ્રી પોટિલન	તે શ્રી મુનદનનો હવ
૧૦ શ્રી શતકીર્તિ	તે શતક આવકનો હવ
૧૧ શ્રી મુનિમુવ	તે દેવકીનનો હવ
૧૨ શ્રી અમમ ન	તે સત્યકીનો હવ
૧૩ શ્રી નિષ્કયાયન	તે વાસુદેવનો હવ
૧૪ શ્રી નિષ્પુત્રાડ ન	તે બલદેવનો હવ
૧૫ શ્રી નિર્મમત્વન	તે મુલસા આવીકાનો હવ
૧૬ શ્રી ચિત્રશુત	તે રોહિણીનો હવ
૧૭ શ્રી સમાધિન	તે રેવતી આવિકાનો હવ

- ૧૮ શ્રી સવરજીન તે શતાલીનો જીવ
 ૧૯ શ્રી યશોધરજીન તે દ્વિપાયનનો જીવ
 ૨૦ શ્રી વિજયજીન તે કૃષ્ણનો જીવ
 ૨૧ શ્રી મહિજીન તે નારદનો જીવ
 ૨૨ શ્રી દેવજીન તે અબડ તાપમનો જીવ
 ૨૩ શ્રી અનતવીર્યજીન તે અમરનો જીવ
 ૨૪ શ્રી ભદ્રજીન તે નવાતિ મુખનો જીવ

ઉપર બતાવેલ નામવાર તીર્થંકર મહારાજ આવતી ચો
 વીંત્રીમા થવાના છે તેમ બીજા કેવલી ગણધરો વીંગેરે અનેક
 જીવો પુરુષાર્થ દારવી રત્ન યિતુ આરાધન કરી કેવલજ્ઞાન
 પામી અજરામર પડના લોકતા યશે તેવી રીતે હે ચેતન તુ
 પણ જો તીર્થંકર મહારાજનો હિતોપદેશ તારા હૃદયમા ઠમાવી
 સ સાર ઉપરથી રાગ ઉડાવી રત્ન યિતુ આરાધન કરીશ તો
 મુક્તિ મુખને જલદી મેળવીશ

હે જીવ ! તું અનાદિ કાળથી આ ચોરાશી લક્ષ્યોનિમા
 અજ્ઞાનતાથી ભકટયા કરે છે, અને ઝામકોષ મોહ માયાદિ
 અતરંગ રાત્રુઓથી એવો ફસાઈ ગયો છે કે તને સારાસારની તે
 ગમ પડવા હેતા નથી જેથી અનેક લોકોને નાસ આપી રહ્યો છે
 તેનું ફલ અનિષ્ટ તારે ભોગવવું પડશે તેનો પણ તું વિચાર કરતો
 નથી તારા માથે કાળ ચક્ર ભમી રહ્યું છે તે તને ક્યારે જડપી
 લેશે તે લક્ષમા લેતો નથી અને મુત્રકલત્ર લક્ષ્મી, વીંગેરે પોતાના
 માનીને બેઠો છે પણ તે કોઈ તારૂં નથી તેનો વીચાર પણ
 તને આવતો નથી આ શરીર ઉપર મુર્છા રાખી ધર્મ ક્રિયાથી
 પાડો રહે છે શરીરને ખુબ સાચવે છે આત્માને સાચવતો
 નથી પણ તે શરીર તારૂં નથી તે ધ્યાનમા લેતો નથી આ

ભવ ભ્રમણનો અત સ્થાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ રત્નત્રયિ વિના
આવવાનો નથી તે રત્નત્રયિ પ્રાપ્ત કરવા તારો લેશ માત્ર
પ્રયત્ન પણ નથી તો પછી ભવભ્રમણનો અત કેવી રીતે
આવશે તે વીચાર કર પછી તું સદા પાપથી પેટ ભરે છે
કુવિચારોમા લીન બની જાય છે ઘાટ આવે દેવ શુદ્ધ અને
ધર્મની પણ નિંદા કરી નાહક માનવ ભવ હારી જવાના કારણે
સેવે છે પ્રમાદને વશ થઈ આત્મ ચિતવન એક ક્ષણ પણ
કરતો નથી તો કદાચ કુતરા બીલાડા શિયાલ મપ વીગેરે
તિર્થોના તથા નરકના ભવો કદાચ તારા શીરપર આવ્યા
તો તને તેવા હલકા ભવમાયો ધર્મવિના કોણ સુખ ડરાવશે
તેવા હલકા ભવો ન આવે તેવા ઉપાયો લેવા તને કેમ સુખતા
નથી. ઉપાયો નહિ કરે ન્ય સુધી તારૂં કેકાણ નહિ પડે જેમ
લોજન કર્યા વિના ભૂખ ન મટે જલપાન કર્યા વિના તૃષ્ણા
ન મટે સૂર્ય વિના અધકાશ ન મટે તેમ ધર્મ વિના ડોઈ
હિવસ પણ દુઃખ ન મટે તે વાત કોઈ દિવસ ભુલી જઈશ
નહિ તે ધર્મને બનાવનાર સંશુદ્ધના ચરણે જવું જોઈએ
તેમના વચનો સાભલવા જોઈએ સંશુદ્ધના સમાગમ વિના અને
તેમના બતાવેલ માર્ગે ચાલ્યા સિવાય તારો છુટકો નથી તે
સિવાય તારી ભવ ભ્રમણનો નિસ્તાર થવાનો નથી વીર પ્રભુની
વાણીનો સ્વાદ સંશુદ્ધના સગથી જો કરીશ તો જ માયા
મુળનો અનુભવ કરી શકીશ વલી તું બાણે છે કે 'જેવું કરે
તેવું પામે' છતા પારકી નિંદા કરી પાપથી પેટ ભરવા તૈયાર
થાય છે અને આત્મનિંદાનો કરતો નથી તો પછી સસાર
સમુદ્ર કેવી રીતે તરીશ માટે તેનો ઉડો વીચાર કરી પારકી
નિંદા કરવાની ટેવ પણ જરૂર કાઢી નાખજે અને વારવાર આત્માને

હિત શિક્ષા આપવા તૈયાર રહેજે પ્રભાતે વહેલા ઉઠી ધર્મ ભાવનાના ઉચ્ચા વિચાર જેવા શાત ચિત્તથી થાય છે તેવા શુભ વિચારો બીજા ટાઇમે થવા પ્રાય મુશ્કેલ છે માટે મવાત્મા ક્યાક બેકવાક નો ટાઇમ આત્મભાવનામાં ઠાઠ મામાચિત્ત પ્રતિક્રમણ, પુસ્તક વાચન, વીગેરેથી, ગમચ સફલ કર અને પ્રમાદને છોડ નીચેની હકીકત ધ્યાનમાં લઈ ખુબ મનન કર

હિતોપદેશ

જેવી રીતે કુધા લાગે તો ખાવા માટે, તૃષા લાગે તો પીવા માટે, પૈમા કમાવા માટે, પુનપુત્રીયોની સારસલાજી માટે, સ સારના મજુરીરૂપ કાયોમા તો કોઈને કાંઈ પૂછવું જ પડતું નથી જાહી પ્રવૃત્તિ થાય છે, તો પછી આ આત્મા અનાદિ કાળથી સ સારરૂપી બધીખાનામા પડ્યો છે, તો તેને છોડાવવા માટે થોડો પણ ઈશ્વર કેમ કરતો નથી ? હે ચેતન ! જરા લેશ માત્ર ચક્ષુ ઉઘાડ જ્યાં ત્યારે પણ શુભ કાર્યમા પુરૂષાર્થ ફેરવના વિના મ સાગરૂપી ડેહખાનામાથી છુટાશે નહિ માટે આત્મહિત કરવા તૈયાર આ સફળરૂપે સ યોગ મેળવ. તેમની સેવા કરી આમ મમા પ્રકાશિત કરવા તીર્થકર ગણધરના બતાવેલા ધર્મને જાણ, જાણીને વિચાર કર, સ્વધન અને પરધનને ઝોળખ, મોહના ડેહ થી અસત્ય વસ્તુને સત્ય વસ્તુ જાણી, જમથી ભૂલ્યો થયે સાસા રિઠ સુખને સત્યસુખ તરીકે જાણી શા માટે મુંઝાય છે ? વીતરાગ પરમાત્મા દયિત સત્ત્વ તત્ત્વથી અજાણ રહી પોતાનું આયુ નિરચક શુભાની અધોગતિ શા માટે પ્રાપ્ત કરે છે ? સુખની આશાએ જાણ વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે, પરતુ હે મોહાન્ધ આત્મા ! તું એટલું પણ વિચારતો નથી કે, ખરૂં સુખ તો આત્મામા રહેલું છે પાપમાલક વસ્તુ તો વિનાશ પામી

જવાની છે, તેની આરાગ્યે આત્મીક ધન ખોઈશ નહિ કેઈ પણ
 જડ પદાર્થમાં સુખ રહેલું નથી જો શરીરમાં સુખ રહેલું
 હોય તો મૃત શરીરમાં તે સુખની પ્રાપ્તિ થવી જોઈએ, પરંતુ થતી
 નથી માટે સિદ્ધ થાય છે કે, સુખ એ આત્માનો ગુણ છે કર્મના
 આવરણને લીધે મસાગી જીવેને સુખ તિરોલાવે છે અને મિદ્ધને
 કર્મના નાશથઈ તે સુખ આવિલાવે પ્રકાશે છે તાત્વિક સુખ
 આત્મામાં જ રહેલું છે પરંતુ દુઃખદાયી વિભાવ દશાને અનાદિ
 કાળથી તું ટોટે વગગાડીને ફરી રહ્યો છે તેને છોડ મ્મલાવ દશાને
 પ્રાપ્ત કર પરંતુ તારે હજી રસ લોલુપતા ઘણી છે સમભાવથી
 આ સમારહિત તપશ્ચર્યા કરતો નથી ઉપવાસ, આયનિદ્ર, એકા
 સર્ણ, છેવટ ઉજોદરી મત, પણ મમભાવથી ઠરતો નથી નવીન
 નવીન થીને ખાવાની ઇચ્છાઓ ઠર્યા કરે છે, પરંતુ ઇચ્છાનિરોધ
 કરતો નથી જે વસ્તુની ઇચ્છા થઈ તેને દળાવતો નથી સ સારના
 અનેક કાર્યોનું તું ચિંતવન કરે કે કોઈવાર કામરાગમાં, કોઈ વાગ
 સ્નેહરાગમાં, કોઈવાર દહિરાગમાં, કોઈવાર ક્રુદ્ધેવમાં—જેનામાં
 દેવપણાની ગંધ પણ નથી તેમાં, કોઈવાર કુણ્ડમાં—જેનામાં ગુરૂ
 પણાનો અભાવ છે તેમાં કોઈવાર કુધર્મમાં—જે ધર્મથી અનેક
 જીવેનો નાશ થાય જોવા અસત્ય ધર્મમાં, કોઈવાર મનોહરમાં,
 કોઈવાર વચનહરમાં—નહિ જોલવા લાયક વચનો જોલીને,
 કોઈવાર કાયદહમાં, કોઈવાર હામ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક
 દુઃખમાં, કોઈવાર કૃષ્ણાદિ ત્રણ અશુભ લેખ્યામાં, કોઈવાર રસ
 ગારવ, ઋદ્ધિગારવ, ગાતાગારવમાં લીન થઈને સ સારની વૃદ્ધિના
 કારણેનું તું ચિંતવન કરે છે તો હે ચેતન ! તું કેવી રીતે મ્મ-
 ભાવ દશા પ્રાપ્ત કરી સમાગ્સમુદ્રનો પાર પામીશ ? આ
 તમારા આત્માના શત્રુ છે કે મિત્ર ? શાસ્ત્રકારો તો એને કદા
 શત્રુ કહે છે, તો શું આવી જળરજ્જ્વત મોહરાજની સેનાને પાછી

નહિ હઠાવે ? તારૂં સર્વથા બગાડવાવાળી તે સેના છે હે ચેતનાં
 વગી તારા ઉપર અઢાર પાપસ્થાનકોનો કેટલો ભેરાવર હુમલો છે ?
 તારી છુદ્ગીનો અત્યાર મુખીનો વિચાર કરી લે કે, ઠયો દિવસ
 મારો ચોકખો ગયો, કે જે દીવસે એકપણ પાપસ્થાનક સેંચું નથી ?
 ભાગ્યેજ કોઈ તેવો દીવસ નીકળશે શું આ પણ એક આત્માની
 નબળાઈ-હીનસત્ત્વતા નહિ તો બીજી શું કહેવાય ? ફક્ત સવારે
 કે માને જ્યારે પડિક્કમણું કરે છે ત્યારે પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે
 મૃપાવાદ, ઇત્યાદીક પાપસ્થાનકના નામ બોલી જાય છે, પરંતુ
 તે શબ્દમાત્રમાજ રહી જાય જ સવારે કે સાંજે તે બોલીને
 ને બીજે દીવસે તેનાથી પાછા હઠે-તે પાપસ્થાનકો ન સેવે તો
 કેવો માનદ આવે ? થોડો અનુભવ તો કરજો અમૃત દીવસે
 એક પણ પાપસ્થાનકનો સમાગમ કરવો નથી, એમ ધારીને જે
 થોડું ધણું તે તરફ લક્ષ રાખીશ તો જરૂર તેને થોડે ધણે
 અશે પણ ડાઘી ગંધીગ ગળદો ઉચ્ચાર્યા પછી તે ઉપર વિચાર
 કરીને શુભમા પ્રવૃત્તિ ને અશુભથી નિવૃત્તિ કરવાથી જ આત્માને
 હાલ થાય છે સર્પ અથવા સિંહને દેખી સર્પ, સર્પ, સિંહ,
 મિંહ, એમ રાજ બોલીએ ને પાછા હઠી ન જઈએ તો સર્પ
 અથવા સિંહ પ્રાણનો નાશ કરે તેવી જ રીતે પાપસ્થાનક
 બોલીને પણ તેનાથી પાછા ન હઠીએ તો તે પાપસ્થાનકો ભાવ
 નાણ જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર-તેનો નાશ કરે તેમા શુ આશ્ચર્ય ?
 સુવર્ણ તથા હીરાદિકને દેખીને મુળથી સુવર્ણાદિક બો યા કરે,
 માક્ષાત્ દીઠા છતાં અહણુ ન કરે, ને કાચના કટકાજ અહણુ
 કરે, તે ધનવાન થાય ખરો ? ન જ થાય તેવી જ રીતે જીવા
 દિક નવ તત્ત્વોનું જાણપણું કરે, પરંતુ તેમા રહેલ સવર તત્ત્વનો
 આદર ન જ કરે, નિર્જરને ન સ્વીકારે, તો જાણવા માત્રથી

પ્રવૃત્તિ વિના કેવી રીતે આત્મકલ્યાણ કરી શકે ? જુઓ ક્રિયા
અષ્ટકમાં શું કહે છે ?

ક્રિયાવિરહિત રત્ન, જ્ઞાનમાત્રમનર્થકમ્ ।

ગતિ વિના પક્ષ્ણોપિ, નામ્નોતિ પુરમીપ્સિતમ્ ॥

ક્રિયા રહિત જ્ઞાન માત્ર નિષ્ફળ છે. રત્નનો જાણનાર
માણસ ગતિ ન ઠગે-છાનોમાનો બેઠી રહે તો વાંછિત નગરે
પહોંચતો નથી તેમ ક્રિયારહિત જ્ઞાન મોક્ષફળદાતા થતું નથી.
શાસ્ત્રમાં પણ જ્ઞાનક્રિયાવડે ઠગીને જ મોક્ષ ઠહેલ છે, આ હેતુ-
માટે જાણપણ ઠરી શુભકાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરવી, તેજ મોક્ષર્થ
કારણ છે બાકી હો એવન ! દીવસ ને રાત્રી રોજ જાય છે,
આયુ કાપે છે, મસ્તકપર ધોળા વાળ આવ્યા, મૃત્યુએ આગળથી
હતો મોક્ષી જાળર બાપી કે-તું એત કે ન એત, જ્ઞાનક્રિયાવડે
મોક્ષસુખ મેળવવા પ્રવૃત્તિ કર કે ન કર, હું તો તાકીદથી આવું
છું તૈયાર થઈ રહેજે ખોટી આશાએ સમારમાં પડ્યો ગંડીય
નહિ મધુબિંદુ જેવા સાસારીક સુખમાં મુગાઈશ નહી નીચે
લગેવી ગાથાનું મનન કરજે

નગારા વાગે માથે મોતના કેમ નિશ્ચિત મધને સુતોરે

મધુબિંદુ સુખની લાલચે, ખામી કીચડમાં કેમ સુતો રે.

બલિદારી જાઉં એ વૈરાગ્યની

આ ગાથાથી નિશ્ચિત કરી લેજે કે મૃત્યુના નગારા વાગી રહ્યા
છે, હવે આત્મશ્રેય કરવામાં બેટલો વીલળ કરીશ તેટલું શુભાવી
બેસીંગ તું એમ ધારીંગ નહિ કે, હજી મને ધોળા વાળ નથી
આવ્યા, હજી હું તો નાની ઉંમરનો છું, હજી આપણે ધણીવાર છે-
સોપકમ આયુવાળાને તો વાળ ધોળા હોય કે કાળા

જોવાનું તથી શાસ્ત્રમા કહ્યું છે કે સોપકમ આયુવાજાનું સાત પ્રકારે આયુ ત્રુટે છે' જુઓ, ઉપદેશ રત્નાકરમા શ્રી સુનિર્મુદર સૂરિ મહારાજે બતાવેલ છે —

અજ્ઞવસાણે નિમિત્તે, આહોરેક વેઅણા પરાધાપ' ।

ફાસેઃ આળપાણુ, સત્તવિદ્ જિજ્ઞાસુ આર ॥ ૧ ॥

૧ અધ્યવસાય રાગ,ભય ને સ્નેહ—આ ત્રણ પ્રકારે મમનવા તેમા રાગજન્ય અધ્યવસાય કોઈ સ્ત્રી એક તરફ પુરૂષને પાણી પાતી હતી, તેના ઉપર અત્યંત રાગવાળી થઈ પાછી હટી નહિ, તે પુરૂષને જોવામા એકદમ રાગવાળી બની પુરૂષ આત્યે ગયે. રાગના અધ્યવસાયથી બાઈ મરણને ગરણ થઈ મનુષ્ય ભવ શુભાવી બેઠી, એ પેલો રાગ અધ્યવસાય

ગજસુકુમાળનો સમરો સોમિલ વિપ્ર ગજસુકુમાળને ઉપસર્ગ કરીને આવતો હતો. સામેથી વાસુદેવ આવતા દેખી ભયથી મરણ પામ્યો એ બીજો ભય અધ્યવસાય

ત્રીજો સ્નેહ અધ્યવસાય તે એક વલ્લિકને એક તરફ સ્ત્રી હતી તે બંનેને ગાઢ સ્નેહ હતો તે વાળીઓ દેશાતર કમાવા ગયો કમાઈને પાછો વળ્યો, તેના મિત્રે આગળથી ઘેર આવી પરીક્ષા કરવા તેની સ્ત્રીને કહ્યું કે —'તમારો પતિ મરી ગયો' બાઈને સ્નેહ ઘણો હોવાથી તે શબ્દ સાંભળતા તુરંતજ મરણ પામી પાછળથી તેના ઘણી આબે, તે પણ પોતાની સ્ત્રીને મરણ પામેલી જોઈ સ્નેહના તીવ્ર અધ્યવસાયથી મરણ પામ્યો આ સ્નેહ અધ્યવસાયથી આવા પ્રકારનો તીવ્ર સ્નેહ જીવને બહુ હેરાન કરે છે જલદી મૃત્યુ પમાડે છે આજકાલ પથમ કાળમા પણ આવો સ્નેહ ઘણીવાર દ્રષ્ટિગોચર થાય છે ઘણા જીવો તેથી

મૃત્યુને આધીન થયા છે જરાપણ વિયોગ થાય તો મનમા જાણે છે કે, માફ તમામ નાશ થઈ ગયું ! અરે, હું હવે શું કરીશ ? મારી ડોણ રક્ષા કરશે ? મને ડોણ સાચવશે ? ઇત્યાદિક સ્વાર્થમા અધબની ખોટા વિલાપ કરી આયુને ઉપક્રમ લગાડી દૂર રહેલા મૃત્યુને નજીક કરી છાદમી રહ કરે છે ને આર્તધ્યાનથી મરણ પામી નરક તિર્યચાદિ દુર્ગતિના અધિકારી બને છે માટે આવા સ્નેહથી દરેક ભવ્ય જીવોએ પાછા હઠવું પ્રથમનો જે રાગ, તે રૂપાદિ દેખાવથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રતિરૂપ જાણવો અને આ સ્ત્રીપુત્રકલત્રાદિ ઉપર જે રાગ તે સ્નેહ જાણવો. આવો સ્નેહ જીવને બહુ ભવમા ભટકાવનાર થાય છે વળી ડેટલીકવાર ડેટલાક લક્ષ્મીનો વિયોગ થવાથી બહુજ મુઝાઈ જાય છે જાણે કે માફ તમામ ગયું પરંતુ મૂર્ખ એટલું વિચારતો નથી કે, જન્મ્યો ત્યારે શું લાગ્યો હતો ? અને નગીશ ત્યારે શું લઈ જઈશ ? માટે શું કામ ગભરાય છે ? લક્ષ્મી ગઈ તો ગઈ તારા નસીબમા ન હોતી તારૂં પુણ્ય પ્રબળ હોત તો જાત નહિ, પુણ્ય ઓછું થયું તો ગઈ, માટે પુણ્ય બરાબર ઉપાર્જન કરી, આવી રીતે આત્માને સમ જીવીને શાંત કરનાથી શાંતિ થાય છે અને બહુ રાગવડે ઉદ્વેગ દરવાથી મૃત્યુને શરણ થવાય છે તે પણ આવા રાગની અદર અતર્હીત થાય છે આ ત્રણે પ્રકારના અધ્યવસાય આયુને તોડી નાખે છે,

૨ ણીજોઉપક્રમ નિમિત્ત—દડ, રાસ, ગજા, અગ્નિ, પાણી, ઝેર સર્પ, શીત, ઉષ્ણ, અરતિ, ભય, ક્રુધા, તૃષ્ણા, દસાણુ, પીલાણુ ઇત્યાદિ નિમિત્તથી આયુ તુડી જાય છે

જેમ કોઈને માથામા દડ વાગ્યો ને તે મૃત્યુ પામ્યો રૂદ્રદેવે અગ્નિ શિખા નામની પોતાની સ્ત્રીને માથામા દડ મારવાથી તે પામી તેની જેમ કોઈ સૂચક લાગવાથી યુદ્ધાદિમા મરણ

કોઇ ગળે દોરડાનો ક્વસો ખાઈ મરણ પામે, કોઈ અગ્નિથી બળીને, કોઈ જળમાં ડુબીને, કોઈ ઝેર ખાઈને, કોઈ સર્પ કર ડનાથી, કોઈ શીતથી, કોઈ ઉષ્ણતાથી, કોઈ ક્ષુધાથી, કોઈ તૃષ્ણથી વિગેરે નિમિત્તો પામીને મરી જાય છે આ નિમિત્તો આયુને તોડી નાખે છે

૩ આહાર—અતિ ઘણો આહાર કરવાથી અનિર્ણય થઈ જાય છે ને તેથી આયુ ત્રુટી જાય છે

૪ વેદના—નેરાદિમા શૂવાદિ ।વગેરેની ઉત્કટ વેદના થવાથી આયુ ત્રુટે છે

૫ પરાધાત—વિજળી આદિના પરાધાતથી આયુ ત્રુટી જાય છે

૬ સ્પર્શ—શરીરને વિષે તેવા પ્રકારના ઉત્કટ ઝેરનો સ્પર્શ થવાથી અથવા સર્પાદિકના સ્પર્શથી આયુ ત્રુટી જાય છે જેમ બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી મરી ગયા પછી, તેના પુત્રે સ્ત્રીરત્ન પાસે ભોગની પ્રાર્થના કરતા તેણે કહ્યું કે—‘મારો સ્પર્શ તું નહિ સહન કરી ગઈ, જો તને ખાત્રી કરી આપુ ’ જેમ કહી એક ઘોડાને કેડ સુધી તે સ્ત્રીરત્ન સ્પર્શ કર્યો જેથી વીર્યના ક્ષયવડે તે અશ્વ તરતજ મરણ પામ્યો ચક્રવર્તીની સ્ત્રી કામવિકારથી બીજાનો સ્પર્શ કરે તો બીજો સહન ન કરી શકે મૃત્યુ પામે જેથી સ્પર્શ પણ આયુને તોડનાર છે

૭ આસો-આસ—ફેરફાર લેવાવાથી કે વધારે લેવાવાથી આયુ તોડી નાખે

આ સાતે નિમિત્તો સોપક્રમ આયુવાળાનું આયુ તોડનારા છે, અહીં કદાચ કોઈ શંકા કરે કે—‘આયુ તે વળી તુટતું હશે,

જેટલા વરસનું બાધ્યું હોય તેટલું લોગવે, તેને વધઘટ કોઈ કરનાર નથી ' તેના ઉત્તરમાં લોકપ્રકાશ વિગેરે શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે કે, જેમ લુગડું પાણીથી લીજવી ખૂબ લીધું કર્યું પછી ગોટોવાળીને તે કપડું એક બાબુ રાખી મૂકીએ તો સુકાય તો ખરૂં પણ લાખા ટાઇમે સુકાય, પરંતુ જો તે કપડાને નીચાવી પાણી કાઢી નાખી તડકે સુકવીએ તો જલદી સુકાઈ જાય તેવી રીતે આયુને જો ઉપક્રમ ન લાગે તો જેટલા વરસનું આયુ બાધ્યું હોય તે પૂરૂં કરીને પછી મરણ પામે અને ઉપર બતાવેલ સાત પ્રકારના ઉપક્રમમાંથી કોઈ પણ ઉપક્રમ લાગે તો પાંચ મીનિટ પૂરી ન થાય ને મરણને શરણ થવું પડે. આ બીના સોપક્રમ આયુવાળા માટે જાણવી નિરૂપક્રમ આશ્રુવાળા યુગલિક, દેવતા નારકી, ચરમશરીરી, લીર્યકરે વિગેરે જેને સિદ્ધાંતમાં નિરૂપક્રમી આયુવાળા કહ્યા છે, તે પોતાનું આયુ પૂરૂં કરીને જ કાળધર્મ પામે જેમ નારકીના જીવોના તલ તલ જેવડા દુકડા પરમાધામી કરે છે છતાં તે મરી જતા નથી-વેદના અથાગ લોગવે છે તેવી રીતે નિરૂપક્રમ આયુવાળા માટે સમજવું જીએ —

પાતાલસુદરીએ જ્યતસેન રાજાને માગી નાખવા ઝેર દીધું છતાં લોયગમાંથી બહાર નીકળ્યો કે ઉલટી થઈ, ઝેર નીકળી ગયું ચરમશરીરી હોવાથી નિરૂપક્રમ આયુ ન ટુટ્યું

ભીમનેનને દુર્યોધને ઝેર દીધું હતું છતાં કાંઈ ન થયું

કડુ રાજાને દેવીએ પર્વતમાં પછાડ્યા છતાં ચરમશરીરી હોવાથી મરણ ન પામ્યા

આયુ જેટલું બાધ્યું હોય તેમાં એક મીનિટ વધે નહિ, પણ ઘટે ખરૂં તે ચોક્કસ મમજવું તો પછી આવા શકાશીલ આયુ

ઉપર હે આત્મા । વિશ્વાસ રાખીગ નહિ આજ આનંદથી તું
બેઠો હોય તો પણ ચોક્કસ જાણજે કે, આવતી કાલની સવાર તો
હર રહી પરતુ બપોર બ્યારે દેજે ત્યારે ખરો જો શાસ્ત્રકાર
બલામણ કરે છે કે, -ધર્મ કરવામા વિલગ નહિ કરવો —

જ કલ્પે કાયજ્વ, ત અજ્ઞ ચિય કરેહ તુરમાણા ।

નહુવિષયો હુ મુહુત્તો, મા અવરન્હ પઢિરુઠ્ઠે ॥૧॥

મનુષ્ય ચિત્તવે ડે, કે, કાલે ધર્મ કાર્ય કરીશું, પરતુ ડાહ
કાપે દીડી ડે ? કાલે શું થશે ? માટે હે બ યો । કાલે ડરવાનું
હોય તે આજેજ વિલગ રહિત ડરી લો, જરાપણ ઢીલ કરશો
નહિ ધર્મ કાર્ય કરવામાએક મૂહુર્ત પણ વિલ્લવાણુ થઈ પડે છે
તેથી પાછળ પહોરમા કરવાનું હોય તે પણ પેલા પહોરમા જ
કરી લો, કારણ જે ડહાય આયુ પુર થઈ રહ્યુ તો પાછલા
પહોરમા ડેવી રીતે ધમ કરશો ?

જુઓ યશોધરનો જીવ પ્રથમના નવમા ભાવમા સવારે સજ્જ
લેવાને િચારમા મુઠ રહ્યો, તેની ઓ નયનાવગીએ ઝેર દહ છેવટે
ગળે નળ દહ મારી નાખ્યો, સજ્જમ લઈ શક્યો નહી આર્તીના
નથી મરીને મોર થયો, ત્યા તીર્થચના ભવોમા હિમાના જોન્થી
વધી શક્યો નહિ, તુરન ઉત્તો ચડી શક્યો નહિ છેવટે નવમે
ભવે યશોધર મહારાજ થયા તે ભવમા મુનિરાજના સમાગમથી
બક્ષતિ થવાથી આત્મશ્રેય કર્યું

ધર્મ કરવામાં વિલગ નહિ કરવા વિષે

રાગ—ઘાલા વેગે આવોરે

જગો ભવી જગો રે, ઉઘ અગોરી ત્યાગો રે,
અવસર આઘ્યો ઝોળખો હોજી,
નહિ જગો તો, જીવન ચાલ્યુ રે જાય,
જોધુ તેનો પગતાવો પાછલ યાય જગો૦

સાખી—પળ પળ પ્રાણી આઉધુ, જોધુ યાય હમેસ,
એતો મિતમાં ચોપથી, એ આગમ ઉપદેશ
ધર્મ ક્રિયામાં લાગો રે અવસર આઘ્યો૦

સાખી—લાખ પૂર્વ આયુ ધણી, ચાલ્યા જનને ખાસ
અધ્ય જીવનનો આપજો, તો અરે ક્યો વિશ્વામ
ભવની ભાવઠ ભાગો રે અવસર આ યો૦

સાખી—ધર્મે દીલ કરો નહિ, ધરો ધ્યાનમાં એહ
તપ જપ વ્રત કરણી કરી, સફળ કરો આ દેહ
“ભક્તિ” જિતવરની માગો રે અવસર આઘ્યો૦

આજઠાલ દેટલાએક જીવો ધર્મકાર્યોમાં વિલગ કરી મૃત્યુને
શરણ થાય છે, પરંતુ વાયદા કરી જલદી કાર્ય સાધી શકતા નથી,
તેવા જીવોને કાળરાજી આચિતા પકડે છે, ત્યારે આર્તધ્યાનથી
મરણ પામી યશોધરના જીવની માફક તિર્યચાદિ ગતિમાં રખડે
છે પછી જલદી ઉચુ ચઢવું ઘણું કઠિન થઈ પડે છે પ્રથમ આપણે
જતાવી ગયા કે મનુષ્યનો ભવ પામવો મહા કઠિન છે તે શુભાવી
બેઠા પછી ક્રમાથી મળે ? તેથી જેણે આ એક ભવ બગાડ્યો, તેણે
ઉત્તરોત્તર ધણી ભવો બગાડ્યા જેણે આ એક ભવ સુધાર્યો, તેણે

તમામ લવો મુધાર્યા ઠારણ કે જીવ ધર્મારાધનવટે સમ્યક્ત્વ દર્શન પામી દેવલોકમા જાય છે અને ત્યાં પણ અનેક પ્રકારના તીર્થંકરની ભક્તિ વિગેરે શુભ કાર્યો કરી, માનવ ભવ લઈ, સિદ્ધિ પદને જલદી પામે છે કેાઈ ત્રણ ભવ, કેાઈ પાચ, સાત, આઠ ભવમા પણ સિદ્ધિપદ પામે છે વચલા ભવમા પણ દુખને પામતા નથી સારી ઋદ્ધિસિદ્ધિવાળા કુટુંબમા જ જન્મ થાય છે માટે હે ચેતન ! આ ભવ મફત કરવા માટે જલદી ઉદ્યમવત થા ! પ્રભાદ છોડ ને ! છાયાના ખડાના વડે કાળરાજ તારી પાછળ ફરે છે તે હકીકત શાસ્ત્રકાર બતાવે છે —

છાયામિસેળ કાલો, સયલનિયાળ છલ ગયેસતો ।

પાસ ફહવિ ન મુચ્ચહ, તા ધમ્મે લજ્જમ કુણહ ॥ ૧ ॥

‘ હે આત્મા ! તારા શરીરની છાયા જે દેખાય છે તે છાયાને ખડાને કાળરાજ તારી પાછળ ફરે છે, સકળ જીવોનું જીવ તે તાકી રહ્યો છે, છેડા છોડતો નથી, માટે ધર્મને વિષે ઉદ્યમ કર ’

એકદમ બોધિતો તને કાળ પકડશે ત્યારે પછી તારા જેટલા કામ છે, તેટલા પૂરા થઈ શકનાના નથી કામ તો બાકીના બાકીજ રહેશે અને તને તે વખત ખડું જ પશ્ચાત્તાપ થશે કે—‘ અરે ! આપણે ઘઈ આખી જીવગીમા મુકૂત કરી શક્યા નહિ અને મૃત્યુના પાળમા આવ્યા ’ તેવો પશ્ચાત્તાપ તે વખતે ન થાય તેવી યોજના અત્યારથી કરી લે દાન, શીયલ, તપ, ભાવ—આ ચાર પ્રકારના ધર્મને તથા શ્રુત ધર્મ ને ચારિત્ર ધર્મને આદર અવસર પામી સયમ ગ્રહણ કર સયમ ન લઈ શકે તો સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ સમજી સમ્યક્ત્વપૂર્વક શ્રાવકના બારમત, સદ્ગુણો સ યોગ

પામી અગિકાર કરી લે પછી ધીમે ધીમે સયમની પલ્લુ લાવના થશે અત્યારથી અભ્યાસ પાડ અભ્યાસ વિના કોઈપણ કાર્ય કરવું ઘણું કષ્ટકારી થઈ પડે છે શરીર સારૂ છે ત્યાં સુધી જ કરી શકીશ અત્યારે નહિ કરે તો પછી મૂઠ તથા ગમારની ઉપમાને લાયક થઈશ ને ! શાન્તમા કહે છે કે —

વિવિધોપદ્રવ દેહ—માયુશ્ચ સ્થળમશુરં ।

કામાડ્ડલંબ્ય ધૃતિ મૂઢૈઃ, સ્વશ્રેયસિ વિકલ્પયતે ॥ ૧ ॥

“આ દેહ વિવિધ પ્રકારના ઉપદ્રવથી સપડાયેલ છે, આયુ ક્ષણભરુર છે, છતાં કેવા પ્રકારની ધૈર્યતાને કે ધીકાર્થને અવલંબી મૂઠ છવો પોતાના આત્મહિતમા વિલંબ કરી રહ્યા છે ?”

આ શરીર અનેક પ્રકારના ઉપદ્રવોથી વિટાયેલુજ છે કોઈ વાર ભય કરે રોગ, કોઈ વાર મૂર્ચ્છા કોઈ વાર વેલછા ઈત્યાદિ ઉપદ્રવોથી ભરપૂર આ દેહ છે વગી આયુ પણ ક્ષણભરુર છે ક્ષણવારમા માણસ મરણને શરણુ થઈ નય છે આવી સ્થિતિમા તો બીજા કોઈનું શરણુ નહિ લેતા ધર્મનું જ શરણુ લેવું, તેજ આત્માને હિતકારી છે ધર્મ છે તેજ છનને પરભવ જતા શબલ-ભાતા તુ ય યાય છે માર્ગમા ગમન કરનાર માણસ સાથે ભાતું ન હોય તો હુ ખી યાય છે તેજ હકીકત ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમા કહે છે કે —

અદ્વાણ જો મહત તુ, અપાદિજ્જો પવજ્જઈ ।

ગચ્છતો સો દુહી હોઈ હુદાતન્દાર્દિ પીડિઈ ॥ ૧ ॥

“ ને મનુષ્ય મોટા લાળા માર્ગમા ભાતા વિના ગમન કરે છે,

તે જતો થકો મુઘા અને તૃધા વડે પીડા પામતો ઘણોજ દુ ખી થાય છે ”

વિવેચન—લાળા માર્ગે જવું હોય તો મુઘ માણસ ભાતું લઈને જ ગમન કરે, પરંતુ લીધા વિના જાય તો મૂર્ખ કહેવાય તેવીજ રીતે પરલોકમા ગમન કરનાર જીવ ધર્મને સાથે ન શકે જઈ શકે તો દુ ખી થાય અને વગી મૂર્ખ કહેવાય તેમા આશ્ચર્ય નથી તેજ હકીકત સૂત્રકાર કહે ■ કે —

एव घम्मा अकाउणं, जो गच्छइ पर भव ।

गच्छतो सो दुही होइ, बाहिरोगेहिं पीढिए ॥२॥

“એજ પ્રમાણે એટલે ભાતા વિના માર્ગમા જતા પુરૂષની જેમ જે પુરૂષ ધર્મ કર્યા વિના પરલવમા જાય છે તે વ્યાધિ અને રોગો વડે પીડા પામ્યો છતો દુ ખી થાય છે ”

હવે જે ભાતુ લઈને જાય છે તેના ઉપર કહે છે કે —

अद्धान जो महत तु, सपाहिचजो पवज्जइ ।

गच्छतो सो सुही होइ, छुहातन्हहिं विवज्जिओ ॥३॥

“જે પુરૂષ મોટા લાળા માર્ગમા ભાતા સહિત ગમન કરે છે તે પુરૂષ કુધાતૃપાથી રહિત થયો થકો સુખી થાય છે ”

एव घम्मापि काउण, जो गच्छइ पर भव ।

गच्छतो सो सुही होइ, अप्परुम्मे अवेयणे ॥४॥

“એજ પ્રમાણે ધર્મ ડરીને જે પ્રાણી પરલવમા જાય છે, તે પ્રાણી આ ૫ કર્મવાળો થયો થકો અને અશાતાવેદના રહિત

થયો થકો સુખી થાય છે ' વગી વિશેષ પ્રકારે ધર્મના પ્રભાવ
કહે છે કે —

જિણધમ્મોય જીવાણ, અપુન્ઘો કમ્પપાયવો ।

સગ્ગાપવગ્મસ્ટ્વસ્વાણ, ફલ્લાણ દાયગો રમો ॥ ૧ ॥

“આ જિનધર્મ જીવોને અપૂર્વ કલ્પવૃક્ષ તુલ્ય છે કારણ કે
કલ્પવૃક્ષ આ લોકના જ સુખને આપે છે, પરંતુ જિનધર્મરૂપી
કલ્પવૃક્ષ તો સ્વર્ગ અને મોક્ષના સુખરૂપ રૂપોને આપવાવાળો
છે, માટે જિન ધર્મ રૂપી કલ્પવૃક્ષને અપૂર્વ સમજવો ।”

ધમ્મો વધૂ સુમિત્તો અ, ધમ્મો ય પરમો ગુરુ ।

મુરસ્વમગ્ગે પયત્તાણ, ધમ્મો પરમસદ્ગો ॥ ૧ ॥

“આ જગતમા જીવોને ધર્મ બધું સમાન છે જેમ આ-
પત્તિ મમથમા લાઈ સહાયતા કરે છે, તેમ આપત્તિમા આવી
પડેલા પ્રાણીને ધર્મ બરાબર સહાય કરે છે વગી ધર્મ
હિતકારી મિત્ર સમાન છે જેમ સાચો મિત્ર સદ્બુદ્ધિ આપી
સન્માર્ગે દોરે છે, તેમ ધર્મ પ્રાણીને સન્માર્ગમા દોરે છે
વગી ધર્મ મહાગુરુ સમાન છે જેમ સદ્ગુરુ મહારાજ ઉપદેશ
આપી પ્રાણીને દુર્ગતિમા જતા બચાવે છે, તેમ ધર્મ પણ
પ્રાણીને દુર્ગતિમા જવા દેતો નથી જેમ ચીવાતિયુત્ર તથા
દહપ્રહારી, ને અર્જુનમાળી જેવા ઘોર પાપી જીવોપણ ચારિત્ર
ધર્મના પ્રભાવથી દુર્ગતિમા નહિ જતા દેવલોક તથા મોક્ષમા
મિરાજમાન થયા છે માટેજ ધર્મ મોક્ષ-માર્ગમા ગમન કરનાર
જીવોને રથ સમાન કહ્યો છે જેમ ઉત્તમ રથ માર્ગમા

સુખેથી લઈ જાય છે ને ઇચ્છિત નગરે પહોંચાડે છે, તેમ ધર્મરૂપી
રથ પણ મોક્ષ-માર્ગમા પ્રવર્તેલા પ્રાણીને મોક્ષમા સુખશાંતિથી
પહોંચાડે છે ^{૨૨}

આવો ધર્મરાજનો પ્રયત્ન પ્રભાવ હોવા છતાં સમાગમ
રહેલા ઢેલલાએ જીવો લક્ષ્મીની લાલસાવડે કરી એક બીજાનું ભુરૂ
ચિતવી, ઇર્ષ્યાઓ કરી, અનેક પ્રકારના પાપો કરી નરકાદિ દુર્ગ
તિના ભાજન યાય છે અને નરકાદિકમા ઘોર વેદના સહન કરે છે

લક્ષ્મીની ચચળતા.

(રાગ-એ મત જગમા હીવો મેરે પ્યારે)

એ સદિ અરિયર પ્રભાણો, હો પ્રાણી !

એ સદિ અરિયર પ્રભાણો, મોહ કરો છો સ્થાનો હો પ્રાણી.

નદિ સોવનની કુમરી કરી પણ લાકને ગયો નદિ કટકો

કાયા માયા વાદળ જાયા છે દિન ચારનો ચટકો હો પ્રાણી.

મગ્નશ્ય શેઠે વેડ કરી ભતે બેળી લક્ષ્મી બહુ કીધી,

અન્તસમે સહુ મૂકીને ચાલ્યો, પાછ ન સાથે લીધી હો પ્રાણી.

માર્ગાનુસરીના ગુણ પાત્રીયને અંતરમાંથી ઉતારો,

ન્યાયોપાર્જિત વિત વરીને ખર્ચો ખતિ દબારો હો પ્રાણી.

સાતે ક્ષેત્રે વાપરી પૈસો, જીવન જરૂર મુધારો

પ્રભુ ભક્તિ વળી નિત્ય કરીને સદ્ગુણ કરો જન્મારો

હો પ્રાણી ! એ સદિ અરિયર પ્રભાણો

જીઓ ! ધવળશેઠે, શ્રીપાલરાજ મહાપુણ્યશાળી, અહોનિશ
નવપદનું ધ્યાન કરવાવાળાનું તેની લક્ષ્મી લઈ લેવા માટે જરૂર
ચિત્તવું, શ્રીપાળને સમુદ્રમા નાખવા પ્રયત્નો રચ્યા, સમુદ્રમા

નાખ્યો, મિદ્ધચક્રના ધ્યાનથી મીન ઉપર ચઢી સમુદ્ર બહાર નીકળ્યો. અતે પાપનો ઉદય થવાથી ધવળ શેઠજ સાતમા માળથી નીચે પડ્યો, મરીને માતમો નરકે ગયો બીજાનું છુટ ચિત્ત-ચાથી સુખી ક્યાથી થવાય ? આ હકીકત શ્રીપાલ ચરિત્રમા છે

વળી એક શેઠ તેના નોકરને દુ ખી કરવા ઘણો ઉદ્યમ કર્યો, પરંતુ તે નોકરનું પુણ્ય પ્રબળ હતું, જેથી ચડાગ પાસે મરાવવા ખાનગી દાવપેચ ઠર્યા છતાં ચડાળે છોડી મૂક્યો બીજાવાર ઝેર આપવાનો બંદોબસ્ત કર્યો, ત્યાં ઝેર તો ફર રહ્યું પરંતુ ઝેરને બદલે તે શેઠની પુત્રી પરણ્યો. બીજા વખત મારી નાખવાનો દાવપેચ રચ્યો, ત્યાં તે શેઠનો જ પુત્ર મરાઈ ગયો જેટલું જેટલું તેનું શેઠે અવળું ચિત્તવ્યું તેટલું તેટલું તેના પુણ્યના પ્રભાવથી સવળું થયું. ડેવટ તે શેઠ પુત્રના મરણથી બહુ દુ ખ થવાને લીધે ઈર્ષા પામી નરકે ગયો. એટલે તે નોકર શેઠનો જ માર્ગ હોવાથી તમામ મીલકતનો માલીક થયો. સજ્જનો ! વિચાર કરો, પારકાની ઇર્ષ્યા કરશો તો તમે ક્યાથી સુખી થશો ? આ અધિકાર ગૌતમપૃષ્ઠામા છે

આજઠાસ કેટલાએ જીવો બીજાને સુખી દેખી મનમા બળે છે ને ઇર્ષ્યા કરો પોતાના આત્માને પાપથી ભારે ઢરે છે મનમા વિચારે છે કે, આટલી બધી ઋદ્ધિ મિદ્ધિ એને થઈ ને માટે કેમ નહિ ? માટે તેની ઋદ્ધિનો ફેરફાર કરાવી નાખુ આવા વિચાર કરવાથી પાપના બંધન સિવાય બીજું કાંઈ હાથમા આવતું નથી કારણ કે સામા મનુષ્યનું પુણ્ય પ્રબળ હશે, ત્યાં સુધી તારાથી કાંઈ થવાનું નથી ઇર્ષ્યા કરનાર જીવો પોતાના શુભ કાર્યનો

લાલ ગુમાવી લવાતરમા દુ ખી થાય છે તે ઉપર કુતલદેવી રાણીનું દષ્ટાત મનનપૂર્વક વિચારી ઇર્થ્યાથી હે ચેતન દૂર રહી આત્મસાધન કરજે

કુતલદેવી રાણીનું દષ્ટાત.

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે ઇન્દ્રની નગરી જેવું અવનિપૂર નામનું નગર છે, તેમા જિતશત્રુ નામે રાજા છે તે રાજાને પાચસો રાણીઓ હતી તે સર્વે ઉદાર અને પુણ્યકાર્યમા અત્યંત આદર વાળી હતી તે મર્વની મધ્યે કુતલદેવી નામની પટરાણી માત્ર ખહારથી જ શોભતી હતી બીજી રાણીઓ નિઃકપટપણે ધર્મ કાર્યમા તત્પર હતી તેથી તેઓ તત્ત્વથી શોભતી હતી સર્વે રાણીઓને રાજાની કૃપાથી ઘણી ઘણી સપદાઓ પ્રાપ્ત થયેલી હતી તેનાથી તેણીએ અદ્ભુત ચૈત્યો કરાવ્યા તે ચૈત્યોમા તેઓએ સુવર્ણાદિકની સુદર બિનત્રિમાઓ સ્થાપન કરાવી ઉત્તમ જીનોના ભાવ નિરતર પુણ્યકાર્યમા વૃદ્ધિ પામતા જ હોય છે તે ચૈત્યોમા તે નિરતર સ્નાનાદિક મોગ ઉત્સવો કરવા લાગી, કારણ કે ચૈત્યોમા મોટી પૂજાઓ ડરવામા આવે તે પોતાને અને અન્યને બોધનું કારણ છે તે સર્વે રાણીઓ ઉપર વક્ર હૃદયવાળી કુતલદેવી ઇર્થ્યા કરતી હતી તેથી તેણીએ સુવર્ણનું મોટું ઉંચું ચૈત્ય કરાવ્યું તેમા પૂજાદિક સમગ્ર કાર્ય વિશેષ કરીને કરવા લાગી કારણ કે ઇર્થ્યાજી જીવે પોતાના ઉત્કર્ષ માટે અને પરના અપકર્ષ માટે પ્રયત્ન કર્યા કરે છે બીજી સર્વે રાણીઓ સરળ હતી તેઓ ભક્તિથી જે જે ઉત્સવો કરતી હતી, તે તે ઉત્સવો થકી કુતલદેવી ઇર્થ્યાથી જમણા જમણા કરતી હતી તો પણ બીજી રાણીઓ તો કુતલદેવીની પ્રશસાજ કરતી હતી કે (અહો !

આશ્ચર્ય) આ કુતલદેવીની સપત્તિ કોને વખાણવા લાયક નથી ?,
કે જે આ પ્રમાણે જિનેશ્વરની અદ્ભૂત લલિત કરે છે

આ પ્રમાણે પ્રશસા કરી તમામ રાણીઓ કુતલદેવીની
પ્રશસા કરતી હતી પરંતુ તે કુતલદેવીનો મત્સર (ઈર્ષ્યા)
તેણીના મોટા પુણ્યનો નાશ કરનાર થયો. કારણ કે વિષ છે
તે સ્વાદિષ્ટ-સારા ભોજનને પણ દૂષિત કરે છે સપત્તિના
ચૈત્યોમા મનોહર વાણત્રોનો શબ્દ થતો તે પણ તેણીના ઝાનમા
પડતો, તે તેને તીવ્રજ્વરના માટે થતો હતો એકદર તેઓના
ચૈત્યોમા મુદ્દર કાર્યો થતા જોઈ કુતલદેવી દુઃખી થતી હતી
આ પ્રમાણે દ્વેષના દુઃખથી પીડા પામતી વ્યાધિ વડે અધિક
પીડાવા લાગી આ ભવમા દુષ્ટકર્મ ઉદયમા આવવાથી ડેવટ
દુષ્ટ અવસ્થાને પામી કે જેથી તેણીને જોઈ થુથુ કરી, સર્વ કોઈ
નિંદા કરતું હતું રાજાએ પણ દૂર કરી છેવટ કાળધર્મ પામી
ઈર્ષ્યાના જોરથી કુતરી થઈ ઈર્ષ્યાળુ માણસ પુણ્યવાન હોય તો
પણ તેની શુભ ગતિ નથી તે કુતરી ચૈત્યની અંદર વારવાર
આવળ કરવા લાગી, કારણ કે પૂર્વ જન્મમા અભ્યાસ ઠરેલ
શુભ અથવા અશુભ, તે અન્ય જન્મમા પ્રાપ્ત થાય છે બીજી
સર્વ રાણીઓ હર્ષથી પોતાના અને કુતલદેવીના ચૈત્યોને પૂજતી
હતી, કારણ કે સત્પુરુષોને કોઈપણ કાર્યમા આ માફ અને આ
પારકુ એવી બુદ્ધિ હોતી નથી, તો પત્રી ધર્મ કાર્યમા તો કેમ
જ હોય કોઈ વખત તે નગરના ઉદ્યાનમા ડેવલસાની મુનિ
પધાર્યા તે સાભળી અત પુર અને પરિવાર સહિત રાજાએ કે-
વલી પાસે જઈ પ્રણામ કર્યા દેશનાને અતેહર્ષ પામેલી રાણી
ઓએ ગુરૂને પૂછ્યું કે -‘ તે પુણ્યશાળી કુતલદેવી ક્યાં ઉત્પન્ન થઈ
છે ? , ગુરૂએ કહ્યું કે -‘ ઈર્ષ્યાવટે તેનો ગર્વ વૃદ્ધિ પામ્યો હતો તેથી

તે કુતલદેવીએ સર્વ પુણ્ય કર્મને મલીન કર્યું છે ઘણા વિસ્તાર પામેલા મત્સર ભાવથી બાધેલા કુકર્મના યોગે મરીને પોતાના ચૈતન્યની સામે કુતરી થઈ છે ' સર્વ કાર્યોમા ઇર્ષ્યાનો ત્યાગ કરવો જોઈએ તેમા વળી પુણ્યના કાર્યમા તો વિશેષે કરી ત્યાગ કરવો જોઈએ, નહિતો પુણ્યનો વિનાશ થાય છે આ પ્રમાણે કેવલી મહારાજની દેશના સાબળી ચતુર રાણીઓ અત્યંત વૈરાગ્ય પામી કારણ કે ભવ્ય પ્રાણીઓ કુકર્મનું કૃપા સાબળીને જાણી વૈરાગ્ય પામે છે, ત્યારપછી તમામ રાણીઓ ચૈતન્યમા આવી જિનેશ્વરને નમસ્કાર કરી સ્નેહ, કરુણા અને આશ્ચર્ય સહિત તે કુતરીને જોઈ તેની પાસે લોજન મૂકી વૈરાગ્યના વચનો બોલવા લાગી 'હે ભદ્રે ! તે પૂર્વભવમા આ ચૈત્ય કરાળું છે, તે સિવાય બીજી કાનાદિક પુણ્ય ધણું કર્યું છે પરંતુ તે સર્વે પુણ્ય તારી ઇર્ષ્યાએ ઘોઈ નાખ્યું છે અને ઇર્ષ્યાથી આવી નિહવા લાયક ગતિને પામી છે અને તું પૂર્વભવમા રાજાની પટરાણી કુતલદેવી હતી ' આવા વચન સાબળી તે કુતરી સજાત થઈ વિચારવા લાગી કે - ' મારા પર પ્રેમ રાખનારી આ સ્ત્રીઓ કોણ છે ? આ સ્ત્રીઓ શું કહે છે ? આ મદિર શું છે ? મેં આ ક્યા જોયું છે ? ' ઇત્યાદિક તર્કવિતર્ક કરતા તેણીને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું અને પોતે પૂર્વે કરેલું પુણ્ય તમા ઇર્ષ્યા એ સર્વેનું સ્મરણ થયું, તેથી તે અત્યંત વૈરાગ્ય પામી વારંવાર પૂર્વના કુકર્મને નિહવા લાગી, પછી કેવલી ભગવાન પાસે જઈ સર્વે કર્મની આલોચના કરી, અણસણ અહણ કરી, સાત દિવસ અણસણ પાગી સ્વર્ગે ગઈ આ પ્રમાણે ઇર્ષ્યાનું પરિણામ અત્યંત દુષ્ટ જાણી, હે આત્મા ! કોઈ દિવસ કોઈ ઉપર ઇર્ષ્યા કરીશ નહિ

અને નાહડ તેવા ખોટા માર્ગમા જઈ દુ ખી થવા પ્રયત્ન કરીશ નહિ વગી લક્ષ્મી મેળવવા માટે અજ્ઞતિ ઈર્ષ્યા કે કુડ-કપટ કરી દગા પાસલા કરી લક્ષ્મી મેળવવા ધારે છે, પણ તે રીતે મેળવી શકીશ નહિ તેમ કરવાથી કદાચ પૂર્વ ભવના પુણ્યથી લક્ષ્મી મળશે ભવાતરમાં દુર્ગતિમા અરુદ્ધ દુ ખો વેઠવા પડશે, અને તારી મેળવેલી લક્ષ્મી પાછળ લેગા થઈને બીજા બહુ ભોગવશે. પાપના ફળ તો તારે જોવાનેજ ભોગવવા પડશે તેમા લેશમાત્ર કોઈ ભાગ પડાવશે નહિ

નદરાજા સોનાની નવ દુગરીયો મૂકીને ચાલ્યો ગયો, પણ સાથે તેમાથી થોડું પણ સોનું લઈ ચકયો નહિ પ્રથમ કહી ગયેલ માગરશ્રેષ્ઠિ ચોવીસ કોડ સોનામહોરોનો માલીઠ હોવા છતા હાથ ખ ખેરી પાપના ઉદયથી સાતમી નરકે ગયો બીજા પણ ઘણા રાજાઓ, અકવર્તિ, વાસુદેવો, અથાગ લક્ષ્મી મૂકી મૂકીને પરભવમા પાપના જોરથી નરક-તિર્થે ગતિમા ચાલ્યા ગયા છે, તેના દાખલા આપણે ઘણીવાર શાસ્ત્રમા સાલગીએ છીએ, તો પણ લક્ષ્મી લક્ષ્મી કરીએ બીએ લક્ષ્મી માટે જૂઠું ખોલણુ, લક્ષ્મી માટે સોમાયિષ, પઠિશ્કમણા પોપહ, વિગેરે, ન કરવા, અનીતીના વરસાદ વરસાવવા, દગાખાણ કુડકપટનો આદર કરવો, પ્રમાણીકપણાને દેશવટો દેવો, જિનવાણી ધ્રુવણ કરવાનો અપૂર્વ સોના જેવો સમય મળ્યા છતા પણ લક્ષ્મી માટે નિષ્ફળ કરવો, છેવટે જીવગીને રદ કરી નાખવી અને માર્ગાનુસારીના ગુણોને પણ તીલાજલી દેવી આવા અનર્થકારી કાર્યોથી, હે ચેતનરાજા ! મનુષ્ય ભવ કેવી રીતે સુધારશે ? માટે મનુષ્ય ભવને સફળ કરવા સાફ ઉપર જતાવેલા દોષોને દૂર કરી પ્રમાણિકપણું પ્રાપ્ત કરી નીતિનો આદર કરે નીતિ

પુર્વક મર્યાદા સહિત ધન ઉપાર્જન કરી શુભ માર્ગમાં ખર્ચી
 ભવાતરનું ભાતું બાધો. અનીતિથી ભેગું કરેલું ધન આનંદ
 નહિ આપે પરભવ તો જગાડીજ મૂક્યો આ ભવમાં પણ
 અનેક પ્રકારના દોષોથી વીંટાઈ જશે. કોઈ વિધામાં પણ
 કરશે નહિ.

ભુઓ! દ્રુષ્ટ એક રૂપીયાનું કે એક વળિકે જે રૂપીયાનું
 કહીને એક ભરવાડને આપ્યું એક રૂપીયો અનીતિ કરી પેદા
 કર્યો તે રૂપીયાના ઘેબર ખાવા માટે મગાવ્યા, ઘેર જાણ
 આવ્યો-ઘેબર ખાઈ ગયો. એક ઘેર આવ્યા-ઘેબર દીકા નહિ
 જમાઈ જમી જવાથી બહુ વિચાર થયો. ‘અરે! આ મેં શું
 કર્યું? ભરવાડને ઠગી રૂપીયો પેદા કર્યો, પાપ સિરપર બોલ્યું
 અને ઘેબર ખીન્તે જમી ગયો! આ પ્રમાણે શુભ વિચારો
 થવાથી જ્ઞાનદ્રવ્ય જાગી, મુનિરાજનો મમાગમ થયો, ઉવટે
 વૈરાગ્ય પામી, લક્ષ્મી ઉપરથી મોહ ઉઠાવી, મમારનો ત્યાગ
 કરી આત્મચેત્ર કર્યું જેવી રીતે તે શેઠે અનીતિ કરીને પાછ
 જયો શુભ વિચારો થવાથી ઉચ્ચ કોટિનું કાર્ય કર્યું, અની-
 તિને દેશવટો દીધો, તેવીજ રીતે હે જીવ! તું કદાચ એકવાર
 જે વાર અનીતિ કરી ચક્ર્યો હોય તો પણ હવે તેનો પશ્ચા-
 ત્તાપ કરી ફરીથી તેમ ન કરવા ઉદ્ધમવત થા, પરંતુ હવે શા
 જે તેજ પ્રમાણે કર્યા કરીશ તો પછી પાપના બોળથી કેવી
 રીતે હલકો થઈશ? વગી કદાચ અજ્ઞાનતાથી દેવદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય
 જે તારા ઘરમાં કદાચ રહી ગયું ને તારી જીવગી પુરી થઈ
 ગઈ, તથા પાછળથી પણ કદાચ કોઈએ ચૂકાવ્યું નહિ તો તે
 દ્રવ્ય તારા અનેક જન્મોને જગાડી મૂક્યો માટે કોઈ દિવસ
 પણ એક પૈસો પણ દેવદ્રવ્ય-જ્ઞાનદ્રવ્ય કે ખીન્ત કોઈપણ

ધાર્મિક ખાતાનો દેવો રાખીશ નહિ જરા ધ્યાન આપ કે શ્રાદ્ધવિધિમા સાગર શેઠ એક રૂપીઆની એસી કાકણી થાય તેવી એક હજાર કાકણી ધરમા રાખવાથી તેના કેવા હાલહવાલ થયા? તેને દૃષ્ટાત જરા તપાસ એટલે તારા જ્ઞાનચક્ર વિકસર થાય

દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરવા ઉપર સાગરશેઠનું દૃષ્ટાંત

સાહેતન નગરમા સાગર શેઠ નામનો પરમ દૃઢ ધર્મિ આવક હતો, જેથી તેઓને ગામના શ્રાવકોએ મળી ડેટલુક દેવદ્રવ્ય આપ્યું અને કહ્યું '—' કે દેરામરના સુથાર, કડીઆ મનુરને આ દ્રવ્યમાથી આપતા રહેને અને તેનો હિસાબ લખીને અમને દેખાડજે' પછી નગરશેઠ લોભાધ થઇને, સુથાર કડીઆ વિગેરેને રોકડ દ્રવ્ય ન આપતા દેવદ્રવ્યના પૈસાથી મોઘા મૂલ્યના ધાનની ગોળ તેવ વસ્ત્ર વિગેરે વેચાના લઇને આપે, અને વચ્ચે લાલ રહે તે પોતાના ધરમા રાખે, એમ કરવાથી એક હજાર કાકણીનો લાલ તેણે પોતાના ધરમા રાખ્યો દૃઢ એટલાજ દેવદ્રવ્યના ઉપલોગથી તેણે અત્યંત ઘોર દુષ્કર્મ ઉપાર્જન કર્યું વળી તે દુષ્કર્મને આલોભ્યા વિના મરણ પામીને સમુદ્રમા જલ મનુષ્ય થયો.

હવે તે જલ મનુષ્યના મસ્તકમા રહેલ ગોળીરૂપ રત્ન લેવા માટે તેને ઘણા પ્રયત્ન કરી પકડી મનુદ્રને કાઠે રહેનારા પરમાધામિ જેવા નિર્દય લોકોએ મોટી વજના જેવી કંઠણ ધટીમા ઘાલી ઘાણીની પેઠે પીલવાથી ઉત્પન્ન થતી અત્યંત વેદનાને લોગવી, મરણ પામી ત્રીણ નગ્ને નારકીપણે ઉત્પન્ન થયો.

ત્યાર પછી તે નગરશેઠનો જીવ નારકીમાથી નીકળી મોટા નમુદ્રમા પાચસો ધનુષ્ય પ્રમાણ મોટા ચરીરવાળો મત્સપણે ઉત્પન્ન થયો તેને માછી લોકોએ પકડી અગોપાગ છેદન કરી મહાવેદના ઉપજીવી તે મહા દુષ્કર્મથી મરી છેવટે ચોથી નરકે ગયો તે પછી અઢેકો ભવ વચમા તિર્યચનો કરીને પાચમી છઠી જ્ઞાતમી નરકીમા જળને વાર ઉત્પન્ન થયો. ત્યારપછી પણ દેવદ્રવ્યનું એક હજાર કાકણી જેટલું દ્રવ્ય લોગનેલું હોવાથી એક હજાર ભવ ગાડરમા ઉત્પન્ન થયો એક હજારવાર સસલો થયો હજારવાર મૃગલો થયો હજારવાર શીયાળ, હજારવાર ખિવાડો, હજારવાર ઉદર, હજારવાર નોળીયો, હજારવાર ઘરનો ટોળ, હજારવાર ઘરોગી, હજારવાર સર્પ, હજારવાર વીંછી, હજારવાર વિદ્વાનો કીડો, એમ વળી હજાર હજાર ભવની સખ્યાએ પૃથ્વીમા, પાણીમા, અગ્નિમા, વાયુમા, વનરૂપિમા, શખમા, છીપમા, એળોમા, કીડામા, પતંગીયામા, માખીમા, ભમરામા, મત્સમા, કાચળામા, લેસોમા, જળદમા, ઉંટમા, ખચ્ચરમા, ઘોડામા, હાથીમા, વિગેરેમા લાખો ગમે તે ભવ કરી પ્રાપ્તે સર્વ ભવમા શસ્ત્રઘાત વિગેરેથી થતી મહાવેદના લોગવી મરણ પામ્યો ચેનનાં વિચાર કર, એક હજાર કાકણીયે આત્મા નો કાટ વાળી નાખ્યો, પાપનો પાર રહ્યો નથી હજી આટલેથી નહિ વિરામ પામતા બીજા મનુષ્ય ભવમા પણ ઉત્પન્ન થયો ત્યાં જે ઠેકાણે આ લાઈ ઉત્પન્ન થાય ત્યાં કાતો કોઈનું ધન નાશ થાય કોઈના ઘરમા ચોરનો પ્રવેશ, કોઈ ઠેકાણે અગ્નિ વિગેરે ઉત્પન્ન થવાથી, કોઈ ઠેકાણે તેને ઉભું રહેવાને સ્થાન મળતું ન હતું આવી અનેક વિડળના પામવામા સાગરશેઠે બાકી

રાખી નથી છેવટે ઘણા કાળ નવા નવા ભવો કરી, ઘણા કાળ
 બ્રમણ કર્યા પછી એક જાની ગુરૂ મહારાજ મળ્યા તેઓને
 નમીને પોતાના પૂર્વ ભવમા કરેલા કર્મનું સ્વરૂપ પૂછવા
 લાગ્યો. મુનિ મહારાજે માગર શેકના ભવથી માટી સર્વ યથા
 સ્થિત સ્વરૂપ કહી સંભળાવ્યું તેણે અત્યંત પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક
 દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરેલાનું પ્રાયશ્ચિત્ત માગ્યું મુનિરાજે જ્યુ કે તે
 જેટલું દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરેલું છે, તેના કરતા અધિક પાછું
 આપ અને હવે પછી દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કર, વૃદ્ધિ કર, તેથી
 તારૂં સર્વ કર્મ નાશ પામશે સર્વ પ્રકારના સુખ લોગની
 સપદાની તને પ્રાપ્તિ થશે, એ ઉપાય છે બીજો નથી ત્યાગપણી
 તેણે મુનિ સમક્ષ નિયમ કર્યો કે જ્યાં સુધી ભક્ષણ કરેલ દેવ-
 દ્રવ્યથી હજારગણ અધિક પાછું ન આપું, ત્યાં સુધી લોજન
 માત્ર અને વસ્ત્ર પહેરવા નાત્રથી અધિક કાર્ય રાખવું નહિ
 એવો અભિગ્રહ કરી શ્રાવકના નિર્મળ મત લીધા ત્યાગપણી
 જ્યાં જ્યાં વ્યાપાર કરે ત્યાં ત્યાં ઘણો લાભ મળે અતુકમે
 ધનની વૃદ્ધિ થઈ હજાર ઠાકણીનું જે દેવું હતું તેના કરતા
 લાખ ગણ ધન આપી દેવદ્રવ્યના દેવાથી મુક્ત થયો ત્યારપછી
 જેમ જેમ વ્યાપાર કરે તેમ તેમ અત્યંત વૃદ્ધિ થઈ પોતાના
 દેશ તરફ ગયો, ત્યાં રાજાએ ઘણું સન્માન આપ્યું ત્યારપછી
 શામ-નગર વિગેરે ઘણું ઠેકાણું પોતાના દ્રવ્યથી નવિન જિનમંદિર
 કરાવ્યા, તેની માર સલાહ કરી, દેવદ્રવ્યની ખૂબ વૃદ્ધિ કરી નિત્ય
 મહોત્સવ કરી જિન શાસનની ઉન્નતિ કરવી કરાવવી વિગેરે કાર્યોમા
 અગ્રેસરીપણ કરી દીન દુષ્ટી જનનો ઉદ્ધાર કરી પોતાની લક્ષ્મીનો
 સદુપયોગ કરી અર્હતપદની ભક્તિમા લીન થઈ તીર્થંકર નામ
 કર્મ ઉપાજન કર્યું ત્યારપછી ઘણા શુભ કાર્યો કરી છેવટમા

દીક્ષા અગીકાર કરી શુદ્ધ ચારિત્ર પાળી સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા ગયા ત્યાથી મહાવિદેહક્ષેત્રમા તીર્થંકરલક્ષ્મી ભોગવી ઘણા છવોનો અનહદ ઉપકાર કરી મોક્ષમા બિરાજમાન થયો

હે આત્મા ! વિચાર કર દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરવાની પ્રવૃત્તિ કરવામા દેવા હાવહેવાલ થાય છે સહેજ જાળનમા દેવદ્રવ્યના દેવાદાર થઈ જવાય છે પછી આલોચણ લીધા વિના દેવદ્રવ્ય આપ્યા વિના ઉદ્ધાર ચતોજનથી માટે ચેતતા રહેવું દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ ઠરતી, પરંતુ દેવાદાર થઈ અનેક ભવો બગાડવા નહિ બગાડીશ તો પછી મુધારવા મુશ્કેલ પડશે માટે જરાબર વિવેક પૂર્વક વર્તન કરી, દેવદ્રવ્યના દેવાથી-જરાબર ચેતતા રહેવું દેવદ્રવ્યનું હેતું તો દૂર રહ્યું પરંતુ તે દેરાસરજીમા ઠરેલ દીપકથી પણ પોતાનું કાર્ય કરનારની બહુ જરાબી થાય છે તે ઉપર એક ઉટડીનું દષ્ટાંત

ઉટડીનું દષ્ટાંત

ઈન્દ્રપુર નગરમા દેવસેન નામનો એક ગૃહસ્થ રહેતો હતો. તેનો ધનસેન નામે ઉટ સલાજનાર નોકર હતો તે ધનસેનના ઘેરથી એક ઉટડી દરરોજ દેવસેનના ઘેર આવી ઉભી રહેતી, ધનસેન તેને ઘણું મારે-મુટે પણ દેવસેનનું ઘર છોડે નહિ કદાપિ મારી કુટીને ધનસેન તેને પોતાને ઘેર લઈ જઈ ગમે તેવા બધનથી બાધે તોપણ તેને તોડી પાછી દેવસેનના ઘેર આવી ઉભી રહે કદાચિત્ તેમ ન બને તો ધનસેનના ઘેર કાંઈ પણ ખાય નહિ ને જીમરાણ કરી મૂકે છેવટે દેવસેનના ઘેર આવે ત્યારેજ છુટકો થાય (નિરાતે રહે) આવો દેખાવ

દેખી દેવસેને તેનું મૂલ્ય આપી પોતાના ઘરના આગણા આગળ
ખાધી રાખી ને ઉંટડી દેવસેનને દેખી ઘણી ખૂશી થતી એમ
કરતા જન્મેને અરસપરસ પ્રીતિ થઈ કોઈ વખત જ્ઞાની શુર
મત્યા ત્યારે દેવસેને પૂછ્યું - ‘ મહારાજ સાહેબ ! આ ઉંટડીને
મારી સાથે શો સળધ છે કે માફ ઘર છોડતી જ નથી અને
મને દેખી રાજી થાય છે ’ શુર મહારાજે ઉત્તર આપતા જણા-
વ્યું કે પૂર્વ જન્મે તે ઉંટડી તારી માતા હતી, તે દેરાસરજીમાં
પ્રભુ આગળ દીપક કર્યો હતો, તે દીવાના ઉઘોતથી એણે પો
તાના વરના કામ કર્યા હતા, વળી ધુપધાણામાંથી ખજાતા
અગારાથી એક વખત ચુલો સળગાવ્યો હતો, તે કર્મ બધ
નથી મરણ પામી ઉંટડી થઈ, જેથી તારા ઉપર સ્નેહ રાખે
છે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે —

જો જિણવરાણ હેહુ, દીવ ધુવ ચ ફરિઅ નિજકજ્જ ।

મોહેણ કુળદ મુદો, તિરિઅત્ત સોલહડ વહુસો ॥

જે પ્રાણી અજ્ઞાનપણાથી ત્રિનેશ્વર ભગવત પાસે કરેલા
દીવાથી કે ધુપધાણામાં રહેલા અશિવી પોતાના ઘરના કામ
કરે છે, તે ઘણું કરી તિર્યચ થાય છે એટલાજ માટે દેવના
દીવાથી ઘરનો કાગળ પણ વાંચવો નહિ, ઘરનું કામ પણ કરવું
નહિ, દીવો પણ ડરવો નહિ નહિતર તે બાઈની માફક તિર્યચ
પણું પ્રાપ્ત થાય છતિ ઉંટડીનું દષ્ટાત

વળી નકરો આપ્યા વિના છત્ર, આમર, કળશ વિગેરે દેવ
દ્રવ્ય પોતાના ઘરકામ માટે જે મૂર્ખ વાપરે, તે પરલવમાં ઘણું
દુખી થાય છે, માટે ધ્યાન બરાબર રાખવું

વળી જ્ઞાન દ્ર વ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યનું નુકશાન કરવાથી
પણ ભવાતરમા ઘણી વિડબના ભોગવવી પડે છે તે ઉપર શ્રાદ્ધ
વિધિમા ઠહેવ—

કર્મસાર અને પુણ્યસારનું દુક દ્રષ્ટાંત.

જ્ઞેષ્ઠપુર નગરમા ચોવીસ કોડ સોનૈયાનો શ્વામી ધનાવહ
નામનો શેઠ અને તેને ધનવતી નામની સ્ત્રી હતી તેને જોડણે
જન્મેલા કર્મસાર અને પુણ્યસાર નામના બે પુત્રો હતા.

ધનાવહ શેઠે બન્ને બાઇઓને બાર બાર કોડ સોનૈયા વહેથી
આપી, પોને ધનવતી સ્ત્રી સહિત આત્માનું હિત કરવા માટે
દીક્ષા લઈ, પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરી દેવલોક ગયા.

પાછળથી કર્મસારનું કુબ્યા નાર વિગેરેથી ધન નાશ થઈ ગયું.

પુણ્યસારનું દ્રવ્ય ચોર ચોરો ચોરી ગયા છેવટે બન્ને બા
ઇઓએ એક મરખા દરિદ્રી થયા મગાવ્યાવા કુટુંબી લોકોમા પણ
અણુમાનીતા થયા, સ્ત્રીઓ પણ ભુખે મરવા લાગી ને તેમના
માતાપિતાએ તેડાવી લીધી ત્યાગપત્રી બન્ને બાઇ પરદેશ આપ્યા
ગયા ત્યા ઠેકાણે ઠેકાણે વિડબના અને હુ બ સિવાય મુખ લેશ
માત્ર પામ્યા નહિ પુણ્યસારને કોઈ વાર દેવીના પ્રભાવથી
ચિતામણી રત્ન પ્રાપ્ત થયું, તે પણ બાગ્યદીનપણાથી સમુદ્રમા
પડી ગયું હુ બની સીમા બાકી રહી નહિ ઘણા સમય રખડી
પાછા પોતાના દેશમા આવ્યા, ત્યા કોઈ જ્ઞાની ગુરૂ મળ્યા તેઓને
પોતાનું ભાગ્ય પૂઝ્યું મનિરાજ ઠહે છે કે —

તમે પૂર્વ ભવમા ચંદ્રપૂર નગરમા જિનદત્ત અને જિનદાસ
નામના બે પરમ શ્રાવક હતા એક વખત તે જામના શ્રાવકોએ

મળી તમેને ઉત્તમ શ્રાવક જાણી જિનદત્તને જ્ઞાન દ્રવ્ય અને જિન-
દાનને સાધારણ દ્રવ્ય સાચવના આપ્યું તમે જાનને જણ સારી
રીતે સાચવણ કરતા હતા એક વખત જિનદત્તને પોતાના કામ
માટે એક પુસ્તક લખાવવાની જરૂર પડવાથી લહીયા પાને લખાવી
લીધું, પરંતુ તેના પૈસા આપનાનો પોતાની પામે ખીજે ભેગ ન
બનવાથી મનમાં વિચાર્યું કે - 'આ પણ જ્ઞાન જ લખાવ્યું છે, તો
જ્ઞાનદ્રવ્યમાથી આપવામાં શી હરકત છે ?' એમ ધારી પોતાના કાર્ય
માટે લખાવેલા પુસ્તકના દ્રવ્ય બાર રૂપીયા જ્ઞાન ખાતામાંથી
આપી દીધા જિનદાસને પણ એક નખન ખરેખરી અડચણ હતી
ત્યારે વિચાર કીધો કે - 'આ દ્રવ્ય સાધારણ ખાતામાં વાપરવાનું
હોવાથી હું પણ નિર્ધન શ્રાવક છું, તો મને લેવામાં શી અડ-
ચણ છે ?' એમ ધારી સાધારણની કોથળીમાંથી રૂકા બાર રૂપીયા
લઈ પોતાના ઘર કામમાં વાપર્યા એમ તમે જાનને જણાવે
કેમને કહ્યા વિના જ્ઞાન દ્રવ્ય, સાધારણ દ્રવ્ય લીધેલું તેથી
કાળ ધર્મ પામીને પહેલી નરકે નારકીપણે ઉત્પન્ન થયા નરક-
માંથી નીકળી તમે જાનને મર્ષ થયા વળી મરણ પામી ખીજી
નરકે ગયા ત્યાંથી નીકળી ગીધ પક્ષી થયા પછી ત્રીજી નરકે
ગયા એમ એક ભવ તિર્થંથ, એક ભવ નરક, એમ માતે નરકે
ભ્રમ્યા ત્યારપછી એકેન્દ્રિય, બેઘન્દિય, તેઘન્દ્રિય, ચૌરેન્દ્રિય, તિર્થંથ,
પચેન્દ્રિય, એમ બાર હજાર ભવમાં ઘણું ઘણું દુઃખ ભોગવી, ઘણા
ઘણા કર્મ ખપાવીને તમે જાનને જણ મનુષ્ય થયા છો તમે
જાનને જણાવે બાર બાર રૂપીયાનો ઉપયોગ કીધો, તેથી બાર
હજાર ભવ સુધી એવા વિકટ દુઃખ ભોગવ્યા આ ભવમાં પણ
બાર કોઠ સોનેયા પામીને પાછા જોયા ત્યારપછી પણ ધન
પામીને જોયું ઘણીવાર દાસ કર્મ કર્યા કર્મસારે પૂર્વ ભવમાં

જ્ઞાન દ્રવ્યનો ઉપલોગ દીધેલો હોવાથી, તેને આ ભવમા મદ મતિપણું તથા નિર્ણુદ્ધિપણાની પ્રાપ્તિ થઈ

ઉપર મુજબ મુનિના વચન સાંભળી જન્મે જન્મ બહુ ખેદ કરવા લાગ્યા મુનિરાજે ધર્મોપદેશ દીધો, જેથી બોધ પામીને ‘જ્ઞાન દ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યના ભક્ષણ કરેલા બારબાર રૂપી આના બદલે બારબાર હજાર રૂપીયા જ્યાં મુધી અમે તે જન્મે ખાતામા ન આપીએ, ત્યાંમુધી અજ્ઞ વસ્ત્ર વિના બીજી સર્વસ્વ કમાઈને એમા આપીશું’ એવો મુનિરાજ પાસે નિયમ કરી શ્રાવક ધર્મ અગિકાર કરી વ્યાપાર કરવા લાગ્યા ત્યારપછી જન્મે જન્મીએ જેલ કર્મનો ક્ષય થઈ જવાથી વ્યાપાર વિગેરેમા ધનની પ્રાપ્તિ થઈ અને બાર બાર રૂપીયાના બદલે બાર બાર હજાર સોનૈયા આપી જન્મે જન્મ જ્ઞાનદ્રવ્ય અને સાધારણના દેવાથી મુક્ત થયા અને ત્યારપછી બાર બાર કોઠ સોનૈયાની ઋદ્ધિ વાળા થયા અને મુશ્રાવકપણું પાળતા જ્ઞાનદ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યનું રક્ષણ અને વૃદ્ધિ કરવા લાગ્યા અનુક્રમે શુભ કાર્યો કરી છેવટે દીક્ષા અગિકાર કરી જન્મે ભાઈ સિદ્ધિપદને પામ્યા

આવી રીતે જ્ઞાનદ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યના ભક્ષણ ઉપર કર્મસાર અને પુણ્યસારનું દ્રષ્ટાંત જાણી-મનન કરી-જ્ઞાનદ્રવ્ય કે સાધારણ દ્રવ્યનો લેશ માત્ર જગાડ થવા દેવો નહિ નહિતર જેવી રીતે તેઓને વિડબના અને દુ ખની ઝડીયો સહન કરવી પડી તેવી જ રીતે હે આત્મા ! તારે સહન કરવી પડશે આ ભવમા તે દ્રવ્ય કદાચ ભક્ષણ કરીશ તો ઘરના તમામ કુટુંબ વિગેરે લોગ કરશે, પરંતુ દુ ખ તારે સહન કરવા પડશે માટે તેવો ધ ધો કરીશ નહિ અને કદાચ દેવું રહી ગયું હોય તો સુર

પણું અગીકાર કરી ગમે તેમ કરી તે દેવાથી મુક્ત વેલાસર થને વળી વ્યાપારદિકમા અનીતિ પણ કરીશ નહિ અનીતિથી થયેલ પાપ તારા શિર પર રહેશે તે પાપ લવા-તરમા તારે લોગવણુ પડશે તારા પૈસા તો ખાવાવાળા ખાઈ જશે ને લોગવવાવાળા લોગવશે

તને લવાતરમા એક પૈસો પણ કોઈ બધાવશે નહિ. કહત અનીતિથી કરેલ પાપ સિવાય બીજી સાથે શુ લઈ જઈશ ? માટે કોઈ રીતે અનીતિ કરીશ નહિ જો માર્ગાનુસારીના ૩૫ શુભો પ્રગટ ઠરવામા પણ પ્રથમ ન્યાયમ પન્નવિભવ શાસ્ત્રગર મહારાજ બનાવે છે, તેનું મનન કર શ્રી હેમચ દ્રાવ્યાયે યોગ-શાસ્ત્રમા માર્ગાનુસારીના શુભો કહેવા છે તે આ પ્રમાણે —

ન્યાયસપન્નવિભવઃ, શિષ્ટાચારમશસરુઃ ।

કુલશીલસમૈઃ સાર્થ, કૃતોદ્વાહોઽન્યગોત્રજૈઃ ॥ ૧ ॥

પાપમ્ત્રીરુ મસિદ્ધ ચ, દેશાચાર સમાચરન્ ।

અવર્ણવાદી ન ક્વાપિ, રાજાદિષુ વિશેષતઃ ॥ ૨ ॥

અનતિવ્યક્તગુણે ચ, સ્થાને સુપ્રાતિવેશ્મિકે ।

અનેકનિર્ગમદ્વાર-વિવર્જિતનિકેતનઃ ॥ ૩ ॥

કૃતસગઃ સદાચારૈ-ર્માતાપિત્રોશ્ચ પૂજરુઃ ।

ત્યજન્નુપ્પુત સ્યાન-મમૃત્તશ્ચ ગર્હિતે ॥ ૪ ॥

વ્યયમાયોચિત કુર્વન્, વેષ વિત્તાનુસારતઃ ।

અષ્ટમિર્ધોગુર્ણયુક્તઃ, શૃણ્વાનો ધર્મમન્વહ ॥ ૫ ॥

અર્જીને મોજનત્યાગી, કાલે મોક્ષા ચ સાત્મ્યત ।

અન્યોન્યાપ્રતિવધેન, ત્રિવર્ગમપિ સાધયન્ ॥ ૬ ॥

યથાવધતિયૌ સાધૌ, દીને ચ મતિપત્તિકૃત્ ।

સદાનભિનિવિષ્ઠથ, પશુપાતી ગુણેષુ ચ ॥ ૭ ॥

અદેશાકાલ્યોદ્યયા, ત્યજન્ જાનન્ ઘલાગ્લ ।

વ્રતસ્યજ્ઞાનવૃદ્ધાના, પૂજક પોપ્યપોપકઃ ॥ ૮ ॥

દીર્ઘદર્શી વિશેષજ્ઞ, કૃતજ્ઞો લોઠ્ઠવલ્લભ ।

સલ્લજ્ઞઃ સદય સૌમ્ય*, પરોપકૃતિકર્મઠ. ॥૯ ॥

અતરંગારિપદ્મવર્ગ-પરિહારપરાયણ* ।

વશીકૃતેન્દ્રિયગ્રામો, શૃદ્ધિ ધમાય કલ્પતે ॥ ૧૦ ॥

૧ પહેલો ગુણુ— યાચમ પત્રવિલાસ -કહેતા તમામ પ્રકારના વ્યાપારમાં ન્યાયપૂર્વક વર્તવું, અન્યાયથી ચાલવું નહિ, નોકરી કરતા ધણીએ એપેલ પૈસામાંથી ખાઈ જવા નહિ એાછી સમજવાળા મનુષ્યને છેતરવા પ્રયત્ન કરવો નહિ વ્યાજ વટત કરનારે સામા ધણીને છેતરી વ્યાજના પૈસા વધારે લેવા નહિ માત્ર સેગ લેળ કરીને વેચવો નહિ સરકારી નોકરી કરનાર મનુષ્યે ધણીને બહાણ થવા સારૂ લોકો ઉપર કાયદાવિરૂદ્ધ જુનમ જુગારવો નહિ ઈત્યાદિ બીજા પશુ કાર્યોમાં અનીતિ કરવી નહિ ઉભય લોકમાં અનીતિ ઘણી હાનિ કરનાર છે

૨ બીજો ગુણુ—શિષ્ટાચારપ્રથમક -કહેતા જ્ઞાન અને ક્રિયાએ કરી ઉત્તમ આચરણવાળા મનુષ્યોના આચાર, તે શિષ્ટાચાર

કહેવાય છે ગિદ્યાચાર્યાના લોક નિદા કરે તેવું કાર્ય કરવું નહિ
રાત્રિ દહ કરે તેવું કાર્ય કરવું નહિ વેશ્યા તથા પરસ્ત્રીગમન
તજવું ભુગટે રમવું નહિ શીકાર કરવો નહિ ચોરી કરવી
નહિ ઘણી ડાકિયા થાય તેવો વ્યાપાર કરવો નહિ કોઈનો
પ્રાણ લય તેવું જીવ જોડવું નહિ બની ચકે ત્યાં સુધી જરા
લેશ માત્ર પણ જીવ જોડવું નહિ માસ મદિગ મધ ને
માખણુ વિગેરે અલસ્ય પદાર્થો ખાવા નહિ દીન ગરીબનો ઉદ્ધાર
કરવો કોઈએ આપણા પર કરેલા ગુણને યાદ કરવા, ભૂલી જવા
નહિ દાક્ષિણ્યપણું રાખવું ઈલાદિ ગિદ્યાચાર કહેવાય તે તે
ગિદ્યાચારની પ્રશસા કરવાવાળા થવું, એ બીજો ગુણ બાળવો.

૩ ત્રીજો ગુણ— સરખા કુળ-ગીવ અને ધર્માચારવાળા
સાથે વિવાહ કરવો પરતુ એક ગોત્રી સાથે કરવો નહિ યોગ
ચાત્ર વિગેરેના નિષેધ કચેલ છે સ્ત્રી તથા પતિનો એકજ
ધર્મ હોય તો ધર્મ મળી તકરાવ ઉઠવાનો સંભવ રહે નહિ
અને ધર્મકાર્ય કરવામાં પરસ્પર સાધનભૂત થઈ પડે, જેથી
પરલોક પણ સુધરી શકે.

૪ પાપભીડ—જેના સર્વ પ્રકારના પાપથી હરવું કારણ તે
પાપ કરવાથી આ લોકમાં નિદા થાય, ને પરલોકમાં નગ્નદિ
દુષ્ટો ભોગવવા પડે માટે પાપથી બહુ દરવું.

૫ દેશાચાર સમાચરનું—કહેતા દેશાચાર પ્રમાણે
વર્તવું જે દેશમાં વસતા હોઈએ તે દેશમાં જે જે કાર્ય કરવા, તે
એવા કરવા કે જેથી નિદાપાત્ર ન થવાય વસ્ત્ર-આભૂષણ-આશન
પાનાદિ દેશની રીતિ પ્રમાણે કરવું જે દેશમાં જેવા વસ્ત્ર
પહેગતા હોય, તે છોડી બીજા દેશની રીતના પહેરવા નહિ.

૬ અવર્ણવાદી ન ક્વાપિ—કહેતા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકા, વિગેરે ડોઘના પણ અવર્ણવાદ બોલવા નહિ પારકા અવર્ણવાદ બોલવાથી ઘણા દોષો ઉત્પન્ન થાય છે, વળી નીચ ગોત્ર બધાય છે ડોઘના અવર્ણવાદ ન બોલવા તો પછી રાજા પ્રધાન વિગેરેના તો વિશેષે કરીને ન બોલવા, કારણ કે તેથી પૈસા તથા પ્રાણનો પણ નાશ થવા સંભવ રહે છે

૭. અનતિવ્યક્તાગુપ્તે—કહેતા જે ઘરમા પૈસવા નીકળવાના અનેક રસ્તા હોય, તેવા ઘરમા રહેવું નહિ કેમકે તેવા ઘરમા રહેવાથી ચોર પ્રમુખને આવવાનું તથા સ્ત્રી આદિકને ગેરવર્તણૂક ચલાવવાનું સુગમ પડે છે બીજા પણ ઘણા દોષો ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ વળી ચારે બાજુથી ઢાકેલ હોય એવા સ્થાનમા પણ રહેવું નહિ કારણ અગ્નિ વિગેરેના ઉપદ્રવને પ્રસંગે તેવા ઘરમાથી નીકળવું તથા પૈસવું ઘણું કઠિન થઈ પડે માટે બહુ બારી બારણાવાળા અથવા એકદમ ચારે બાજુથી આચ્છાદિત હોય તેવા સ્થાનમા રહેવું નહિ વળી સારા પાડોશમા રહેવું ખરામ પાડોશીની પાસે રહેવાથી, તેના ખોટા આવાપ સલાપ સાલજવાથી અને તેની એટલા વિગેરે દેખવાથી આપણામા શુભ હોય તે ચાલ્યા જાય છે અને બીજા દોષ ઉત્પન્ન થાય છે

૮ કૃતસંગ સદાચારે—કહેતા ઇહલોકે અને પરલોકમા હિતકારી પ્રવૃત્તિવાળા જે મનુષ્યો હોય, તે સારા આચારવાળા કહેવાય, તેઓનો સંગ કરવો સારા માણસના સંગથી અનેક પ્રકારના શુભની પ્રાપ્તિ થાય છે, દુર્જનના સંગથી શુભ હોય તે ચાલ્યા જાય છે માટે નિર્ગુણીના સંગનો ત્યાગ કરવો અને શુભવર્તનો સમાગમ કરવો. તેમજ મિથ્યાત્વીનો સંગ કરવો નહિ.

તેનો સગ કરવાથી આપણી ધર્મબુદ્ધિ નષ્ટ થાય છે અને સારા સગથી સારી બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે

૯. માતૃપિત્રોશ્ચ પૂજક —કહેતા માતા-પિતાની આજ્ઞામા રહેવું તેમને પૂજનારા થવું નિત્ય પ્રાતઃકાળે તેમને વદન કરવું જો વૃદ્ધ થયા હોય તો તેમને ખાવાપીવાની, પહેરવા આઢવાની તજવીજ રાખવી તેમના ઉપર ક્રોધ કરવો નહિ કટુ વચન વાપરવા નહિ અયોગ્ય કાર્યથી થતા ગેરકાયદા વિનયપૂર્વક સમજાવવા પરલોક સંબંધી હિતકારી અનુષ્ઠાનમા તેમને જોડવા જેથી તેમના આત્માનું પણ કલ્યાણ થાય દરેક રીતે તેમની ભક્તિ કરવી

૧૦. ત્યજન્તુ પશ્ચુત સ્થાન —કહેતા શ્રામનગરાદિસ્થાન જે ઉપદ્રવવાળું હોય તેનો ત્યાગ કરવો જે રાજાઓને પરસ્પર વિરોધ હોય તેવા શ્રામનગરાદિમા રહેનાર મનુષ્યને તે ભયનું સ્થાન ગણાય તથા દુર્ભિક્ષ ભરકી વિગેરે રોગોના ઉપદ્રવવાળા સ્થાનનો પણ ત્યાગ કરવો જો તેમ ન કરે તો ધર્મ અર્થ કામ પૂર્વે પ્રાપ્ત કરેલાનો નાશ થવાનો સંભવ રહે છે, નવા ઉત્પન્ન થતા નથી જેથી મનુષ્ય જીવન દુઃખમય થઈ પડે છે

૧૧. અપ્રવૃત્તિશ્ચ ગર્હિતે—કહેતા દેશ-ભ્રાતિ-કુળ અપેક્ષાએ નિહિત કાર્યમા પ્રવૃત્તિ કરવી નહિ

૧૨. વ્યયમાયોચિત કુર્વન્—કહેતા પૈસાનો ખર્ચ પોતાની આવકના પ્રમાણમા કરવો અને સારો લાભ થયો હોય તો કૃપણતા છોડીને સાતશેત્ર વિગેરે શુભ માર્ગમા ધન ખર્ચવું

૧૩. વેપ વિતાનુસાર—કહેતા ધનને અનુસારે વસ્ત્ર-ભૂષણ પહેરવા થોડું ધન હોય અને ધનાઢ્યના જેવા વસ્ત્ર પહેરવાથી

સોજન કરે તો ઉલટી ગાડા મરહાદિક દોષનો સ્થાવર રહે છે, માટે અતિ સોજન કરવું નહિ જે થોડું ખાય છે, તે ઘણું ખાઈ શકે છે શાસ્ત્રમા બ્રહ્મીય કવળનો આહાર ઝહો છે, તે ધ્યાનમા રાખવું

૧૮ અન્થોન્થાપ્રતિબધન-કહેતા ધર્મ-અર્થ અને કામ એ ત્રણે પરસ્પર બાધા ન પામે તેવી રીતે સાધવા તેમા મુખ્યતા ધર્મની સમજવી કારણ કે ધર્મથીજ અર્થ અને કામ મળી ગઈ છે, ધર્મ સાધન કરવાના સમયમા દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાનું સુએ તો ધર્મથી ચુકાય છે, અને ધર્મ ચુકયા તો અર્થ અને કામ પણ ચુકયા મમજવું માટે ત્રણ વર્ગ સાધવાનો વખત નહીં ગી રાખવો જેથી દ્રવ્ય ઉત્પન્ન કરવામા અને મસારના કાર્યમા વિધન ન આવે ને ધર્મનું આરાધન રૂડી રીતે થાય

આજકાલ ડેટલાડ છવો ધર્મને છોડી પૈસા લેળા જરવામા જ છુટ્ટી પૂરી કરે છે તે પોતાના આત્માને ઠગે છે, ને તે છવો ધર્મરહિત રહેવાથી પરલોકમા દુર્ગતિમા અસહ્ય દુ ખોને સહન કરે છે માટે તેમ ન કરવું, ધર્મની મુખ્યતા રાખવી, એક દિવસ પણ ધર્મ આરાધન પ્રિનાનો થવો ન ભ્રેષ્ઠ, તે ખાસ યાદ રાખવું

૧૯ યથાવદ્વિધૈ-કહેતા મુનિરાજને દાન દેવારૂપ વિનયપૂર્વક આતિથ્ય કરવું હું ખી જનને અનુકંપા દાન દેવું મુનિરાજની મેવાબક્ષિત કરવામા કુશળ રહેવું અહંકાર રહિત દાન દેવું શાલિશદ્ર મૃગદેવ વિગેરે દાનના પ્રસાવથી અથાગ લક્ષ્મીના લોકતા વયા છે

૨૦ સદાનિનિવિષ્ટ-કહેતા ખોટો હઠ-કદાચહ કરવો નહિ જિનમતને વિષે બહુમાનપૂર્વક રાગ કરવો હઠ-કદાચ હથી જમાલીની માફક એવ સમ્યક્ત્વથી બ્રહ્મ થાય છે

લોજન કરે તો ઉલટી ગાડા મરડાદિક દોષનો સભવ રહે છે, માટે અતિ લોજન કરવું નહિ જે થોડું ખાય છે, તે ઘણું ખાઈ શકે છે શાસ્ત્રમા યત્રીશ કવળનો આહાર કહ્યો છે, તે ધ્યાનમા રાખવું

૧૮ અન્યોન્યાપ્રતિબંધેન-કહેતાં ધર્મ-અર્થ અને કામ એ ત્રણે પરસ્પરબાધા ન પામે તેવી રીતે સાધવા તેમા મુખ્યતા ધર્મની મમજવી કારણ કે ધર્મથીજ અર્થ અને કામ મળી શકે છે, ધર્મ સાધન ડરવાના મમયમા દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાનું સુઝે તો ધર્મની ચુકાય છે, અને ધમ ચુકયા તો અર્થ અને કામ પણ ચુકયા સમજવું માટે ત્રણ વર્ગ સાધવાનો વખત નક્કી કરી રાખવો જેથી દ્રવ્ય ઉત્પન્ન ડરવામા અને સસારના કાર્યમા વિઘ્ન ન આવે ને ધર્મનું આરાધન રૂઢી રીતે થાય

આજકાલ ડેટલાડ જીવો ધર્મને છોડી પેમા લેજા ડરવામા જ જીવગી પૂરી કરે છે તે પોતાના આત્માને કળે છે, ને તે જીવો ધર્મરહિત રહેવાથી પરલોકમા દુર્ગતિમા અસહ્ય દુષ્ટિને સહન કરે છે માટે તેમ ન કરવું, ધર્મની મુખ્યતા રાખવી એક દિવસ પણ ધર્મ આરાધન વિનાનો થવો ન લેઈએ, તે યાસ યાદ રાખવું

૧૯ મથાવદતિયૌ-કહેતા મુનિરાજને દાન દેવારૂપ વિનયપૂર્વક આતિથ્ય કરવું હુ ખી જનને અતુક પા દાન દેવું મુનિરાજની સેવાભક્તિ કરવામા કુશળ રહેવું અહંકાર રહિત દાન દેવું શાલિભદ્ર મૂળદેવ વિગેરે દાનના પ્રભાવથી અથાગ લક્ષ્મીના ભોક્તા થયા છે

૨૦ સદાનિનિવિવિદ્ય-કહેના ખોટો હઠ-કદાવરહ કરવો નહિ જિનમતને વિષે બહુમાનપૂર્વક રાગ કરવો હઠ-દદાથ રથી જમાલીની માફક જીવ મમ્યકૃત્વથી બ્રહ્મ થાય છે

૨૧. પક્ષપાતી ગુણેષુ-કહેતા ગુણી જનનો પક્ષ ડરવો તેમની સાથે આજન્ય તથા હાસિણ્યતો વાપરવી તેમનો સમાગમ કરવો. ગુણિજનના સમાગમથી અનેક પ્રકારે જીવોને લાભ થાય છે ઉભય લોકમા હિત થાય છે

૨૨. અદેશાકાલયોશ્ચર્યા ત્યજન્-કહેતા જે દેશમા જવાની શાસ્ત્રકાર આજ્ઞા ન આપતા હોય અથવા રાજાની મનાઈ હોય, તે દેશમા ઉદ્ધતાઈ કરીને જવું નહિ વગી જે કાળે જે કાર્ય કરવાની આજ્ઞા ન હોય, તે કાળે તે કાર્ય કરવું નહિ અદેશ-અકાળમા કામ કરવાથી અનેક પ્રકારના ઉપદ્રવ થાય છે

૨૩ જાનનૂ જલાબલ્લ-કહેતા પોતાનું જળ તપામીને કાર્ય કરવું કારણ કે શક્તિ ઉપરાત કાર્ય કરવાથી ધનની તેમજ શરીરની હાનિ થાય છે

મતસ્થજ્ઞાનવૃદ્ધાના પૂજક-કહેતા મતમા રહેલા અને જ્ઞાનમા વૃદ્ધિ પામેલા એવા પુત્રપોની સેવા ડરવી આત્મહિતના અથે તેમની પાસેથી જ્ઞાન સંપાદન કરવું મતમા રહેલા જ્ઞાની પુત્ર પોની સેવાક પવૃક્ષની માફક સારા ઉપદેશરૂપી ફળવડે કરીનેફળે છે

૨૫ પોષ્ય પોષક-કહેતા પોષણ કરવા લાયક સ્વકુટુંબનું આહારવસ્ત્રાદિકથી પોષણ કરવું

૨૬ દીર્ઘદર્શી-કહેતા દરેક કાર્યનો આરભ કર્યા પહેલાં શુભ-અશુભ પરિણામ વિચારવું અને પાછી કાર્યની શરૂઆત કરવી જે કાર્ય કરવાથી તુકશાન થવાનો મલક હોય, તે કાર્ય કરવું નહિ

૨૭ વિશેષજ્ઞ-એવે સામાન્ય અને વિશેષને ઓળખતા શીખવું વસ્તુ તથા અવસ્તુ, કૃત્યાકૃત્ય, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય વિગેરેનું

અતર મમજવું વિશેષ નહિ બાણવાવાળાને, યોગશાસ્ત્રમા
પશુસમાન કહ્યો છે

૨૮ કૃતજ્ઞ-કહેતા કોઈએ ઉપકાર કરેલો હોય, તેને
સારી રીતે બાણ-ઓળવે નહિ

૨૯ લોકવલ્લભ-કહેતા સારા માણસોનો વિનય કરવા
વડે લોકોમા પ્રિય થવું અનીતિવાળા તથા ધર્મવિરુદ્ધ કાર્ય
કરીને લોકમા પ્રિય થવાની ઇચ્છા કરવી નહિ

૩૦ સલ્લભ-કહેતા લભાવાનું થવું. પ્રાણનો નાશ થાય
તે પણ અગીકાર કરેલ મતાદિને છોડવા નહિ તેમજ નિલ-
ભન કાર્ય કરવું નહિ

૩૧ સ્વયં-કહેતા દુખી જીવો ઉપર દયા રાખવી જેમ
ખને તેમ હિસારું કાર્ય કરવું નહિ જેમ આપણને આપણા
પ્રાણ બહાલા છે, તેમ તમામ જીવોને બહાલા છે માટે કોઈ
જીવની હિંસા કરવી નહિ

૩૨ સૌમ્ય-કહેતા સામ્ય દૃષ્ટિ રાખવી કપાયવાળી
પ્રકૃતિ ઠરવી નહિ કે જેથી બીજાને આપણા ઉપર દ્વેષ જાગે

૩૩ પરોપકૃતિકર્મ-કહેતા પરોપકાર કરવામા શુભીર
થવું પરોપકાર કરવાવાળો મનુષ્ય લોહના નેત્રને અમૃતના
અજન સરજો પ્રિય લાગે છે

૩૪ અતરગારિષડ્વર્ગ-પરિહારપરાયણ-કહેતા
કામ, ક્રોધ લોભ, માન, મદ, હર્ષ-શિષ્ટ પુરુષોએ, આ છને
અતરગ શત્રુ કહ્યા છે પર સ્ત્રી ઉપર દુષ્ટ વિચારો કરવા તે
કામ ૧ પારકાને તથા પોતાને કદનો વિગાર કર્યા વિના કોપવું
કરવું તે ક્રોધ ૨. સોગમ પાત્રમાં લાગે તેનું આગળ

પરધન શ્રદ્ધા કરતું તે લોભ ૩ કુલ, ખવ, ઐશ્વર્ય, રૂપ, વિદ્યાદિકનો
અહીં ડાર કરવો તે મદ ૪ દુષ્ટ અભિનિવેસ ઉપર ચદ્ધુ-યુગ્મા
યુગ્માનું ન સમજવું તે માન ૫ નિમિત્ત વિના બીજાને દુષ્ટ
રૂપેત કરવા વડે કરીને તથા જીવાર શિકારાદિ મનર્થ કાર્ય કરી
ને મનમા ખૂશી થવું તે હર્ષ ૬, આ છને અતરંગના કદા શત્રુ
જાણવા આ છથી ઘણું દૂર રહેવું તેનો સમાગમ કરવો નહિ

૩૫ વશીકૃતેન્દ્રિયગ્રામો—કહેતા પાચે ઇન્દ્રિયોને વશ
કરવી અત્યંત આસક્તિના પરિહારવડે કરીને સ્પર્શાદિ પાચે
ઇન્દ્રિયોના વિકારને રોકવા અલક્ષ્યાદિ વસ્તુ ખાવાની લાલચ કરવી
નહિ ઇન્દ્રિયોનો વિજય ઉત્કૃષ્ટ સપદા પમાડે છે કહ્યું છે કે—

આપદા કથિતઃ પથાઃ, ઇન્દ્રિયાણામસયમ. ।

તત્ત્વયઃ સપદા માર્ગો, યેનેષ્ટ તેન ગમ્યતામ્ ॥

ઇન્દ્રિયોનો અનિહ કરવો તે આપદાનો માર્ગ છે અને
તેને જીતવી તે સપદાનો માર્ગ છે જે માર્ગ ઈષ્ટ લાગે તે
માર્ગે ગમન કરો ”

એકેક ઇન્દ્રિયના દોષથી પગીઆ, બ્રમરા, માછલા, હાથી,
અને હરણીય દુર્દશાને પામે છે—પ્રાણને નષ્ટ કરે છે, તો
પાચે ઇન્દ્રિયોને વશ પડેલા મનુષ્યની શી દશા સમજવી ?
માટે ખરાબર પુરૂષાર્થ ફેરવી ઇન્દ્રિયોને જીતવી, ન જીતી
હોય તો જીતવા પ્રયત્ન કરવો

આ ઉપર જનાવેલા પાત્રીશ ગુણુનાળો મનુષ્ય ગૃહસ્થધર્મના
આરાધન માટે સમર્થ થાય છે આ મહા મૂનવાળી માનવજાતી
પ્રાપ્ત કરી અનશ્વમેવ આ માર્ગાનુમારીના ૩૫ ગુણો પ્રાપ્ત કરવા

ઉદ્યમ કરવો. કદાચ પાત્રીશે ન પામી ગયાય તો તેમાથી અડધા ઉપરાત પણ પ્રાપ્ત કરવાનું જોઈએ. તેમા મૂખ્ય પહેલો ગુણ ન્યાયથી પૈસા ઉપાર્જન કરવા તે ગુણને કદાપી છોડવો નહિ. તે ગુણ ન હોય તો બીજા ગુણ ચોલાને ન પામે. અનીતિથી ભેગા કરેલા પૈસા લાંબા કાળ સુધી ટકતા પણ નથી કારણ કે અનીતિથી પાપ પ્રકૃતિ બધાય છે, ને તે પાપનો ઉદય થયો કે તરત તર મ ઋદ્ધિ સિદ્ધિ શુભાવો બેસવું પડે છે. ઉપાધ્યાયજી મહારાજ યશોવિજયજી જ્ઞાનમાર અષ્ટકમા કહે છે કે —

યેષા ભૂમગમાત્રેણ, મજ્યન્તે પર્વતા અપિ ।

તૈરહો કર્મવૈપમ્યે, સુપૈર્મિસાઽપિ નાપ્યતે । ૧ ।

‘ જે રાજા મહારાજાની બ્રહ્મટીના ભાગ માત્રે કરી પર્વતના ભુકા થઈ જતા હતા, તેજ રાજા મહારાજાઓને ઈર્મવડે વિષમ દશા પ્રાપ્ત થવાથી ઝકળી માફક શિક્ષા પણ મલતી નથી, કેટલો બધો કર્મ રાજાનો પ્રબળ પ્રતાપ ? ’

વિવેચન—જેઓને ઘેર હાવીઓના મદદના ઝગવાવી આગણે તેનો દીચડ થઈ જહેનો હતો, જેઓને ઘેર ઘોડા રથ પાયકલ વિગેરેનો ગર્વશ્વ થઈ રહેતો હતો, સુવર્ણાદિ ધનની મજ્યા કરી ગદાતી નહોતી, તેવા ધનવતીને પણ ઈર્મરાજાના પગધીન પણાથી-પુણ્યનો નાશ થવાથી ભીજ માગીને પેટ ભરવું, તે પણ કઠિન થઈ પડે છે તો પછી સામાન્ય ડોલિના જીવોનું શું ગણુ ? અનીતિ ઠરનાથી અગુણ કર્મ બધાય છે, તેથી લક્ષ્મીનો વિયોગ થાય તે સ્વાભાવિક છે. માટે નીતિથીજ દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરી, લક્ષ્મીને સારા શુભ ક્ષેત્રમા વાપરવી, જેથી પુણ્ય બધાય અને આ ભવ-

મા તથા પરલવમા પુણ્ય પ્રકૃતિથી અથાગ લક્ષ્મી મળે જીવો!
તેજીપાધ્યાયજી મહારાજ કર્મવિપાક અષ્ટકમા કહે છે કે —

જાતિચાતુર્યહીનોઽપિ, કર્મણ્યભ્યુદયાવહે ।

જ્ઞાનાદ્ રક્ષોઽપિ રાજા સ્યાદ્, છત્રઞ્જાદિગતર ॥ ૧ ॥

‘ જાતિ તથા ચતુરાઈથી રહિત હોવા છતાં શુભ કર્મોના અભ્યુદય થવાથી એક ક્ષણવારમા રક સીખારી હોય તો પણ છત્ર વડે કરી આગાહિત કર્યા છે દિશાના ભાગ જેણે એવો રાજા થાય છે ’

ગમે તે ગરીબ રક કે નિર્ધન હોય પરંતુ પુણ્યપ્રકૃતિ સાથે લાવેલો હોય તો ધનાઢ્ય થઈ જાય અને ઇષ્ટ વસ્તુની સામગ્રી મળે. પરંતુ અનીતિ કરવાથી ઇષ્ટ વસ્તુ મળતી નથી, તે ઓછમ થાક રાખવું કેટલાક કહે છે કે — ‘ અનીતિ કરવાનો અજમાનો છે, નીતિ કરવા જઈએ તો પૈસા મળતા નથી ’ તેણે બોલનાર જૂલ કરે છે ન્યાયથી ઉપાજન કરેલ થોડું પણ દ્રવ્ય શુભ માર્ગમા વાપરવાથી અથાગ પુણ્ય જ ધાય છે પુણ્યના પ્રતાપથીજ લક્ષ્મી મળે છે અનીતિ કરનારને પણ જે કાંઈ લક્ષ્મી મળે તે પૂર્વનું પુણ્ય હોય તોજ મળે છે પરંતુ અનીતિના નેરકના વિશેષ પાપ જધાવાથી પરિણામે લક્ષ્મીનો નાશ થાય છે કદાચ આ લવમા નાશ ન થયો તો પરલવમા તો તેના કટુક ફળ અવશ્ય લોગવા પડે છે માટે જેમ જને તેમ સર્વ પ્રકારની નીતિનો આગર કરો, ન્યાયથી ચાલો. આ શુભ ઘણો મળજીત આ શુભ પ્રાપ્ત કરશો તો બીજા ઘણા શુભ પ્રાપ્ત થશે. આ હેતુથીજ હેમચ દ્રાચાર્યે માર્ગાનુસારીના ૩૫ શુભોમા પ્રથમ ન્યાયસ પદ

મિલવ જતાવેલ છે માટે લવલીડુ જીવોએ અનીતિને દેશવટો
આપી ન્યાયસ પત્રવિલવનોજ આદર કરી પ્રમાણિકપણું પ્રાપ્ત
કરવું તેજ મનુષ્યલવ પામ્યાનો સાર છે

નીતિથી પૈસા ઉત્પન્ન કર્યા પછી પણ તેને આરભ સમારભના
કાર્યોમા ખરચી પાપના ભાગી જનવુ નહી પરતુ કુમારપાળ
મહારાજ તથા વસ્તુપાલ તેજપાલની માફક સારા સુકૃતનાં
કાર્યોમા ખરચી પુણ્યાનુ બધી પુણ્યના ભાગી જનવું નહિતર
પછી ઘણા મોહથી લક્ષ્મીની ઉપરજ ફણીધર, નોળીયા, ઉદર વિગેરે
થવુ પડે છે એવા શાસ્ત્રમા ઘણા દાખલા છે સમરાદિત્ય ડેવળીના
ચરિત્રમા ઘણા જીવો લક્ષ્મી ઉપર મોહ રાખવાથી તિર્થચાર્દ
ગતિમા ગયાનો અધિકાર છે આદિનાથ દેશનામા પ્રિયશુ શેઠ
લક્ષ્મી ઉપર અતીવ મોહમમત્વ કરી ઠેઠ નિગોદ સુધી પડ્યો
રૂદ્રદેવની સ્ત્રી અગ્નિશિખા લક્ષ્મીના મોહથી કાળી નાગણુ થઈ
અને તેનો પુત્ર કુડગ કાળો સર્પ થયો ઇત્યાદિ ઘણા દૃષ્ટાંતો છે
માટે મેજવેલી લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરી ચચલ લક્ષ્મીથી નિશ્ચલ
ધર્મની પ્રાપ્તિ કરવી તેજ સાર છે શાસ્ત્રકાર ભલામણુ કરે છે કે—

લક્ષ્મીદાયાદાશ્વત્વારો, ધર્માગ્નિરાજતસ્કરાઃ ।

દૃદ્ધપુત્રાપમાનેન, કુપ્પન્તિ વાંધવાસ્ત્ય ॥ ૧ ॥

‘લક્ષ્મીના ચાર ભાગીદાર પુત્રો છે તેમા પ્રથમ ધર્મ, પછી
અનુક્રમે અગ્નિ, રાજ, ને તસ્કર—આ ચાર હોવા છતાં મોટા પુત્ર
ધર્મનું અપમાન કરવા વડે કરીને બાકીના ત્રણ પુત્રો કોપાયમાન
થાય છે’

વિવેચન—આ જીવે એકઠી કરેલી લક્ષ્મી ધર્મના પ્રભાવ
થીજ સમજવી તેથીજ શાસ્ત્રકારો ધર્માદ્ ધન કહેતા ધર્મ થત્રી

ધન પ્રાપ્ત થાય છે તેવું જાણી ગયા છે ધર્મથી દીન જીવો
મરીજ, પામર દુષ્ટી અને દીન હોય છે આવો ધર્મનો
પ્રગટ પ્રભાવ હોવા છતાં કૃપણ જીવો શુભ માર્ગમાં લક્ષ્મીને
ખર્ચતા નથી અને ભોગી કરે છે પછી પાછળના માણસો તેનો
ઉપયોગ કરે છે લક્ષ્મી ભોગી કરતાં લાગેલા પાપો ભવાતરમાં
ભોગી કરનારને ભોગવવા પડે છે માટે જલદી વિચાર કરી,
કૃપણપણ દૂર કરી, લક્ષ્મીને શુભ માર્ગમાં વાપરી, મનુષ્ય
ભવનો દહાવો લેવા ચક્રવું નહિ

જીઓ ! પૂર્વે ઘઈ ગયેલા કુમારપાળ રાજાએ લક્ષ્મીથી કેવા
કેવા શુભ કાર્યો કરી મહા પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું છે ?

ઉદારતા ઉપર કુમારપાળ રાજાનું સંક્ષેપ વર્ણન

- ૧ સમ્રાટત્વ મૂળ ખાર મત અગિકાર કર્યા
- ૨ ત્રિકાળ જિનપૂજા કરવાનો નિયમ કર્યો
- ૩ અદ્વિતી તથા ચતુર્દશીના પૌષધ ઉપવાસ કરવા
- ૪ પારણાને દિવસે દૃષ્ટિગોચર થયેલા સેકડો માણસોને યથા-
યોગ્ય વૃત્તિ આપીને સતોષ પમાડ્યો.
- ૫ સાથે પૌષધ શ્રદ્ધા કરેલા હોય તેઓને પોતાના આવાસે
પારણ કરાવવું
- ૬ સાધર્મિક લાઘ્યોને ઉદ્ધાર કરવા માટે એક હજાર સોના-
મહોર દરરોજ આપવી
- ૭ એક વરસમાં એક કોડ સોનામોહોરનું દાન સાધર્મિક લાઘ્ય
દેવું (એ પ્રકાર ચૌદ વરસ સુધી ચૌદ કોડ સોના
મોહોરનું દેવું)

- ૮ માધર્મિ લાઇઓ પાસેનું અઠોણુ ત્રાળ દ્રવ્ય છોડી દીધું
- ૯ નિર્વશ જનારનું તમામ દ્રવ્ય ગળા અહણુ કરે પરંતુ આ
ધાર્મિક રાજ્યએ તેણુ બહોતેર લાળ દ્રવ્ય મૂકી દીધું
- ૧૦ લખેલા પુસ્તકના એકવીસ જ્ઞાન બહાર કસાવ્યા
- ૧૧ હમેશા ત્રિભુવનપાળ દેગમરશ્રમ રનાન મહોત્સવ કરે

૧૨ શ્રી હેમચંદ્રસૂરિ મહારાજને દ્વાદશાવર્ત વદન કરવું પછી
અનુક્રમે તમામ સુનિરાજને વદન કરવું

૧૩ પ્રથમ અહણુ કહેલા પૌષવત્રનવાળા આવકોને પ્રણામ કરી
માન દેવું

૧૪ પોનાના અઢાળ દેગમા અમારી પડહ વગડાવ્યો

૧૫ ન્યાયની ઘટા વગાડવી

૧૬ બીજા ચૌદ દેશોને વિષે ધનના બળવડે તથા મૈત્રીના બળ-
વડે જીવોની રક્ષાનું ઝરાવડું

૧૭ ચૌદસો ને સુમાલીસ (૧૪૪૪) નવિન જિનમદિરો કરાયા
અને સોળસો (૧૬૦૦) જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા

૧૮ સાત મોટી તીર્થજાત્રા કરી

૧૯ પહેલા જાત્રામા—મારી એવો શબ્દ બોલાઈ જાય તો
ઉપવાસ કરવો

૨૦ બીજા જાત્રામા—વિસ્મૃત્યાદિથી અમત્યવધન મોલાઈ જાય
તો આયજિવ વિગેરેનો તપ કરવો

૨૧ ત્રીજા જાત્રામા—મરી ગયેલા નિર્વશીનું ધન અહણુ ન
કરવું

૨૨ ચોથા જાત્રામા—ધર્મની પ્રાપ્તિ થયા પછી નવી શ્રી
પરજીવી નહિ, એવો અભિગ્રહ કર્યો

૨૩ ચોમાસામા મન, વચન અને કાયાએ કરી શીલ પાળવું તેમા મનથી કંઠાય ભગ થાય સો ઉપવાસ કરવો વચનથી ભગ થાય તો આય જિલ કરવું કાયાથી સ્પર્શ રૂપ ભગ થયે એકાશન ૮ વુ (મનને વિશેષ મજબુત રાખવા મનથી ભગ થયે ઉપવાસ રાખ્યો હશે એમ સંભવ થાય છે)

લોપલદેવી રાણીના મરણ પછી પ્રધાનાદિ ઘણા લોકોએ પાણીચઢણ કરવાનું કહ્યા છતાં પોતાનો નિયમ બરાબર સાચવ્યો—પાણીચઢણ ન કર્યું

૨૪ પાચમા વ્રતમા—છ કોઠનું સોનું, આઠ કોઠનું રૂપુ, એક હજાર તોલા મહા મૂલ્યવાળા મણિરત્નો વિગેરે, બત્રીસ હજાર મણુ ધી, બત્રીસ હજાર માણ તેલ, ત્રણ ત્રણ લાખ મુઠા શાલી ચણા જુવાર મગ વિગેરે પાચ લાખ ઘોડા, એક હજાર હાથી, પાચસો ઘર, પાચસો હાટ, પચાસ હજાર રથ ઇત્યાદિ રાખ્યા

૨૫ છઠ્ઠા વ્રતમા—વર્ષાકાળમા પાટણ શહેરના સીમાડાથી બહાર જવાનો નિષેધ કર્યો

૨૬ સાતમા વ્રતમા—મદ્ય, માસ, મધુ, માખણ—આ ચાર મહા વિગયનો સર્વથા ત્યાગ તથા બહુબીજ, પચોદમ્બર ફળ, અબદ્ય, અનવકાય, ઘેબર વિગેરેનો ત્યાગ દેરાસરજીમા મૂક્યા વિના વસ્ત્ર ફળ આહાર વિગેરેનો ત્યાગ સચિત્તમા એક પગના પાન બીડા આઠ (દરબેજ), રાત્રિએ ચારે પ્રકારના આહારનો ત્યાગ, વર્ષોત્કૃતમા એક ધી વિગય છુટી, બાકી પાચનો ત્યાગ લીલા શાકનો નિષેધ તથા રોજ એકા સણ કરવું પર્વ તીથિઓને દિવસ કાયમ બ્રહ્મચર્ય પાળવું

૨૭ આઠમા વ્રતમા—સાતે વ્યસનોને પોતાના દેશમાથી કાઢ્યા

૨૮ નવમા વ્રતમા—જન્મે ટક સામાયિક કરવું તે સામાયિકમા શ્રી હેમચંદ્રસૂરિમહારાજ વિના બીજા સાથે બોલવાનો નિષેધ. હમેશા વીતરાગ સ્તોત્રનું તથા યોગદાસના ખાર પ્રકાશનું ગણવું

૨૯ દશમા વ્રતમા—ચોમાસામા કટકનું નહિ કરવું ગીજનીના સુલતાનનું આગમન થયા છતાં પણ નિયમથી નહિ ચળવું

૩૦ અગ્યારમા વ્રતમા—પૌષધોપવાસમા રાત્રિએ કાચોત્સર્ગ કરતાં મકોડો પગે ચોટયો, લોકોએ દૂર કરવા માડ્યો છતાં દૂર થયો નહિ, જેથી તેની મરવાની શકાવડે કરી પોતાના પગની આમડી ઉખેડીને દૂર મૂકી મકોડાને બચાવ્યો

૩૧ બારમા અતિથિસ વિભાગ વ્રતમા—દુ બી સાધર્મિક શ્રાવક પાસેનું બોતેર લાખ દ્રવ્યનું ઠોડી દેવું નિરતર સુપાત્રમા દાન દેવું

આ પ્રમાણે આ મહાભાગ્યશાળી કુમાળ રાજાના પુણ્ય માર્ગો કેટલાક લખી શકાય! પોતે સારી રીતે ધર્મના અનુષ્ઠાન વડે કરીને પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરી મસારને તોડી નાખ્યો. દક્ષ બે લવમાજ મોક્ષ જાય તેવું અનુષ્ઠાન કર્યું અને સાધર્મિક લાઘ્યોને યથાયોગ્ય દાન દેવા વડે કરી, ધર્મમા સહાય કરવા વડે કરી, તથા કરના મૂકવા વડે કરી, મીઠાતાના ઉદ્ધાર વડે કરી, અઢાર દેશમાં અમારી પડહ વગડાવવા વડે કરી, પરોપકાર પણ ઘણોજ કર્યો જેથી માનવ જીન્દગી ધર્મના કાર્યોવડે સફળ

કરી મોક્ષરૂપી કૃણ પ્રાપ્ત થયું લક્ષ્મી ઉપર મોહ રાખ્યો હોત
તો આવા ઉત્તમ કાર્યો થઈ શકત નહિ

ઈતિ કુમારપાળ મક્ષેપ વર્ણન

વસ્તુપાલ તેજપાલ વિગેરેનાં શુભ કાર્યો

વસ્તુપાળ તેજપાલે પણ લક્ષ્મીથી અનેક શુભકાર્યો થયા છે
શ્રી આબુલ ઉપર બાર કોડ ને ત્રેપન લાખ દ્રવ્ય ખરચી એવા
તો દેરાસરા કરાવ્યા કે આધુનિક જમાનાના કારીગરોની દ્રષ્ટિને
ગરકાવ કરી મૂકે છે વસ્તુપાલ તેજપાલે શુભમાર્ગમા લક્ષ્મી
વાપરી તનું દિગ્દર્શન સામાન્યથી કરીએ છીએ

ત્રણ લાખ દ્રવ્ય ખરચીને શત્રુજયે તોરણ બ ધાવ્યું

ત્રણ હજાર બસો ને બે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા

તેરશે જિનમંદિર ગિખરબધ કરાવ્યા

એક લાખ ને પાંચ હજાર નાવન જિનજિજ ભરાવ્યા

નવસે ને ચોરામી પોપધશાળા કરાવો

છત્રીસ લાખ દ્રવ્ય ખરચીને જ્ઞાન પુસ્તકોના ભંડાર કરાવ્યા

ત્રણ લાખ દ્રવ્ય ખરચી બ ભાતમા જ્ઞાન ભંડાર કરાવ્યા

સાડા બાર યાત્રા શ્રી શત્રુજય તીર્થની કરી

અઢાર કોડ છન્નુ લાખ દ્રવ્ય શ્રી શત્રુજય તીર્થે ખરચ્યું

અઢાર કોડ ને ત્રાસી લાખ દ્રવ્ય શ્રીગીરનારજી તીર્થમા ખરચ્યું

બાર કોડ ને ત્રેપન લાખ દ્રવ્ય શ્રી આબુતીર્થમા ખરચ્યું

પાંચશે સિંહાસન હાથીઠાતના કરાવ્યા

પાંચસે સમવસરજી કરાવ્યા

માતસે ધર્મશાળા કરાવી

એક હજાર માણસો દાનશાળાએ હ મેથા આહાર લેતા હતા

ઈત્યાદિક તે ભાગ્યશાળીઓએ ઘણી લક્ષ્મી શુભમાર્ગમા

ખરચી મહા પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું

શ્રી સિદ્ધસેનદિવાકરે પ્રતિબોધ કરેલ વિક્રમરાજાએ પણ
શત્રુજયનો સઘ કાઢી પુષ્કળ લક્ષ્મી ખરચી તે સઘમા ૧૬૯
સોનાના દેશમરો હતા સિદ્ધસેનદિવાકર પ્રમુખથી પાચસો આ
ચાર્યો માથે હતા ચૌદ મુકુટગદ્દરાજા સાથે હતા સીતેર લાખ
શ્રાવકના કુટુંબ મઘમા હતા

આમ રાજાએ શ્રી સિદ્ધાચલજીના મઘમાં બાગ કોડ સોને-
યાનો ખર્ચ કરી મહાન્ પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું

સાધુ પેયકશાએ શ્રી સિદ્ધાચલજીના સઘમા અગ્યાર લાખ
દ્રવ્યનો ખર્ચ કરી માનવલવનો અપૂર્વ દ્હાવો લીધો તથા
ધર્મધોષમૂરિનો નગમ્મા પ્રવેશ કરાવ્યો ત્યારે બહોતેર હજાર
દ્રવ્યનો ખર્ચ કર્યો.

શ્રી સપ્રતિ ગજાએ સવા કોડ ત્રિનિખિળ ભરાવ્યા જિન-
મંદિરથી પૃથ્વી અલકૃત કરી અઢળક લક્ષ્મી ખર્ચી મહાન્
પુણ્યના ભાગી બન્યા

આ સિવાય ઘણા ભાગ્યજાલી જીવોએ શ્રી શત્રુજય,
ગીરનાર વિગેરે મહા પવિત્ર તાર્યોમા પોતાની લક્ષ્મી પુષ્કળ ખરચી
પુણ્યાનુબધી પુણ્યને પ્રાપ્ત કર્યું છે સવત્ અઢારમા સૈકામા
મોતીશા ચેઠે શ્રી સિદ્ધાચલજી ઉપર કુતાસરનો ખાડો પૂરાવી
નવીન દુક Cણી કરીને પોતાના યશને જગત્મા ફેલાવી દીધો છે
અને મહાન્ પુણ્ય ઉપાર્જન કરી ગયા છે આવા ઉત્તમ જીવો

જગત્માથી કાગધર્મ પામી ગયા છતાં નામસ્મરણ રૂપે હજી
 બહોં જીવતાજ હોય નહિ એમ ધર્મિષ્ઠ જીવોને યાદ આવ્યા
 કરે. આ કાગમા પણ ઘણા ઉત્તમ જીવો પોતાની લક્ષ્મીને
 દર વરસે સારા માર્ગમા ખરચી મહા પુણ્ય ઉપાર્જન કરી રહ્યા
 છે ત્યારે કૃપણ જીવો લક્ષ્મીનો સચય કરવામા જ જીવગી પૂરી
 કરે છે અને સસારની લીલા જવા માટે હજારો ને લાખોના
 મહેલો બધાવી તથા મોટરગાડીઓ ચલાવી પુણ્યલોકની બની
 પાપના ભાગી બને છે પરંતુ જ્ઞાનચમુથી જોટલું પણ તપાસતા
 નથી કે 'પરલોકમા ગયા પછી તે બગલામા હે ચેનન ! કયા જીવો
 લીલા કરશે ? મોટરગાડીમા કોણ બેસશે ? પાપના ભોજ
 કોણ ભોગવશે ? જોટલો વિચાર જ્ઞાનચમુથી જો થાય તો જરૂર
 સમજ પડે અને શુભમાર્ગમા લક્ષ્મી ખરચવા તૈયાર પણ
 થવાય માટે દરેક ભવ્ય જીવોએ ન્યાયસપ્તવિભવ પ્રાપ્ત કર્યા
 પછી પણ લક્ષ્મીને શુભમાર્ગમા ખરચી નૈન શાસનને દીપા
 વવુ, ભવાતરનું ભાતું મજબુત કરવું છેવટ મોક્ષસુખ પ્રાપ્ત
 થઈ ગઈ તેવી રીતે શુભ મેત્રમા ધનનો વ્યય કરવો. લક્ષ્મીવડે
 આવા શુભ કાર્યો તથા શુભ અનુષ્ઠાનો કરવાથી જીવોને સમ્યક્
 દર્શન હોય તો બહુ નિર્મળ થાય છે અને ન હોય તો નવીન
 પ્રાપ્ત થાય છે.

મિથ્યાત્વનો ક્ષય તથા ક્ષયોપશમ અથવા ક્રોધશમ થાય
 છે ગમે તેટલી ક્રિયાઓ કરીએ, ગમે તેટલું દ્રવ્ય ખરચીએ,
 તીર્થની જાત્રાઓ કરીએ, પરંતુ જો સમ્યક્ત્વ દર્શન પ્રાપ્ત ન થાય
 તો તમામ ક્રોધ સમજવું ઉપર જતાવેલ શુભ અનુષ્ઠાન તથા
 શાસનની પ્રભાવના તથા શુભ માર્ગમા દ્રવ્યનો વ્યય કરવો, તે
 તમામ સમ્યક્ દર્શન પ્રાપ્તિના કારણો છે તેવા કારણો મળ્યા

છતા પણ સમ્યગ્ દર્શન રૂપી કાર્ય ન થાય તો પછી તેના જેવું
 બીજું હું ખ કંઈ કહેવાય ? ઘરમાં ધી, ગોળ, ખાડ વિગેરે લોજ-
 નની સામગ્રી હોય છતાં જુએ મરે તો પછી તેના જેવો બીજો કોણ
 મૂર્ખ કહેવાય ! તેવીજ રીતે અનંત કાળ પરિબ્રમણ કરતા મનુષ્ય
 જન્મ, આર્ય ભૂમિ, ઉત્તમ ક્ષેત્ર, ઉત્તમ કુળ, દેવ, સુર, ધર્મની
 ભોગવાઈ, ધર્મનું શ્રવણ વિગેરે પ્રાપ્ત થયા છતાં જો વીતરાગના
 વચનમાં શકા રાખી સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત ન કરે તો તે પણ
 મૂર્ખજ કહેવાય તેમાં શું આશ્ચર્ય ? આવું અમૂલ્ય સમ્યક્ત્વ
 રત્ન જીવને પ્રાપ્ત કરવાનો અપૂર્વ સમય હાથ આવ્યો છે તો તે
 સમય જવા દેવો નહિ જેમ કોઈ ધનના અર્થી મનુષ્યને ધન
 કમાવાનો બરાબર સમય આવ્યો હોય તો પ્રમાદ તથા ધન
 મેળવવામાં ખામી રાખે નહિ, તેમ ચિંતામણી રત્નથી અધિક
 મનુષ્યલવાદિ સામગ્રી પામી લઈ જીવ પણ સમ્યક્ત્વરત્નને પ્રાપ્ત
 કરવામાં પ્રમાદ કરે નહિ, અને જો પ્રમાદમાં પડી ગયો તો સ-
 મ્યક્ત્વરત્ન મળી શકે નહિ કારણ કે સમ્યક્ત્વરત્ન પ્રાપ્ત કરવું
 તે કાંઈ નામાન્ય વાત નથી, બહુ જ કઠિન છે તેની કઠિનતા માટે
 પણ દશ દ્વંદ્વો તો જે મનુષ્યલવની કઠિનતાવાળા કહ્યા છે તે સમ-
 જવા ચાર ગતિમાં બ્રમણ કરતા જીવોને મનુષ્યલવમાં સમ્યક્-
 ત્વની પ્રાપ્ત થવી સુલભ ગણાય છે કારણ કે દેવતાઓને વિષ-
 યમાં અતિ આમંત્રિત હોવાથી પોતાનું આયુ તેમાં ને તેમાં ખૂટ
 થઈ જાય છે જેથી તેઓને પણ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ જલદી થતી
 નથી જુઓ ! મોટી સંઘયણમાં કેહું છે —

તર્હિ દેવા વતરિયા, વરતરુણીગીયવાઈયરવેણ ।

નિચં સુહિયા પમુડ્યા, ગયપિ કાલ ન યાણતિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—“તે જીવનો માહે વ્યતરિક દેવતાઓ શ્રેષ્ઠ સૌભાગ્યવાળી દેવીઓના ગીત તથા વાજ્રના શબ્દે કરી નિરતર સુખીઆ તથા હર્ષવાળા થયા થકા ગયેલા ઢાળને બાણતા નથી ’

નારકી જીવો અત્યંત વેદનાથી વ્યાકૂળ હોવાથી તેઓને પણ જલદી સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થવી કાઠન જ ગણાય, તિર્યચો વિવેકથી શૂન્ય હોવાથી ધર્મશ્રવણ કરવું જ બની ન શકે તો પછી સમ્યક્ત્વની વાત તો દૂર રહી, જો કે ઉપર બતાવેલ દેવતાના રકી તિર્યચોને પણ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ મનુષ્ય ભવમા મનુષ્યોને ઉત્તમ સામગ્રી મળ્ય પછી જેટલી સુલભતા છે તેટલી સુલભતા સમ્યક્ત્વ માટે તે ત્રણ ગતિવાળા જીવોને નથી. માટે મનુષ્યોએ આવી ઉત્તમ સામગ્રી પામીને વિષય કષાય ને પ્રમાદ જે આત્માના કદાં યત્રુ છે, તેને દૂર કરી મિથ્યાત્વથી દૂર રહી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવું, તેજ મનુષ્ય ભવ પામ્યાનું ખરું રહસ્ય સમજવું

હવે સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ ક્યારે થાય ? તે બતાવાય છે —

જીવને સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ.

જ્ઞાનાવરણીયાદ આઠ કર્મમાથી એક આયુ કર્મને છોડીને સાતે કર્મની સ્થિતિ શુભ અધ્યવસાયથી ઘટાડી ઘટાડીને એક કોટાકોટી સાગરોપમમા ૫ યોગમનો અસંખ્યાતમો ભાગ ન્યૂન કરે તે સમયે જીવ યથાપ્રવૃત્તિકરણ કરે તે કરણ જીવે આ સસારમા ભ્રમણ કરતા અનતીવાર કર્યું અને યથાપ્રવૃત્તિકરણ કરી ત્રન્ધીદેશે આવ્યો ખરો, પરંતુ આગળ જન્મ શક્યો નહિ. આ પેલું કરણ

બીજી અપૂર્વકરણ તે ઊવપરિણામ વિશેષ છે આ જીવે સસારપરિભ્રમણ કરતા કોઈવાર પણ અપૂર્વકરણરૂપ પરિણામ વિશેષને પ્રાપ્ત કર્યા નથી, જેથી તેનું નામ અપૂર્વકરણ કહેવાય. આ અપૂર્વકરણરૂપ પરિણામ વિશેષથી ઘનનિવિઠ રાગ દ્વેષ પરિણતિમયી જે અન્યો દુ ખે કરી ભેઠવા લાયક છે, તેને ભેદી નાખે છે તે બીજી કરણ.

ત્રીજી અનિવૃત્તિકરણ તે જે અધ્યવસાય થયા તે ફળ પ્રાપ્તિ વિના નિવર્તે નહિ ઓટલે પૂર્વે આવ્યા જે અપૂર્વકરણરૂપ પરિણામ તે પાછા જાય નહિ તેને અનિવૃત્તિકરણ કહીએ તે અનિવૃત્તિકરણરૂપ પરિણામે ઠરી જીવ અમ્યક્તવ પામે તે ત્રીજી કરણ.

આ ઠેકાણે ત્રણ કરણની સાક્ષી આપવા માટે કટપલાખ્યની ગાથા લખીએ છીએ.

અતિમકોઢાકોઢી, સન્વકમ્માણં આઠવજ્જાણ ॥

પલ્લિયા અસાલિજ્જઈ-મગે સ્વીણે હવઈ ગઠીણ ॥ ૧ ॥

ગઠીત્તિ સુદુમ્મેઓ, કરુલ્લહયણગૂઢમૂઢગઠીન્વ ॥

જીવસ્સ કમ્મજણિઓ, ઘણરાગદોસપારિણામો ॥ ૨ ॥

જા ગઠી તા પદમ, ગઠીસમઈચ્છઓ મહે વીય ॥

અનિયટ્ટીકરણ પુણ, સમ્મત્તપુરરુઢાઢે જીવે ॥ ૩ ॥

“આયુ વર્ણને સાતે કર્મની અતિમ કહેતા છેતલી ડોડા-કોડી સ્થિતિ પદ્યોપમને અસખ્યાતમે ભાગે ન્યૂન રહે, બાકી સર્વ ખપી જાય, ઇંહા ગઠી સ્થાનક છે

તે ગઠી કેવા પ્રકારની છે ? અત્યંત દુ ખે કરી ભેદવા ચો વ્ય કર્કશ વક્ર ગુઢ ગુપ્ત કોઈ ખરીરાદિ કઠિન કાષ્ટની ગાઠ ભેવી તેવી રીતે ભેદી શકાય નહિ તે ઉપમાવાળી એ અનાદિકાળની જીવને કર્મજનિત ધન કહેના નિવડ રાગદ્વેષપરિણતિ રૂપ અન્ધી છે તે વજની માફક દુર્લેખ મમજવી

ન્યા ગઠી છે ત્યા સુધી આવે તેને પ્રથમ યથાપ્રવૃત્તિકરણ હોય, અન્ધી ભેદ થયા પછી બીજી અપૂર્વકરણ હોય, તથા સમ્યક્ત્વ પુરુષખંડે કહેના સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તવ્યપત્તે આગળ કર્યું છે જે જીવોએ જોયે જોક્ષસ મુખ આગળ રહ્યું છે તે જીવને ત્રીજી અનિવૃત્તિકરણ હોય

આ કરણમા વિશુદ્ધ અધ્યવસાય વડે કરી ઉદયમા આવેલ મિથ્યાત્વને વેદનો, નહિ ઉદયમા આવે તેને ઉપશમાવતો, ઉપશમ લક્ષણ અતર્મુદ્ધૂર્ત કાળમાનનાળા અતકરણમા પ્રવેશ કરે અતર કરણના પડેલા સમયે જીવ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે અતરક રણનો કાળ અતર્મુદ્ધૂર્તનો છે તેથી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ અતર્મુદ્ધૂર્ત કાળપ્રમાણ સમજવું, ઉપશમ સમ્યક્ત્વમા રહ્યો છતો જીવ સત્તામા રહેવ મિથ્યાત્વના ત્રણ પુરુ કરે ભેવી રીતે મહન કોદ્રવા ધાન્ય વિશેષ છે તેને જોપધિ વિશેષ વડે કરી શોધાય છે તે શોધના કેટલાક શુદ્ધ યાય, કેટલાક અર્ધા શુદ્ધ યાય, કેટલાક અશુદ્ધજ રહે છે એવી રીતે જીવ પણ પરિણામવિશેષથી મિથ્યાત્વને શોધે છે, તે શોધના થર્કા કેટલાક દળ શુદ્ધ યાય, કેટલાક અર્ધ શુદ્ધ યાય, અને કેટલાક અશુદ્ધ રહે-એમ ત્રણ પ્રકારે યાય છે તે ઉપશમ સમ્યક્ત્વનો અતર્મુદ્ધૂર્તનો કાળ પૂરો થયા પછી જો શુદ્ધ પુજનો ઉચ્ચ યાય તો અવશ્ય ક્ષયો-

।શમ સમ્યગદષ્ટિ કહેવાય, અર્ધશુદ્ધ પુનઃ ઉદય થાય તો
મેશ્વરદષ્ટિ કહેવાય, અને અશુદ્ધ પુનઃ ઉદય થાય તો સાત્વા
નમા થઇને મિથ્યાદષ્ટિ થાય. આ કર્મજન્યનો અભિપ્રાય જાણવો.

સિદ્ધાંતિક મત પ્રમાણે તો અનાદિ મિથ્યાત્વદષ્ટિ ગ્રન્થોક્ષેદ
દીને તથાવિધ તીવ્ર પરિણામે કરી અપૂર્વકરણમા આડઠ ઘયેલો
મેથ્યાત્વને 'ત્રિપુલ્લાણું' કરે ત્યારપછી અનિવૃત્તિકરણના સામ-
ર્થ્ય થકી શુદ્ધપુનઃ પેદાશ થકો ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામ્યા
વિના પ્રથમથીજ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે

વળી કેટલાક આચાર્યો કહે છે કે, યથાપ્રવૃત્તિ વિગેરે ત્રણ
કરણના ક્રમે જગી ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડયો થકો મિથ્યા-
ત્વે જાય છે

ઉપશમ સમ્યક્ત્વ તથા ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વનો ભેદ નીચે
પ્રમાણે જાણવો —

ઉપશમ સમ્યક્ત્વમા—ઉદય આવેલ મિથ્યાત્વનો ક્ષય અને
નહિ ઉદયમા આવેલા મિથ્યાત્વનો સર્વથા ઉપશમ હોય, પ્રદેશ
ઉદય પણ ન હોય અને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમા ઉદય આવે-
લનો ક્ષય અને નહિ ઉદયમા આવેલનો ઉપશમ હોય પરંતુ
પ્રદેશ ઉદય હોય—પ્રદેશથી મિથ્યાત્વ વેદાય. ક્ષયોપશમ સમ્યક્-
ત્વનો જમન્ય કાળ અતર્કુહર્ત, ઉત્કૃષ્ટો છાત્રક સાગરોપમથી
કાષ્ઠિક અધિક જાણવો

ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ

અનતાનુબધી ક્રોધ, માન માયા, લોભની ચોટડી ખપાવીને
મિથ્યાત્વ મોહની ખપાવ્યા બાદ મિશ્રમોહની પણ ખપાવી

સમ્યક્ત્વ મોહની ખપાવનો કોઈ જીવ કાગ કરે તો પ્રથમ આ
બાધ્યું હોય તે ગતિમા જાય જેથી ચારે ગતિમા ક્ષાયક સમ્ય
ક્ત્વ પામીએ આ કારણથી જ પ્રારભ મનુષ્ય ગતિમા કહ્યો છે
અને સમાપ્તિ ચારે ગતિમા થાય છે જેથી ચારે ગતિમા ક્ષાય
સમ્યક્ત્વ જીવ પામી ગકે એમ કહ્યું છે તિર્યચમા ઉત્પન્ન થત
અસખ્યાના વર્ષના આયુવાળાજ ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ પામે, સખ્યાત
વર્ષના આયુવાળા ઉત્પન્ન થતા ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ ન પામે કદાચ કોઈ
જીવે પૂર્વે આયુ બાધ્યું હોય અને ત્યારપછી ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ પામે
તો જે ગતિનું આયુ બાધ્યું હોય તેજ ગતિમા ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ
લઈને જાય કદાચ આયુ ન બાધ્યું હોય ને ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ
પામે તો તેજ ભવમા કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે જાય આયુ બાધ્યું
હોય તો ઉત્કૃષ્ટથી ત્રણ ભવમા—છેવટ ચાર ભવમા મોમે જાય
ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ મનુષ્ય ભવમા પામે ત્યારે અનતાનુબધીની ચો
કડી મિથ્યાત્વમોહની, મિશ્રમોહની ને સમ્યક્ત્વમોહની આ સાત
પ્રકૃતિનો મર્વથા ક્ષય કરીનેજ ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ પામે છે

ઉપશમ સમ્યક્ત્વ જીવ જ્યારે પ્રાપ્ત કરે છે ત્યારે ગ્રીષ્મ
રતુમા તૃપ્ત થયેલા જીવને ગ્રેશિર્ષ અદનના રસવડે છટકાવ
કરવાથી જેવી શીતલતા થાય છે—જેવો આનંદ થાય છે, તેવો
આનંદ—તેવી શીતલતા ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરનારને થાય છે

સમક્રિતની પ્રાપ્તિ

(રાગ—સારંગ—હે મુખારી ! આ સંસાર ચક્રી ને મુજને ઉઢારે
સમક્રિત વિના, ભવ ભવમાં અચકાતા ચર્ચત ન આવે!
એ સત્ય બીના જિન આગમથી બહુ સમક્રિત પામે
ધનમાર ભવે મુનિદાન દષ્ટ સમક્રિત વરી ભવ તોર લઈ

પદવી તીર્થકર પામ્યા સહી સમકિત વિના
 તે નાલિનન શગાવે, મિથ્યાત્વ ગતિ ચહિ રખડાવે,
 સમકિત વડે શિવપુત્ર જાવે સમકિત વિના
 જુઓ ? જમણમાહે કહીઆરે, મુનિદાન દીધું જાવ નયસારે,
 તે વીર નમો પચમ આરે સમકિત વિના
 તે સમકિત રૂપી ભ્યો મેવો, શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ જ સેવો,
 એમ જાણે દેવાધિદેવો સમકિત વિના
 મમકિત લહી જાવજાતગ્ને, જિન 'ભકિત' લહો જાવે કરગ્ને
 શાશ્વત પદવી પ્રેમે વરજે મમકિત વિના

સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ અનંતર આત્મ આનંદ.

સમ્યક્ત્વ પામ્યા પછી જીવને વન્નુનું યથાસ્થિત સ્વરૂપ
 સમન્વય છે આત્માને વિષે સાચો જોધ થાય છે તે આત્મજોધ
 પ્રાપ્ત થયા પછી જીવને પરમાનંદમા મગ્ન થવાથી સસારી
 સુખનો અભિલાષ કદાપિ થતો નથી. તે સુખ અદ્ય અને
 અસ્થિર હોવાથી તેને તે દુઃખરૂપ માને છે ઇદ્ર વસ્તુને આપનાર
 કલ્પવૃક્ષને પામીને શુદ્ધ અશનની વાછા કોઈ પણ કરે નહિ, તેમ
 જોક્ષસુખને આપનાર સમ્યક્ આત્મજ્ઞાનને પામી અનંત દુઃખના
 કારણરૂપ સસાગ્ના સુખને કદાપિ વાટે નહિ જે જીવો આત્મ-
 જ્ઞાનમા આમકૃત છે, તે જીવો કદાપિ નરક તિર્યચ ગતિને પ્રાપ્ત
 કરેજ નહિ જેમ ચક્ષુવાળો માણસ કુવામા ન પડે તેમ આત્મ-
 જ્ઞાની જીવ નરકરૂપી કુવામા નજ પડે આત્મજોધ જે જીવને
 પ્રાપ્ત થયો હોય છે, તેને જાણ વસ્તુની ઇચ્છા પણ થતી નથી
 જેમ અમૃતનો આસ્વાદ કરનારને ખાર પાણી પીવું ન ગમે

તેવી રીતે ખારા પાણી સમાન સંસારના જોટા પદાર્થો ઉપર આત્મબોધવાળા જીવને આસક્તિ થાયજ નહિ

આત્મબોધ પ્રાપ્ત કરનાર જીવને હ મેશા અપૂર્વ આનંદજ પ્રાપ્ત થાય છે શાથી ? કે તત્ત્વબોધના થવાથી કર્મબંધનનાદિ સ્વરૂપને તે મારી રીતે જાણે છે જેમકે —

આ જીવ મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કપાય અને યોગ—આ ચાર કર્મબંધનના હેતુ પડે કરી સમય સમય આયુ છોડીને સાત કર્મને ખાધે છે તે જ્યારે ઉચ્ચમા આવે ત્યારે આ આત્મા સ્વયમેવ જોગવે છે, બીજી કોઈ સહાયક ચતુ નથી, આયુ ડર્મ આખા ભવમાં એકવારજ બધાય છે જે ગતિનું આયુ બાધ્યું હોય ત્યાં આ આત્મા એકલોજ આ યોગ જાય છે બીજી કોઈ સાથે આવતું નથી વળી દ્રવ્યાદિ ઈષ્ટ વસ્તુનો વિયોગ થાય છે ત્યારે તે વિચારે છે કે ‘મારે પરવસ્તુનો સંબંધ નહ થયો, માફ દ્રવ્ય તો આત્મ પ્રદેશમાં રહેલ જ્ઞાનાદિ લક્ષણવાળું છે, તે કોઈ કંઈક જવાનું નથી વળી કદાચ કોઈ દ્રવ્યાદિ વસ્તુનો લાભ થાય છે ત્યારે વિચારે છે કે ‘મારે આ પૌદ્ગલિક વસ્તુનો મયોગ અમૂક મુદત સુધીનો થયો છે તો તેમાં મારે મોહ શા મોટે ઢરવો ? તે કાંઈ વાસ્તવિક માફ નથી’ વળી વેદનીય કર્મના ઉદયથી શરીર કષ્ટાદિનીપ્રાપ્તિ થાય છે તો તે સમભાવને ધારણ કરે છે, ચિત્તમાં પરમાત્માનું ધ્યાન કરે છે, આવશ્યકાદિ ધર્મકાર્યને વિષે વિશેષે ઢરીને ઉગ્રમત થાય છે, જેથી એક ઢરે આત્મબોધવાળા જીવો સદા સુખનોજ અનુભવ કરે છે

આવું આત્મિક સુખ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ વિના જીવને કદાપિ પ્રાપ્ત થયું નથી, થવાનું નથી, થશે પણ નહિ માટે જો સાચા સુખની તને હુ ચેતન ! આહના હોય, ઇચ્છા હોય, અભિ

રૂચિ હોય તો તમામ ઉપાધિને છોડી સમ્યક્ત્વરત્નને મેળવ. તેને મેળવવા માટે પ્રયત્ન કર તો સાચો ધનવાન થઈશ સમક્રિતી જીવ માયા ધનપતિ છે, તેને માટે શાસ્ત્રકાર મહારાજ કહે છે કે -

ધનેન હીનોપિ ધની મનુષ્યો, યસ્યાસ્તિ સમ્યક્ત્વધન પ્રધાન ।
ધન મવેદેરુપેવ સુસ્વાર્ય, મવે મવેજ્ઞતવસુસ્વી સુદૃષ્ટિઃ ॥

અર્થ—બાહ્ય ધનથી હીન મનુષ્ય હોય પણ જેની પાસે સમ્યક્ત્વ રૂપી ધન છે, તે ધનવાન કહેવાય છે, કારણકે બાહ્ય ધન તો એક ભવના મુખ માટે છે, અને સમ્યક્ત્વરૂપી સાચું ધન છે તે તો ભવે ભવે જન્મ જન્મને વિષે અનંત મુખને આપનાર છે, છેવટ મોક્ષમુખને આપનાર છે, માટે બાહ્ય ધન કરતાં પણ સમ્યક્ત્વરૂપી ધન અધિક શુભવાળું—ફાયદાવાળું બાકીનું

આવા પ્રકારનો સમ્યક્ત્વરત્નનો મહિમા હોના છતાં અને વાસ્તવિક મુખનું કારણ હોવા છતાં પુણ્યલાનદી-ભવાભિનદી જીવો સમ્યક્ત્વ રત્નને મેળવવા લેવા માત્ર પ્રયત્ન નહિ કરતાં સંસારના ઉપાધિજનક પદાર્થોમાજ આસક્તિવાળા અને છે અને વિષય કામમા મગ્ન રહી કર્તવ્ય પરાડમુખ બની રત્ન ચિંતા-મણિ સરખો મનુષ્યભવાદિ ઉત્તરોત્તર શુભ સામગ્રીને હારીને અનંત દુખના ભાગી બને છે તેવા જીવોને કયી ઉપમા આપવી તે મુશ્કેલી જીવો વિચાર કરી લેશે દરેક ભવ્યાત્માઓએ આવી અમૂલ્ય મામથી પામીને સમ્યક્ત્વરત્નને પ્રાપ્ત કરવા બરાબર તન મન અને ધનથી કટિબદ્ધ થવું જોઈએ મનથી સારા-સુદર વિચારો કરવા, આર્ત યાત-રોદ્ધ્યાન થવા દેવું નહિ, ખોટા વિકલ્પો કરવા નહિ, ધર્મધ્યાનમા આરૂઢ થવા પ્રયત્ન કરવો,

વચનથી પણ ખોટા વચન બોલવા નહિ, જે વચનથી સામાઘણીને અત્યંત દુઃખ થાય તેવું વચન બોલવું નહિ, સત્ય હોય તે પણ સામાઘણીને દુઃખ થાય તે અસત્ય વચન કહેવાય, માટે સારા, મીઠા, મધુર, હિત ને મિત વચન બોલવા પ્રભુના શુભ ગાવામા મહાપુરૂષના ચરિત્રોને કયન કરવામા વચનનો ઉપયોગ કરવો. કાયાથી પણ શાસનના શુભ કાર્યો કરવા. તીર્થયાત્રા પર્વોચ્ચાલીને છરી પાળતા કરવી દુઃખી જીવોને બચાવવા માટે—દુઃખોથી મુક્ત કરવા માટે પ્રયત્ન કરવો આવી રીતે મન, વચન, કાયાના શુભ વ્યાપારથી પણ સમ્યક્ત્વ રત્ન જલદી મળી જાય છે.

સમ્યક્ત્વરત્ન મળ્યા પછી તેને સાચવી રાખવા માટે પણ બહુ કાળજી રાખવાની જરૂર છે.

જેમ ધનવાન પુરૂષ ધનને સાચવવામા કોઈરીતે ખામી રાખે નહિ, તેમ સમ્યક્ત્વવત જીવ પોતાના અમૂલ્ય સમ્યક્ત્વરૂપી ધનને સાચવવા માટે કયાસ રાખે નહિ, તોજ તે ટકી શકે.

સમ્યક્ત્વરત્નને સાચવવા માટે સારા શુભી જનના સમાગમમા રહેવું અયોગ્ય અને ધર્મથી હિન મિથ્યાદ્રષ્ટિનો બહુ પરિચય કરવો નહિ તેવા પરિચયથી પતિત થયેલાના ઘણા દેશાતો શાસ્ત્રમા છે વગી જેમા હિંસાવૃત્તિ દાખલ કરી હોય—કામવિકારને વર્જીવ્યો હોય તેવા પુસ્તકો પણ વાચવા નહિ, તેવા પુસ્તકો વાચવાથી આત્માની લેશ્યાનું જલદી પરાવર્તન થવા સંભાવના રહે છે પ્રતિકૂળ સંયોગોથી ભદ્રિક પરિણામી જીવોનું સમ્યક્ત્વથી જલદી અધ પતન થાય ■ મિથ્યાદ્રષ્ટિના બહુ પરિચયથી સમ્યક્ત્વથી પડી જવાનો સંભવ રહે છે તત્ત્વાર્થસૂત્રમા શકા, કખા, વિતિગિમ્ષા, અન્યદ્રષ્ટિ પ્રથમ ને તેમનો સંસ્તવ આ પાંચ સમ્યક્ત્વના અતિચાર કહ્યા છે.

શકા કહેતા જિનવચનમા શકા કરવી ૧ ક'ખા કહેતા અન્ય અન્યદર્શનને સ્વીકારવાની વાચ્છા કરવી. ૨ વિતિગિચ્છા કહેતા ધર્મના કૃળમા સંદેહ કરવો, જેમકે હું આ શુભક્રિયા કરૂં છું, પરંતુ તેનું કૃળ થશે કે નહિ ? ૩ અન્યદ્રષ્ટિ પ્રશ્ન સા કહેતા બીજા દર્શન-વાળાનો મહિમા જોઈને પ્રશ્ન સા કરવી કે જૈન દર્શન કરતા આ દર્શનમા બહુ મહિમા જણાય છે ૪ સસ્તવ કહેતા અન્યદ્રષ્ટિવાળાનો પરિચય કરવો તે ૫ પરિચય કરવાથી લાખા ઠાળે સમ્યક્ત્વથી આત્મા પતિત થાય છે ઉપાધ્યાયજી મહારાજ યશોવિજયજી સમ્યક્ત્વની સજ્જાયમા કહે છે કે- 'હીણાતણે જે સગ ન તજે, તેહનો શુભ નવી રહે, જેમ જલધિજળમા ભળ્યું મગાનીર હુણપણું લહે.' હીણા માણસનો સગ પોતાના સારા શુભને પણ નષ્ટ કરે છે અર્થાત્ મિથ્યાત્વીના સગથી સમ્યક્ત્વ શુભ હાનિ પામે છે જેમ સમુદ્રના જળમા ભળ્યું થકુ ગગાનું મીકુ જળ પણ ખાર થઈ જાય છે માટે મિથ્યાત્વીનો પરિચય સમક્ષિતી જીવે કરવો નહિ, ઉપર ખતાવેલ પાચે અતિચારો સમજીને જરૂર તેથી દૂર રહેવું દૂર નહિ રહેવાય તો મિથ્યાત્વરૂપી ચારો સમ્યક્ત્વ રત્નને હુટી લેશે શ્રદ્ધાથી પતિત કરશે આગળના શુભકાણે ચઢવા નહિ હેતા નીચેના શુભકાણે પટકચે વિગેરે ઘણી હાનિ થશે નિન્દ-વાદિ કેટલાએ જીવે પ્રતિદૂળ સયોગોથી શ્રદ્ધાથી પતિત થઈ સમ્યક્ત્વ શુભાવી બેઠા છે ને સસારમા રખાયા છે જો કે સમ્યક્ત્વ તત્ત જીવેનો એકઠો થઈ ચૂક્યો છે તેથી વહેલા કે મોડા છેવટ અર્ધ પુણ્ય પરાવર્તનની અદર સકળ કર્મશ્રય કરીને તે મોક્ષ જાય, પરંતુ જ્યાં થોડા લવમા જ સાધ્ય સિદ્ધ થાય તેવું હવે ત્યાં સખ્યાત અસખ્યાત છેવટ અનતા લવ સુધી સમ્યક્ત્વ શુભાવીને રખડવું અને અનતા હુ ખો સહન કરવા તે કાઠ ઘોડી શોક-

દશા ન કહેવાય જેમ કોઈ કોડપતિ પાસેથી તમામ લક્ષ્મી હરણ કરી જાય અને પછી તેને કોઈ કહે કે-આગળ ઉપર તમને કોઈ વાર મળશે તેવું કહેવા છતાં પણ લક્ષ્મી જવાથી પારાવાર દુઃખ થાય છે શોક સનાપમા મગ્ન થાય છે છેવટ ગાડો પણ જની જાય છે તેવીજ રીતે સમ્યક્ત્વથી સાચી લક્ષ્મી આ જીવ પાસેથી જતી રહેવાથી મિથ્યાત્વથી જૂતના સમાગમથી ભવચક્રમા ભટકતા ઘણીવાર ગાડો પણ જની જાય છે તે ચોક્કસ હૃદયમા ઉતારી સમ્યક્ત્વ રત્નને સાચવવા પુરૂષાર્થ ફારવણ સમ્યક્ત્વવત જીવને સમ્યક્ત્વ માચવવા માટે જેવી રીતે શુદ્ધીજનનો સમાગમ શુભ ક્ષણદાયક કહ્યો છે તેવી જ રીતે સમ્યક્ત્વ નિર્માણ કરવા માટે શુભ ભાવથી તીર્થોની યાત્રા દરવરસે કરવી તે પણ ક્ષણદાયક છે યાત્રા કરતા કષાયને મદ પાડવા, હ મેશા વેલા સર ઉઠવું, તત્ત્વની ચિંતા કરવી, આત્મિક લક્ષ્મી કેટલી કમાયો ? કેટલી ખોવાણી ? તેનો મેળ કાઢવો

વ્યવહારમા ખોટનો ધ ધો છાડી પેદાશનો ધ ધો આહરીએ છીએ તેવી રીતે આત્માને શુકશાન થાય-ઘણી હાનિ થાય તેવો ધ ધો કરવો નહિ આત્માને લાભ મળે-આત્માનું હિત થાય-આત્મપરિણતિ મુધરે-આત્માની ઓળખાણ થાય તેવો ધ ધો હ મેશા કરવો નિરતર ૧-૨-૩ સામાયિક કરવા, વિશેષ ન બને તો ૧ સામાયિક તો અવશ્યમેવ કરવ ની ટેવ પાડવી તે સામાયિકમા રાજકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સ્ત્રીકથા-આ ચાર વિકથાને તો દેશવટો આપીને ધર્મકથા જ કરવી અથવા સારા વૈતાગ્યના-ની તિના પુસ્તકો વાચવા મહાપુરૂષો પૂર્વે થઈ ગયેલા ગજસુકુમાલ, એવતીસુકુમાલ, ધનાકાંકલી, ધનાશાલિભદ્ર, જ ગુરુવામી, પ્રભવ-

સ્વામી, મેતાર્યમુનિ, દશાર્ણભદ્ર વિગેરે મહાપ્રભાવિક શાસન-
સ્થભોના તથા સુલસા, રેવતી, ચદનબાળા પ્રમુખ મહા સતી-
ઓના જીવનચરિત્રો વાચવા- જે જીવનચરિત્રો વાચવાથી તે તે
ઉત્તમ જીવોના ગુણ તમને સ્મરણપથમા ઉપસ્થિત થશે તમારા
હૃદયપટ ઉપર કોઈ અપૂર્વ જાગૃતિ થશે વૈરાગ્યની વામના
પ્રગટ થશે તે જીવોનું આત્મજળ, તે જીવોની ધૈર્યતા અને ધર્મ
ઉપર નિશ્ચલતાનો અનુભવ થશે વળી સામાયિકમા પાત્ર પ્રગટનો
સ્વાધ્યાય કરવો

૧ વાચના તે પુસ્તકો મનનપૂર્વક વાચવા

૨ પૃષ્ઠના તે યજ્ઞ પઠે તો ગુર્વાદિકને પુઝી વસ્તુનો નિર્ણય
કરવો

૩ પરાવર્તનો તે પોતાને જે જે પ્રકરણાદિ યાદ હોય તેની
આવૃત્તિ કરવી જેથી ભૂલી ન જવાય

૪ અનુમેક્ષા કહેતા પ્રથમ ધારી રાખેલા અર્થનું ચિંતન કરવું
અથવા ખાર ભાવનાને આત્મા સાથે વિચારવી

૫ ધર્મકથા બીજાને કહેવી અથવા સાંભળવી આ પાત્ર પ્રકા-
રના સ્વાધ્યાયથી મનની ઝેકાગ્રતા થાય છે, માટે સામા-
યિકમા ઉપર બતાવેલ કાર્યો કરવાથી જીવ સમ્યક્ત્વને
પ્રાપ્ત કરે છે પ્રાપ્ત થયું હોય તો વિશેષ નિર્મળ થાય
છે જેથી ભવભીડ જીવોએ સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરવા અને
પ્રાપ્ત થયા પછી તેને ટકાવી રાખવા મતત્ ઉદ્યમવત થવું
આગળ ગુણહાણે ચઢવા આવકેના ત્રણ મનોરથને મનોમ-
દિરમા વિચારવા મનનપૂર્વક ભાવવા તે નીચે પ્રમાણે —

મંથન પાળી ક્યારે વરીય શિવમાળ ને
 સફળ થજો મહારા એ મનના મનોરથો
 પાપરથાનક ગ્રેમે અદાર આલોવીને
 ક્યારે ખમાવીશ સફુને ધરી હિલ્લાસ ને
 અણુસણ કરી આ દેહની મમતા મુખીને,
 ક્યારે માનીશ મૃત્યુ-મહોત્સવ ખાસ ને

સફળ થજો મહારા એ મનના મનોરથો
 તથુ મનોરથ મનના ફળમે ને સમે,
 તે સમયે માનીશ મુજને ધન્ય ધન્ય ને
 સફળ થજો મહારા એ મનના મનોરથો,
 'ભક્તિ' જાવે પ્રભુ પામે યાચુ ન અન્ય ને
 તથુ મનોરથ મનથી ચાહું સર્વદા

ભવ્ય જીવને સયમની પ્રાપ્તિની અનંતર મોક્ષ પ્રાપ્તિ

ભવ્ય જીવ જ્યારે અમૃત સરળી સસારને નિકળન કરનારી
 સફળરૂની દેશના સાક્ષણે છે ત્યારે તેને સસાર કડવો ઝેર થઈ
 પડે છે અને શુદ્ધ મહારાજ પાસે ચારિત્ર અગિયાર કરતા આવા
 ઉદ્ધાર કાઢે છે કે —

‘હિ શુદ્ધ મહારાજ હે પરમ ઉપગાત્રી ! હે કરુણાના સાગર !
 અનાદિ કાળથી મોહનિદ્રાના વશ થકી નષ્ટ થઈ ગયું ■ શુદ્ધ
 ચેતન્ય જેનું એવા મને આપ સાહેબે સારી રીતે જગાડ્યો જેથી
 આ જગતમા ધન્ય અને પુણ્યથાળી જીવોની કોટીમા હું અગ્રે-
 સરી થયો કારણુ જે અનંતા કાળથી અવળે રસ્તે ચડેલા મને
 શુદ્ધ માર્ગે દેખાડનાર આપ મળ્યા આ સસારરૂપી સમુદ્રમાં
 ડુબતા અને વિવિધ પ્રકારની આધિવ્યાધિરૂપ જળજીતુએ વડે

પીડા પામતા એવા મને સસાર સમુદ્રમાંથી તારવા માટે
 સદ્ધર્મરૂપી નાવ લઇને આપ આવ્યા છો અત્યારસુધી ઇન્દ્રિ
 યોરૂપી ચોરોએ સ્નેહરૂપી પામ વડે મજબુત બાધીને હુધાતુ-
 વાથી પીડિત થયેલા મને ભવરૂપી કેદખાનામાં પટકયો હતો
 જેથી જન્મમરણ આધિવ્યાધિના પરોણારૂપી ઘા લાગવાથી ઘણાજ
 દુઃખી થયેલા એવા મારે ઠોઠ શરણ થયું નહોતું, પરંતુ મારા
 શુભ કર્મના યોગે કરી, બધાયેલાને છોડાવવાવાળા, નહિ
 રક્ષણવાળાની રક્ષા કરવાવાળા પરમ કૃપાળુ આપ મળ્યા છો
 આ મમારમાંથી જીવને નરત્વની તથા દેવત્વની ઋદ્ધિઓ પ્રાપ્ત
 થવી મુલભ છે, પરંતુ સદૃશરૂપે સયોગ મળવો અતીવ દુર્લભ
 છે આટલા કાળ સુધી મેં ઘણીવાર પટ્પસ લોજનો લોહપતાથી
 આસ્વાદન કર્યો પરંતુ જન્મમરણને ઠર કરનારી સદૃશરૂપી
 વાણીરૂપ સુધા કહેતા અમૃતનું આસ્વાદન ન કર્યું વિદ્વાન્
 હોય કે પડિત હોય પણ શુર મહારાજ વિના મમ્યકૃત્વના
 સ્વરૂપને જાણતો નથી જેમ મોટી ચક્રવાળો હોય તે પણ
 રાત્રીએ દીપક વિના મદાર્યને દેખી શકતો નથી, તેવીજ રીતે
 જીવ પણ સદૃશરૂપ વિના ઝરા તત્ત્વને જાણી શકતો નથી
 સસારી જીવોને તમામ ઠેકાણે પાપનો ઉપદેશ દેવાવાળાનો
 સભવ ઘણો હોય છે લોકો પણ અનાદિકાળના અભ્યામથી
 સ્વયમેન પાપના કાર્યો કરવાને તત્પર થાય છે પરંતુ સર્વ
 પ્રકારના હિતનો ઉપદેશ કરવાવાળા તથા જેઓના સમાગમથી
 અનેક જન્મના પાપો ભસ્મીભૂત થાય છે એવા પરમઉપકારી
 શુર મહારાજનો સયોગ જીવને મળવો ઘણાજ દુર્લભ છે,
 માટે હું મારા આત્માને ઉચ્ચ શ્રેણી ઉપર ચઢાવું ”

આ પ્રમાણે કહી સવેગ-વૈરાગ્યના તરંગથી બાધ્ય
સફળરૂપે માસે સ્વર્ગીય ઉદ્ધાસથી આરિન શરણ કરી,
મહામત આઠ પ્રવચન માતા, દશ પ્રકારના યતિ
ચરણસીતરી, કરણસીતરી, બાવીસ પરિસહને છતવા મત
ધર્મરાજની ફાજને સાથમા લઈ કર્મરાજની ફાજને હ
અપ્રમત્તપણે નીરતિચાર આરિત્ર પાળી શુદ્ધમહારાજની અ
શીર પર ચઢાવી, ક્ષપકથેણિ ઉપર આડું અર્ધ, ઉજ્જવલ ભા
મટે શુકલધ્યાનના આદિના બે પાયાનું ધ્યાન કરી, કેવલ
કેવલદર્શન પામી, છેવટ શલેશી અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરી ચે
શુભ્રહ્મણે તમામ પ્રકારના યોગોને રૂપી, જ્યાં અનંત
પરમાત્મા બિરાજમાન થયા છે તેવા શાશ્વતા સિદ્ધિસ્થાનમા
આત્માના અખંડ આનંદનો અનુભવ કરવા ભાગ્યશાળી બને
જો સંયમ લેવા પુરુષાર્થ દોરવે છે તો કાર્ય સિદ્ધ થાય છે, પ
પુરુષાર્થ દોરવવું બહુ દુષ્કર છે કેમકે પ્રથમના ત્રણ કારણ મ
પછી ચોથું કારણ મળી શકે તે કારણો આ પ્રમાણે —

મોક્ષના ચાર અગ ઉત્તરોત્તર વિશેષ દુર્લભ છે

હે આત્મા ! તું જરાજર દીર્ઘદષ્ટિથી ખુબ ઉઠા વિચાર
લેજે ઉપર બતાવેલ ક્રમ વિના અર્થાત્ મનુષ્યભવ, ધર્મનું સ
ળવું, ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા, અને છેવટ સંયમમાં વીર્ય દોરવ
આ ચાર બાબત જોગી થયા વિના સંસારમાંથી તરવું બહુ
સુશ્કેલ છે જો આ ચારે વસ્તુ જરાજર જોગી થઈ તો તું
શીઘ્ર સિદ્ધિમુખનો અખંડ આનંદ પ્રાપ્ત કરી શકીશ એક
વસ્તુ ઉત્તરોત્તર બહુજ દુર્લભ છે સૂત્રકાર મૂળસૂત્રમા તે
દુર્લભતા બતાવતા છતાં કહે છે —

ચત્તારિ પરમગાણિ, દુલ્લહાણિ ય જંતુણો ।

માણુસત્ત મુદ્દે સદ્ધા, સજમમિ અ વીરિઅં ॥ ૧ ॥

જીવને મોક્ષગમન કરવા માટે આ ચાર અંગ બહુ જ દુર્લભ છે મનુષ્યપણું દશ દ્રષ્ટાંતે કરી દુર્લભ તે પ્રથમ અતાવી ગયા છીએ મનુષ્યપણું પ્રાપ્ત થયા પછી ધર્મશ્રવણ કરવું બહુ દુર્લભ છે તેરઠાક્રિયા વિગેરેનું સ્વરૂપ પ્રથમ કહી ગયા છીએ તે તમામને હઠાવી ધર્મશ્રવણ કદાચ કર્યું તો પણ શ્રદ્ધા થવી બહુ દુર્લભ છે શ્રદ્ધા થયા પછી પણ સચમમા વીર્ય શ્રવણું તે તો અત્યંત દુર્લભ છે આ તમામ સામગ્રી ભેગી થાય ત્યારે સિદ્ધિપુરીમા જઈ શકાય તો હે ચેતન ! હે આત્મા ! તારે સિદ્ધિસ્થાનના અનંત સુખની જો ચાહના હોય અને તું સસારના ભયકર દુઝોથી કટાણી ગયો હોય તો મનુષ્યપણું પામ્યો છે તેને સફળ કરવા હું મેશાં સફળરૂનો સમાગમ કરી ધર્મનું શ્રવણ કરજે ધર્મના શ્રવણ વિના તારો ઉદ્ધાર કદી નહિ થાય, તે ચોક્કસ યાદ રાખજે ધર્મનું શ્રવણ કરી તેના ઉપર સચોટ શ્રદ્ધા કરજે જેથી સમક્ષિત જેવી અમૂલ્ય વસ્તુ પ્રાપ્ત થશે સમ્યક્ત્વને પામ્યા પછી સર્વવિરતિ સામાયક અથવા દેશવિરતિ સામાયિકને મેળવવા માટે દુર્ગતિને આપવાવાળી હિંસાનો ત્યાગ કરજે પ્રાણીમાત્રને પોતાની સમાન ગણી જેમ અને તેમ તેને બચાવવા ઉદ્યમ કરજે સત્યને સ્વાધિન કરજે, અસત્યને દેશવટો આપજે પારકી વસ્તુ પત્યર સમાન ગણી હાથમા ગ્રહણ કરીશ નહિ, શીયલરૂપી આબૂપણથી સ્વચરીરને અલકૃત કરજે પરસ્ત્રીને માતા, બહેન કે પુત્રી સમાન ગણી કોઈવાર વિકારવાળી દ્રષ્ટિ કરીશ નહિ સોના રૂપાનાં આબૂપણો કદાચ તારી પાસે નહિ

હોય તો પણ શીયવરૂપી આભૂષણથી તારૂ શરીર અત્ય
 શોભાવાળું દેખાશે શીયવથી રહિત લાખો રૂપીયાના ઘરેણા
 તારૂ શરીર શોભશે નહિ અને રાવણ જેવા પરત્વીર
 આસક્તિવાળાની માફક દુર્દશા લોગવીશ વળી સતોષનું સેવ
 કરજે ક્રોધાદિક શત્રુઓ ઉપર ક્રોધ કરીને આત્મઘરમાથી દૂર
 કરજે, તેને આધિન થઈશ નહિ બાદ્ય શત્રુઓ જે નુકશાન કરે
 તે કરતા અતરના શત્રુઓ જે કપાયાદિ તે અને તગણું નુકશા
 કરે છે, તે બરાબર સમજીને તેને દેશવટો આપજે અનાદિ કાળના
 અવ્યાસથી આ દેહમા આત્મભાવ મનાયો છે, દેહ તે હું છું એ
 માને હું શરીરને સુખે સુખી, શરીરના દુઃખે દુઃખી, રાત્રી દિવસ
 તે શરીરનું એવન કરવામા-તેનું રક્ષણ કરવામા-અત્યંત પાલક
 પોષણ કરવામા તું વ્યતિત કરી રહ્યો છે, તેવા બહિરાત્મ ભાવને
 ત્યાગ કરજે

આત્મા શરીરથી ભિન્ન છે-જુદો છે-અરૂપી છે કર્મન
 વશથી શરીરનો સબધ અનાદિનો છે, પરંતુ સારા ઉપાયોથી
 તે સબધ જુદો પડી શકશે જેમ સુવર્ણમા રહેલી માટી
 અગ્નિના સંયોગથી દૂર થાય છે તેવીજ રીતે આત્મા ઉપર રહેલ
 કર્મ રૂપી માટી તપરૂપી અગ્નિથી દૂર થઈ શકે છે તે ખ્યાલમા
 રાખજે જે અષ્ટમી, જે ચતુર્દશી, શુક્રવ પચમી ઇત્યાદિ સિદ્ધા
 તોમા કહેલી ઉત્તમ વીથિઓના પોષધ કરી સમારના બોળને તે
 દિવસે દુર કરજે ઘણું કરીને વીથિના દિવસે પરભવના આયુને
 બધ પડે છે, તો તેવા ઉત્તમ દિવસે તું પોષધ વિગેરેની ઉત્તમ
 ક્રિયા કરી સારા અધ્યવસાયમા રહીશ તો શુભ ગતિના આયુને
 બધ પડવાથી ભવાતરમા દુઃખી થવા વખત નહિ આવે
 સૂર્યયશ જેવા મહા પ્રતાપી રાજાએ ત્રણ બંડના લોકતા હોવ

છતા અષ્ટમી ચતુર્દશીનું આરાધન મૂક્યું નથી પોતાના પ્રાણથી પણ અધિક તીથિઓનું આરાધન કર્યું છે બીજાને આરાધન કરાવવા માટે સમગ્રી અને ત્રયોદશીના દિવસ પકડી વગડાવતા હતા જેથી બીજા જીવો પણ તેઓની સાથે પોષકમત ગ્રહણ કરવા તૈયાર થતા હતા તે લક્ષમાં લઈ જરૂર પાત્ર તીથિના, ઉપર જે ચૌદસના પોષક કરી આત્માને પવિત્ર કરજે

ઈન્દ્રિયોનો શુભામ યર્થશ નહિ ઈન્દ્રિયોને આધિન થઈ જઈશ તો ઈન્દ્રિયોરૂપી ઘોડા તને દુર્ગતિરૂપી ખાડામાં પટકશે અને બહુ દુઃખી કરશે માટે ઈન્દ્રિયોને કાળુમા રાખી તેને તારી શુભામ બનાવજે જેથી અસદ્ય, અન તકાય, રાત્રીભોજન, કદમૂળ વિગેરે પાપોના બોભવાળી ચીજોનું લક્ષણ કરવા સમય તને કેાઈ દિવસ પણ નહિ આવે માટે ઈન્દ્રિયોને વશ કરવા સાવચેતી રાખજે

પૌદ્ગલિક વસ્તુઓની અનિત્યતા—સ સારમાં રહેલા જીવોની અશરણતા વિગેરે શુભ ભાવનાઓનો વેગ જેમ જેમ પ્રબળ થતો જશે તેમ તેમ મમત્વરૂપી અધિકાર તે તે પ્રમાણમાં ક્ષીણ થતો જશે અને સમતાની જળહળતી જ્યોતિ પ્રગટ થશે સ સારની ગતિ ગહન છે. સ સારમાં સુખી જીવો કરતા દુઃખી જીવોનું ક્ષેત્ર વિશાળ છે આધિવ્યાધિ શોડ સતાપથી લોક પરિપૂર્ણ જી સુખના સાધનો હજારો હોવા છતાં દુઃખની સત્તા જલદી પ્રગટ થઈ જાય છે જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય વિના દુઃખ કામી થઈ શકતું નથી જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય મેળવવા તેના સાધનની પૂરતી જરૂર છે જેથી પૂર્વાચાર્યના બનાવેલા વૈરાગ્યથી લરપૂર પુસ્તકો વાંચી જેમ બને તેમ જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરવો અને

છેવટમાં વહેલા કે મોડા જરૂર સયમરૂપી સામાન્યને અગિકાર
 કરવું સયમ વિના મુક્તિએ પહોંચાશે નહિ સયમ, દેવલોકમાં દેવ
 તાને નથી, નારકીને નથી, તિર્યંચને નથી, ક્ષત્ર મનુષ્યનેજ તેની
 પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે તેમાં પણ આર્ય દેશ, ઉત્તમ કુળ, નિરોગી
 શરીર અને સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા થયા પછી જ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, તો ઠેક
 મુધી પહોંચ્યા છતાં મોહના પંજમાંથી નીકળીને સયમ ન લેવાય
 તો પછી કયા ભવમાં કઈ ગાતમાં લેવાશે ? જ્યારે ત્યાં જન્મે તે
 ભવમાં જ સયમ લીધા પછી જ મુક્તિએ પહોંચવાનું છે, તો પછી આ
 ભવમાં સમાર છોડી સયમ શ્રદ્ધા કરવો તેજ સર્વથા હિતકર છે
 આ અવસર્પિણિ કાળમાં પાપમાં આશામાં આ ભવમાં મુક્તિ
 નહિ પહોંચાય, પરંતુ ત્રણ ભવે કે સાત આઠ ભવે તો જન્મ
 મરણના કલેશોનો ઉચ્છેદ કરી જરૂર મુક્તિમંદિરમાં પહોંચી
 શકાશે પરંતુ સયમ લીધા પછી પણ જરાજર પુરુષાર્થ નહિ ફેરવે
 અને સસારની ઉપાધિમાં-આર્ત ધ્યાનમાં-મોજશોખમાં-જ્ઞાન
 ધ્યાનને છોડી વિકલાહિમાં ભે પડી ગયો તો સયમ શુભકાળાથી
 પડીને અધોગતિમાં આવ્યો જઈશ, માટે સયમ શ્રદ્ધા કર્યા
 પછી પણ જ્ઞાન, ધ્યાન, તપ, જપ, પચ સમિતિ, ત્રણ શુભિ,
 દશ યતિધર્મ ઇત્યાદિકનું સેવન કરી, નવા નવા અભિશદ્ધ કરી,
 ચારિત્રધર્મને ઉજ્જવલ કરી મોક્ષમંદિરમાં નિવાસ થાય તેમ
 કરને એટલે ત્યાં અનંત મુખનો લોકતા ચર્ચશ, કદાચ ચારિત્ર
 ધર્મને કાયરપણાથી ન અગિકાર કરી શકે તો પછી દેશવિરતિ
 પણાને એટલે સમ્યક્ત્વ મૂળ શ્રાવકના બાર વ્રતને તો સમજીને
 જરૂર અગિકાર કરને તો જરા વિલંબથી પણ છેવટ મુક્તિમાં
 પહોંચી શકીશ

ઉપાસક દશાગ સૂત્રમાં આત્મદ કામદેવ વિગેરે દશ શ્રાવકોએ પરમાત્મા શ્રી મહાવીરસ્વામીની દેશના સાલણી વૈરાગ્ય પામી સમ્યક્ત્વ મૂળ બાર વ્રત અગિકાર કર્યા અને છેવટ સુધી બરાબર પાળીને આયુ પૂરૂ કરી વ્રતના પ્રભાવથી સુધર્મા દેવલોકમાં જુદા જુદા વિમાનમાં ચાર પદ્યોપમની સ્થિતિએ દેવપણે ઉત્પન્ન થયા આયુ પૂર્ણ થયે ત્યાંથી અયવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લઈ રાજાઓ થશે ત્યાં ચારિત્રને અગિકાર કરી નિરતિચાર ચારિત્ર પાળી ઠેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે જશે

આ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વ મૂળ બાર વ્રતથી પરપરાએ સુક્તિ મેળવી શકાય છે, તો પછી આ ઉત્તમ ભવને પામી તમામ સામગ્રીને પામી, શુદ્ધ મહારાજનો સયોગ મેળવી હે આત્મા! સમ્યક્ત્વ મૂળ બાર વ્રત સમજાપૂર્વક જરૂર અગિકાર કરી લેજે તેની સમજ માટે ઉપાસક દશાગસૂત્ર, યોગશાસ્ત્ર, ધર્મરત્ન પ્રકરણ, ધર્મસગ્રહ, ધર્મખિન્દુ વિગેરે ઘણા સૂત્રો તથા ગ્રંથો વિદ્યમાન છે, તો શુદ્ધ મહારાજ પાસે વિનમ્રપૂર્વક સમજીને નાદી મહાવી વ્રતો ઉચ્ચરી લેજે અને બરાબર પાળજે, જેથી આવતા કર્મો ઘણા અટકશે દેશવિરતિપણું પ્રાપ્ત થશે અત સમયમાં સર્વ વસ્તુનો ત્યાગ કરવાની અભિલાષા થશે અતસમયે નિજામણા કરવાથી જીવેને બહુ કર્મની નિર્જરા થાય છે પ્રથમ આયુ ન બધાયું હોય તો શુભ ગતિનું આયુ બધાય છે માટે ઉપરની સમજાવતી લક્ષમાં લઈ સુનિપણું કદાચ ચારિત્ર મોહનીય કર્મના ઉદયથી આ ભવમાં પ્રાપ્ત ન થઈ જકે તો દેશસયમી થવા માટે સમ્યક્ત્વ મૂળ શ્રાવકના બાર વ્રત તો અવશ્ય અગિકાર કરજે અને અગિકાર કર્યા પછી છેવટ પોતાના અતસમયમાં તે વ્રતોમાં લાગેલા અતિચારોને યાદ કરી મિથ્યામિ દુષ્ટકંઠ આપો, દુષ્ટત્યોની નિંદા કરવી,

સુકૃતની અનુમોદના કરવી, જેથી આત્મા ઉચ્ચ કોટી ઉપર જરૂર આવી શકે છે જુઓ ! ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના નવમા પ્રત્યેકબુદ્ધ અધ્યયનના વિષયમા અઘ યનેલા મધિરથ રાજાએ પોતાના સગા ભાઈ યુગળાહુને તરવારનો ઘા મારી નીચે પછાડ્યો, યુગળાહુને આર્ત્તધ્યાન રૌદ્રધ્યાનના કારણે ઉપસ્થિત થયા, પરંતુ યુગળાહુની ધર્મપત્નિ મદનરેખાએ પોતાના પતિની પાસે બેસી ધૈર્ય પકડી ઘણી સારી રીતે અત સમયની નિઝામણી કરાવી તે આ પ્રમાણે —

“હે ધીર ! અત્યારે ધીરપણું અગિયાર કરે કોઈના ઉપર રોષ કર્યો નહિ તમારા કરેલા કર્મો તમારી પાસે લેણું લેવા આવ્યા છે, તે કર્મોને સમભાવે સહન કરે. જીવેલો પોતે કરેલા કર્મો વેઠવાના છે, બીજા તો નિમિત્તમાત્ર છે, ચોરાસી લાખ જવાયો નિમા રહેલા સર્વ જીવોને ખમાવો ચતુર્વિધ આહારનો પણ ત્યાગ કરે શરીરને પણ વેસિરાવો.” ઈત્યાદિ ઘણા સારા શબ્દોથી નિઝામણી કરાવી કે જેથી તુરંત જ યુગળાહુ કાળધર્મ પામી પાચમા પ્રલદેવલોકમા હથ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા દેવ થયા અહો ! શૂલ ભાવનાથી કરેલ નિઝામણીને કેટલો બધો પ્રનાપ ? જો કહાય તે સમયમા મદનરેખા વિલાપ કરવા મંડી પડી હોત અને યુગળાહુને આર્ત્તધ્યાન રૌદ્રધ્યાનના કારણેમા ઉતાર્યા હોત તો યુગળાહુ પાચમા દેવલોકમા જઈ શકત ખરા ? હે આત્મા ! તુ વિચાર કર આજકાલની સ્ત્રીઓ તથા કુટુંબ લોકો મરનારની સમીપે આત્મધ્યાન રૌદ્રધ્યાનના કારણે ઉપસ્થિત કરે છે આગળ પાછળ ના જાયો યાદ કરાવે છે પોતાના સ્વાર્થની ખાતર રૂઢન કરી મરનારનો અતસમય બગાડે અને મરનારની લેશ્યા તે વળતે

બગડવાથી તેને માઠી ગતિમા જુ પડે છે, માટે તેમ તેમ નહિ કરતા
સળધી અગર કુટુંબીજનોએ મરનારનો ભવ સુધારવા માટે
હિમત ધરીને નિઝામણા કરાવવો પ્રથમ મતો લીધા હોય તો
યાદ કરાવી લાગેલા દોષોની નિદા કરાવી આત્માને શુદ્ધ કરાવવો
મતો ન લીધા હોય તો તે વખતે ગુરૂમહારાજને બોલાવીને તેમની
પાસે અગર ગુર્વાદિકનો યોગ ન હોય તો આત્માસાક્ષીથી પણ અમુક
અમુક મતો ઉચ્ચારાવવા અને નિઝામણા કરાવવી શુદ્ધ ભાવ
નાથી ઠરાવેલી તે વખતની આરાધના જીવોને બહુ હિતકામી થઈ
પડે છે પ્રથમ કરેલા પાપના પુજ ઘણા ખરા વીખરાઈ જાય છે
આયુ આવતા ભવનું ન બાધ્યું હોય તો શુભ ગતિનું જાધાય છે,
માટે છે લી વખતે જીવોએ જરૂર સમજીને આરાધના કરવી, જેથી
મતધારીને અગર કદાચ મતો લઈ ન શક્યા હોય તેવા જીવોને
પણ આ અતસમયની આરાધના ઘણીજ ફાયદાકારક થાય છે

અ ત સમયની આરાધના.

(રાગ—મેખ રે ઉતારો રાગ ભગ્યરી)

ભાવના ભાવો એણીપરે, મૃત્યુ આવ્યે નજીકજ
હું રે અનાદિ અબેદી છુ, શી છે મહારે એ ખીકજ ભાવના૦
ધામ ધરા ધન આ બધું, મેલી જાણે જરૂરજ
મહારે તેમાં કાષ્ઠ નથી, શીત્ને રહુ મગરજ, ભાવના૦
આ તો ભાગની છે કોટડી, ખાતી કરતા શુ ચાપજ,
પુદ્ગલ નાશ થતા અરે, આત્માનું શુ જાણજ ભાવના૦
હું તો આત્મ અનાદિ છુ, અનત ગુણો ધરનારજ,
મૃત્યુ ભસે અરે આવતું, હું તો નથી ડરનારજ, ભાવના૦
મોરો માનવ ભવ મેળવી, કીધું કાષ્ઠ ન હિતજ
કાગ હાડવા મે અરે, ફેક્યું રત્ન ખમિતજ ભાવના૦

રાગ ને દ્વેષથી ક્યેશમા, કાઢવો સપળો કાળજી
 જિનવાણી નહિ માંસળી વળગી ઝાઝી જાળજી ભાવના
 દ્રવે રે પરતાવો એ ચાવ છે, મનમાં પારાવારજી,
 પ્રભુજી અરજી સ્વીકારજો, તારજો કરજીધારજી ભાવના
 અરદ્ધિત સિદ્ધ ને સાધુજી, ચરણ હોજો સંતાપજી
 ધર્મ શરણ હોજો વળી મુજને બેબેલવ માંધજી ભાવના
 અત સમયની આરાધના આગધો નરનારજી
 સાર નથી રે સસારમાં, જિન “ ભક્તિ ” ■ મારજી ભાવના

કેટલાએક જીવો અત સમયે આરાધના કેમ કરવી ? અથવા
 કેવી રીતે કરાવવી ? તે બાણી શકતા નથી, માટે તેવા જીવોના
 હિતને માટે સામાન્યથી અત સમયની આરાધના પ્રકરણો તથા
 મહા ગીતાર્થ પુરૂષોના વચન અનુસાર જતાવીએ છીએ

નમિઞ્ણ મળઈ એવ, મયવ સમઞ્ચિય સમાસસુ ।

તત્તો વાગરઈ ગુરુ, પજ્જતારાહણા એય ॥ ૧ ॥

શ્રી શુદ્ધ મહારાજને નમસ્કાર કરીને આ પ્રમાણે શિષ્ય
 કહે—હે ભગવન્ મને સમયને ઉચિત આદેશ કરો (આરાધના
 કરાવો) ત્યારે શુદ્ધ મહારાજ છેવટની આરાધના આ પ્રમાણે
 કરાવે છે—૧

આલોહસુ અદ્ધારે, વયાઈ ઉચરસુ સ્વમિસુ જીવેસુ

વોસિરિસુ માનિઅપ્પા, અદ્ધારસપાવઠાણાઈ ॥ ૨ ॥

૧ અતિચાર આવોવો, ૨ વ્રત ઉચ્ચારો, ૩ જીવાયોનિ
 ખમાવો, આત્માને શુભ ભાવનાવાળો કરીને ૪ અદાર પાપ
 સ્થાનક વોસિરાવો—૨

ચત્તસરણ દુઃકલગરિહણ ચ, મુકલ્પાણુમોયણં કુણમ્ ॥

મુદ્ધમાવણ અણસણ, પચ્ચ નમુક્કારસરણ ચ ॥ ૩ ॥

૫ ચાર શરણુ આદરે ૬ પાપની નિંદા કરો, ૭ મુકૂતની અનુમોહના કરો, ૮ શુભ ભાવના ભાવો, ૯ અણુમણુ કરો, અને ૧૦ ૫ અપરમેષ્ટિતુ ધ્યાન કરો ૩

આ દશ પ્રકારમા પ્રથમ અતિચાર આજોવવા તે આ પ્રમાણે

નાણમિ દસણમિ ય, ચરણમિ ત્તવમિ તહય વિરિયામિ ।

પચ્ચવિહ આયોરે, અદ્ધઆરાલોયણ કુણમ્ ॥ ૪ ॥

જ્ઞાન, દર્શન, આગ્નિ, તપ અને વીર્ય એ પાંચ પ્રકારના આચારને વિષે અતિચારની આલોચના કરે ૪

આ પાંચ આચાર સબધી અને શાવકના બાગ પ્રતો મબધી અતિચાર જરા વિસ્તા-થી બતાવનામા આવે છે —

અતિયાર વિસ્તાર

૧ જ્ઞાનાચાર.

૧ કાળ ૨ વિનય ૩ બહુમાન ૪ ઉપધાન ૫ શુરને નહીં ઓળવવા ૬ શુદ્ધ સૂત્ર ઉચ્ચારણુ તથા ૭ અર્થનું ચિત્ત વન ૭ સૂત્ર તથા અર્થ બન્નેનું ચિત્તવન-આ આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચારમા આચારરહિત હું કાઈ લખ્યો હોઉં, તથા સૂત્ર પ્રકરણાદિકનો શુરગમથી ધાર્યા વિના કઠાચ ઉક્તો અર્થ કર્યો હોય, કોઈએ મમજાવ્યા છતાં આશ્રય પકડ્યો હોય, વળી છતી શક્તિએ અજ્ઞાદિઠ મેં જ્ઞાનીઓને ન આપ્યું હોય અને જ્ઞાની ઓની મેં અવજા કરી હોય, તથા જ્ઞાનના જે પાચ પ્રકાર મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન પર્યવ અને કેવળ-આ પાચ જ્ઞાનની અશ્રદ્ધા કરી હોય, હાસી કરી હોય જ્ઞાનના ઉપગરણ પાટી પોથી ઠંવણી વિગેરેની આશાતના કરી હોય-ઇત્યાદિઠ જે જ્ઞાનાચાર સબધી દોષ લાગ્યો હોય તે મિચ્છામિ દુક્કઠ

૨ દર્શનાચાર

જ સમત્ત નિસ્સીક્રિયાઃ અદ્વિવિહણસમાવૃત્ત ।

ધરિય મણ ન સમ્મ, મિચ્છામિદુક્કઠ તસ્સ ॥

૧ નિ ગચ્છિત, ૨ નિહચ્છિત, ૩ નિવિતિગિચ્છા, ૪ અમૂહ-દિષ્ટિ, ૫ ઉપબૃહણ, ૬ અસ્થિરીકરણ, ૭ વાત્મત્ય, ૮ પ્રભાવના-આ પ્રકારના શુભે મહિત જે સમચ્છિત તે મેં ધારણુ કર્યું ન હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કઠ

શ્રી અરિહંત દેવાધિદેવની પ્રતિમાની ભાવથી પૂજા ન કરી હોય અને અસક્તિ કરી હોય તે દોષનો મારે મિચ્છામિ

દુષ્કંડ થાઓ વળી ચૈત્યદ્રવ્યનો વિનાશ કર્યો હોય તથા વિનાશ કરતા ખીન્ન માણસોની ઉપેક્ષા કરી હોય, તે દોષનો મારે મિચ્છામિ દુષ્કંડ થાઓ જિનમદિરાદિકની કોઈ આશાતના કરતો હોય તેને છતી શક્તિએ મે નિપેધ ન કર્યો, તે દોષનો મિચ્છામિ દુષ્કંડ આપુ છુ પ્રથમ કહેલા દર્શનાચારનો અર્થ—

- ૧ નિ શક્તિ કહેતા જિનવચનમા શકા રહિતપણું
- ૨ નિકમિત કહેતા પરમતની અભિલાષા રહિતપણું
- ૩ નિવિતિગિચ્છા કહેતા સાધુસાધ્વીની નિંદા ન કરવી તથા ધર્મના ક્ષણમા સંદેહ નહિ કરવો
- ૪ અમૂઢદિક્ષિ કહેતા અન્નમતના અમત્કાર તથા મત્ર દેખી મૂઢદ્રષ્ટિપણું નહિ કરવું
- ૫ ઉપબૃહણા કેનાં સમક્ષિતદ્રષ્ટિ જીવોની શુભ કરણી દેખી તેની અનુમોદના કરવી—પ્રશંસા કરવી
- ૬ સ્થિરીકરણ કહેતા સીદાતા સ્વામી ભાઈઓને હરકોઈ રીતે ટેઠો આપી ધર્મમા સ્થિર કરવા
- ૭ સાધર્મી બધુઓનું ભાવ સહિત ભક્તિપૂર્વક વાતસત્ય કરવું
- ૮ પવિત્ર જિનશાસનની ઉત્તતિ થાય—જાહોજલાલી વધે તેવા કાર્યો કરવા

આ આઠ દર્શનના આચારમા મે જે કાંઈ વિપરીતે કર્યું હોય, છતી શક્તિએ કરવા લાયક કાર્ય ન કર્યું હોય તેને આત્મ-સાક્ષીએ ખમાવુ છુ

૩ ચારિત્રાચાર

જ પચર્હિ સમિર્હિ તીર્હિ શુત્તિર્હિ સગય સયય ।

પરિપાલિય ન ચરણ, મિચ્છામિદુક્કંડંતસ્સ ॥

પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગ્રામ સહિત નિર્મળ ચારિત્ર મે
ન પાળ્યું હોય તે દોઝનો મારે મિચ્છામિ દુષ્કંડ થાયો

૪ તપાચાર

છતી શક્તિએ અવશ્ય તપશ્ચર્યા કરવી જોઈએ તે તપાચાર કહે
વાય શક્તિ હોવા છતાં તપશ્ચર્યા ન કરી દોય તે મિચ્છામિ દુષ્કંડ

૫ વીર્યાચાર

ધાર્મિક કાર્યમાં પોતાનું જોડણું સામર્થ્ય હોય તેટલું નહિ
ગોપવત્તુ તે વીર્યાચાર કહેવાય તે પ્રમાણે જે ન કર્યું હોય તે
મિચ્છામિ દુષ્કંડ

હવે બારવ્રત સંબંધી આલોચના કરે છે.

બ્રાહ્મતિપાત આલોચન

મહા આરભના કામ આદર્યોય, જેવા ઢેઘર થણાબ્યા હોય,
ટાકા, લોથરાઈ વાન, કુવા તળાવ, વિગેરે ડરાબ્યા હોય તથા મીલ,
જન, સચા, પ્રેસ, બનાબ્યા હોય વિગેરે વિગેરે જેમાં જીવોની
હિસા પારાવાર ચર્ષ હોય, તથા બેઈન્દ્રિય જીવો, તેઈન્દ્રિય જીવો,
ચૌરેન્દ્રિય જીવો, પચેન્દ્રિય જીવોની રહો કાળમાં જે વિરાધના
કરી હોય તે સર્વ પાપોને મન, વચન, કાયાએ કરી ખમાવુ છું

મૃષાવાદ આલોચન

ક્રોધથી, લોભથી, ભયથી, હાસ્યથી—જે કાઈ વ્યક્તિ જોયા
હોઈએ તે મન, વચન, કાયાએ કરીને ખમાવુ છું

અદત્તાદાન આલોચન

કુડકપટથી દગા પામતા કરી જે કાઈ અદત્તાદાન લીધું
હોય તે મન, વચન કાયાએ કરી ખમાવુ છું

મૈથુન આલોચન

પરમ્વીગમન કર્યું હોય તથા વિશેષ ઝામકોડા કરી હોય, સ્વ દ્વારા વિષે અસતોષ ગણ્યો હોય, કામકોડા કરી અતીવ ખુશી થયા હોય, દષ્ટિ વિપર્યાસ કર્યો હોય ઇત્યાદિ મૈથુનવૃત્તિથી જે કાંઈ દોષો લાગ્યા હોય તેનો ત્રિવિધે ત્રિવિધે મન, વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડ હઉં છું તે પાપ નિષ્ફળ થાઓ.

પરિશ્રદ્ધ આલોચન.

ધન ધાન્યાદિક પરિશ્રદ્ધને વિષે અતિ અભિલાષા ધરી હોય. પરિશ્રદ્ધનું પરિમાણ લઈને વધુ થયે કુટુંબીઓના નામે કરી દીધું હોય, અથવા પોતે મર્યાદા ઓગળી ગયો હોય તે સખધી જે દોષો લાગ્યા હોય તેનો મન, વચન, કાયાએ કરીને મિચ્છામિ દુક્કડ આપું છું.

રાત્રિલોજન આલોચન

રાત્રિલોજન કીધા હોય, કરીને ખુશી થયા હોય, રસન્દ્રિયની લાલચે અભક્ષ્યાદિક નહિ ખાવા લાયક વસ્તુઓનું લક્ષણ કર્યું હોય, મતો લઈને વિમાર્યા હોય, મુનિપણામા સ નિદ્રિ વસ્તુઓનું લક્ષણ કર્યું હોય, સૂર્યાસ્ત થયા પછી વાપર્યું હોય ઇત્યાદિ રાત્રી લોજન મળધી દોષ લાગ્યા હોય તથા ડપટ હેતુ કિના કીધી હોય, પચ્ચખખાણ લાગ્યા હોય, આપવખાણ કીધા હોય, બીજાની ઋદ્ધિ દેખી ઇર્ષ્યાઓ કરી હોય-ઇત્યાદિ જે કાંઈ દોષો લાગ્યા હોય તે દોષોને મન, વચન, કાયાએ કરી ત્રિવિધે ત્રિવિધે ખમાવું છું મારા આત્માને નિશ્ચય કરૂં છું.

ઇતિ પહેલો અધિકાર આલોચનગુપ્ત સમાપ્ત

બીજા અધિકારે ત્રતો પ્રથમ ન લીધા હોય તો લેવા અને લીધેલા હોય તો ચાદ કરી ફરીથી ફેરફાર કરીને લેવા આ વખતે પરચખાણુ આપવા તે પણ અવસર જોઈને અમુક ટાઇમ સુધીના આપવા

ત્રતોચ્ચારણુ બીજો અધિકાર

પહેલું સ્થળ ગ્રાણાતિપાત વિગ્રમણુ ત્રત

ઠાઈ નસ જીવ નિરપરાધી નિરપેક્ષીને હણવાની બુદ્ધિથી હણવો નહિ હણાવવો નહિ કોઈ કાર્ય કરતા કે શરીરાદિકના રોગનો ઉપચાર કરતા કરાવતા પ્રમાદથી હણાઈ જાય તો તેનો આગાર,

બીજું સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણુ ત્રત

પાંચ પ્રકારનું મોટકુ જીવું ન જોવવું તે—

- ૧ કન્ડા સળધી જીવું જોવવું નહિ
- ૨ ભૂમિ સળધી જીવું જોવવું નહિ
- ૩ ચાર પગવાળા જાનવરો સળધી જીવું જોવવું નહિ
- ૪ ખોટી સાક્ષી પૂરવી નહિ તથા કુડો લેખ લખવો નહિ
- ૫ કોઈની ચાપણુ જોળવવી નહિ

આ પાંચે પ્રકાર બરાબર પાળવા

ત્રીજું સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણુ ત્રત

ચોરી કોઈની રાજ્યદડ ઉપજો તેવી કરવો નહિ તાણુ તોડવું નહિ ખીસ્સા કાતરવા નહિ ઈત્યાદિ

ચોથું સ્થૂલ મૈથુન વિરમણુ (સ્વદારા સતોપ) ત્રત

પરસ્ત્રી સળધી ધ્રુવચર્ય પાળવું અવસરે જાવજીવ ધ્રુવચર્ય ઉચ્ચરીવેવું

પાયમુ પરિગ્રહ પરિમાણુ વ્રત

ધન ધાન્ય વધારે મેળવવવા માટે ઉદ્યમ ન કરવો, હોય તેટલાથી સતોષ માનવો, પછી અવગરે તે પણ વેસિરાવવો

છઠ્ઠું દિશા પરિમાણુ વ્રત.

દિશાનું પરિમાણુ કરી લેવું, પ્રથમ કરેલ હોય તો તેનો સંક્ષેપ કરવો (ઘટાડવું)

સાતમું ભોગોપભોગ પરિમાણુ વ્રત.

ઐહ નિયમ ધારવા પછર કર્માદાનને વર્જવા ચાર મહા વિગય વિગેરે બાવીસ અલક્ષનો ત્યાગ કરવો ઇત્યાદિ

આઠમું અનર્થદંડ વિરમણુ વ્રત

૧ અપધ્યાન ૨ પાપોપદેશ ૩ હિંસ્રપ્રદાન ૪ પ્રમાદાચરિત એ ચાર ભેદ શાસ્ત્રમા કહ્યા છે તેમાથી જેટલા દૂર થાય તેટલા ઠરવા તેમા લાભ ઘણો છે ઉપરાત—

૧ જુગટુ ગમણુ નહિ ૨ પશુ પખી પાજરે ઘાલવા નહિ ૩ નાટકનાચ વિગેરે તમાસા ભેવા નહિ ૪ ક્ષત્રી આપે ત્યા ભેવા જવું નહિ ઇત્યાદિ પણ વર્જવું

નવમું સામાયિક,દસમું દેશાવકાશિક,અગ્યારમું પૌષધ,બારમું અતિથિ સવિભાગ—આ ચાર મનો અત સમયે આદરી શકાય તેવા નથી માટે તે મતોની ભાવના રાખી આત્મામા ચિત્તવન ઠરવું અમુક ટાઇમે ચિત્તની સ્વસ્થતા હોય તો સમજાવ રૂપ સામાયિક કરવું વળી વિચારવું કે વરમા જે કાંઈ ચીજો અધિકરણ વિગેરે મે મોકળા રાખ્યા છે તે તમામ મારો દેહ

દાડામા તથા જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજના કુલ વિગેરેમા ઉપ
યોગી થઇ હોય તેની અનુમોદના કરે છુ આ પ્રમાણે અન
ભવમા ઉત્પન્ન કરેલ જે દુષ્ટતાના ઓઘ તેને નિહુ છુ અને
કદાચિત્ તેમ વખતે થયેલ સુકૃતની અનુમોદના કરે ॥

— ૦ —

ચોથો અધિકાર.

ચોથા અધિકારે અગર પાપસ્થાનક આલોવવા તે પ્રથમ
કહેવાયેલ છે

પાપમા અધિકારે ચાર શરણુ કરવા તે આ પ્રમાણે —

પ્રથમ અરિહંત શરણુ.

રાગદોસારિણ, હતા કમઠગાઈ અરિહતા ।

વિસયકસાચારીણ, અરિહતા હુતુ મે સરણ ॥

રાગ અને દેષરૂપી આત્માના વૈરીઓને હણનાર અને આ
કર્માદિક શત્રુને હણનાર તથા વિષય કષાચારિક વૈરીઓને હણનાર
એવા અરિહંત ભગવાનનું મને શરણુ થાઓ

રાયસિરિમવકસિત્તા, તવચરણ દુચર અણુચરિત્તા ।

કેવલસિરિમરહતા, અરિહતા હુતુ મે સરણ ॥

રાજ્યલક્ષ્મીને ત્યાગ કરી દુષ્કર તપ અને ચારિત્ર સેવીને
કેવલજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મીને યોગ્ય થયા એવા અરિહંતનું મને
શરણુ હો તથા સ્તુતિ અને વદન કરવાને યોગ્ય તથા ઇન્દ્રને
અકવર્તિની પૂજાને યોગ્ય, શાશ્વત સુખ પામવાને યોગ્ય એવા

અરિહંત પરમાત્માનું મને શરણુ થાઓ. સમવરણુમા બેસીને પાત્રીમ વાણીના ગુણે કરી સહિત ધર્મકથાને કહેતા, ચોત્રીમ અતિશયો વડે કરી યુક્ત એવા અરિહંત પરમાત્મા મને શરણુ-ભૂત થાઓ. એક વચને કરી પ્રાણીઓને અનેક સદેહોને એક કાળે છેદી નાખતા અને ત્રણ જગતના જીવોને ઉપદેશ આપતા અરિહંત પરમાત્માનું મને શરણુ થાઓ. વચનામૃતવડે જગ-તના જીવોને સાતિ પમાડતા અને અનેક પ્રકારના ગુણોમા જીવોને સ્થાપન કરતા તથા જીવલોકનો ઉદ્ધાર કરતા અરિહંત પરમાત્માનું મને શરણુ થાઓ.

વળી અતિ અદ્ભૂત ગુણવાળા અને પોતાના ચશરૂપી ચ દ્ર-વડે તમામ દિશાઓને પ્રકાશ કરતા અનંતા અરિહંતોને શરણુ પછે મેં અગિકાર કર્યા છે. વળી તબ્યા છે જન્મ મરણ જેમણે તથા તમામ દુઝોથી પીઠાયેલા પ્રાણીઓને જે શરણુભૂત છે અને ત્રણ જગતના જીવનો અપૂર્વ મુખ આપનાર છે એવા અરિહંત પરમાત્માઓને મારો નમસ્કા હો.

બીજી સિદ્ધ શરણુ

કમ્મદુક્ખસિદ્ધા, સાદાવિયનાણદસણસમિદ્ધા ।

સવ્વદુલ્લહિસિદ્ધા, તે સિદ્ધા હુતુ મે સરણ ॥

આઠ કર્મોનો ક્ષય કરીને સિદ્ધ થયેલા અને સ્વભાવિક જ્ઞાન દર્શનની સમૃદ્ધિવાળા તથા સર્વ અર્થની લબ્ધિઓ સિદ્ધ થઈ જેમને તેવા સિદ્ધ પરમાત્માનું મને શરણુ હો.

તિયલોઅમત્યયત્યા, પરમપયત્યા અર્ચિતસામત્યા ।

મગલસિદ્ધપયત્યા, સિદ્ધા સરણ મુદ્દપસત્યા ॥

ત્રણ ભુવનના અગ્રભાગ ઉપર રહેલા તથા પરમ પદ કહેત
 મોક્ષમા રહેલા એટલે સદૃશ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધ થયેલા તથા
 અચિત્ત સામર્થ્યવાળા અને મગળભૂત સિદ્ધ સ્થાનમા રહેનારા
 અનંત સુખે કરી પ્રયસ્ત શોભાયમાન એવા સિદ્ધ પરમાત્માનું
 મને શરણુ થાઓ તથા રાગાદિ શત્રુઓનો તિરસ્કાર કર્યો છે જેમણે
 વગી ધ્યાનરૂપ અગ્નિએ કરી ણાજ્યુ છે ભવબીજ જેમણે એવા અને
 યોગીશ્વરને આશ્રય કરવા યોગ્ય તથા લબ્ય પ્રાણીઓને સ્મરણ
 કરવા યોગ્ય સિદ્ધ પરમાત્માઓનું મને શરણુ હો વગી
 જગતના છવોને આનંદ પમાડનારા અને શુણના સમૂહથી
 ભરેલા નાશ કર્યો છે ભવરૂપ કેદ જેઓએ અને કેવલજ્ઞાનના
 પ્રકાશ વડે ચંદ્ર તથા સૂર્યના પ્રકાશને અટપ કરતા, શુદ્ધાદિ
 કવેશોને ઉત્તેજ કરતા એવા સિદ્ધ પરમાત્માઓ મને શરણુભૂત
 થાઓ પ્રાપ્ત કર્યું છે ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન જેમણે તથા મોક્ષરૂપ દુર્લભ
 લાભ મેળવ્યો છે જેમણે તથા મૂક્યા છે અનેક પ્રકારના સમારભ
 જેમણે અને વળી રણુ ભુવનરૂપ ઘરને ધારણુ કરવામા ન્ધક
 સમાન અને આરભ રહિત એવા સિદ્ધ પરમાત્માઓ મને
 શરણુભૂત થાઓ

ત્રીણુ સાધુમુનિરાજનુ શરણુ

ત્રિમલોઅમ્બુણો કુગઈ સિંધુણો પારગા મહાભાગા ।
 નાળાઈઈ સિવમુખસાદગા સાહુઓ સરણ ॥

સમગ્ર જીવનોકના બધુ અને કુગતિરૂપ સમુદ્રના પાર પા-
 મનાર મહાભાગ્યવાળા અને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર વડે મોક્ષ-
 સુખના સાધનાર એવા મુનિરાજઓ મને શરણુભૂત હો

કેવલિણો પરમોહી, વિઝલમદ્ મુઅહરા જિણમયામે ।

આયરિય ડવજ્ઞાયા, તે સવ્વે સાહુણો સરણ ॥

કેવળજ્ઞાનીઓ તથા પરમાવધિજ્ઞાનવાળા તથા વિપુલભતિ
મન પર્યવજ્ઞાનવાળા તથા શ્રુતજ્ઞાનને ધારણ કરનારા તથા જિન-
મતને વિષે રહેલા આચાર્યો અને ઉપાધ્યાયો—તે સર્વે સાધુઓ
મને શરણભૂત થાઓ

ચત્તદસદસનવપુન્વી, દુવાલસિક્કારસગિણો જે અ ।

જિણકપ્પાઝ્ઞાલદિઅ, પરિહારવિમુદ્ધિ સાહુ અ ॥

ચૌદ પૂર્વી, દશ પૂર્વી, નવ પૂર્વી તથા બાર અગના ધારણ
કરનાર, અચાર અગના ધારનાર તથા જિનકટપી, યથાલ દી, પરિ-
હાર વિમુદ્ધિ આગ્નિવાળા તથા ક્ષીરાશ્રવ, મધ્વાશ્રવ લઙ્ઘિવાળા,
સંજિતશ્રોત લઙ્ઘિવાળા તથા કૌણ્ડિવાળા તથા ચારણમુ-
નિઓ તથા વૈકિયલઙ્ઘિવાળા તથા પદ્માનુસારી લઙ્ઘિવાળા સા-
ધુઓ મને શરણભૂત થાઓ

તથા તોડયું છે સ્નેહરૂપ ભાવન જેમણે તથા નિર્વિકારી
સ્થાનમાં રહેનાર તથા સત્જન પુરુષોને આનંદ આપનાર અને
આત્મરમણતામાં રમનાર મુનિરાજાઓ મને શરણભૂત થાઓ,
તથા ત્યાગ કર્યો છે વિષય કપાયોનો જેમણે તથા ત્યાગ કર્યો
છે સ્ત્રીસગના મુળના આસ્વાદનો જેમણે તથા હર્ષ શોક પ્રમાદ
વિગેરેને દૂર કરનારા મુનિરાજાઓ મને શરણભૂત થાઓ

આ પ્રમાણે સાધુનું શરણ કરીને પાંચી હર્ષશુદ્ધિ ચિત્તરાજો
થયો થયો કેવલીભાષિત ધર્મનું શરણ સ્વીકારવા માટે નીચે
પ્રમાણે કહે છે —

નિદલિઅરુલસરુમ્મો, કયમુહજમ્મો સ્વલીરુયઅહમ્મો ।
પમુહપરણામરમ્મો, સરણ મે હોર જિણધમ્મો ॥

ચોથુ કેવલિલાપિત ધર્મનુ શરણુ

અતિશય દુષ્ટી નાખ્યા છે માડા કર્મ જેણે તથા કર્યો છે
શુભ જન્મ જેણે તથા દૂર કર્યો છે અધર્મ જેણે ઈત્યાદિ
પરિણામે સુદર જિનધર્મ મને શરણુભૂત થાઓ

પસમિઅરુમપ્પમોહ, દિઠાદિદેસુ નકલિયવિરોહ ।

સિવમુહફલયમમોહ, ધમ્મ સરણ પવન્નોહ ॥

વિશેષે કરીને કામનો ઉન્માદ સમાવનાર તથા દેખેલ
અથવા નહિ દેખેલા પદાર્થોનો નથી કર્યો વિરોધ જેમા તથા
મોક્ષસુખરૂપ ફળને આપનાર એવા સફળ ધર્મનું મને શરણુ થાઓ

વળી નરકગતિને છેદી નાખનાર તથા શુણુના સમૂહથી
ભરેલ અને ખીબા વાદીઓથી પણ મોક્ષ ન કરી શકાય તેવો
અને હુણ્યો છે કામરૂપી સુભટ જેમણે એવા ધર્મને હું શરણુ
રૂપે અગિકાર કરે છું

જૈનધર્મ જગતના જીવોને અપૂર્વ કટપવૃક્ષ સમાન છે તથા
સ્વર્ગ અપવર્ગના સુખરૂપી ફળોને આપનાર છે તથા ધર્મ પરમ
અધુ સમાન, મારા મિત્ર સમાન છે તથા ધર્મ પરમ શુભ
સમાન છે મોક્ષ માર્ગમા ગમન કરનાર જીવોને ધર્મ સુદર
રથ સમાન છે આવા પ્રકારના કેવલીલાપિત ધર્મનું મને શરણુ
હો આ પ્રમાણે ધર્મનું શરણુ અગિકાર કરવું

આત્માએ વિચાર કરવો જે ભવાત્મ જતા મને કોઈ
શરણુભૂત-આધારભૂત થાય તેમ નથી, માટે ખરૂં શરણુ આ
ચારનું જ કરું કે જેથી મારી શુભ ગતિ થાય.

ચાર શરણા વિગેરે (પદ)

(૧)—મુજને ચાર શરણા હોળે અરિહંત મિદ્ધ સુસાધુજી,
કેવલી ધર્મ પ્રકાશીયો, રતન અમુલ્ય લાધ્યું જી ॥ ૧ ॥ ચિહ્ન
ગતિતણા હું જ છેદવા, સમરથ શરણા એહોજી, પૂર્વે મુનિવર
જે હુવા, તેણે કીયાં શરણા તેહોજી ॥ ૨ ॥ સ સારમાહી જીવને
સમરથ શરણા ચારોજી, ગણિ સમયસુદર ઇમ કહે, કલ્યાણ
મગલારોજી ॥ ૩ ॥

(૨)—લાખ ચોરાસી જીવ ખમાવીએ, મન પરી પરમ
વિવેકજી, મિચ્છામિ દુક્કડ દીજીએ, શુદ્ધ વચને પ્રત્યેકજી ॥ લાખ૦
॥ ૧ ॥ માત લાખ ભૂદગ તેડે વાડના, દસ ચૌદ વનના ભેદોજી, ॥
૫૮ વિગદ સુર તિરિ નારકી, ચાર ચાર ચૌદ નરના ભેદોજી ॥
લાખ૦ ॥ ૨ ॥ મુજને વેર નહિ ડોમ્મશુ, મહુશુ મિત્રીભાવોજી,
ગણિ સમયસુદર ઇમ કહે પામીશુ પુન્ય પ્રભાવોજી લાખ૦ ॥ ૩ ॥

(૩)—પાપ અદાર જીવ પરિહરો, અરિહંત સિદ્ધની સાખેજી,
આહોંબ્યા પાપ છુટીએ, લગવત એણીપેરે લાખેજી ॥ પાપ૦
॥ ૧ ॥ આશ્રવ ડપાય દોય બાધવા, વળી જલહ અભ્યાખ્યાનજી,
રતિ અરતિ પૈમુન નિદના, માયામોહ મિચ્છાત્વજી ॥ પાપ૦ ॥ ૨ ॥
મન વચન, કાયાએ જે કીયા, મિચ્છામિ દુક્કડ તેહોજી, ગણિ
સમયસુદર ઇમ કહે, જૈન ધર્મનો મર્મ એહોજી ॥ પાપ૦ ॥ ૩ ॥

(૪)—ધન ધન તે દિન કદી હોશે, હું પામીશ સયમ સુ
દોજી, પૂર્વે નષિ પથે ચાલશુ, શુદ્ધવચને પ્રતિગુધોજી ॥ ધન૦
॥ ૧ ॥ અત પત લિક્ષા ગોચરી, રણવટ કઠિસગ કરજીજી,
સમતા લાવ શત્રુ મિત્રજી, સવેગ સુદો ધરજીજી ॥ ધન૦ ॥ ૨ ॥

સ સારના સ કટ થકી, હું છુટીશ જિનવચને અવતારોજી, ગણિ
સમયસુદર ઈમ કહે, હું પામીશ ભવનો પારોજી ॥ ધન૦ ॥૩૥

છઠ્ઠો અધિકાર-દુષ્કૃતની નિદા.

આખી જીવગીમા જે જે પાપકર્મો કર્યા હોય તેની આત્મ
સાક્ષીએ નિદા કરવી તે આ પ્રમાણે -

“ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણા કરી હોય, તથા પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે
અર્થના અનર્થ કર્યા હોય, હજી, હથોયાર ઘટી વિગેરે જીવોનો
સહાર થાય તેવા અધિકરણો વસાવ્યા હોય, પાપો કરીને કુકુ
ળને પોષ્યા હોય, ઇત્યાદિ દુષ્કર્મો આ ભવ તથા પરભવમા જે
ભવોભવમા કીધા હોય તે તમામદુષ્કર્મોને મન, વચન, કાયાએ
કરી આત્મસાક્ષીથી નિહુ છું ’ એ પ્રમાણે પશ્ચાત્તાપ કરવો

સાતમો અધિકાર-સુકૃતની અનુમોદના

આખા ભવમા જે જે સુકૃત્યો-સારા કૃત્યો કર્યા હોય તેની
અનુમોદના કરવી જેમકે તીર્થયાત્રા કરી હોય, સુપાત્રે દાન
આપ્યું હોય, શીવવ્રત પાળ્યું હોય, માસક્ષમણ મોલ, આક,
છ, ચાર, ત્રણ, જે વિગેરે ઉપવાસો તથા આય જિવાદિકની તપશ્ચર્યા
કરી હોય, શુદ્ધ ભાવના ભાવી હોય, ગિરિરાજની નવાણુ યાત્રા
ઠરી હોય, ઉપધાન તપ, શાસન પ્રભાવના વિગેરે જે જે શુભ
કાર્યો તીર્થકર ગણધરના આગમને અનુસરી શુભ ભાવનાથી
આત્માના હિતને માટે કર્યા હોય તેની અનુમોદના કરે છું
આત્માનું ઉભય લોકોમા હિત કરનારા આગમોના નામ નીચે
પ્રમાણે —

૧૧	અ ગ ના નામ	૧૦	પ ય ન્તી.
૧	શ્રી આચારાગ સૂત્ર	૧	શ્રી ચત્તિસરણ પયન્નો
૨	„ સુચગડાગ „	૨	„ આઉર પચ્ચખાણ „
૩	„ ઠાણાગ „	૩	„ મહાપચ્ચખાણ „
૪	„ સમવાયાગ „	૪	„ ભત્તપરિણા „
૫	„ ભગવતી „	૫	„ તદ્દલવેચાલ „
૬	„ રાતા ધર્મ કથાગ „	૬	„ ગણિવિજ્ઞા „
૭	„ ઉપામદ્દશાગ „	૭	„ ચદ વિજય „
૮	„ અ તગડ દશાગ „	૮	„ દેવેન્દ્ર સ્તવ „
૯	„ અનુત્તરોવવાઇય „	૯	„ મરણ સમાધિ „
૧૦	„ પ્રથ વ્યાકરણ „	૧૦	„ સત્થારા „
૧૧	„ વિપાક „	૬	છેદસૂત્ર.
૧૨	ઉપાગના નામ	૧	શ્રી દશાશ્રુતચ્ચ છેદ સૂત્ર
૧	શ્રી ઉવવાઇ સૂત્ર	૨	„ બૃહત્કલ્પ „ „
૨	„ રાયપસેણી „	૩	„ વ્યવહાર „ „
૩	„ જીવાભિગમ „	૪	„ જિતકલ્પ „ „
૪	„ પન્નવણા „	૫	„ લઘુનિશીથ „ „
૫	„ સૂરપન્નત્તિ „	૬	„ મહાનિશીથ „ „
૬	„ જ બૃહીપપત્તિ „	૪	મૂળ સૂત્ર
૭	„ ચદ પત્તિ „	૧	શ્રી આવશ્યક મૂલ સૂત્ર
૮	„ નિરયાવલિ „	૨	„ દશવૈકલિક „ „
૯	„ કમ્પવર્ઠિસિયા „	૩	„ ઉત્તરાધ્યયન „ „
૧૦	„ પુષ્કિયા „	૪	„ પિંડનિર્ચુકિત „ „
૧૧	„ પુષ્કરુલિયા „		કુલ ૪૩
૧૨	„ વન્ઠિદસા „	૪૪	શ્રી નદી સૂત્ર
		૪૫	શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્ર

ઉપર જણાવેલ ૪૫ આગમો વીતરાગ પરમાત્માના વચનથી અલ કૃત ગ્રવણ કર્યા હોય તે મારા આત્માને શરણભૂત થાઓ.

આઠમો અધિકાર-શુભ ભાવના.

ભાવશુદ્ધિ કરવી એટલે સમતાવાળા પરિણામ કરવા, મુખ દુઃખ તુ કારણ જીવને પોતાનાં કરેલા કર્મ મિવાય બીજી કોઈ નથી, માટે હે આત્મા ! જે જે દુઃખ આવે તે સમભાવે સહન કરજે, જેવું ઝરીશ તેવું કળ પામીશ, માટે કોઈ ઉપર દેવનહિ કરતા સમતા ભાવમા લીન થજે

નવમો અધિકાર-અનશન (આહાર ત્યાગરૂપ) કરવું

યોગ્ય અવસરે અમુક વખત સુધી ચારે આહારના અથવા ત્રણ આહારના પચ્ચખખાણુ કરવા આજકાલ જીવેથી ચાર આહારના જાવજીવ સુધીના પચ્ચખખાણુ થઈ શકે નહિ, કારણ કે તેવું સઘયણુ નથી તેમ તેવું જ્ઞાન નથી, માટે અમુક દાઘમ સુધીના પચ્ચખખાણુ કરાવવા

દશમો અધિકાર-નમસ્કાર કરવા

દશમા અધિકારે નમસ્કારરૂપ મહામત્રનું સ્મરણ કરવું તેનું ધ્યાન કરવું શુભ યોગથી એક નવકાર પણ ગણવાથી ઘણાં કર્મો તેજ વખત ભસ્મીભૂત થઈ જાય છે જેલા સમયમા જીવેએ અપૂર્વ ચિંતામણિ રત્નથી અધિક નવકાર મત્રનું ધ્યાન છોડવું નહિ-તેમા જ લયલીન થવું

ઉપર પ્રમાણે દશ અધિકાર પ્રથમ મૂળ ગાથામાં બતાવેલ છે તે વિસ્તારથી બતાવ્યા આ દશ અધિકાર જીવોને શુભ ગતિમાં લઈ જનારા હોવાથી દરેક લબ્ય જીવોએ તેને મન, વચન, કાયાએ કરી આદરવા

આ અવસરે દશ અધિકારનું (પુણ્ય પ્રકાશનું) સ્તવન તથા પદ્માવતીની જીવગણિ વિગેરે સમય હોય તો સાલજીવુ-સંભળાવજીવુ

શ્રી વિનયવિજયોપાધ્યાય વિરચિત શ્રી પુણ્ય પ્રકાશનું સ્તવન.

દુહા.

સકલ સિદ્ધિ દાયક સદા ॥ ચોવીશે જિનરાય ॥ સહ-
શુર સામિની સરસતી ॥ પ્રેમે પ્રજુષ્ટ પાય ॥ ૧ ॥ ત્રિભુવન
પતિ ત્રિશલાતણા ॥ નદન શુભ ગણીર ॥ શાસન નાયક
જગ જયો ॥ વર્ધમાન વડ વીર ॥ ૨ ॥ એક દિન વીર
જિજીવે ॥ ચરણે કરી પ્રજામ ॥ ભવિક જીવતા હિત ભણી ॥
પૂછે ગૌતમ સ્વામિ ॥ ૩ ॥ મુક્તિ માર્ગ આરાધીએ ॥ કહો
કિણુ પેરે અરિહંત ॥ સુધા સરસ તવ વચન રસ ॥ ભાષે
શ્રી ભગવત ॥ ૪ ॥ અતિચાર આલોષીએ ॥ મત ધરીએ
શુર સાખ ॥ જીવ ખમાવો મયજ જે ॥ ચોનિ ચોરાશી લાખ
॥ ૫ ॥ વિધિશુ વળી વોસરાવીએ ॥ પાપસ્થાન અઢાર ॥
ચાર શરણુ નિત્ય અનુમરો ॥ નિદો દુરતીચાર ॥ ૬ ॥
શુભ કરણી અનુમોદીએ ॥ ભાવ ભલો મન આણુ ॥ અણુસણુ
અવસર આદરી ॥ નવપદ જપો સુખણુ ॥ ૭ ॥ શુભ ગતિ
આરાધનતણા ॥ એ છે દશ અધિકાર ॥ ચિત્ત આણીને આ-
દરો ॥ જેમ પામે ભવ પાર ॥ ૮ ॥

ઉપર જણાવેવ ઠપ આગમો વીતરાગ પરમાત્માના વચનથી
અલ દૃત શ્રવણ કર્યા હોય તે મારા આત્માને શરણભૂત થાઓ.

આઠમો અધિકાર—શુભ ભાવના.

ભાવશુદ્ધિ કરવી એટલે સમતાવાળા પરિણામ કરવા, મુખ
દુ ખનુ કારણ જીવને પોતાના કરેલા કર્મ સિવાય બીજુ કોઈ
નથી, માટે હે આત્મા ! જે જે દુ ખ આવે તે સમભાવે સહન
કરજે, જેવું કરીશ તેવું ફળ પામીશ, માટે કોઈ ઉપર દેવનહિ
ઠરતા સમતા ભાવમા લીન થજે

નવમો અધિકાર—અનશન (આહાર ત્યાગરૂપ) કરવું

યોગ્ય અવસરે અમુક વખત સુધી ચારે આહારના અથવા
ત્રણ આહારના પચ્ચખખાણુ કરવા આજકાલ જીવોથી ચાર આ
હારના જીવજીવ સુધીના પચ્ચખખાણુ થઈ શકે નહિ, કારણ કે
તેવું સઘયણુ નથી તેમ તેવું જ્ઞાન નથી, માટે અમુક ટાઈમ
સુધીના પચ્ચખખાણુ કરાવવા

દશમો અધિકાર—નમસ્કાર કરવા

દશમા અધિકારે નમસ્કારરૂપ મહામત્રનું સ્મરણ કરવું
તેનું ધ્યાન કરવું શુભ યોગથી એક નવકાર પણ ગણવાથી ઘણા
કર્મો તેજ વખત લક્ષ્મીભૂત થઈ જાય છે છેલા સમયમા જીવોએ
અપૂર્વ ચિંતામણિ રત્નથી અધિક નવકાર મત્રનું ધ્યાન છોડવું
નહિ—તેમા જ લયલીન થવું

ઉપર પ્રમાણે દશ અધિકાર પ્રથમ મૂળ ગાથામાં બતાવેલ છે તે વિસ્તારથી બતાવ્યા આ દશ અધિકાર જીવોને શુભ ગતિમાં લઈ જનારા હોવાથી દરેક ભવ્ય જીવોએ તેને મન, વચન, કાયાએ કરી આદરવા

આ અવસરે દશ અધિકારનું (પુણ્ય પ્રકાશનું) સ્તવન તથા પદ્માવતીની જીવરાશિ વિગેરે સમય હોયતો સાલળવું-સંભળાવવું

શ્રી વિનયવિજયોપાધ્યાય વિરચિત શ્રી પુણ્ય પ્રકાશનું સ્તવન.

દુહા.

મઠલ સિદ્ધિ હાયડ સદા ॥ ચોવીશે જિનરાય ॥ મહ-
શુર મામિની સરસતી ॥ પ્રેમે પ્રભુમુ પાય ॥ ૧ ॥ ત્રિભુવન
પતિ ત્રિશલાતણા ॥ નહન શુભ ગભીર ॥ શામન નાયક
જગ જયો ॥ વર્ધમાન વડ વીર ॥ ૨ ॥ એક દિન વીર
જિજીવે ॥ ચરતો કરી પ્રજામ ॥ ભવિકે જીવતા હિત ભણી ॥
પૂછે ગૌતમ સ્વામિ ॥ ૩ ॥ મુક્તિ માર્ગ આરાધીએ ॥ કહો
કિણ પેઠે અરિહંત ॥ મુધા મરસ તવ વચન રસ ॥ ભાખે
શ્રી ભગવત ॥ ૪ ॥ અતિચાર આલોઈએ ॥ મત ધરીએ
શુર સાખ ॥ જીવ ખમાવો મયળ જે ॥ ચોનિ ચોરાશી લાખ
॥ ૫ ॥ વિધિશુ વળી વોસરાવીએ ॥ પાપસ્થાન અઢાર ॥
ચાર શરણુ નિત્ય અનુમરો ॥ નિંદો દુરતીચાર ॥ ૬ ॥
શુભ કરણી અનુમોદીએ ॥ ભાવ ભલો મન આણુ ॥ અણુસણુ
અવમર આદરી ॥ નવપદ જયો મુખાણુ ॥ ૭ ॥ શુભ ગતિ
આરાધનતણા ॥ એ છે દશ અધિકાર ॥ ચિત્ત આણીને આ-
દરો ॥ જેમ પામો ભવ પાર ॥ ૮ ॥

॥ ઢાળ ૧ લી ॥

॥ એ છિડી કીહા રાખી—એ દેશી ॥

જ્ઞાન દરિસણુ ચારિત્ર તપ વીરજ ॥ એ પાચે આચાર ॥
 એહ તણા ઇહ ભવ પરભવના ॥ આલોઇએ અતિચાર રે ॥
 પ્રાણી ! જ્ઞાન ભણે શુભ ખાણી ॥ વીર વહે એમ વાણી રે
 પ્રાં ૧ ॥ એ આકણી ॥ શુર ઝોળવીએ નહિ, શુર વિનયે ॥
 કાળે ધરી ખલુમાન ॥ સુત્ર અર્થ તદુભય કરી સૂઝા ॥
 ભણીએ વહી ઉપધાન રે ॥ પ્રાં ૨ ॥ જ્ઞાનોપગરણુ પાટી
 પોથી ॥ ઠવણી નોકરવાગી ॥ તેહ તણી કીધી આશાતના ॥
 જ્ઞાન ભક્તિ ન સભાળી રે ॥ પ્રાં ૩ ॥ ઇત્યાદિક વિપરી-
 તપણાથી ॥ જ્ઞાન વિરાધ્યું જેહ ॥ આભવ પરભવ વળી રે
 ભવો ભવ ॥ મિચ્છામિ દુલ્લહ તેહ રે ॥ પ્રાં ૪ ॥ સમકિત
 ત્યો શુદ્ધ બાણી ॥ વીર વહે એમ વાણી રે ॥ પ્રાં ॥
 સં ॥ જિનવચને શકા નવિ કીજે ॥ નવિ પરમત અભિ
 લાખ ॥ સાધુતણી નિદા પરિહરજો ॥ કુળ સદેહ મ રાખ
 રે ॥ પ્રાં ॥ સં ॥ ૫ ॥ મૂઠપણું છડો પરશસા ॥ શુભ
 વતને આદરીએ ॥ સામીને ધરમે કરી ચિરતા ॥ ભક્તિ
 પ્રભાવના કરીએ રે ॥ પ્રાં ॥ સં ॥ ૬ ॥ સધ ચૈત્ય
 પ્રાસાદ તણે જે ॥ અવર્ણવાદ મન લેખ્યો ॥ દ્રવ્ય દેવકો જે
 વિણસાડ્યો ॥ વિણસતા ઉવેખ્યો રે ॥ પ્રાં ॥ સં ॥ ૭ ॥
 ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી ॥ સમકિત ખડ્યું જેહ ॥ આભ
 વં ॥ મિચ્છાં પ્રાં ॥ ૮ ॥ ચારિત્ર ત્યો ચિત્ત આણી ॥
 પાચ સમિતિ ત્રણ શુભિ વિરાધી ॥ આઠે પ્રવચન માય ॥
 સાધુતણે ધરમે પરમાદે ॥ અશુદ્ધ વચન મન કાય રે ॥
 પ્રાં ॥ ચાં ॥ ૯ ॥ આવકને ધરમે સામાયક ॥ પોસહમ

મન વાળી ॥ જે જયણાપૂર્વક એ આઠે ॥ પ્રવચન માય ન
 પાળી રે ॥ પ્રાં ॥ ચાં ॥ ૧૦ ॥ હત્યાદિક વિપરીતપ-
 લાથી ॥ ચારિત્ર ડોળ્યું જેહ ॥ આલવં ॥ મિચ્છાં ॥
 પ્રાં ॥ ચાં ॥ ૧૧ ॥ બારે લેદે તપ નવિ ક્રીધો ॥ છતે
 જોગે નિજ શકતે ॥ ધર્મે મન વચ કાયા વિરજ ॥ નવિ
 ફેરવીઈં લગતરે ॥ પ્રાં ॥ ચાં ॥ ૧૨ ॥ તપ વિરજ આ
 ચારે એણી પરે ॥ વિવિધ વિરાધ્યા જેહ ॥ આલવં ॥ મિં
 ॥ પ્રાં ચાં ॥ ૧૩ ॥ વળીય વિશેષે ચારિત્ર ઠેરા ॥ અતિ-
 ચાર આલોછએ ॥ વીરજિનેશર વચણુ સુણીને ॥ પાપ મેલ
 સવી ધોહએરે ॥ પ્રાં ॥ ચાં ॥ ૧૪ ॥

॥ ઢાળ ર જી ॥

॥ પામી સુગુરૂ પસાય-એ દેશી ॥

પૃથ્વી પાણી તેહ ॥ વાયુ વનસ્પતિ ॥ એ પાથે થાવર
 કદા એ ॥ ૧ ॥ ઠરી ઠરમણુ આરભ ॥ ખેત્ર જે ખેડીયા ॥
 કુવા તળાવ ખણાવીયાએ ॥ ૨ ॥ ઘર આરભ અનેડ ॥ ટાકા
 લોયરા ॥ મેડી માળ ચણાવીયાએ ॥ ૩ ॥ લીંપણુ ગુપણુ
 કાજ ॥ એણીપરે પરેપરે ॥ પૃથ્વીકાય વિરાધીયાએ ॥ ૪ ॥
 ધોયણુ નાહણુ પાણી ॥ ઝીલણુ અપકાય ॥ છોતિ ધોતિ કરી
 દુહવ્યાએ ॥ ૫ ॥ ભાઠીગર કુભાર ॥ લોહ સોવનગરા ॥
 ભાઠબુજ લિહાળા ગરાએ ॥ ૬ ॥ તાપણુ શેકણુ કાજ ॥
 વસ્ત્ર નિખારણુ ॥ રગણુ રાધણુ રસવલીએ ॥ ૭ ॥ એણી
 પરે કર્મદાન ॥ પરે પરે કેળવી ॥ તેહ વાયુ વિરાધીયાએ
 ॥ ૮ ॥ વાડી વન આરામ ॥ વાવી વનસ્પતિ ॥ પાન ફૂલ
 ફળ ચૂટીયાએ ॥ ૯ ॥ પુખ પાપડી શાક ॥ શેકયા સૂકવ્યા
 છેદા છુદા આથીઆએ ॥ ૧૦ ॥ અળશીને એરડ ॥ ઘાણી

ઘાલીને ॥ ઘણા તિલાદિક ખીલીયાએ ॥ ૧૧ ॥ ઘાલી કે
 માહે ॥ ખીલી શેલડી ॥ કદમૂળ કૂળ વેચીયાએ ॥ ૧૨
 એમ એકેદ્રીજીવ ॥ હણ્યા હણાવીયા ॥ હણતા જે અનુભ
 દિયાએ ॥ ૧૩ ॥ આ લવ પરલવ જેહ ॥ વળીય લવેલવે
 તે મુજ મિચ્છામિ દુહ્લડ એ ॥ ૧૪ ॥ કમી સરમીયા કી
 ॥ ગાડર ગાડોલા ॥ એળ પૂરા અલશીયાએ ॥ ૧૫ ॥ વાળ
 જળો ચુલે ॥ વિચળીત રસ તણા ॥ વળી અથાણા પ્રમુખ
 નાએ ॥ ૧૬ ॥ એમ એકદ્રી જીવ ॥ જે મે દુહ્લ્યા ॥
 મુજ મિચ્છામિદુહ્લડ એ ॥ ૧૭ ॥ ઉધેહી જી લીખ ॥ માક
 મકોડા ॥ ચાચડ કીડી કુચુખાએ ॥ ૧૮ ॥ ગહીઆ ધીમે
 કાનખનુરીયા ॥ ગીગોડા ધનેરીયાએ ॥ ૧૯ ॥ એમ તેઈ
 જીવ ॥ જે મે દુહ્લ્યા ॥ તે મુજ મિચ્છામિદુહ્લડ એ ॥ ૨૦ ॥
 માખી મચ્છર ટાસ ॥ મસા પતંગીયા ॥ કસારી કોલિયા
 ડાએ ॥ ૨૧ ॥ ઢીકણુ વિજી વીડ ॥ લમરા લમરીયો
 કોતા બગ ખડમાડીએ ॥ ૨૨ ॥ એમ ચૌરિદ્રી જીવ ॥ જે
 મે દુહ્લ્યા ॥ તે મુજ મિચ્છામિદુહ્લડ એ ॥ ૨૩ ॥ જળમ
 નાખી જળરે ॥ જળચર દુહ્લ્યા ॥ વનમા મૃગ સતાપીયાએ
 ॥ ૨૪ ॥ પીડ્યા પખી જીવ ॥ પાડી પાસમા ॥ પોપટ ઘાલ્ય
 પાજરેએ ॥ ૨૫ ॥ એમ પચેદ્રી જીવ ॥ જે મે દુહ્લ્યા ॥
 તે મુજ મિચ્છામિદુહ્લડ એ ॥ ૨૬ ॥

॥ હાલ ૩ જી ॥

॥ વાણી વાણી હિતકારીજી-એ દેશી ॥

ક્રોધ લોભ લય હાસ્યથીજી ॥ જોયા વચન અસત્ય ॥
 કૂડ કરી ધન પારકાજી ॥ લીધા જેહ અદતરે ॥ જિનજી મિ
 ચ્છામિદુહ્લડ આજ ॥ તુમ સામે મહારાજરે ॥ જિનજી ॥ દેષ

સાર કાજરે ॥ જિનજી ॥ મિચ્છામિદુક્કઠ આજ ॥ ૧ ॥ એ
 આકળી ॥ દેવ મનુજ તિર્યચનાજી ॥ મૈથુન સેવ્યા જેહ ॥
 વિપચારસ લપટ પછેજી ॥ ઘણું વિડખ્યો દેહરે ॥ જિનજી ॥
 ૨ ॥ પરિવ્રહની મમતા કરીજી ॥ લવે લવે મેળી આય ॥ જે
 જીહાની તે તીહા રહીજી ॥ કોઈ ન આવી સાથરે ॥ જિનજી ॥
 ૩ ॥ રચણી લોજન જે કર્યાજી ॥ કીધા સદા અલસ ॥
 રસના રસની લાલચેજી ॥ પાપ કર્યા પ્રત્યક્ષરે ॥ જિનજી ॥
 ૪ ॥ વ્રત લેધ વિસારીયાજી ॥ વળી લાગ્યા પચ્ચખાણુ ॥
 કપટ હેતુ કીરીયાજી ॥ કીધા આપ વખાણુરે ॥ જિનજી ॥
 ૫ ॥ ત્રણ હાજ આઠે દુહેજી ॥ આજોયા અતિચાર શિવગતિ
 આરાધન તણેજી ॥ એ પહેલો અધિકારરે ॥ જિનજી ૬ ॥

॥ હાજ ૪ થી ॥

॥ સાહેલડીની દેશી ॥

પચ મહાવ્રત આદરો માહેલડીરે ॥ અથવા ત્યો વ્રતમાર
 તો ॥ યથાગતિ વ્રત આદરો સાહેલડીરે ॥ પાળો નિરતિચાર
 તો ॥ ૧ ॥ વ્રત લીધા સલારીએ ॥ સાં ॥ હેડે ધરીય
 વિચારતો ॥ શિવગતિ આરાધન તણે ॥ સાં ॥ એ ધીમે
 અધિકારતો ॥ ૨ ॥ જીવ સવે ખમાવીએ ॥ સાં ॥ યોનિ
 ચોરાશી લાખતો ॥ મને શુદ્ધે કરો ખમણા ॥ સાં ॥ કોઈશુ
 રાવ ન રાખતો ॥ ૩ ॥ સર્વ મિત્ર કરો ચિતવો ॥ સાં ॥
 કોઈ ન જાણે શત્રુતો ॥ રાગ દ્રેવ એમ પારહરી ॥ સાં
 કીજે જન્મ પવિત્રતો ॥ ૪ ॥ મામી સઘ ખમાવીએ ॥ સાં ॥
 જે ઉપની અપ્રીતિતો ॥ સજન કુટુંબ કરો ખામણુ ॥ સાં ॥
 એ જિનશામન રોતિતો ॥ પાપ ખમીએ ને ખમાવીએ ॥ સાં
 એહજ ધર્મનું સારતો ॥ શિવગતિ

એ ત્રીજો અધિકારતો ॥ ૬ ॥ મૃષાવાદ હિંસા ચોરી ॥ સાં ॥
 ધનમૂર્છા મૈથુનતો ॥ ક્રોધ માન માયા તૃષ્ણા ॥ સાં ॥ પ્રેમ
 દ્વેષ પૈશુનતો ॥ ૭ ॥ નિદા કગદ ન કીજીએ ॥ સાં ॥ કૃડા
 ન દીને આળતો ॥ રતિ અરતિ મિથ્યા તજો ॥ સાં ॥ માયા
 મોહ જાળતો ॥ ૮ ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ વોસરાવીએ ॥ સાં ॥
 પાપસ્થાન અદારતો ॥ શિવગતિ આરાધન તણો ॥ સાં ॥
 એ ચોથો અધિકારતો ॥ ૯ ॥

॥ ઢાળ પ મી ॥

॥ હવે નિસુણો ઇહા આવીયાએ - દેશી ॥

જનમ જરા મરણે કરી એ ॥ એ સસાર અસારતો ॥
 કર્યાં ઈર્મ સહુ અનુભવે એ ॥ કોઇ ન રાખણહાર તો ॥ ૧ ॥
 શરણ એક અરિહંતનું એ ॥ શરણ સિદ્ધ ભગવત તો ॥
 શરણ ધર્મ શ્રી જૈનનો એ ॥ સાધુ શરણ ગુણવત તો ॥ ૨ ॥
 અવર મોહ સર્વ પરિહરીએ ॥ ચાર શરણ ચિત્ત ધાર તો ॥
 શિવગતિ આરાધન તણો એ ॥ એ ખાત્રીએ અધિકાર તો ॥ ૩ ॥
 આભવ પરભવ જે કર્યા એ ॥ પાપ કર્મ કેઈ લાખ તો ॥
 આત્મ માણે તે નિહીએ એ ॥ પડિકમીએ ગુરુ સાખ તો
 ॥ ૪ ॥ મિથ્યા મતિ વર્તાવિયા એ ॥ જે ભાખ્યા ઉત્સૂત્ર
 તો ॥ કુમતિ કદાચહને વશે એ ॥ જે ઉદ્યાપ્યા સૂત્ર તો
 ॥ ૫ ॥ ઘડ્યા ઘડાવ્યા જે ઘણાએ ॥ ઘટી હળ હથીયાર
 તો ॥ ભવ ભવ મેળી મૂકીયા એ ॥ કરતા છવ સહાર તો
 ॥ ૬ ॥ પાપ કરીને પોષીયા એ ॥ જનમ જનમ પરિવારતો
 ॥ જનમાતર પોહોત્યા પછીએ ॥ કોઇએ ન કીધી સાર તો
 ॥ ૭ ॥ આ ભવ પરભવ જે કર્યા એ ॥ એમ અધિકરણ
 અનેક તો ॥ ત્રિવિધે ત્રિવિધે વોસરાવીએ ॥ આણી હૃદય

વિવેક તો ॥ ૮ ॥ દુષ્ટતનિદા એમ કરી એ ॥ પાપ કરે
પરિહાર તો ॥ શિવગતિ આરાધન તણે ॥ એ છઠો અધિ
કાર તો ॥ ૯ ॥

॥ ઢાળ ૬ ઠી ॥

॥ આદિ તું નેધને આપણી-એ દેશી ॥

ધનધન તે દિન માહરે ॥ જીહા કીધો ધર્મ ॥ દાન
શિયળ તપ આદરી ॥ ટાળ્યા દુષ્કર્મ ॥ ધનં ॥ ૧ ॥ શેત્રુ
જાદિક તીર્થની ॥ જે કીધી જાત્ર ॥ જુગતે જિનવર પૂજ્યા ॥
વળી પોખ્યા પાત્ર ॥ ધનં ॥ ૨ ॥ પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયા
॥ જિનઘર જિનચૈત્ય ॥ સવ ચતુર્વિધ સાચવ્યા ॥ એ સાતે
એત્ર ॥ ધનં ॥ ૩ ॥ પરિકમણા સુપરે કર્યા ॥ અનુકપા
દાન ॥ સાધુ સૂરિ ઉવગાયને ॥ દીધા બહુ માન ॥ ધનં
॥ ૪ ॥ ધર્મકાજ અનુમોદીએ ॥ એમ વારોવાર ॥ શિવ-
ગતિ આરાધન તણે ॥ સાતમે અધિકાર ॥ ધનં ॥ ૫ ॥
ભાવ ભલો મન આણીએ ॥ ચિત્ત આણી કામ ॥ સમતા
ભાવે ભાવીએ ॥ એ આતરામ ॥ ધનં ॥ ૬ ॥ સુખ દુખ
કારણ જીવને ॥ કોઈ અવર ન હોય ॥ ઈર્મ આપે જે
આચર્યા ॥ ભોગવોએ સોય ॥ ધનં ॥ ૭ ॥ સમતા વિષુ
જે અનુસરે ॥ પ્રાણી પુન્ય કામ ॥ છાર ઉપર તે લીપણું ॥
જાખર ચિત્રામ ॥ ધનં ॥ ૮ ॥ ભાવ ભલીપરે ભાવીએ
॥ એ ધર્મનું સાર ॥ શિવગતિ આરાધન તણે ॥ આઠમે
અધિકાર ॥ ધનં ॥ ૯ ॥

॥ ઢાળ ૭ મી. ॥

॥ રૈવતગિરિ ઉપરે-એ દેશી ॥

હવે અવસર જાણી ॥ કરી સલેખણ સાર ॥ અણસણ

આદરીએ ॥ પચ્ચખી ચારે અહાર ॥ લલુતા સવિ મૂર્ક
 ॥ છાડી મમતા અજ ॥ એ આતમ જેલે ॥ સમતા રા
 તરગ ॥ ૧ ॥ ગતિ ચારે કીધા ॥ અહાર અનંત નિશક
 પણુ તૃપ્તિ ન પામ્યો ॥ જીવ લાલચીએ રક ॥ દુલહો એ
 વળી વળી ॥ અણુમણુનો પરિણામ ॥ એહધી પામીને
 શિવપદ સુરપદ ઠામ ॥ ૨ ॥ ધન ધના તાલિબદ્ધ ખધો મે
 ઘકુમાર ॥ અણુમણુ અગધી ॥ પામ્યા લવનો પાર ॥ શિવ
 મહિર જાશે ॥ કરી એક અવતાર ॥ આરાધન કરે ॥ એ
 નવમે અધિકાર ॥ ૩ ॥ દમમે અધિકારે મહામત્ર નવકાર
 મનથી નવિ મૂકો ॥ શિવ સુખ ફલ સહકાર ॥ એ જપત
 જાયે ॥ દુર્ગાનિ દોષવિકાર ॥ સુપરે એ સમરો ॥ ચૌદ પૂર
 વનો સાર ॥ ૪ ॥ જનમાતર જાતા જો પામે નવકાર ॥ તે
 પાતીદ ગાળી ॥ પામે સુગ અવતાર ॥ એ નવ પદ સરિએ
 ॥ મત્ર ન ડોષ સાર ॥ ઈહ જવ ને પરજવે ॥ સુખ મપરિ
 દાનાર ॥ ૫ ॥ જુઓ બીવ લીલડી ॥ રાજા રાણી થાય
 નવપદ મહિમાવી ॥ રાજસિદ્ધ મહારાય ॥ રાણી રત્નવતી
 બેઠુ ॥ પામ્યા છે સુરસોગ ॥ એક જવ પછી લેશે ॥ શિવ
 વધુ સંગેગ ॥ ૬ ॥ શ્રીમતીને એ વળી ॥ મત્ર ફળ્યે
 તતકાળ ॥ ક્ષણીધર શ્રીશ્રીને ॥ અગદ થઇ કુલમાળ ॥ શિવકુ
 મરે જોગી ॥ સોવનપુકવો કીધ ॥ એમ એણે મત્રે ॥ કાળ
 ઘણાના સિદ્ધ ॥ ૭ ॥ એ દમ અધિકારે વીર જિનેશ્વર લાખ્યો
 અરાધન ॥ કેરો ॥ વિધિ જોણે ચિત્તમા રાખ્યો ॥ તેણે પા
 પખાળી ॥ જવજય દૂરે માખ્યો ॥ જિન વિનય કરતા ॥
 સુમતિ અમૃતરસ આખ્યો ॥ ૮ ॥

॥ હાળ ૮ મી ॥

॥ નમો ભવિ ભાવશુ એ-એ દેશી ॥

સિદ્ધારથ રાય કુળતિલો એ ॥ ત્રિશલા માત મહાર તો
 ॥ અવનિતળે તમે અવતર્યા એ ॥ કરવા અમ ઉપકાર તો ॥
 જ્યો જિનવીરજી એ ॥ ૧ ॥ મે અપરાધ કર્યા ઘણાએ ॥
 કહેતા ન લહુ પાર તો ॥ તુમ ચરણે આવ્યા ભણી એ ॥
 ને તારે તો તાર તો ॥ જ્યોનારા આશ કરીને આવીયો એ
 ॥ તુમ ચરણે મહારાજ તો ॥ આવ્યાને ઉવેખશે એ ॥ તો
 કેમ રહેશે લાજ તો ॥ જ્યોનાડા કરમ અલુજવુ આકરા એ
 ॥ જનમ મરણ જ જાળ તો ॥ હું છુ એહથી ઉભગ્યો એ ॥
 છોડાવો દેવ દયાળ તો ॥ જ્યો ॥ ૪ ॥ આજ મનોરથ મુજ
 ફળ્યા એ ॥ નાઠા હુ ખ દદોળતો ॥ તુઠ્યો જિન ચોવીશમે
 એ ॥ પ્રગટ્યા પુન્ય કલોલ તો ॥ જ્યો ॥ ૫ ॥ ભવભવ વિ-
 નય તુમારડો એ ॥ ભાવનકિત તુમ પાય તો ॥ દેવ દયા
 કરી દીજીએ એ ॥ બોધિબીજ સુપસાય તો ॥ જ્યો ॥ ૬ ॥

॥ કળશી ॥

ઈહ તરણ તારણ સુગતિ કારણ ॥ હુ ખ નિવારવુ જગ
 જ્યો ॥ શ્રીવીર જિનવર ચરણ ચુલુતા ॥ અધિક મન ઉઠટ
 થયો ॥ ૧ ॥ શ્રી વિજયદેવસૂરિઈ પટધર ॥ તીરથ ॥ જગમ
 ઇણે જગે ॥ તપગચ્છપતિ શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ ॥ સૂરિતેજે ઝગ-
 મગે ॥ ૨ ॥ શ્રી હીરવિજયસૂરિ શિષ્ય વાચક ॥ કીર્તિવિજય
 સુરિશુરસમે ॥ તમ શિષ્ય વાચક વિનયવિજયે ॥ થુણ્યો જિ
 ન ચોવીશમે ॥ ૩ ॥ સય સત્તર રાવત ઝોગણુત્રીશે ॥ રહી
 રાદેર ચોમાસુએ ॥ વિજય દશમી વિજય કારણ ॥ કિયો ગુણ

તણા, ત્રવ લહીને લાગ્યા ॥ મુળ અને ઉત્તરતણા, મુજ દુપણ
લાગ્યા ॥ તેં ॥ ૨૮ ॥ સાપ વીંછી સિંહ ચીવરા, શકરા
શકરી ને સમળી ॥ હિંસકે જીવતણે ભવે, હિંસા કીધી સમળી
॥ તેં ॥ ૨૯ ॥ સુવાવડી દુપણ ઘણા, વળી ગર્ભ ગળાવ્યા ॥
જીવાણી ઢાળ્યા ઘણા, શીળત્રવ લખાવ્યા ॥ તેં ॥ ૩૦ ॥
ભવ અનંત ભમતા થકા, કીધા દેહ સળધ ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ
કરી વોસિર, તીણુનું, પ્રતિળધ ॥ તેં ॥ ૩૧ ॥ ભવ અનંત
ભમતા થકા, કીધા પરિગ્રહ સળધ ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી
વોસિર, તીણુનું પ્રતિળધ ॥ તેં ॥ ૩૨ ॥ ભવ અનંત ભ
મતા થકા, કીધા કુટુંબ સળધ ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિર,
તીણુનું પ્રતિળધ ॥ તેં ॥ ૩૩ ॥ ઈંછી પરે ઈંહ ભવ પર
ભવે, કીધા પાપ અખત ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિર, કર
જન્મ પવિત્ર ॥ તેં ॥ ૩૪ ॥ એણી વિધે એ આરાધના, ભવિ
કરશે જેહ ॥ સમય સુદર કહે પાપથી, વળી છુટશે તેહ
॥ તેં ॥ ૩૫ ॥ રાગ વેરાડી જે સુણે, એહ ત્રીજી ઢાળ ॥
સમય સુદર કહે પાપથી, છુટે તતકાળ ॥ તેં ॥ ૩૬ ॥

શુભ ચિતવન કરવાની છેલ્લી લલામણ.

“મારો દેહ પડી જાય તે સમયે મારી પછવાડે કોઈ રૂઢન
કરે, અગર શોક પાળે—પળાવે, પાણી ઢાળે, છ કાચની વિરાધના કરે,
તેમા મારે લેવા દેવા નથી મારા શરીરનો સસ્કાર કરે તેમા પણ
મારે લેવા દેવા નથી વ્યવહારથી જે કોઈ કરે તે તેઓ જાણે.”

કુટુંબીઓને રડવા કુટવાની ના પાઠવી શોક પાળવાની ના
પાઠવી મરણ પછવાડે જે જે આરણ્યિક કાર્યો મોહના પ્રભા
વથી કરે તેનો નિવેધ કરવો તે છતાં જ્ઞાન પાછલા કુટુંબીઓ

કરે તો પછી મરનારને જરાપણ દોષ કે પાપળ ધન થાય નહિ, અને તેમ ન કહેવામા આવે તો તેની ક્રિયા મરનારને લાગે. શ્રી ભગવતી સૂત્રમા કહ્યું છે કે—અવિરતિપ્ત્વાને લીધે એકેન્દ્રિય જીવોને પણ અદ્વાર પાપસ્થાનક લાગે છે માટે તમામ વસ્તુ વેાસિરાવીને પાછળ પણ પોતાના નિમિત્તે કર્મજનનની જે જે ક્રિયાઓ કરવામા આવે તેમ હોય તેની ના પાડવી.

જે જીવોનું ચિત્ત સંસારના પદાર્થોમા આસક્તિવાળું છે, અને પોતાના સ્વરૂપને જે જાણતા નથી, તેવા જીવોને મૃત્યુ ભયમય છે, પરંતુ જે જીવો પોતાના સ્વરૂપમા રમણતા કરનારા છે અને સંસારિક પદાર્થોમા વૈરાગ્યવાળા છે, તેવા જીવોને તો મૃત્યુ એ એક હર્ષનું નિમિત્ત છે તેઓ તો એમજ વિચારે કે આયુર્ધર્મના નિમિત્તથીજ આ દેહનું ધારણ કરવાપણું છે અને તેની સ્થિતિ પૂર્ણ થયે તે કર્મના પુણ્યલો નાશ પામશે ત્યારે મારે બીજી ગતિમા ઉત્પન્ન થવું પડશે મારો આત્મા તો અનાદિ કાળથી મરણ પામ્યો નથી અને મરણે પણ નહિ, પરંતુ પુણ્યશાળી આત્માને તો આ સાત ધાતુમય મહા અશુચિના કૌથળા જેવા અને વિનશ્વર સ્વભાવવાળા દેહનો ત્યાગ કરવો અને શુભ કર્મોના પ્રભાવથી-સમાધિના પ્રભાવથી બીજી ગતિમા નવીન સુદર શરીર ધારણ કરવું જેને મરણ કહેવાય છે તેમા શોક શાનો? તેમા તો આનંદ જ માનવો છે

જેમ ટોઈ માણસને એક સડી ગયેલી ઝુપડીને છોડી દઈ બીજા નવીન મહેલમા જઈને વસવું હોય તો તે માણસને શોક નહિ થતા આનંદના ઉભારા હોય છે તેવીજ રીતે આ આત્માને આ ખંડેર જેવા સડી ગયેલ દેહરૂપ ઝુપડીનો ત્યાગ કરી નવા દેહરૂપ મહેલને પ્રાપ્ત કરવો, એ મહા ઉત્સવનો અવસર છે તેમા

કોઈ પ્રકારની હાનિ છે જ નહિ કારણ કે જે આવા પ્રકારની ઉત્તમ સમાધિથી મરણ થાય તો તે હે ચેનન ! ઉત્તમ ગતિને આપ નાર છે બાકી વિચાર કર, અત્યાર સુધી સમાધિ વિના પર-વશપણે અન તિવાર નરકતિર્યંચાદગતિમા મરણો કર્યા છે, અસદ્ય હુ ખો સહન કર્યા છે, માટે આવા ઉત્તમ પ્રકારના સમાધિમરણથી આનંદમાની તમામ વસ્તુ વોમિરાવી પાછાના સળધી જીવો રાગના જોરથી કર્મજનન ન કરે તે માટે પાકી જલામણ કરને પછી કદાચ મોહના જોરથી તેઓ જે કાંઈ કરશે તેમા તેને પાપની ક્રિયાઓ આવશે નહિ, તે ચોક્કસ લક્ષમા રાખજો

હિતશિક્ષા તથા નીતિમય જીવન ગુજરવા

માટે જો જોલ.

નીચે જતાવેલ જોલ ધ્યાનમા લઈ, મનન કરા અને તેને યથાગતિ અમલમા મૂકો

૧ તું કૈણ છે

૨ શા માટે આવ્યો છે

૩ આવીને તે માનવ જીવગીમા શું કર્યું

૪ શા માટે ભમો રહ્યો છે

૫ સતસમાગમ કરી આત્મહિત કર

૬ આત્મસ્વરૂપને તપાસ

૭ સયોગના અતે વિયોગ તે ચોક્કસ થાદ રાખ

૮ હરખને અતે ચોક્ક,

૯ સુખને અતે હુ ખ

૧૦ G.ય પછી અસ્ત

૧૧ જન્મે તે મરવા માટે

૧૨ સુખ હુ ખનો મનની સાથે સળધ છે

- ૧૩ પોતાના દોષ જોવાથી દોષ દૂર થયે
- ૧૪ તીર્થકરના વચનો જ સસારને કાપે છે
- ૧૫ મનને હુમેશા શુદ્ધ કરવા વીતરાગની વાપી શ્રવણ કરવી
- ૧૬ ઇચ્છાઓનો ત્યાગ તે વૈરાગ્ય
- ૧૭ મનમા અશુભ વિચારો કરવા તેના સમાન ખીજો વ્યાધિ નથી
- ૧૮ પુદ્ગલમા આનંદ માને તે પુદ્ગલાલાનદી, ભવમા આનંદ માને તે ભવાભિનિદી જીવો સસારમા પરિભ્રમણ કરનારા છે
- ૧૯ આત્મામા આનંદ માનનારા જીવો વેલાસર સુક્ષિત મેળવી શકે છે
- ૨૦ આત્માનદી બનવું બહુ દુષ્કર છે માટે બહુ પ્રયત્ન કરીને પણ તેવા બનવું જોથી દુષ્કર સુક્ષ્મ થવાય
- ૨૧ જાગૃત થા અને ઉઘને છોડ
- ૨૨ નીતિમય અને ઉપકારક જીવન શુભરવા પ્રયત્ન કર
- ૨૩ ગતકાળની ભૂલો સુધારી લેવા પ્રયત્ન અને હવે પછી તેમ ન થાય તે માટે કમ્ભર કથ
- ૨૪ ભવિષ્યનો વિચાર કરી પછી પ્રવૃત્તિ કરવી તેનું નામ વિવેક, તેની ખાસ જરૂર છે
- ૨૫ આવતી જીવંતીને યાદ કરીને કાર્ય કર
- ૨૬ ધર્મથી નિરપેક્ષ થનાર મનુષ્ય જોવો ખીજો કોણ મૂર્ખ ગણાય ?
- ૨૭ ભાગ્યનો ઉદય પણ ઉદયથીજ થાય છે
- ૨૮ પરસ્ત્રીગમન કરનાર અદનને મૂકી જાવળને વાગી બહુ દુખી થાય છે
- ૨૯ આ શરીર અશચિન ચત્ર છે. માટે તેની વિષય યોગ નહિ.

કરતા તેમાથી જે કાઢવાનું હોય તે જલદી કાઢી લે, ઢીલ કરીશ નહિ

- ૩૦ મનુષ્યશવ બહુજ દુર્લભ છે માટે તેને સફળ કર
- ૩૧ વિચારનો સુધારો થાય તોજ વચન અને કાયાનો સુધારો થઇ શકે
- ૩૨ સફળગુણની સેવા દુર્વ્યસનોનો નાશ કરે છે અને શુભને પ્રગટ કરે છે
- ૩૩ અભક્ષ્ય અને અપેયનો ત્યાગ કરીને લોજન થાય તેજ ખરૂં લોજન કહેવાય
- ૩૪ પાણી પીવાનું લોજન જુદું રાખવું મુખે માંડેલ લોજન પાણીના ગોળામા નાખી તમામ પાણી બગાડવું નહિ તેમ કરવાથી ઘણા જીવોનો વિનાશ થાય છે તથા ચેપી રોગ વળજે ઈ વિગેરે ઘણી હાનિ થાય છે
- ૩૫ વિચારોમા આ યને હું જ થાય તેવું ન ચિંતવવું
- ૩૬ સર્વની સાથે મૈત્રી ભાવના કર, વૈર બૂલી જા
- ૩૭ પોતાના હૃદયને શાંતિનું સ્થાન ધર્મ વિના ખીજી કોઇ નથી
- ૩૮ જે દિવસે અશુભ પ્રવૃત્તિ કરવા તૈયાર થા તે પહેલાં મૃત્યુના દિવસને યાદ કર
- ૩૯ શુભમાર્ગમા વિવેકથી લક્ષ્મી ખરચવી તેજ લક્ષ્મી પામ્યાનું ફળ
- ૪૦ ખરો મિત્ર કોણ ? પાપમાર્ગથી બચાવી મનમાર્ગમા જોડે તે
- ૪૧ દીન હું ખી અને અનાથ ઉપર અનુકંપા રાખી તેનો ઉદ્ધાર કરો
- ૪૨ પરદ્રવ્યને પત્થર તુલ્ય ગણો, સ્વદ્રવ્યમા સતોષ રાખો
- ૪૩ પરત્રીને માતા, જોઈને કે પુત્રી તુલ્ય ગણો
- ૪૪ પરનિદા સુગંધી ને મિથ્યા આરોપ વિગેરે પાપોના બોળાથી બહુ ડરો

- ૪૫ વિષયતૃષ્ણાથી વેળળા રહેા, ઇન્દ્રિયોના ગુલામ ન બનેા,
પરતુ ઇન્દ્રિયોને ગુલામ બનાવેા
- ૪૬ ચારિત્ર લેવાની હ મેશા શુભ ભાવના રાખેા.
- ૪૭ શરીર સાફ હોય તો સસારના મોહને છોડી ચારિત્ર
અહણુ કરવુ
- ૪૮ સસારને કેદખાનુ સમજવુ, તેમા મુઝાવુ નહિ
- ૪૯ બીજાને દુખી દેખી દ્રવ્ય ભાવથી તેનુ દુખ દુર કરવા
ભાવના રાખવી
- ૫૦ ધર્મરાગ કરવેા, પરતુ કામરાગ કે ક્રોધરાગ ન કરવેા
કારણુ કે તે સસારમા ભ્રમાવનાર છે
- ૫૧ યથાશક્તિ દશ તીથિ અથવા પાચ તીથિ તપશ્ચર્યા કરવી
પર લક્ષ્મી ઉપર અત્યંત મોહ ન રાખવેા, છેવટે તેને છોડવી
પડશે અથવા આપણને તે છોડશે તે યાદ રાખવુ
- ૫૩ ઉપકારીનેા ઉપકાર કદાપી ભૂલવેા નહિ
- ૫૪ ખાવાપીવામા બહુ લોભપતા રાખવી નહિ
- ૫૫ પ્રથમનુ લોજન પાચન યથા વગર જમવુ નહિ નિરતર
બેચાર કવગ એછા ખાહાર કરવેા
- ૫૬ ઉપદ્રવવાળા મ્ધાનકનેા ત્યાગ કરવેા
- ૫૭ રાજ્યે નિવેધ કરેલા દેશમા જવુ નહિ
- ૫૮ એક બે કલાક ધાર્મિક પુસ્તકો વાચવાની ટેવ પાડવી
- ૫૯ નીતિમય જીવન ગુચ્છરવુ, અનીતિ કરી બને લોક
બગાડવા નહિ
- ૬૦ લોકપ્રિય થવુ ૬૧ લજ્જાળુ થવુ ૬૨ દયાળુ થવુ
ઉપર લખેલા બોલનું મનન કરવાથી વૈરાગ્ય ભાવના જાગૃત થશે.

વૈરાગ્ય સંબંધી દુહા.

પરવેકે મુખ પામવા, કર સારો સંકેત,	
હજી બાજી હાથમા, ચેત ચેત નર ચેત,	૧
જોર કરીને છતવુ, ખરેખર રણખેત,	
દુશ્મન છે તુજ દેહમા, ચેત ચેત નર ચેત	૨
ગાફલ રહી ગમાર તુ, ફાગટ થઈશ ક્ષણેત,	
હવે જરૂર હુશીયાર થઈ, ચેત ચેત નર ચેત	૩
તન ધન તો તારા નથી, નથી પ્રિયા પરણેત,	
પાછળ સહુ રહેશે પડ્યા, ચેત ચેત નર ચેત	૪
પ્રાણ જશે જ્યાં પિંડથી, પિંડ ગણ્યાશે પ્રેત,	
માટીમા માટી થશે, ચેત ચેત નર ચેત	૫
રહ્યા ન રાણા રાણ્યા, સુર નર મુનિ મમેત,	
તુ તો તગણા તુ ય છે, ચેત ચેત નર ચેત	૬
રજકણ તારા રખડશે, જેમ રખડતી રેત,	
પછી નરતણુ પામીશ ક્યા, ચેત ચેત નર ચેત	૭
માટે મનમા સમજીને, વિચારીને કર વેત,	
ક્યાથી આવ્યો ક્યા જવુ, ચેત ચેત નર ચેત	૮
શુભ શિખામણ સમજ તો, પ્રભુ સાથે કર હેત,	
અતે અવિચળ એજ છે, ચેત ચેત નર ચેત	૯
કાળા કેશ મટી ગયા, સર્વે બનિયા મ્હેત,	
જોખન જોર જતુ રહ્યુ, ચેત ચેત નર ચેત	૧૦
જો નહિ ચેતે પ્રથમ તો, પશુ પક્ષીથી હિણ,	
ધન પેલા માળા રચે, પક્ષી જુઓ પ્રવીણ	૧૧

હિતશિક્ષા સખધી દુહા.

- મેરી મેરી ડર મતી, ઇહા નાહ તેરી કોઈ
કાયાએ તેરી નથી, તો માયા કહાસે હોય ૧
- શૂળ છશ્યો સસાર મુળ, ધુળ છશ્યો હે ધન,
ભૂલ અણના ભરમમે, મત કુલ તુ મન ૨
- સખ કાગજ કાલે ઢીયે, મન કાલે કે કાજ,
વો સખ ફટ ધોલે ભયે, હીયે ધુર દિન હે આજ ૩
- રે છવ સુણુ તુ બાપડા, હીયે વિભામી જોય,
આપ સ્વાર્થી સહુ મળ્યું, તહાર નાહ જગ ડોઈ ૪
- ધર્મ વિના સુણુ છવડા, તુ ભમ્યો ભવ અનત,
મૂઢપણે ભવ તે ડીયા, ઇમ જોલે ભગવત ૫
- લાખ ચોરાસી ચોનિમા, ફરી લીયો અવતાર,
એકેકી ચોન વળી, અનત અનતી વાર ૬
- એમ ભમતા ભમતા લીયો, મનુઅ જનમ અવતાર,
મિથ્યાત્વપણે ભવ નિર્ગમ્યા, કાજ ન સિદ્ધ લગાર ૭
- જગમા છવ અછે બહુ, એકેકશુ અનતી વાર,
વિવિધ પ્રકાર સગપણુ કીયા, હૈયા સાથ વિચાર ૮
- તો કુણુ આપણું પારકુ, કુણુ વૈરી કુણુ ભત્ત,
રાગ દ્વેષ ટાળી કરી, કર સમતા એક ચિત્ત ૯
- પૂર્વ કોડીને આડો, જાની શુર અપાર,
ઉત્પત્તિ કહી તાહરી, કહેતા નાવે પાઠ ૧૦
- પુત્ર પિતાપણે અવતરે, પિતા પુત્રપણે જોય,
માતા મરી નાંગી થઈ, નારી માતા હોય ૧૧
- સુતો સુપન જ જાગમા, પામ્યો બણે રાજ,
જળ બાળ્યો તળ એકલો, રાજ ન સીનેકાજ ૧૨

નવ નવ નાટક તું વળી, નાચ્યો કરી ઠાહુ રૂપ,	
નાટક એકે શું નાચીયો, જો છુટે ભવદૂષ	૧૩
ઉત્તમ કુળ નર ભવ લહી, પામી ધર્મ જિનરાય,	
પ્રમાદ મૂકી કીજીએ, ગિણુ લાખીણી જાય	૧૪
દોષ હીને નિજ કર્મને, છોડે નવી કીધો ધર્મ,	
ધર્મ વિના મુખ નવિ મીલે, એ જિન શાસન મર્મ	૧૫
ધડપણે ધર્મ ચાચે નહિ, જોળન એજે જાય,	
તરણપણે ધસમસ કરી, પછી ફરી પસ્તાય	૧૬
જરા આવી જોળન ગચ્છું, શિર પળિયાં તે કેશ,	
લલુતા તો છોડી નહિ, ન કર્યો ધર્મ લખવેશ	૧૭
છતે હાથ નવી વાવર્યા, સગલ મ કીયો સાથ,	
આમુ ગચ્છુ નવિ ચેતિયો, પછી ઘસે નિજ હાથ.	૧૮
ધન યૌવન નર રૂપનો, ગર્વ કરે તું ગમાર;	
કૃષ્ણ બલભદ્ર દ્રારિકા, જાતા ન લાગી વાર	૧૯
નયન ફરકે જ્યાં લગે, તિહાં (લગે) તહાર સહુ કૌય,	
નયન ફરકત જળ નહિ, તબ તહાર નહિ હોય	૨૦
પાપ કીયા છવ તે ઠાહું, ધર્મ ન કીયો લગાર,	
નરક પડયો યમ કર ચડયો, તિહા જઈ ઠરે પોકાર	૨૧
પાપ ઘટા પૂરણુ ભરી, તે લીયો શીર પર ભાર,	
તે કિમ છુટીગ છવડા, ન કર્યો ધર્મ લગાર	૨૨
ઈશ્યું જાણી કુડકપટ, છોડે છિદ્ર તું છાક,	
તે છાકીને છવડા, જિનધર્મ જિન માક	૨૩
ખટ માસીને પારણે, ઇક મિથ લહે આહાર,	
કરતો નિહા નવી ટળે, તસ દુર્મતિ અવતાર	૨૪

સકળ સામગ્રી તે' લહી, છલે તરીએ સસાર,
 પ્રભાદ વશે ભવ કા ગમે, કર નિજ હૈયે વિચાર ૨૬
 ધન કારણુ તૂં જળહળે, ધર્મ કરી થાયે સૂર,
 અનલ ભવના પાપ મવિ, ક્ષણમા જાયે દૂર ૨૭
 આશા અખર જેવડી, મરવુ પગલા હેઠ,
 ધર્મ વિના જે દિન ગયા, તિણુ દિન કીધી વેઠ ૨૮
 કર્મે ઠેા નવી છુટીએ, ઇન્દ્ર ચન્દ્ર નર દેવ,
 રાય રાણા મહલિક વળી, અવર નરજ કુણુ હેવ. ૨૯
 વરમ દિવસ ઘઘઘ ભમ્યા, આદિનાથ ભગવત,
 કર્મવશે દુખ તેણે લદ્યા, જે જગમા બળવત ૩૦
 કાને ખીલા ધાનીયા, ચરણે રાધી ખીર,
 તેહુને કર્મે નડયો, ચોવીસમા શ્રી વીર ૩૧
 કીધા કર્મ ન છુટીએ, જેહનો વિષમો બંધ,
 બ્રહ્મહત્ત નર ચક્કવઈ, મોળ વરસ લગે અધ ૩૨
 આઠમો સુખૂમ ચક્કવઈ, તદ્દિ તણો નહિ પાર,
 કર્મવશે પરિવારથું, છુડયો સમુદ્ર મગાર ૩૩
 સહસ પુરૂષથું સજમ લીયો, શ્રી નેમીશ્વર હાથ,
 તે થાવન્યા વદિયે મહોત્સવ કર્યો ચદુનાથ ૩૪
 કોરંયામદિર ચોમાસુ રહ્યા, નામ ચોરાશી ચોવીશ,
 તે થુળિલદ્ર મુનિ વદિયે, ભદ્રનાહુ શુર શિખ્ય ૩૫
 કપિલા સગે નવિ ચળ્યો, શેઠ સુદર્શન ચગ,
 શૂળી સિદ્ધાસન થઈ, સુર કરે મન ગગ. ૩૬
 ગજસુકમાલ શિર સોમિલે, દેખી ધર્યા અગાર,
 સમતા પસાયે તે વળી, પામ્યા ભવનો પાર ૩૭
 પચ શત શિખ્ય બંધક તણા, ઘાણી પીલ્યા સોય,
 શિવ નગરી સુખ પામીયા, એ સમતા કળ જોય ૩૮

ગૌ બ્રાહ્મણ શ્રી જાળની,	દદમહારે હત્યા કીધ,	
ચાર પહોર કાઠસગ્ગ રહી,	પટ માસે કેવળ લીધ.	૩
કીધા કરમ તો છુટીએ,	જો કીજે જિન ધર્મ,	
મન વચન કાયાએ કરી,	એ જિનચાસન મર્મ	૪૦
દાન સુપાત્રે દીછએ,	તસ પુણ્યનો નહિ પાર.	
સુખસપત્તિ લહીએ ઘણી,	મણિ મોતી ભડાર	૪૧
ધના સારથપતિ જીવે,	ધૃત વહોરાળ્યું મુનિહાથ,	
દાન પ્રભાવે જીવડે,	પ્રથમ જીવે આદિનાથ.	૪૨
દાન દીયું ધન સારથી,	આનંદ હર્ષ અપાર,	
નેમિનાથ જિનવર જીઆ,	ચાકવ કુળ ગણગાર	૪૩
કળથી ડેરા ફાટલા,	દીધુ મુનિવર દાન,	
વાસુપુજ્ય બન પાછલ,	જિનપદ લઘુ નિદાન	૪૪
મુલસા રેવતિ રગશુ,	દાન દીયે મહાવીર,	
તીર્થ કર પદ પામયે,	લહેયે તે ભવતીર	૪૫
દાને લોગજ પામીએ,	શિયળે હોય સોભાગ,	
તપ કરી કર્મ જ ટાળીએ,	ભાવના શિવમુખ માગ	૪૬
ભાવના ઉ ભવનાસિની	જે આપે ભવપાર,	
ભાવના વડી સસારમા	જસ ગુણનો નહિ પાર	૪૭
અરિહત દેવ મુસાધુ ગુરુ,	કેવળીભાષિત ધર્મ	
ધર્યું મમકિત આરાધતાં,	છુટીએ સર્વ કર્મ	૪૮

અધ્યાત્મ સંબંધી દુહા

સુર નર તિર્યચ જોનિમે, નરક નિગોહ ભમત,
મહા મોહકી નિદમે, સોજો કાજ અનત

લગે ભુખ જવરકે ગયે,	રૂચિગું લેત આહાર,	
અશુભહિન શુભભતિ જગે,	જાને ધર્મ વિચાર	૩.
તન ધન જોખન કારિમા,	સધ્યા રાગ સમાન,	
સકળ પદારથ જગતમે,	સુપન રૂપ ચિત્ત જાન	૪
મેરા મેરા મત કરે	તેરા હે નહિ કોય,	
ચિદાનંદ પરિવારકા,	મેળા હે દિન દોય	૫
એસા ભાવ નિહારી નિત,	કીજે જ્ઞાન વિચાર,	
મિટે ન જ્ઞાન વિચાર જિન,	અતર ભાવ વિકાર	૬
એ સસાર અસારમે,	ભમતા વાર અનત,	
નવ નવ ભવ ધારણુ કયા,	શરીર અનતાનત	૭
જનમ મરણુ દોય સાચ છે,	ખીણુ ખીણુ મરણુ તેહોય,	
મોહ વિકળ એ જીવને,	માલુમ ન પડે દોય	૮
મે તા ચેનન દ્રવ્ય હું,	ચિદાનંદ મુજ રૂપ,	
એ તો પુણ્ડલ પિંડ હે,	ભરમજાળ અધકૂપ	૯.
સડન પડન વિધ્વસન,	એ પુણ્ડલનો ધર્મ,	
સ્થિતિ પાકે ખીણુ નવી રહે,	જાણો એહિં મર્મ	૧૦
અનત પરમાણુ મળો કરી,	ભયા શરીર પરજાય,	
વર્ણાદિ બહુ વિધ મિત્યા,	કાળે વિખરી જાય	૧૧
પુણ્ડલમા હિત જીવકુ,	અનુપમ ભાસે એહ,	
પણુ જે તત્ત્વવેદી હોવે,	તિણકુ નહિ કશુ નેહ	૧૨.
ઉપની વસ્તુ કારમી,	ન રહે તે સ્થિર વાસ	
એમ જાણી ઉત્તમ જના,	ધરે ન પુણ્ડલ આશ	૧૩
મોહ તણુ સમતા ભણ,	જાણે વસ્તુ સ્વરૂપ,	
પુણ્ડલ રાગ ન કીજીએ,	નવી પડીએ ભવકૂપ	૧૪
વસ્તુ સ્વભાવે નીપજે,	કાળે વિણુમી જાય,	
કર્તા ભોક્તા કે નહિ,	ઉપચારે કહેવાય	૧૫

તીણ કારણ એ શરીરકી,	સળધ ન માકરે દોય,
મે ન્યારા એહથી સહા,	એ પણ ન્હારા નેધ, ૧૬
એહ જગતમા પ્રાણીયા,	ભરમે ભૂટ્યા નેહ,
જાણી કાયા આપણી,	મમત ધરે અતિ નેહ ૧૭
જળ સ્થિતિ એહ શરીરકી,	ઠાળ પહોચે હોય ખીણ,
તવ મૂરે અતિ દુઃખભરે,	કરે વિલાપ એમ દીન ૧૮
હાહા પુત્ર ! તું કીહા ગયો,	મૂકી એ મહુ સામ,
હાહા પતિ ! તું કીહા ગયો,	મુજને મૂકી અનાથ ૧૯
હા ! પિતા વમે કિહા ગયા,	અમ કુણુ કરશે માર,
હા બંધવ ! તુમે કીહા ગયા,	શૂન્ય તુમ વિણુ સસાર ૨૦
હા માતા ! તું કીહા ગઈ,	અમ ઘરની રખવાળ,
હા ગહેની ! તું કીહા ગઈ,	રોવત મુકી બાળ ૨૧
મોહવિઠળ એમ છવડા,	અરાને કરી અધ,
મમતા વશ ગણી માહરા,	કરે કલેશના ધધ ૨૨,
એણિવિધ શોક સતાપ કરી,	અતિ સ કલેશ પરિણામ,
કર્મબધ બહુવિધ કરે,	ન લહે ખીણુ વિનામ ૨૩
જ્ઞાનવત ઉત્તમ જના,	ઉત્તકા એહ વિચાર,
જગમા કોઈ કીસકો નહિ,	સનેગીક સહુ ધાર ૨૪
ભવમા ભમતા પ્રાણીયા,	કરે અનેક સમધ,
રાગદ્વેષ પરિણતિ થકી,	બહુવિધ બાપે બધ ૨૫
કીસકા બેગ બાપ હે,	કીસકી માત ને જાત,
કીસકા પતિ કીસકી પ્રિયા,	કીસકી ન્યાત ને જાત ૨૬
કીસકા મઢિર માળિયા,	શબ્દ રિદ્ધ પરિવાર,
શીણુ વિદ્યાસી એ સહુ,	એમ નિર્ઘ્ન ચિત્ત ધાર ૨૭

ઈન્દ્રજાળ સમ એ સહુ, જેસો સુપનકો રાજ,
 જેસી માયા જૂતકી, તેસો સકળ એ સાજ ૨૮.
 મોહ મહિરાના પાનથી, વિકળ લાયા જે જીવ,
 તીનકુ આત રમણીય લગે, મગન રહે તે સદૈવ ૨૯.
 મિથ્યામતિના ભેરથી, નવી સમજે ચિત્તમાહી,
 કોઠ જતન કરે બાપડો, એ રહેવેકો નાહી ૩૦
 એમ જાણી વ્રણ લોકમા, જે પુણ્નલ પરભય,
 તીનકી હું મમતા તણુ, ધર સમતા ચિત્ત લાય ૩૧
 એહ શરીર નહિ માહરૂ, એ તો પુણ્નલ બધ;
 હું તો ચેતન દ્રવ્ય છું, ચિદાનંદ સુખકંદ ૩૨
 એહ શરીરના નાશથી, મુજકુ નહિ કોઈ ખેદ,
 હું તો અવિનાશી સદા, અવિચળ અઠગ અલેદ ૩૩
 પરમે નિજપણુ માનકે, નિવિઠ મમત ચિત્ત ધાર,
 વિકળ દશા વરતે સદા, વિકટપનો નહિ પાર ૩૪
 મે મેરા એ ભાવથી, પ્રીત્યો અનતો કાળ,
 જિન વાણી સિત્ત પરિણમે, છુટે મોહ જાળ ૩૫
 મોહ વિકળ એ જીવકુ, પુણ્નલ મોહ અપાર,
 પણ ઈતની મમજે નહિ, ઈણમે કછુ નહિ સાર ૩૬
 પુણ્નલ રચના કારમી, વીણસતા નહિ વાર,
 એમ જાણી મમતા તણુ, સમતાશુ મુજ ખ્યાર ૩૭
 જનની મોહ અધારકી, માયા રજની પૂર,
 લવડ ખકી એ ખાલુ હે, ઈણશુ રહીએ દૂર ૩૮
 એમ જાણી નિજ રૂપમે, રહું સદા સુખવાસ,
 એ સવિ લવજાળ હે, ઈણશુ લાયા ઉદાસ ૩૯

બુજગી ૭૬

તણ મદિર માળિયા ગોખ મેડી, તણ બાગ બગલા પ્રાઠ પેઢી,
સ્મશાનેસુકા કાષ્ટમા વાસ લેવો, અરે આવશે એક તો દિન એવો ૧
ઘણી ઘેર સેના ઘણા હાથી ઘોડા, ઘણી યુક્તિવાળા બન્યા બેવ જોડા,
ઘડીમા થશે સ્વપ્નનો સાજ જેવો, અરે આવશે એક તો દિન એવો ૨
હુશો ગામમા સીમમા કે કૃષીમા, હુશો ખેડમા કે હુશો જો ખુશીમા,
કહો કેાણુ જાણે હુશે કાળ કેવો, અરે આવશે એક તો દિન એવો, ૩
નહિ આગળે ાગળેથી જણાવે, નહિ કોઈ સાથે સદેશો કહાવે,
અત્તણ્યો અઠસ્માત આશ્ચર્ય જેવો, અરે આવશે એક દિન એવો ૪
પૂરા થઈ શક્યા તે થશે કામ પૂરા, અધુરા રહ્યા તે રહેશે અધુરા,
તડાકો તમે તોપનો જેમ હેનો, અરે આવશે એક તો દિન એવો ૫

વૈરાગ્ય ૫૬

આ તન રગ પનગ સરીખો, જાતા વાર ન લાગેજી,
અસખ્ય ગયા ધન ધામને મેલી, તારી નજરો આગેજી ૧
અગે તેલ કુલેલ લગાવે, માથે છોગા ધાલેજી,
ચોવન ધનનું જોર જણાવે, છાતી કાઢી ચાવેજી ૨
જેમ ઉઠરડે દારૂ પીધો, મસ્નાનો થઈ ડાલેજી,
મગરૂરીમા અગ મરોડે, જેમ તેમ મુખથી બોવેજી ૩
મનમા જાણે મુજ સરિજો, રસીયો નહિ કોઈ રાગીજી,
બહારે તાકી રહી બીલાડી, લેતા વાર ન લાગીજી ૪
બાજ કાલમા હું તું કરતા, જમડા પડી જાશેજી,
પ્રધાનદ કહે ચેત અજ્ઞાની, અત કુજેવી યાશેજી

છંદો, થોયો, સ્તવનો—

—સજ્જાઓ તથા ગહુંદીઓ

—: : છંદો : :—

શ્રી ગૌતમ સ્વામીનો છંદ

ચેલો ગણધર વીરનોરે, ગામનનો શણગાર,
ગૌતમ ગોત્ર તણો ધણીરે, શુભમણિ રચણ સહાર
જય કર છવો ગૌતમ સ્વામ, એ તો નવનિધિ હોય જસ કામ,
એતો પુરે વાછિન કામ, એતો શુભ મણિ કંગે ધામ
જય કર છવો ગૌતમ સ્વામ ૧

જેઠા નક્ષત્ર જનમીયારે, ગોખર ગામ મોઝાર,
વસુભૂતિસુત પૃથ્વી તણોરે, માનવ મોહનગાર, જય ૦ ૨
સમવસરણ ઇંદ્રે રચ્યું રે, બેઠા શ્રી વર્ધમાન,
બેઠી તે બારે પરબદારે, સુણવા શ્રી જિનવાણુ જય ૦ ૩
વીર કંઠે સજ્જમ લલ્લુરે, પચસથા પરિવાર,
છક છક તપને પારણુરે, ઢરતા ઉમ્ર વિહાર જય ૦ ૪
અષ્ટાપદ લખ્યે ચઠગારે, વાઘા જિન ચોવીશ;
જગ ચિતામણિ તિહા કંઈયુંરે, સ્તવિયા શ્રી ગદીશ જય ૦ ૫
પનરશે તાપસ પારતોરે, ખીર ખાડ ઘૂન પૂર,
અભિય જસ અશુકોરે, ઉગ્યો તે કેવલસૂર જય ૦ ૬
દીવાળી દિન ઉપન્યુરે, પ્રભાતે કેવલ નાણુ,
અક્ષિણલખિ તણો ધણીરે, નામે તે સદ્ગુણ વિહાણુ જય ૦ ૭
પથાસ વરસ ઘરવાસમાઝે, છન્નસ્થાએ ત્રીશ,

બાર વરસા લગે દેવગીરે, બાણ તે આયુ જીગીશ, જય ૦ ૮
 ગોતમ ગણધર સારિખારે, થી વિજયસેન સૂરિય;
 એ શુરેચરણ પસાદેરે ધીર નમે નિયદિશ. જય ૦ ૯

—: : થોથો :—

શ્રી સીમધરજિનસ્તુતિ.

વદે પુણ્યવિદેહભૂમેમદિકાલંકારદારોચમ ।
 દેવ મત્તિપુરસ્સર જિનવર સીમધર સામિય ॥
 પાયા જસ્ત જિનેસરસ્ત મયમીસદેહસનાસના ।
 પોઆમા મવસાયરમ્મિ નિવદન્તાણ જનાણં સયા ॥૧॥
 તીઆનાગયગદ્માણ અરિદા સચ્ચેરિ સુવરાયદા ।
 પાળીણ મવિયાણ સન્તુ સયય તિત્થકરા તે ચિર ॥
 જેસિં મેરગિરિમ્મિ ઘાસગણા દેવગણા સગયા ।
 મરતીણ વણ્ણતિ જમ્મણમદ સોવણવૃમ્માઈર્હિ ॥૨॥
 નિસ્સીમામલ્લનાણકાળણઘણો સમ્મોદનિન્નાસણો ।
 જોનીસેસપપત્થસત્થકરુણે આશ્ચર્યપ્પો ફુદ્ધો ॥
 સિદ્ધન્ત મવિયા સરન્ત દિઅણ ત મારસદ્વીગય ।
 નાળામેયનયાગ્લીદિ કાલિય સચ્ચવ્ણુણા માસિય ॥૩॥
 જે તિત્થકરપાયપકજવણા સોવિરોલ્લયયા ।
 મન્વાણ જિનમત્તયાણ અણિસ સોદિજ્જકજ્જેરયા ॥
 સમ્પદિદ્ધિસુરા વરામરણમાદિપ્પન્નદેહપ્પદા ।
 તે સદ્ધયસ્સ દવન્તુ વિગ્ધહરણા કટ્ટાણસપાયણા ॥૪॥

શ્રી સિદ્ધચક્રની સ્તુતિ.

સિદ્ધ ચક્ર સેવો સુવિચાર, આણી હૈડે હર્ષ અપાર, જેમ
લહો સુખ શ્રીકાર, મનશુદ્ધે નવ જોણી ઠીજે, અહોનિશ નવ
પદ ધ્યાનધરિજે, જિનવર પૂજા કીજે, પડિઠ્ઠભણા દોય ટકના
કીજે, આઠે થોથે દેવ વાદીજે, ભૂમિ સથારો કીજે, મૃપાતણુ
કીજે પારહાર, અગે શીલ ધારીજે સાર, દીજે ઢાન અપાર ॥૧॥
અરિહ ત સિદ્ધ આચર્ય નમીજે, વાચક સર્વ સાધુ વદીજે, ઠર્શન
જ્ઞાન શુભીજે, ચારિત્ર તપનુ ધ્યાન ધરિજે, અહોનિશ નવપદ
શુભુ ગણીજે, નવ આય બિલ પણુ કીજે, નિશ્ચય રાખીને મન ઇશ,
જપો પદ એક એકને ઇશ, નવઢારવાલી વીશ, છેલ્લે આય બીલે
પણુ કીજે, સત્તરલેહી જિનપૂજા રચીજે, માનવ ભવ ક્ષણ લીજે ॥૨॥
સાતશે કુખીના એ રોગ, નાઠા નહવણુ લઈ સયોગ, દૂર હુઆ
કર્મના લોગ, કુખ અઢારે દૂર જાય, દુખ દારિદ્ર સવિ દૂર પ-
લાય, મનવાછિત ક્ષણ થાય, નિર્ધનીયાને દિયે બહુ ધન, અપુત્રીયાને
પુત્ર રતન, જો સેવે શુદ્ધ મન, નવઢાર સમો નહિ કોઈ મત્ર,
સિદ્ધચક્ર સમો નહિ કોઈ યત્ર, સેવો ભવિષ્ય એક ત ॥૩॥
જે સેવ્યો મયણા શ્રીપાળ, ઉબર રોગ ગયો તત્કાળ, પામ્યા મગળ
માળ, શ્રીપાળ પેરે જે આરાધે, તસ ઘેર દિન દિન દોલત વાધે,
અતે શિવસુખ સાધે, વિમલેશ્વર જક્ષ સેવા સારે, આપદા કષ્ટ
સવિ દૂર નિવારે, દોલત લક્ષ્મી વધારે, મેઘવિજય કવિરાયનો
શિષ્ય, હુઇડે ભાવ ધરી સુજગીશ, વિનયવિજય નિશદિશ ॥૪॥

— • : સ્તવનો : :—

૧. શ્રી સિદ્ધાચળની તલાટીનું સ્તવન.

(સેવો ભવિષા વિમલ જિનેશ્વર—એ રાગ)

ત્રિભુવન તારક તીર્થ તલાટી, ચૈત્યવદન પરિપાટીછ;
મિથ્યા મોહ ઉવઘી ઘાટી, આપદા અલગી નાહીછ

ત્રિભુવન તારક તીર્થ તલાટી (એ આઠણી) ૧

જનવર ગણધર નરવર, સુરવર ડોડાઢોડીછ,
ધંદા દબા ગિરિવરને વાઢે, પૂજે ટાડાઢોડીછ ત્રિભુવન ૨
શુદ્ધડાણાની શ્રેણી જોડવો, ભિખ્વગામી પથ ધંદાથીછ,
ચડતે ભાવ ભવી આરાધો, પુણ્ય વિના મળે કીડાથીછ
ત્રિભુવન ૩

મેઝ સરસવ તુજ મુજ અતર, ઉચો જોઈ નિહાળુછ,
તો પછુ ચરણ સમિષે બેઠો, મનનો અતર ટાળુછ
ત્રિભુવન ૪

સેવન ઝારણ પહેલી ભૂમિ, અમળ અદ્વેષ અખેદછ,
ધર્મરત્ન પદ તે નર પામે, ભૂગર્ભરહસ્યનો લેદછ
ત્રિભુવન ૫

૨. રાયણુનું સ્તવન.

(જિનજી ત્રેવીસમા જિન પાસ, આરા મુજ પૂરવે રે લોલ—એ રાગ)

જિનજી આદિશ્વર અરિહંતકે, પગવા ઇલા ધર્યારે લોલ,
મારા નાથજીરે લોલ

જિનજી પૂરવ નનાણુ વારકે, આપ સમોમર્યા રે લોલ મારા ૧

જિનજી સુરતરૂમમ સુખકારકે, રાયણુ રૂયકીરે લોલ,

જિનજી નિરખી હરખે ચિતકે, ભાગે બુખકીરે લોલ મારા ૨

જિનજી નિર્મળ શીતલ છાયકે, મુગધી વિમ્તરે રે લોલ,

જિનજી પાન ફુલ ફળ ખધકે, પુન નિધિ ભરેરે લોલ, મારા ૩

જિનજી સાધિધાયક દેવ, સદા હિત સાધતા રે લોલ

જિનજી હણુકરમી હરખાયકે, અમરફળ બાધતા રે લોલ મારા ૪

જિનજી મધુરી મોહન વેલ ઢે, કળિયુગમા ખડી રે લોલ,

જિનજી સેવેમ ત મહંત ઢે, ત્રિભુવનમા વડી રે લોલ મારા ૫

જિનજી પુણ્યવત જે માણસ, તે આવી ચડી રે લોલ,

જિનજી શુભ ગતિબાધે આયુષ, નરકે નવિ પડે રે લોલ મારા ૬

જિનજી પ્રભુ પગલા સુપમાય ઢે, સુપ્રજિત સર્વદા રે લોલ,

જિનજી મ્હોટાનો અનુયોગ ઢે, આપે મ પદા રે લોલ મારા ૭

જિનજી સૂર્યકાંત મણિ જેમ ઢે, સૂર્યપ્રભા ભરે રે લોલ,

જિનજી પામી સ્વામી સંગ ઢે, રંગ પ્રભા ધરે રે લોલ મારા ૮

જિનજી સફળ સદા ફળદાય ઢે, મોક્ષફળ આપજો રે લોલ,

જિનજી સફળ ક્રિયા વિધિછાપકે, નિર્મલ છાપજોરે લોલ મારા ૯

જિનજી ધર્મરત્ન ફળ યોગ્ય ઢે, અમર થાઈ સદા રે લોલ,

જિનજી આશીર્વાદ આપાદ કે, દેજો સર્વદા રે લોલ મારા ૧૦

૩. શ્રી પુંડરિકસ્વામીનું સ્તવન

(ગિરિઆ રે ગુણ દુર્ભતણી—એ રાગ)

ધનધન પુંડરિક સ્વામીજી, ભરત ચક્રી નૃપ નંદરે,
 હીમા શ્રુતિ પ્રભુ હાથથી, પૂજિત ગણધર વૃંદ રે ધનધન
 આદિ જિન વદન કમળ ચક્રી, નિમ્નણી સિદ્ધાચલ મહિમા રે,
 આબ્યા ગિરિવર ભેટવા, વિસ્તાર્યો વીર્યનો મહિમા રે ધનધન
 પાવન પુરુષ પસાયથી, પૃથ્વી પવિત્ર થઈ જાય રે,
 તેથી પુંડરિક નામથી, આજ લગે પૂજાય રે ધનધન
 પદ્મામન પ્રતિમા બની, પ્રભુ સન્મુખ સોહાય રે,
 પૂજા વિવિધ પ્રકારની, કરતા ભવિ સમુદાય રે ધનધન
 અવિતલ વાગરણા કહાં, અજિણ્ણ જિણ્ણ સકાસા રે,
 ધર્મરત્ન પદ આપજો, મુજ મન મોટી આશા રે ધનધન

૪ શ્રી શાંતિજિન સ્તવન.

શાંતિ જિનેશ્વર સાહેબ વહો, અનુભવ રસનો કહો રે,
 મુખ મટકે લોચનને લટકે, મોહ્યા સુરનર વૃંદો રે શાંતિ
 આગે મજરી કોયલ ટહુકે, જલદ ઘટ જેમ મોરા રે,
 તેમ જિનવરને નિરખી હું હરખુ, વળી જેમચ દયકોર રે શાંતિ
 જિન પડિમા શ્રી જિનવર સરખી, સૂત્ર ઘણા હિ સાખી રે
 સુરનર મુનિવર મદન પૂજા, કરતા શિવ અભિવાધી રે શાંતિ

રાયપસેણીમા પડિમા પૂજી, સૂર્યાલ સમક્રિધારી રે,
 જીવાલિગમે પડિમા પૂજી, વિજયદેવ અધિકારી રે શાંતિ ૪
 જિનવર બિંબ વિના નવી મુદુ, આણુદંજી એમ જોલે રે,
 સાતમે અગે સમક્રિત મૂળે, અવર કહ્યા તસ તોલે રે શાંતિ ૫
 જ્ઞાતાસૂત્રમા દ્રોપદી પૂજી, કરી શિવ સુખ માગે રે,
 રાય સિધારથ પડિમા પૂજી, કટપસૂત્રમા રાગે રે શાંતિ ૬
 વિદ્યાચારણ મુનિવર વદી, પડિમા પથમે અગે રે,
 જ ધાચારણ વિશમે શતકે, જિનપડિમા મન રગે રે શાંતિ ૭
 આર્ય સુહસ્તિ સૂરિ ઉપદેગે, સાચો સપ્રતિ રાય રે,
 સવા કોડ જિનબિંબ ભરાવ્યા, ધન ધન તેહની માય રે શાંતિ ૮
 મોકલી પ્રતિમા અભયકુમારે, દેખી આર્દ્રકુમાર રે,
 જાતિ સ્મરણે સમક્રિત પામી, વરીયા શિવ વધુ સાર રે શાંતિ ૯
 ઇત્યાદિક બહુ પાઠ કહ્યા છે, સૂત્ર માહી સુખકારી રે,
 સૂત્ર તણો એક વરણ ઉત્થાપે, તે કહ્યા બહુલ સસારી રે શાંતિ ૧૦
 તે માટે જિન આણા ધારી, કુમતિ કહાચહ વારી રે,
 ભક્તિ તણા ફળ ઉત્તરાધ્યયને, જોધિબીજ સુખકારી રે શાંતિ ૧૧
 એક ભવે દોય પદવી પામ્યા, સોલમા શ્રી જિનરાય રે,
 મુજ મન મદિરીએ પધરાણુ, ધવળમગળ વર્તાણુ રે શાંતિ, ૧૨
 જિન ઉત્તમ પદ રૂપ અનુપમ, કીર્તિ કમળાની શાળા રે,
 જીવ વિજય કહે પ્રભુજીની ભક્તિ, કરતા મગળ માળા રે શાંતિ ૧૩

૫. શ્રી અજિત જિન સ્તવન

અજિત જીવુદ દયા કરોરે, આણી અધિક પ્રમોદ
 જાણી સેવક આપણો રે, સુણીએ વચન વિનોદરે
 જિનજી ! મેવના, લગોલવ માહરી હોનેરે, એહ મન કામના. ૧
 કર્મશત્રુ તુમે છતીયારે, તીમ મુજને છતાડ.
 અજિત થાઉં દુરમન થકીરે, એ મુજ પૂરો ઉત્સાહ રે જિનજી ૨
 જિનશત્રુ નૃપનદનો રે, છતે વયરી જેહ,
 ઇહા કને અચરીજ કો નહિરે, પરિણામે શુણુગેહરે જિનજી ૩
 સકળ પદારથ પામીએરે, દીઠે તુમ દેહાડ,
 સોલાગી માહમાનીલોરે, વિજયામાત મ હારે જિનજી ૪
 જ્ઞાનવિમળ મુપ્રકાશથીરે, ભાસિત લોકાલોક,
 શિવસુધરીના વાહવારે, પ્રણમે લવિજન થોકરે જિનજી સેવના
 લવોમન માહરી હોને , એહી મન કામના ૫

૬ શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન

શ્રી પાસજી પ્રગટ પ્રભાવી, તુજ મૂરતિ મુજમન ભાવીરે,
 મનમોહના જિનરાયા, સુરનરકિનર શુણુ ગાયારે મન૦ ૧
 જે દિનથી મૂરતિ દીડી, તે દિનથી આપદા નિડી રે,
 મુખ મટકાણુ મુપસન્ન, દેખત રીઝે લવિ મનરે, મન૦ ૨
 સમતારસકેરા ક્યોગા નયણા દીઠે રંગરોળારે મન૦ ૩
 હાથે ન ધરે હથિયાર, નહિ જપમાળાનો પ્રચારરે, મન૦ ૪
 ઉત્સગે ન ધરે રામા, જેહથી ઉપજે સર્વી કામારે મન૦ ૫
 ન કેરે ગીન નૃત્યા ચાળા, એ તો પ્રત્યક્ષ નૃના ખ્યાલારે, મન૦ ૬
 ન જાળવે આપે વાચ, ન ધરે વસ્ત્ર છરણુ સાળારે મન૦ ૭
 એમ મૂરતિ તુજ નિરૂપાધિ, વીતરાગ પહે કરી સાધીરે મન૦ ૮
 કહે માનવિજય ઉવજાયા, મે અવનબ્યા તુજ પાયરે મન૦ ૯

૭. શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન.

જિનપતિ અવિનાશી કાશી ધણી રે, મનની આશા પુરણ
હાર હો. જિનપતિ ચિતામણી રે, જિનપતિ અશ્વમેન કુલચ દલો
રે વાલો મારો વામા માત મહાર હો. જિનપતિ ૧ જિન-
પતિ ત્રણ ભુવન સીર સેહરેરે, સેવ ચોસઠ સુરપતિ પાય હો.
જિનપતિ ચિતામણી રે, જિનપતિ નાચે નવનવા છદથી રે,
સુર વધૂ મધુર સ્વરે શુણ ગાય હો, જિનપતિ ૩ જિનપતિ તુજ
રૂપે રતિપતિ ધસ્યો રે, અગથી લાજ ધયો છે અનગ હો.
જિન જિનપતિ તુજ ઉપમા કોઈ જગ નહિ રે, તુ છે શુણ-
રાસી નીસગ હો. જિનપતિ ૩ જિનપતિ સોલ સહસ અણુ
ગારને રે, સાહુણી અડતીસસહસ નિસ્તાર હો. જિનપતિ ચિતા-
મણી રે, જિનપતિ નાગપતિ કર્યો નાગને રે, કરૂણા ઠરી દીધો
નવકાર હો. જિનપતિ ૪ જનપતિ ધરણુરાય પદમાવતી રે,
સેવે પાર્શ્વજી વક્ત્રી પાય હો. જિનપતિ જિનપતિ જાદવની
નાસી જરા રે, તો હવે અમને કરો સુપસાય હો. જિનપતિ
ચિતામણી રે ૫ જિનપતિ પામતે આશ મુજ પુરવે રે,
સાચો શખેશ્વર મહારાજ હો. જિનપતિ ચિતામણી રે, જિન-
પતિ શ્રી શુર પદ્મવિજય તણો રે માગે રૂપવિજય શીવરાજ
હો. જિનપતિ ૫

૮. શ્રી કુશુજિન સ્તવન

રસીયા કુશુજિનેશ્વર કેગર લીની દેહડીરે લોલ, મારા નાથજીરે લોલ,
રસીયા મનવાંછિત વર પૂરણ સુરતડ વેલડીરે લોલ,
રસીયા અજન રહિત નિરજન નામ હૈયે ધરોરે લોલ,

રસીયા જુગતે કરી મન લગતે પ્રભુ પૂજ કરેરે લોલ મારા ૧
 રસીયા શ્રી નંદન આનંદન ચંદનથી ચિરેરે લોલ,
 રસીયા તાપ નિવારણ તારણ તરણ તરીપરેરે લોલ,
 રસીયા મનમોહન જગમોહન કોહ નહિ કીર્યોરે લોલ,
 રસીયા કુડા કળયુગમાહી અવર નકો ઇર્યોરે લોલ મારા ૨
 રસીયા ગુણ સલાળી જલ જલિહારી નાથનેરે લોલ,
 રસીયા કોણ પ્રભાદે છાટે શિવપુર નાથનેરે લોલ,
 રસીયા કાય તણે કાળુ કોણ નાખે સુરમણિરે લોલ,
 રસીયા કોણ આખે વિરક્તને મન મેવા ગણીરે લોલ મારા ૩
 રસીયા સુરનરપતિ સુત કવો ચારો ચિત્તુ દિશેરે લોલ,
 રસીયા વગ્મ મહમ પચાણ જિન પૃથ્વી વસેરે લોલ,
 રસીયા ત્રીશ ધનુ પણ ઉપર ૮ ચ પાપ પ્રભુરે લોલ,
 રસીયા પ્રભુ જીવનનો નાથ કે મર્ષ મેકો વિભુરે લોલ મારા ૪
 રસીયા અજ લછન ત લછન કથન પાન છેરે લોલ,
 રસીયા રિદ્ધિ પૂરે દુખ ચૂરે જોહને ધ્યાન ઠેરે લોલ,
 રસીયા જુદા શ્રી સુમતિ વિજય કવિ સેવક વિનવેરે લોલ,
 રસીયા રામ કહે જિન શાસન નહિ મૂક હવેરે લોલ મારા ૫

૯ શ્રી સિદ્ધઅકેનુ સ્તવન

ઓ ભવિ પ્રાણી રે સેવો, ચિદ્ધયક ધ્યાન સમો નહિ મેવો, ઓ
 ને સિદ્ધઅકને આરાવે, તેની કીર્તિ જગમા પાથે
 પહેલે પદે રે અરિહત, બીજે સિદ્ધ જુદા ધ્યાન મહત,
 ત્રીજે પદે રે સુરીશ્વર, ચોથે ઉવજ્જાય ને પાચમે સુનીશ્વર
 છઠે દર્શન કીજે, સાતમે જ્ઞાનથી શિવ સુખ લીજે,

આઠમે ચારિત્ર પાળે, નવમે તપથી મુક્તે જાઓ ૩
 ઓળી આય જિલ્લી કીને, નોકરવાલી વીસ ગણી ને,
 ત્રણ ટકનારે દેવ વાલીને, પહિલેહણ પહિલ્લમણ કીને ૪
 ગુરુ મુખ કિરિયા રે કીને, દેવ ગુરુ ભાક્ષ ચિત્તમા ધરી ને,
 એમ કહે રામનો શિષ્ય, ઓળી ઉજવળે જગદીશ ૫

૧૦ શ્રી સિદ્ધચક્રનું સ્તવન

સિદ્ધચક્ર વર સેવા કીને, નરભવ લાહો લીનેછ,
 વિધિ પૂર્વક આરાધન કરતા, ભવ ભન પાતક છીને,
 ભવિષ્યન ભણ્યોછ
 અવર અનાદિની ચાલ નિલ નિત્ય તણ્યોછ (એ આકર્ણી) ૧
 દેવના દેવ દયા કરે ઠાકર, ચાકર સુર નર ઇન્દ્રાણ,
 ત્રિગટે ત્રિભુવન નાયક બેઠા, પ્રભાણે શ્રી જિનચક્રા ભવિં ૨
 અજ અવિનાશી અકળ અજરામર, કેવળ દસણ નાણીછ,
 અબ્યાભાધ અનતુ વીર્યજ, મિદ્ધ પ્રભાણે ગુણ ખાણી ભવિં ૩
 વિદ્યા સૌભાગ્ય લક્ષ્મી પીઠ, મત્રશજ યોગ પીઠછ,
 સુમેરૂ પીઠ એ પચ પ્રસ્થાને, નમો આચારજ ઇંદ્ર ભવિં ૪
 અગ ઉપગ નદિ અનુયોગા, છ છેદ ને મૂળ ચારછ,
 દશ પયજા એમ પણ્યાલીસ, પાઠક તેહના ધાર ભવિં ૫
 વેદ ત્રણ ને હાસ્યાદિક પટ, મિથ્યાત્વ ચાર કપાયછ,
 ચૌદ અભ્યતર નવ ભવ જાણની, અથી તજે મુનિરાય ભવિં ૬
 ઉપશમ ક્ષયઉપશમ ને ક્ષાયક, દર્શન ત્રણ પ્રકારછ,
 શ્રદ્ધા પરિણુતિ આતમ કેરી, નમીએ વારવાર ભવિં ૭
 અઠ્ઠાવીસ ચૌદ ને પટ દુગ એક, મત્યાદિકના જાણુછ,
 એમ એકાવન ભેદે પ્રણમો, સાતમે પદ વરનાણુ ભવિં ૮

નિવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ લેદે, ચારિત્ર છે વ્યવહારેણ,
 નિજગુણ સ્થિરતા ચરણુ તે પ્રણમો, નિશ્ચય શુદ્ધ પ્રકારે, ભવિં ૯
 ગાદ્ય અભય તર તપ તે સવર, સમતા નિર્જરા હેતુણ,
 તે તપ નમીએ ભાવ ધરીને, ભવમાગરમા સેતુ ભવિં ૧૦
 એ નવપદમા પણ ૬ ધર્મો, ધર્મ તે વરતે ચારણ,
 દેવગુરુ ને ધમ તે એહમા, દો તીન ચાર પ્રકાર ભવિં ૧૧
 મારગદેશક અવિનાશીપણું, આચાર વિનય સકેતણ,
 સહાયપણું ધરતા સાધુણ, પ્રપુષો એહીજ હેતે ભવિં ૧૨
 વિમળેશ્વર સાનિધ્ય કરે તેટની, ઉત્તમ ને આરાધેણ,
 પદ્મવિજય કહે તે ભવિ પ્રાણી, નિજ આતમ હિત સાધે ભવિં ૧૩

૧૧ શ્રી વીશ સ્થાનકનુ સ્તવન.

હારે મારે પ્રણમુ સરસ્વતી માણુ વચન વિલાસ ને,
 વીસે રે તપ સ્થાનક મહિમા ગાઈશુ રે લોલ,
 હારે મારે પ્રથમ અવિહત પદ લોગસ્સ ચેાવીસ ને,
 બીજે રે સિદ્ધ સ્થાનક પન્નર ભાવશુ રે લોલ ૧
 હારે ત્રીજે પવયણુશુ ગણુચો લોગસ્સ સાત ને,
 ચઉથે રે આચરિયાણુ છત્રીમનો સહી રે લોલ;
 હારે મારે ચેરાણુ પદ પાચમે દશ ઉદાર ને,
 છઠ્ઠે રે ઉવળજાયાણુ પચવીશનો સહી રે લોલ :
 હારે મારે સાતમે લોએ સ વ સાહુ મત્તાવીશ ને,
 આઠમે નમો નાણુસ્સ પચે ભાવશુ રે લોલ,

- હારે મારે નવમે દરિયણુ સડસડ મનને ઉદાર ને,
દશમે નમો વિષ્ણુસ્સ દશ વખાણી રે લોલ ૩
- હારે મારે અગીઆરમે નમો ચારિત્રમ્મ લોગમ્મ સત્તર ને,
બારમે નમો બલસ્સ નવગુણે મહી રે લોલ,
- હારે મારે કીરિયાણુ પદ તેરમે વગી પચવીસ ને,
ચઉદમે નમો તવસ્મ બાર ગુણે મહી રે લોલ ૪
- હારે મારે પદરમે નમો ગોયમસ્મ અઠાવીશ ને,
નમો તિષ્ઠાણુ ચઉનીશ મોળમે રે લોલ,
- હારે મારે સત્તરમે ચારિત્ર લોગસ્મ મિત્તર ને,
નાણુસ્સનો પદ ગણુથુ એકાવન અઠામ્મે રે લોલ ૫
- હારે મારે ઓગણીસમે નમો મુઅમ્મ વીશ પીસ્નાલીશને,
વીશમે નમો તિત્થસ્મ ભાવશુ રે લોલ,
- હારે મારે તપનો મહિમા ચારશે ઉપર વીશ ને,
પટ માસે એક ઓળી પુરી કાશુએ રે લોલ ૬
- હારે મારે તપ કરતા વગી ગણીએ દોય હામર ને,
નવકારવાળી વીશે સ્થાનક ભાવશુ રે લોલ,
- હારે મારે પ્રભાવના મધ સ્વામી વત્સલ સારને,
ઉત્તમણા વિધિ કોશુએ વિનય લીજુએ રે લોલ ૭
- હારે મારે તપનો મહિમા કહે ત્રી વીર જિનરાય ને,
વિન્તારે ઇમ સબધ ગોયમ આમીને રે લોલ,
હારે મારે તપ કરતા વગી તીર્થકર પદ દોય ને,
દેવ શુર ઇમ કાન્તિ સ્તવન સોહામણુ રે લોલ ૮

—: સંજ્ઞાઓ :—

૧ અનતકાયની સંજ્ઞાઓ.

અનતકાયના દોષ અનતા, જાણે ભવિષ્ય પ્રાણીરે,
 શુર ઉપદેશે તે પરિહરજો, એવી જિનવર વાણીરે અનત ૧
 પુઠવી પાણી આમ વાયુ, વનસ્પતિ પ્રત્યેકારે,
 એ પાથે આવર શુરુમુખથી, સાબળજો સુવિવેકારે અનત ૨
 બ્રહ્મન્દ્રિ તેઈન્દ્ર ચારેદ્રિ, પથેન્દ્રિય પ્રમુખારે,
 અઠેકી કાયાએ જિનરાજે, ભાખ્યા જીવ અસખ્યારે અનત ૩
 એ જ કાયતણા જે જીવા, તે સહુ એકજી પાસેરે,
 ઠઠમૂળ સોયસોયની અગ્રે, જીવ અનતા પ્રકાશ્યારે અનત ૪
 બહુ હિસાનું કારણ જાણી, સાબળજો સુવિચારારે,
 ઠઠમૂળ ભક્ષણ પરિહરજો, કરજો મદ્દળ જમવાસારે અનત ૫
 અનતકાયના બહુ લેહ ભાખ્યા, પન્નવણા ઉવગેરે,
 શ્રીગૌતમ ગણધર્મની આગે, શ્રીવીરજિણુ દે મનર ગેરે અનત ૬
 નરક તણા છે ચાર દુવારા, રાત્રિભોજન પહેલુંરે,
 પરશી બીજી અથાલું, રીજી, અનતકાય છે જીવે અનત ૭
 એ ચારેને જે પારહરશે, દયા ધરમ આદરશેરે,
 કીર્તિકમળા તસ વિસ્તરશે, ગિવમ દિર જીવરશેરે અનત ૮
 પાને પર્વી પોષહ કીજે, ભાવે જિન પૂજીએરે,

સ પત અનુસારે દાન લીજે, એમ લાવ લાહો લીજેરે અન ત૦ ૯
 ચૌદ નિયમ સભારો સંજોષો, પઠિકમણા દોય વારોરે,
 શુર ઉપદેશ સુણી મનરગે, એ શ્રાવક આચારોરે અન ત૦ ૧૦
 પર ઉપગાર કરો નિજ શકતે, કુમતિ કદાશ્રદ્ધ મૂઠોરે,
 નવનવા ઉપદેશ સુણીને, મૂળ ધર્મ મત ચૂકોરે, અન ત૦ ૧૧
 તપગચ્છનાયક શિવમુખદાયક, શ્રીવિજયધર્મસૂરોદારે,
 તામ પસાયે દિન દિન વાધે, લાવસાગર મુણીદારે અન ત૦ ૧૨

— ૦ —

૨ કઠીયારાની સજ્જાય

વીર જિનવરરે, ગૌતમ ગણધરને કહે,
 શુરવાણીરે, પુણ્યવત પ્રાણી સદહે,
 કઠીયારોરે, પરદેશી દુર્ભોધિ હે,
 તે તો નિશ્ચયરે, નવી પામે પ્રતિબોધ એ,
 પ્રતિબોધ નિશ્ચય તે ન પામે, જીવ જે દુર્ભોધિ એ,
 ઘન કર્મ મર્મ બોજે જડને, ધર્મ સાથે વિરોધ એ,
 તવ કહે ગૌતમસ્વામી કર, સપુટ કરી મનોહાર એ,
 કષ્ટાત કઠીયારાતણું મુજ કહો જગદાધાર એ ૧
 તવ જ પેરે, ચરમ જિનેશ્વર તેહ લાણી,
 સુષુ ઉત્તમરે, ગૌતમ ગોત્ર તણા ધણી,
 કઠીયારોરે, કોઈ એક પુરે રહે,
 તે તો અનુદિનરે, મૂળી લેવાને વન વહે,
 એક દિન તે ઇધણ કાજે, ગિરિ ગહવરમા ગયો,
 અતિ સરલ સુદર તર નિહાળી, હૈયામા હર્ષિત થયો,

તે તડત ઉઘો મૂળ ખજૂના, નીકળી એક માટલી,
 વર પથ રાને જડિત અફઝુન, જલરૂપ તણી જાલી. ૨
 શિરે મૂળીન, વામે તે ખીડરી ધરી,
 ઘેર આવનારે, વૃદ્ધિ દુધ અતિ આશરી,
 મૂળી ચેલીરે, નરી મકયો ઘરમા કપી,
 જોગ ખાવાર, આઠયો દીનપત્નું ચવી,
 ચવી દીન પલ મૂરખ વિપણથી, ઉઝીતો જોગ આણીયો,
 તે કનક ખીડરી માલો માલો, રાધે મૂરખ આણીયો,
 મૂજિકાકેરા ખડ કાપી, કાજ કાજ અગ્નિમા ધરે,
 તેહ તણો પરિમગ અનિ નિર્ગળ, મજાગ સપજો વિસ્તારે ૩
 એહવે એકરે, ધનક ધણી અવનારીયો,
 જોગ યકારે, ગધ ધણો તસ આવોયો,
 મન બીગરે, વિસ્મય ભારે પાવીયો,
 પાવીયો વિસ્મય ગધ કયાથી, આવનાચદન તણો,
 એહવો કવણ ઉદાર લોગી, દ્રવ્ય એમ ઠેકને ધણો,
 ગધને અતુસારે આવે, ગેહ કહીયારા તણે,
 અતિ અસમજસ નિહાગી, શેઠ શિખામણ બલે ૪
 રે રે મૂરખરે, મમ કર એહ અકાજ રે,
 કામ બાળેરે, આવનાચદન આજરે,
 ઘુજ આપું રે,

બડે

સુખ ભોગવરે, ભામિની સુદર મદિરે,
 મદિર સુદર જેમ પુરદર, કરે વિનોદ વિલાસએ,
 એ રચણ રૂડા કાઈ નાણે, પૂરવું તુજ આશએ,
 મૂરખ મમજે નહિ અર્કિચન, રચણ વિણસાડે જડો,
 મન ખેદ ધરતો ઘેર સધાવે, શેઠ એહ ઉપનય વડો ૫
 ભવ પટ્ટણરે, વિસ્તર ભૂમિ વળાણીએ,
 મતિ નાડીરે, એવ ટળાડી નાણીએ, //
 રૂડી કાપારે, કનક તણો એ છમકલી,
 પાત્ર ઇન્દ્રિયરે, જ્યોતિ રત્ન ઉપર વળી
 ઉપર વળી રૂચિ રત્ન કેરી, વિષય જોળ અસારરે,
 તેહ તણે કાળે આયુ અદન, દહે મૂઠ ગમારએ,
 નિજ કાય ઇન્દ્રિય કનકે રચણ, કાતિ સકળ કરે વૃથા,
 એ વાત જન વિસ્તાર પામી, તેલ જળમાહી યથા ૬
 શેઠ સદ્ગુરુરે, પ્રીતિ ધરી પ્રતિજોધવા,
 ઉપગારીરે, દીયે ઉપદેશ નવા નવા,
 નવી સમજેરે, ભારેકર્મીં એવડો,
 ભાત્ય ધારે, કીશું કરે તસ દીવડો,
 દીવડો શું કરે સદ્ગુરુ, વિષયઅધા જે જના,
 એ કળા સારી ગુરુ કેરી, વૃથા નિર્મળ દળ વિના,
 એહ સુણી ઉપનયવિષય વિષસમ, વિષયજોળ સવી વામીએ,
 શુણ્વિજય અધિપતિ વીર જ'યે, પરમ પદવી પામીએ ૭

૩ માયાની સજાયા.

માયા કારમીરે, માયા મ કરો ચતુર સુભલ,
 માયાવાહો જગત વિલુહો, હુ ખીચો થાય અભલ-એ આકલો
 તે નર માયાને મોહી રહ્યો, તેને સ્વપ્ને નહિ સુખ કાલ્ય માયા ૧
 નાના મોટા નરને માયા, નારીને આધકેરી,
 વળી વિશેષે અધિકી માયા, ઘરકાને ઝાઝેરી માયા ૨
 માયા કામલુ માયા મોહન, માયા જગ ખુતારી,
 માયાથી મન સહુનુ ચગીયુ, લોભીને બહુ પ્યારી માયા ૩
 માયા કારલુ દેશ દેશાતર, અટવી વનમા જાય,
 ઝાલ બેસીને દ્વીપ દ્વીપાતર, જઈ સાયર ઝપલાય માયા ૪
 માયા મેળી બહુ કરી ભેળી, લોભે લક્ષણ જાય,
 ભયથી ધન ધરતીમા ઘાલે, ઉપર વિવધર થાય માયા ૫
 ભેળી જતિ તપમી સન્યાસી, નગન થઈ પરિવરીયા,
 ઉધે મક્તકે અગ્નિ તાપે, માયાથી નવી ઉગરીયા માયા ૬
 શિવમૂર્તિ સરીખો સત્યનાદી, સત્યવોદ કહેવાય,
 રત્ન દેખી તેહનુ મન ચળીયું, મરીને દુર્ગતિ જાય માયા ૭
 લગ્નિહત માયાએ નડીયો, પડીયો મસુદ મોઝાર,
 મરઠ માખણીયો ઘણને મરીયો, પહોતો નરક મોઝાર માયા ૮
 મન વચન કાયાએ માયા, મૂકી વનમા જાય,
 ધન ધન તે સુખીશ્વર રાયા, દેવ ગધર્વ જસ ગાય માયા ૯

૪ વૈરાગ્યની સજાયા

ભલિહારી બાઈ એ વૈરાગ્યની, જેહના મનમા એ ગુણ આબ્યો રે,

મોક્ષની મોતી તે જીવડા, નર ભવ ક્ષણ તેણે પાયોરે બલિં ૧
 જેમા લીખારીને લાગ્યો ઠીકરો, તે તો તજવો દોહિલો હોયરે,
 ખટ ખડ તજવા સોહિલા, જો વૈરાગ્ય મનમા હોયરે બલિં ૨
 નથી સ સારમા કોઈ કોઈનું, સૌ સ્વાસ્થીયા સગાજાલારે,
 કર્મ સ યોગે સહુ સાપડયા, અતે જાશે સઘળા દાલારે બલિં ૩
 માફ માફ મમ ઠરો પ્રાણિયા, તાફ નથી એણીવેળા રે,
 ખાલી પાપના પોટલા બાધવા, થાશે નરજમા ઠેલમઠેલારે બલિં ૪
 ગરજ સદે જો એહથી, તો સ સાર મુનિ કેમ છોડે રે,
 પણ જૂઠી બાજુ છે સ સારની, ઇંદ્રજાળની બાજુ માડી રે, બલિં ૫
 નગારા વાગે માથે મોતના, કેમ નિશ્ચિત થઇને સૂતો રે,
 મધુબિહુ સુખની લાલચે, ખાલી કીચડમા કેમ ખુતોરે બલિં ૬
 લાખ ચોરાશી જીવાયોનિમા, નહિ કોઈ છુટવાનો આરો રે,
 એકજ મહ્ય વૈરાગ્ય છે, તુમે ધર્મરત્ન સલાશેરે બલિહારીં ૭

૫. વૈરાગ્યની સજાયા.

મરણ ન છુટે રે પ્રાણિયા, કરતા કોટી ઉપાય રે,
 સુરનર અસુર વિદાધરા, સહુ એક મારગ જાય રે,

મરણ ન છુટે રે ૧

ઇન્દ્ર ચંદ્ર રવી હરિ હળી, ગણપતિ કામકુમાર રે,
 સુરશુર સુરવૈધ સારિખા, પોત્યા જમ દરબાર રે મરણ ૨
 મત્ર જત્ર મણિ ઔષધિ, વિદ્યા હુન્નર હબ્બર રે,
 ચતુરાઈ કેરા રે ચોકમાં, જમડો લુટે જાતર રે મરણ ૩

ગર્વ કરી નર ગાજતા, કરતા વિવિધ તોફાન રે,
 માથે મેડ ઉપાડતા, પોત્યા તે સમશાન રે   મરણ ૪
 કપડા ધરેણા ઉતારશે, બાધશે ઠાઠડી માથ રે,
 ખોખરી હાડલી આગરે, રોતા રોતા સહુ જાય રે   મરણ ૫
 કાયા માયા સહુ કારમી, કારમો સહુ ધરનાર રે,
 રક ને રાય છે કારમો, કારમો સકળ સસાર રે   મરણ ૬
 ભીડી મુડી લઈ અવતર્યો, મરતા ખાલી છે હાથ રે,
 જીવડા જોને તું જગતમા, કોઈ ન આવે છે માથ રે   મરણ ૭
 નાના મોટા સહુ સંચર્યા, કોઈ નહિ સ્થિર વાસ રે,
 નામ રૂપ સહુ નાશ છે, ધર્મરત્ન અવિનાશ રે   મરણ ૮

૬ વૈરાગ્યની સજ્જાય.

પુણ્ય સયોગે પામીયો છો, નરભવ આરજ્ય ખેત,
 શ્રાવક કુળ ચિતામણિ છો, ચેતી શકે તો ચેતરે જીવડા !
 એ સસાર અસાર
 સાર માત્ર જિનધર્મ છે છો, આપણ ઘર સ્વભાર રે જીવડા ૧
 માતપિતા સુત બાધવા છો, દાસ દાસી પરિવાર,
 સ્વાર્થ સાધે સહુ આપણો છો, સહુ મતલબના ચાર રે જીવડા ૨
 સરોવર જળનો મિઠકો છો, તાકે આપણો લક્ષ,
 સાપ તાકે છે મિઠકો છો, સહુને આપણો લક્ષ રે જીવડા ૩
 મયૂર તાકે છે સાપને છો, આહોડી તાકે છે મોર,
 મમ્મ ગળાગળ ન્યાય છે છો, નિર્ભય નહિ કોઈ ઠોર રે   જી ૪

કર્મે નાટક માડયો છે, જીવડો નાચણુહાર;
 નવા નવા લેખાયમા છે, ખેલે વિવિધ પ્રકાર રે જીવડાં ૫
 ચોરાગી ચોગાનમા છે, રૂપ રગનારે ઠાઠ;
 તમાસા ત્રણ લોકના છે, બાજીગરના પાઠ રે જીવડાં ૬
 ખોત ગઇ ઘોડી રહી છે, પરલવ ભાતું રે બાધ,
 સમના સુખની વેલડી છે, ધર્મરત્ન પદ સાધ રે જીવડાં ૭

૭. વૈરાગ્યની સજ્જાય.

આ સસાર અસાર છે ચિત્ત ચેતો રે, જૂઠો મઠલ સસાર
 ચતુર ચિત્ત ચેતો રે,
 સધા રાગ સમાન છે ચિત્ત ચેતો રે, ખાલી આ ઇન્દ્રજાળ ચં ૧
 એકયો આબો જીવડો ચિત્તં બશે એકલો આપ, ચતુર ચિત્તં
 સઘણ અહિં મૂકી જશે ચિત્તં સાથે પુણ્ય ને પાપ ચતુરં ૨
 કરણી પાર ઉતારશે ચિત્તં કોણુ બેટો ઢોણુ બાપ, ચતુરં
 રાજ નહિ પોપાબાઈનું ચિત્તં જમડો લેશે જવાબ ચતુરં ૩
 સુખમા મજ્જન સહુ મળ્યા ચિત્તં હુ ખમા ફર પલાય, ચતુરં
 અવસર સાધો આપણો ચિત્તં છડો ફર બલાય ચતુરં ૪
 ફરી અવસર મળવો નથી ચિત્તં હીરો સાપડ્યો હાથ, ચતુરં
 રકને રત્ન ચિતામણિ ચિત્તં રણુમા સજ્જન સાથ ચતુરં ૫
 સમતાના ફળ મીઠડાં ચિત્તં સતોષ શિવતરૂમ, ચતુરં
 બે ઘડી સાધો આપણી ચિત્તં ધર્મરત્ન અનુદાન ચતુરં ૬

૮. વૈરાગ્યની સંજ્ઞાય.

તન ધન જોળન કારમુંજી, કોના માત ને તાત,
 કોના મદિર માળીયાજી, જેસી સ્વપ્નની વાત
 સોભાગી આવક ! સાબજો ધર્મ સંજ્ઞાય ૧

ફોગટ ફાફા મારવાજી, અતે મશુ નહિ કોય,
 ઘેબર જમાઈ ખાઈ ગયોજી, વલિક કુટાયો જોય સોભાગી ૨

પાપ અદારને સેવીનેજી, લાવે પૈસો એક,
 પાપના ભાગી કો નહિજી, ખાવાવાળા છે અનેક સોભાગી ૩

જીવતા જય લીધો નહિજી, મુવા પછી રી વાત,
 ચાર ઘડીનું આદલુંજી, પછી અધારી રાત. સોભાગી ૪

ધન તે મોટા આવકોજી, આણુદ ને કામદેવ,
 ઘરનો બોલો છોડીનેજી, બીર પ્રભુની કરે સેવ સોભાગી ૫

બાપદાદા આલ્યા ગયાજી, પુરા થયા નહિ કામ,
 કરવી દેવની વેઠડીજી રે, ચોખસલી પરિણામ સોભાગી ૬

જો સમજે તો સાનમાજી, સફળુડ આપે છે જ્ઞાન,
 જો મુખ ચાહો મોક્ષનાજી, ધર્મરત્ન ઘરો ધ્યાન. સોભાગી ૭

૯. બીડી પીવાની સંજ્ઞાય.

દેખા દેખાએ આવતાજી રે, પામર પામે સત્તાપ,
 વ્યસન વિલુદ્ધા બાપડાજી રે, બાપે જહુંલા પાપ રે પ્રાણી !
 વ્યસન નિવાર, ફોગટ જાણ કેમ હાર રે પ્રાણી ! બીડી ૧

ધન ધર્મ ધાતુ હજેલ રે, છકાય જીવ વિનાશ,
 કર્મજેરે જહર વ્યથાજ રે, પ્રગટે શ્વાસ ને ખાસ રે, પ્રાણી ! બીડી૦૨
 પ્રતિદિન પચવીશ પીવતાજ રે, સો વર્ષે નવ લાખ,
 ગતિ મતિ વિણસે સદાજ રે, છાતી હાવે ખાખરે પ્રાણી ! બીડી૦૩
 ચિત્ત જ ધાણી ચોરટીજ રે, હારે જન્મ નિટોલ,
 ધુમાડે બાયક લરેજ રે, અદર પોલમપોલ રે પ્રાણી ! બીડી૦૪
 નોકારશી પોરસી નહિજ રે નહિ પૌપધ ઉપવાસ,
 રાત્રિ ચોવિહાર નહિ જનેજ રે, બાધ્યો બીડીએ પાસે પ્રાણી ! બીડી૦૫
 મુખ ગદ્યા માનવતણીજ રે, નાત વધાર્યા રે જાય,
 વાયા ન વળે બાપડાજ રે, પછી ઘણા પસ્તાય રે પ્રાણી ! બીડી૦૬
 દાત પડે આખરું ગળેજ રે, અતિશય થાય હેરાન,
 ધર્મરત્ન ચેતો હવેજ રે, દ્યો બીડી પરચખાણુ રે પ્રાણી ! બીડી૦૭

૧૦. શિખામણુની સજ્જાય.

શ્રી શુદ્ધચરણ પસાઉલે, કહીશુ શિખામણુ સાર,
 મન સમજાવે આપણુ, જીમ પામે લવપાર ॥૧॥
 કહે ભાઈ રૂડુ તે શુ કર્યું ?, આતમને હિતકાર,
 ઈહલવ પરલવ મુખ ઘણા, લહિએ જ્યજ્યકાર ॥ કહેનારા ॥
 લાખ ચોરાસી ચોનિ લમી, પામ્યો નર અવતાર,
 દેવ શુદ્ધ ધર્મ ન જોળખ્યા, ન જા્યો મન નવકાર ॥ કહેનારા ॥
 નવ મસવાડા ઉદર ધર્યો, પાળી પોઠા રે કીધ,
 માય તાય સેવા કીધી નહો, ન્યાયે મન નવિ દીધ ॥ કહેનારા ॥

ચાડી ઢીધીરે ચોતરે, દડાવ્યા બહા લોક,
 ગાધુ જનને સતાપીયા, આજ ચઢાવ્યા તે ફોક ॥કહેના૫॥
 લોભે લાગ્યોરે પ્રાણીઓ, ન ગળે ચતને દિશ,
 હાડો કરતારે એ એકલો, જઇને હાથ ઘસીશ ॥કહેના૬॥
 કપટ છગ લેદ તે કર્યા, ભાખ્યા પરના રે મર્મ,
 સાતે વ્યસને મેલિયા નનિકીધો જિનધર્મ ॥કહેના૭॥
 સમા ન ડીધી તે ખાતશું, દયા ન ઢીધી રેખ,
 પરવેદન તે જાણી નહિ, તો શું લીધો લેખ ॥કહેના૮॥
 મધ્યાગ મમ આહિષ્ટુ, જળ પરપોટોરે જેમ,
 હાલ અણી જળજિંદુઓ, અધિર સસાર છે એમ ॥કહેના૯॥
 અલક્ષ અનતકામ વાવર્યા, ખીધા અલુચ્છ નીર,
 રાત્રિસોજન તે કર્યા, કોમ પામીશ ભવતીર ॥કહેના૧૦॥
 દાન શીયળ તપ ભાવના, ધર્મના ચાર પ્રકાર
 તે તે ભાવે ન આદર્યા, રજગીશ અનતો સમાર ॥કહેના૧૧॥
 પાચે ઇંદ્રીરે પાપિણી, દુર્ગતિ ઘાલે છે જેહ,
 તે તો તે મેની મોકળી કિમ પામીશ શિવજેહ, ॥કહેના૧૨॥
 કોષે વીંટયોરે પ્રાણીઓ માન ન મૂકે રે કેડ,
 માયા સાપણીને સચહી, લોભને લીધો તે તેડ ॥કહેના૧૩॥
 પર રમણીરસ મોહીયો, પરનિહાનોરે દાગ,
 પરદ્રવ્ય તે નવિ પરિહર્ષુ, પરને ઢીધીરે ગાજ ॥કહેના૧૪॥
 ધર્મની વેળા તું આજસુ, ચાપ વેળા ઉજમાગ,
 સંચું ધન કેાઇ ખાઇ જશે ભ્રમ મધમાળી મહુઆજ ॥૧૫॥
 મેનો મેલો મૂકી ગયા, જે ઉપાર્જીરે આય,
 સચા કોજે રે પુણ્યનો, જે આવે તુઝ સાથ ॥કહેના૧૬॥

શુદ્ધ દેવ શુરૂ ઓળખી, કીજે સમક્ષિત શુદ્ધ,
 મિથ્યા મતિ દુરે ઠરી, રાખી નિર્મળ શુદ્ધ. ॥કહે॥૧૭॥
 ખોડીદાસ સઘવી તણે, આગ્રહે કીધ સજ્જાય,
 ક્ષાતવિજય ઉજ્જાયનો, રૂપવિજય શુણ ગાય ॥કહે॥૧૮॥

૧૧ ચેતનને શિખામણની સજ્જાય.

(કઝખાની દેશી)

ચતુર તુ આખ હિતાશખ સુખડી,
 બાપડા વિષય ઠા મૂઠ મંડે,
 વિષયલપટપણે રાતદિન નવિ ગણે,
 કીધ મદ માન માયા ન છડે
 ચતુર તુ આખ સુજ હિતાશખ સુખડી૦ ॥૧॥
 સદન ધન અવજન જન નિરખી નિજ વશ અરે,
 માહરે માહરે મ કર લોળા,
 તાહરે તેહ જે સુકૃત કરે,
 પિંડ પાપે બરી કરીય રોળા ચ૦ ॥ ૨ ॥
 કાલ અહટ શરી સૂર વૃષ બોડલુ,
 દિવસ ને નિશી અતિ ઘડીયમાલ,
 નિરખી નિજ આઉણુ નીર ઉલેચતા,
 કા ન છડે હજીય મોહબલ ચ૦ ॥ ૩ ॥
 સકળ શુભ કાજની આજ વેળા લહી,
 મોહે મંજ્યો હજી શં વિમાસે.

સકળ સુખ તુજ ગમે દેહદુ ખ નવિ ખમે,
કરણી વિષ્ણુ સુકિત રતિ કેમ કરાયે, અં ॥ ૪ ॥

અથિર સ સારમા સાર નવકારનું,
ધ્યાન ધરતા સદા હૃદય રીઝે,
એહથી ભવ તરે મેરૂ મહિમા ધર,
રિદિવિ-યાદિ સુખ સકળ સીઝે અં ॥ ૫ ॥

૧૨. શ્રી ગજસુકુમાલની સજ્જાય

ગજસુકુમાળ મહાસુનિજી રે, રમગાને કાઉસગ,
સોમિલ સસરે દેખીનેજી રે, કીધા મહા ઉવસગ રે
પ્રાણી ! ધન ધન એહ અણુગાર, વ દો વાર વારરે રે ॥પ્રાણીના ૧
પાળ બાધી શિર ઉપરેજી રે, અગ્નિ ધરી તેહ માહ,
જળજળ જવાગા મગગવીજીરે, સવિચકીયા ઉત્માહરે ॥પ્રાણીના ૨
એ સસરો સાચો સગોજી રે, આપે સુમિત્રી પાધ,
ઈષ્ટ અવસર ચૂક નહિજી રે, દાજી કર્મ વિપાક રે ॥પ્રાણીના ૩
મારૂ કાઈ બળતું નથીજી રે, બળે બીજાનું એહ,
પાડેશીની આગમાજી રે, આપણો અગગો ગેહરે ॥પ્રાણીના ૪
જન્માતરમા જે કર્યાજી રે, આ જીવે અપરાધ,
લોગવતા ભક્તી ભાતજીરે, સુકવ જ્ઞાન આસ્વાદરે ॥પ્રાણીના ૫
દ્રવ્યાનળ ધ્યાનાનજી રે કાયા કર્મ દહત,
અ તગઠ હુવા કેવગીજી રે, ધર્મરત્ન પ્રણમતરે ॥પ્રાણીના ૬

૧૩. મમકિતની સજ્જાયા.

સમક્ષિત નવી લહું રે, એ તો રૂબરૂ અતુર્ગતિ માંહે, — એ આકળી
 ત્રસ સ્થાવરકી કરૂણા કોની, છવ ન એક વિરાધ્યો,
 તિન કાળ સામાયિક કરતા, શુદ્ધ ઉપયોગ ન સાધ્યો સમક્ષિત ૧
 જુઠા બોલનકો વ્રત લીનો, ચોરીકો પલુ ત્યાગી,
 વ્યવહારાદિમા નિપુણુ ભયો, પણ અતર દ્રષ્ટિ ન જાગી સમ ૨
 ઉર્દ્ધ જૂલ કરી ઉધો લટકે, ભસ્મ લગા ધુમ વટકે,
 જટા જૂટ શિર મુડે જુઠા, વિણુ શ્રદ્ધા ભવ ભટકે, સમ ૩
 નિજ પરનારી ત્યાગ કરકે, પ્રજ્ઞાચાગી વ્રત લીધો,
 સ્વર્ગાદિક યાકો રૂગ પાકે, નિજ કારજ નવી સિધ્યો સમ ૪
 બાદ્ય ક્રિયા મમ ત્યાગ પરિશ્રદ્ધ, દ્રવ્યલિંગ ધર લીનો,
 દેવચંદ્ર કહે યા ભવ તો હમ, બહુત વાર કર લીનો સમ ૫

૧૪. વૈરાગ્યની સજ્જાયા

જોઈ જતન કર છવડા, આયુ અભાવ્યું જાયરે,
 લે લાહો લક્ષ્મીનણો, પછી તિહા કાઈ નવી થાયરે જોઈ ૧
 હલ્લહો ભવ માણુમ તણો, હલ્લહોરે દેહ નિરોગોરે,
 હલ્લહો દયા ધર્મ વાસના, હલ્લહોરે સુગુઝ સજોગોરે જોઈ ૨
 દિન ઉગે દિન આથમે, ન વળે કોઈ દિન પાછોરે,
 અવસર કાજ ન કીધવું, તો મનમા પસ્તાશોરે જોઈ ૩
 લોભ લગે લખ વચીયા, તે પરધન હરી લીધારે,
 કેટે ન આવે કાઈને, કેટે રહ્યા કર્મ કીધા રે જોઈ ૪

યા ઉઠર ઉઘો રહી, કોડી ગમે દુ ખ દીકારે,
 ને જન્મ દુ ખ ને હવા, તે તુજ લાગે છે ગીકારે,   ભેઈ૦ ૫
 હૈ ! ભવ એજે ગયો, એકે અર્થ ન સાધ્યોરે,
 ગુરૂ શીખ સુણી ઘણી, તો પણ મ વેગ ન વાધ્યોરે   ભેઈ૦ ૬
 ન મને ગેઈ મત કરો, યમ હત્યો નવી કેણેરે,
 ત કાજ ન દીધતું, બે ભવ હાર્યો છે તેણે   ભેઈ૦ ૭
 ન જગદીશના નામને, કાઈ નિશ્ચિતો તુ સુવેરે,
 જ કરે અવમર લહી, મવી દિન સરિખા ન હોવેરે.   ભેઈ૦ ૮
 ન જાતો જાણી કરી, તિમ એક દિન તુજ જાવેરે,
 કરવો ને તુજ હોરે, પછી હોરે પસ્તાવેરે.   ભેઈ૦ ૯
 ધિ પર્વ તપ નહિ કર્યો, કેવળ કાયા તે પોષીરે,
 રક્ષ જાતા જીવને, સ મગ વિલુ કિમ હોયેરે.   ભેઈ૦ ૧૦
 વ્યુ પ્રાણી પ્રેમે કરી, લખિ લખ જિનવાણીરે,
 જાણ સાથે સમહો, એમ કહે કેવળનાણીરે   ભેઈ૦ ૧૧

૧૫ શ્રાવકને હિતશિક્ષાની સજ્જાય

ચેત ચેત ચેત પ્રાણી, શ્રાવક કુળ પાયો,
 ચેતામણિસે દુર્લભ, માનુષ્ય ભવ પાયો
    ચેત ચેત ચેત પ્રાણી૦ (ટેક ૧)
 માયામે મગન થઈ, સારો જન્મ જોયો,
 મુગુરૂ વચન નિર્મળ નીરે, પાપ મેલ ન ધોયો   ચેત૦ ૨
 છિન્ન છિન્ન છિન્ન ઘટત આયુ, જ્યુ અજળી જળમાહી,
 યોવન ધન માવ મુલક, સ્થિર ન રહેશે કયાઈ,   ચેત૦ ૩

પર રમણુકે પ્રસંગમે, રાત દિવસ રાખ્યો,
અજ્ઞાની છવ બાણે નહિ, શીલ રત્ન સાચો ચેત૦ ૪
અળ તો ગુરુ દેવ ધર્મ, ભાવ ભક્તિ કીજે,
ઉદયરત્ન કેહે તીન રત્ન, યત્ન કરી લીજે ચેત૦ ૫

૧૬. મન સ્થિર કરવા ઉપર સજ્જાય.

મન સ્થિર કરજો રે, સમક્તિ વાસીને,
અપંગ મ કરશે રે, કુશુર ઉપાસીને,
સમજણુ કરીને ચિત્તમા રાખો, શકા કખા વારી,
વિતિગિચ્છા ને પરની પ્રશસા, પરદર્શન સગ છારી
હીપક સારખોરે, જ્ઞાન અભ્યાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૧ ॥

ધનુષ તીર ગદા ચક્ર ધરે જે, વયરી મારણુ કાજ,
અરધાગે જે રમણી રાખે, તેહને નહિ કાઇ લાજ
દેવ ન ઠહિયેરે, નારી ઉવાસીને,
પગે નવિ પડિયેરે, ક્રોધ નિવાસીને

તસ પદ નમતારે, પામશે હામીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૨ ॥

ધન કણુ કચન કામની રાતા, પાપ તણા ભડાર,
મારગ લોપી કોપીન પહેરે, ક્રિમ લહેશે ભવપાર
પરિગ્રહ સગીરે, રહ્યા ઘર માડીને,
વિષય પ્રસગીરે, લજ્જા છાડીને

ગુરુ મત કરજોરે, લોગ વિલાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૩ ॥

ગૌ મહીધી અછ અવી પય માખણુ, ખરી કરણી શુની દુધ,
રોબી અરક ચુઅર ખુરસાણી, પય માખણુ નાહિ શુદ્ધ

હરગતિ પડતારે, રાખે જે સાહીને,
ધર્મ તે ઠહીએરે, નિશ્ચય લાહીને

નામે મત ભૂલોરે, જીજો તપામીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૪ ॥

ચોરી જારી દૂર નિવારે, મત કરે લોભ અપાર,
ક્ષમા કયા મનમા નિત ધારે, જિમ નિસ્તરીએ સસાર
પાપ મ કરજોરે, છવ વિનાશીને,
જીઠ ન કહેશેરે, છગ મન વામીને

સુખ જશ લહિયેરે, ધર્મ ઉપાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૫ ॥

પચ સમિતિ ત્રણ ગુણિના ધોતી, ધર્મ ધ્યાન ધરનાર,
શુકલ ધ્યાનમા જસ મન વરતે, તે શુદ્ધ નાગજીહાર
તસ પદ પૂજેરે, સરધા ધારીને,
સેવના ઠરજોરે, કુમતિ નિવારીને

સેવો ધ્યાવોરે, પરમ નિરાશીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૬ ॥

જિન ઉત્તમ પદ પદની સેવા, કરજો સાથે ચિત્ત,
રૂપવિજય ઠહે અનુભવ લીલા, ઘટમા પ્રગટે નિત્ય
તિમ નિત્ય કરજોરે, જ્ઞાન અભ્યાસીને,
શમ કમ ધરજોરે, ધ્યાન ઉપાસીને
શિવસુખ વરજોરે, ચિદ્ધન રાશીને,

મન સ્થિર કરજોરે સમક્ષિત વામીને ॥ ૭ ॥

૧૭ વણુઝારાની સંજઝાય

નરભવ નગર સોહામણ વણુઝારારે, પામીને કરજે વેપાર,
ઝહો મોરા નાયક રે. ૧

- સત્તાવન સ વર તણી વણુઝારારે, પોઠી ભરજે ઉદાર,
અહો મોરા નાયકરે ૨
- શુભ પરીણામ વિચત્રતા વણુઝારારે, કરીયાણા ખહુ મુલ,
અહો મોરા નાયકરે ૩
- મોક્ષનગર જાવા લાણી વણુઝારારે, કરજે ચીત્ત અનુકુલ,
અહો મોરા નાયકરે ૪
- કોધ દાવાનલ ઓલવે વણુઝારારે, માન વીધમ ગીરિરાજ,
અહો મોરા નાયકરે ૫
- ઓલધજે હુળવે કરી વણુઝારારે, સાવધાન કરે કાજ,
અહો મોરા નાયકરે ૬
- વશજલ માયા તણી વણુઝારારે, લીહા ન કરજે વીસરામ,
અહો મોરા નાયકરે ૭
- ખાડી મનોરથ ભટ તણી વણુઝારારે, પુરણુર્તુ નહિ કામ,
અહો મોરા નાયકરે ૮
- રાગ દ્વેષ દોષ ચોરટા વણુઝારારે, વાટમા કરજે હેરાન,
અહો મોરા નાયકરે ૯
- વિવિધ વીર્ય ઉદ્દલાસથી વણુઝારારે, તે હણુજે શીરઠાણુ,
અહો મોરા નાયકરે ૧૦
- એમ સવી વિપ્ન વિહારીને વણુઝારારે પહોચજે શીવપુર વાસ,
અહો મોરા નાયકરે ૧૧
- ક્ષય ઉપશમ જે લાવના વણુઝારારે, પોઠે ભર્યા શુભ રાશ,
અહો મોરા નાયકરે ૧૨

— ગહુ લીયો : —

૧. બાર ભાવનાની ગહુ લી

(હરે કામની કહે મુણો કતજી—એ રાગ)

હરે ભાવના બારે ભાવજો, હરે ભાવથી મહુ નરનારે,
 જાજલી છવડા ! જાગો જાગોરે તમને ચેતવુ,
 હરે મોવેરો આ ભવ મોગવી, હરે પામો ભવનો પારે જ ૦ ૧
 હરે નાશ છે સર્વે આખરે, હરે સ્વપ્ના સમોરે સ સાર રે, જ
 હરે અનિત્ય ભાવના ભાવીને, હરે ચેતો ચિત્તમા લગારે જ ૦ ૨
 હરે અશરણુ ભાવના એમ કહે, હરે જૂઠી છે જગની સગાઇરે, જ
 હરે મૃત્યુ આવેરે શરણુ ઢો નહિ, હરે ડોના ડોડ કોના ભાઈરે જ ૦ ૩
 હરે ચાર ગતિના ચોકમા, હરે ચેતન રઝળ્યો અપાર રે, જ
 હરે સ સાર ભાવના સમજતા, હરે ધર્મ કરી પામો પાર રે જ ૦ ૪
 હરે એકત્વ ભાવના ચિ તવો, હરે એકલો આવે ને જાય રે, જ
 હરે એકલો કમ ને લોગવે, હરે ભાગ ન કોઈથી લેવાય રે જ ૦ ૫
 હરે છવ ને ઠાયા જુદા ગણો, હરે બણો જુદો પરિવાર રે, જ
 હરે અન્યત્વ ભાવના ભાવના, હરે આનંદતત્ત્વ વિચાર રે જ ૦ ૬
 હરે અશુચિ ભાવના ઝોળખો, હરે અશુચિ ભરી આ ઠાયરે, જ
 હરે અશુચિ પદાર્થથી ભરી, હરે મોહ શું એમા યાય રે જ ૦ ૭
 હરે આશ્રવ ભાવના ભાવતા, હરે પાપથી અટકો સદાય રે જ
 હરે કમ બધન નવા નહિ કરો, હરે તો શિવમુખ પમાય રે જ ૦ ૮
 હરે સ વર ભાવના સમજજો, હરે આશ્રવનો કરો રોધ રે, જ
 , હરે મન વચ કાય શુદ્ધિ કરી, હરે મેળવો સદ્ગુરુ મોધરે જ ૯

હરે ચઠગતિ રૂપ સ સારનું, હરે બીજને હરવા ખાસ રે જ
 હરે નિર્જરા ભાવના ભાવતા, હરે કર્મનો કરજો નાશ રે જ ૦ ૧૦
 હરે ધર્મની ભાવના રાખજો, હરે ધર્મ છે સકળ આધાર રે, જ
 હરે ધમ વિના શિવપદ નહીં, હરે ધર્મ કરો નરનાર રે જ ૦ ૧૧
 હરે ચૌદ રાજના લોકમા, હરે રઝળ્યો આ હવ અપાર રે, જ
 હરે એક પ્રદેશ ન મેલીયો, હરે લોકસ્વરૂપ વિચાર રે જ = ૧૨
 હરે બોધિબીજઘણું પામવા, હરે સમતાવરો શ્રીકાર રે, જ
 હરે ભાવના બોધિબીજ ભાવતા, પામો સમક્ષિત સાર રે જ ૦ ૧૩
 હરે ભાવના બાર વિચારીને, હરે ટાળો લલોભવ દુ ખ રે, જ
 હરે સફળરૂ વાણી સાભળી હરે પામો મનને સુખરે જ = ૧૪

૨. સામાયિક કરવા વિષે ગદ્ય લી.

(જાના નવાણું કરીએ વિમળગિરિ-એ રાગ)

સામાયિક નિત્ય કરીએ હો પ્રાણી સામાયિક નિત્ય કરીએ,
 કરીએ તો શિવ સુખ વરીએ હો પ્રાણી ॥૧॥
 દુર્ધ્યાન હોને દૂર કરીને, ધર્મનું ધ્યાન જ ધરીએ,
 સમતાનો ક્લેશ દહાવ લેવાને, સાવધ કર્મ પરિહરીએ હો પ્રાણી ॥૨॥
 દુર્લભ નરભવ દુર્લભ આવો, ધર્મ મળે ન ફરી ફરીએ,
 દોષ ઘડીની એક સામાયિક, કરવાનું કેમ વિસરીએ હો પ્રાણી ॥૩॥
 શ્રાવક નામ ધરાવી સાચુ, વીર વચન અનુસરીએ,
 મામાયિક કરરોજ કરીને, પુન્યની પોઠી ભરીએ હો પ્રાણી ॥૪॥
 સામાયિક કરી વકથા કરતા, લાભ સકળને હરીએ,
 તે માટે મન વશ રાખીને, દોષ ન વરીએ જરીએ હો પ્રાણી ॥૫॥

સામાયિક છે સાચુ મદાતુ, નાવ ભદ્રુ ભવદરિયે,
 જે સમતાથી તે પર ચઢીએ, તે ભવસાયર તરિયે હો પ્રાણીનાદા
 ખત્રીશ દોષને દૂર કરીને, વ્રત વિધિથી ઉચ્ચરીએ,
 સદ્ગુરુ વાણી સાલગી મનસુખ, પાપ થકીઓસરીએ હો પ્રાણીનાજા

૩ ગુરુગુણ ગહુલી

(શી-ઓધવજ સદેસો કહેલે સ્થામને)

ચેતનજી ચિત ચેતી ચાહો આપથી,
 રગે ઉમગે જઘએ ગુરની હજુર જે,
 ગુરુ ગુણવન્તા જયવન્તા અહિ વીચર્યા,
 વન્દન કરતા પ્રગટે પુન્ય અકુર જે ચેતનજી ૧
 ક્ષમાના સાગર હયાના આગર સદ્ગુણી,
 શાન્ત દાન્ત ગુણવતા મહેન્ત ને સન્તજે,
 મુનિ મહારાજ પુન્ય પ્રતાપી પેખતા,
 નયણ હમારા હઘડીયે હરખત જે ચેતનજી ૨
 વીરની વાણી ઉત્તમ જાણી જગતમા,
 તપ જપ કરજે હરજે કર્મ આ વાર જે,
 તપનો મહીમા મોટો આગમમા કહો,
 તપથી તરીયા ભવીયા આ સસાર જે ચેતનજી ૩
 આજ અમારા મનોરથો સર્વે ક્ષયા,
 આજ અમેને મદયા મુનિ સુખકાં જે,
 આજ અમારે મોતીના મે વરસીયા,
 આજ અમારા નાઠા દોષ અપાર જે ચેતનજી ૪
 આજ અમારે સોવન સુરજ ઉગીયો,
 આજ અમેને હૈયડે હરખ ન માય જે,

આજ અમારો ધન્ય હાડો ને ધન્ય ઘડી,
 આજ અમારું જીવન સફળ ગણાય ને. ચેતનજી ૫
 ધન્ય ધન્ય આવા શુભવન્તા ગુરુરાજને,
 જે આપે ઉત્તમ રૂઠો ઉપદેશ ને,
 એ શુભ ગુરુનો કદિ અરે ના વિસરે,
 માટે મનસુખ ગાય ગુરુ શુભ મેશ ને. ચેતનજી ૬

૪. મિથ્યાત્વી પર્વ નિષધક ગહુલી

(દેશી-ઓષવજી સદેશી કહેને.)

પર્વ મિથ્યાત્વી પરહરને સહુ ભેનીયો,
 મિથ્યા મતિ મળવાનો માર્ગ મનાયને,
 સમક્રિતવતી નાગને એ શોભે નહિ,
 શાસન આણુ ઉદ્ભવન થાય ને પર્વ ૧
 બોળ ચોથના ભોગ વાડે છુટી જઈ,
 કાઠડી પર કેઈ કરતા કાળો કેર ને,
 દયા ધર્મ આ અરે તમારો કયા ગયો,
 કરી વિનારને દૂર કરો અધેર ને પર્વ ૨
 રાધણુ છઠની રસનામા રાજી કરી,
 વાસો લોજન કરતા અગત્રિત વાર ને,
 સાતમ પાળી સીતગાંધી પૂજા કરો,
 પોઠાડો વગી ચુલામા ધરી ખ્યાર ને પર્વ ૩
 રાધણુ છઠની રસના તો વસમી થશે,
 વાગી લોજન વોરાવશે જાદુ પાપ ને,

- ધર્મ અને વૈદક વિરુદ્ધ પ્રતીયા,
તો રોગાદીક વધશે એથી અમાય જો પર્વ ૪
- કુદેવ કેરી એવા કરવા શાસ્ત્રમા,
સરસ રીતથી નિવેધ છે નિરધાર જો,
તો રીતજાને છાડીને બહુ ભાવથી,
વીતરાજની સેવ ઠરો સુખકાર જો પર્વ ૫
- ધન્ય ભાગ્ય રીતજાનો જહેની સમજશુ,
કે હશે પ્રગટયા કચન સુર્ય પ્રકાશજો,
તજાઇને તગ્છોડી બીજાના બહુતણ,
ચુલામા વસવાની ધરી જેણે આશ જો પર્વ ૬
- ગાહરીયો પ્રવાહ ચાલ્યો આ અવનીમા,
ધર્તીગ ચાલ્યા ધરણી માહે અનેક જો,
દીર્ઘ દ્રષ્ટિ વિચારને બહેલો વોળાવીને,
જૈન ધર્મ આણા ઉત્વધી ટેક જો પર્વ ૭
- આ અવમગ વહવાની વાત તો રહો ગઈ,
પર્વ મિથ્યાત્વી આવશે આજ કે કાલ જો
સહુ નરનારી અરજ સારી ઉરમા ધરી
હર ઠરો બહુ વર્ષનું પેઠેલ માલ જો પર્વ ૮
- એહ મિથ્યાત્વી પર્વજતા નાસી જશે,
દીર્ઘ સમયનું ભરાય શું આ ભુત જો,
મનાનદ સુખ મળશે નિશ્ચે એહથી,
મિથ્યા પર્વનો ગર્વ ન રહે એક મુદ્દર્ત જો પર્વ ૯

૫. સાતવારની ગહુ લી.

(દેશો-હારે મારે આમેા માસે શરદપુનમની ગત ને)

હારે સખો સોમે સુણીયે શુરની વાણી રમાલ ને,
વાણીરે શુભ ખાણી નાણી ચિત્ત ધરોરે લોલ,
હારે સખી સોમપણું તજનો વાજે ઉદારને,
દેજે દેજે ઠાનને જ્યો મુખ વરોરે લોલ ॥

હારે સખી મગલ કરવા હરવા જગ જ નાલને,
મગલવારે તપ જપ કરને મેમથીરે લોલ,
હારે સખી મગવમાળા વરસો અતિ ઉત્તમાલ ને
કર્યો ને ત્રિન સેવા સાચા હીસથીરે લોલ ॥

હારે મખી બુધે બુદ્ધિ શુદ્ધિ કરી શ્રીકાળને,
પરનિન્દા વાડીને મુગહી પરહરોરે લોલ,
હારે સખી નીંદા કરતા થાય પાપ અપારને,
નિન્દા કરવાનો નિયમ સદા કરોરે લોલ

હારે સખી શુક્રવારે શુક્ર વારે દુ ખ અપારને,
કહેણી તેણી રહેણી ને કરશુ ખરીરે લોલ,
હારે સખી દેવશુરનો વિનય કરો ધરી ખ્યારને
વિદ્યા ભણુને દીન દીન ખામ વિનય વરીરે લોલ

હારે મખી શુકરવારે શુ કરવા અવતારને,
પામ્યા પામ્યા એવું ખાસ વિચારીએરે લોલ,
હારે સખી જન્મ મરણના દુ ખ હરવા નિરધા
ફુલ્લ નરભવમગીએા એવું ધારીએરે લોલ

હારે સખી શનિવારે નિવારો ચાર કપાયજો,
ભવજલ ક્રુષે પડવાનું ન જને ડહારે લોલ,
હારે સખી વીર વચન અનુમારે જો વર્તાય જો,
પામો પુરણ શાન્તિ સુખદાયક મદારે લોલ ॥ ૬ ॥

હારે સખી રવી ઉગ્યો મોનાનો મહારે આજજો,
શુર દર્શનથી ઉભગ અગ જાહુ લહુરે લોલ,
હારે સખી રવીવાડે સુર સારે સઘળા કાજજો,
સાતે વારને ગાતા મનને સુખ લહુરે લોલ ॥ ૭ ॥

૬. વૈરાગ્યની ગહુલી.

(માતા મહેવાના નદ—એ ગગ)

સાની શુર વિના ભાવજન

તરવાનું ઠેકાણું તુજને નહિ મળેજી,

તુજને નહિ મળેજી

સત મેચાના ફળથી દુખડા મહુ ટળેજી,

દુખડા મહુ ટળેજી

અત મેચાના ફળથી સુખડા મહુ મળેજી ૧

સફશુરનો મહિમા મોટો, કહેતા ન આવે પાર,

એક પલકમા પાગ પહોચાડે, શું કળીજો વિમ્તાર જાની ૨

પચ મહાવ્રત ઠે પાળડ, ટાળડ રાગને દેવ,

શાત હૃદય શીનજ વાલીવી, આપે વલો ઉપદેશ જાની ૩

મિદ્ધિ સહક દેગે રક્તો જનલાવે શુરરાય,

સમજે નાહુને અવળો આવે, પત્રી તું જોયા ખાય જાની ૪

દુર્લભ છે સદ્ગુરુ મળવા, દુર્લભ ધર્મને ધ્યાન,
 પૂર્વ પુ થ ઉદય ને જાગે, તો તુ સુલભ માન જ્ઞાની ૧
 એવો ભોગ મળ્યો છે તુજને, ઘણેજ વરસે આજ,
 જર સેવા લક્ષિત પ્રીતિથી, સગસે તારા કાજ જ્ઞાની ૭
 ગુરુ ઉપકાર તણે બદલે એ વળવો બહુ મુશ્કેલ,
 કોટી જનમના ભવને કાપે, આપે અમર પદ વેલ જ્ઞાની ૭
 વિજયધર્મ મૂરિના પસાયે, પામ્યા છે પ્રતિબોધ,
 ક્ષણે ક્ષણે સલાળી ચિત્તમા, સઘળી સઘળી નોધ જ્ઞાની ૮
 ઓગણીન પચોતેરની સાલે, કડો મહા મામ,
 વક્રુર મહલી સત સેવાયો, મલે સદા સુખવાસ જ્ઞાની ૯

૭ ચેતન હિતશિશા મહુ લી.

(હા પીય પખોડ-એ રાગ)

હારે ચેત હમલડા, કાળ ગમાવ્યો અનત ને,
 લખ ચોરાસી માહે તુંતો બહુ ક્યો રે લોલ,
 હારે ચેત હસલડા, તોય ન જાવ્યો અત ને,
 પાપ અધાર કરીને કોથી નહિ ક્યો રે લોલ ૧
 હારે ચેત હસલડા, ઝોઘક પુણ્ય પસાય ને,
 ચક્રગતિ ફરતા નરદેહ મલીયો મહેનતોરે લોલ,
 હારે ચેત હસલડા, ઉત્તમ કુળમા આય ને,
 ધર્મ ન પામે દેવગુરુ ને મલે છતે રે લોલ ૨
 હારે ચેત હમલડા, મોહ રૂપી છે શરીર ને,
 મધુ બિહુ દ્રષ્ટાતે લાલચ બહુ કરે રે લોલ,
 હારે ચેત હસલડા, વસ્તુ બધી જ અચિર ને,
 કાગ રૂપી અજગર ઉઠર કાળો કાતરે રે લોલ ૩

હારે ચેત હસલડા, શાની વાચે વખાણુ ને,
ઓળખાવે છવ જતુ વિધ વિધ ભાતનારે લોલ,
હારે ચેત હસલડા, કેમ રહે તુ અબાણુ ને,
નટ ખેલે ભવ કીધા નવ નવી ભાતનારે લોલ ૪

હારે ચેત હસલડા, મફશુર આપે ભોધ ને,
હૃદય વિચારી કરને છવને વારતારે લોલ,
હારે ચેત હસલડા, સાચી વસ્તુ શોધને,
સફવર્તન ધારી મન કરને ચિગ્તારે લોલ ૫

હારે ચેત હસલડા, માયા મોહ જાળ ને,
હરતા ફરતા કર્મ બધ બહુલા પડે રે લોલ,
હારે ચેત હસલડા, બળતી અગ્નિની જાળ ને,
જેહ રસાણા નરજીવ સરવે આથડેરે લોલ ૬

હારે ચેત હસલડા, કેટલી દઉં તુને શીખ ને,
પુણ્ય વિનાની રચના તો નવી પાત્રીએ રે લોલ,
હારે ચેત હસલડા, કેટલી દઉં તુને શીખ ને,
આપીને કઈ વસ્તુ હુ ખ વિરાત્રીએ રે લોલ ૭

હારે ચેત હસલડા, પુણ્યની બાધો પાળ ને,
આખ્યા વિષુ મલગે તુજને સફગતિ રે લોલ,
હારે ચેત હસલડા, કાળ કરે છે ડરાળ ને,
ખબર નથી જે થાશે તારી ગતિ રે લોલ ૮

હારે ચેત હસલડા, કાયા કાચો કુલ ને,
કુટયા પછી એ સાને તે તો નવી થશે રે લોલ,

હારે ચેત હસલડા, ગરીબ તવગર ભૂપ ને,
 પખો ટોણુ મલીયું પાણું કયા જશેરે લોક ૯
 હારે ચેત હસલડા, દેવ શરૂ શુભ ગાય ને,
 નવ નવ રંગે લક્ષિત કર ભરપુરથી કે લોક;
 હારે ચેત હસલડા, તો મારી ગતિ તુજ થાય ને,
 વક્રપુર મડળી કહે કર નેડી હર્ષથી રે લોક. ૧૦

૮ શ્રાવક આચાર વિધે ગહુ લી

(બોધવશ સંદેશ કહેને સ્થામને-એ રાગ)

શરૂની વાણી મોકી માકર સેલડી,
 પીતા મારા હૈયે હરખ ન માયન્તે,
 અકરવા બાધા ધરમા શ્રાવક મહુ,
 જીવકયા પળે તનનું રક્ષણ થાયન્તે શરૂની ૧

ગળીને પાણા પીને નયણે નીરખી,
 હોકો બોડી પીવે નહિ ધરી ધર્મજો,
 આહુ લસણ ને કુમળી ઢહો કેમ ખાઈએ,
 જેથી દુખકાથી બહુ લાગે કર્મજો શરૂની ૨

રાત્રી લોજન શ્રાવકને કરવુ નહિ,
 પખી પણ રાત્રે નવી ખાણું ખાયન્તે,
 ઉત્તમ શ્રાવક કુળ પામી ને ખાયન્તે,
 તો શું શ્રાવક નામ ધરી મવકાયન્તે શરૂની ૩

કપટે કહું જાણ ન હીજે કેમજો,
 આગમ વાણી સાબલીએ બહુ માનજો,
 માનવ ભવ પામીને જન્મ મુધારીએ,
 કહી ન કરીએ દેવ શરૂ અપમાનજો શરૂની ૪

ટટા ઝઘડા ધર્મ કર્મમા નવી કરો,
 ગુરૂ આણા ધરો કરો કદાચહ ત્યાગને,
 અભક્ત્યાદક વસ્તુ ભક્ષણ નહિ કરો,
 શ્રાવક કરણી ડરોએ ધરો મન રાગને ગુરૂની ૫
 જુઠી માયા બાજીમરની બાજીમા,
 જુઠી માયા જગત તણી ક્ષણ નાગને,
 સત્ય સ્વરૂપ આતમર્તુ જ્ઞાને જાણતા,
 બુદ્ધિસાગર તત્ત્વમસિ પદ આગને ગુરૂની ૬

૯ સ્ત્રી ધર્મ વિષે હિતશિક્ષા ગહુ હી.

(ઐાધવજી સદેશી કહેને શ્યામને-એ રાજ)

શાણી સ્ત્રીને શિખામણુ છે સહેજમા,
 શીયજ પાળો મનમા ધારી ટેક ને,
 શ્રદ્ધા ભક્તિ વિનય વિચારે ચાલવુ,
 મત્યાસત્યનો મનમા કરી વિવેક ને શાણી ૧

હયા દાન આભૂષણને કંઠે ધરો,
 ક્રોધા વેશે કદી ન દેવી ગાળને,
 દેરાણી જેઠાણી સાથે મપીને,
 વતે કરતી કુટુંબની સલાહને શાણી ૨

કુળ લક્ષ્મીથી કુલી થાય ન ક્ષાળકો,
 પ્રાન કાળે પડતી સાસુ પાય ને,
 અભક્ત્ય ભક્ષણ પ્રાણાતે પણુ નહિ કરે,
 દેવ ગુરૂના દર્શન કરીને ખાય ને શાણી ૩

રડવું રોવુ નિર્લજ વાણી ભાખવી,
 કરતી તેનો સત્ય ટેકથી ત્યાગ ને

સારી સ્ત્રીની સોજત કરતી પ્રેમથી,
 વીતરાગ ધર્મે વર્તે મને રાગ જો શાશ્વત ૪
 પાઠાશીની સાથે વર્તે પ્રેમથી,
 પર પુરુષની સાથે હાન્ય નીવાર જો,
 મિષ્ટ વચન મમતાથી હરખે બોલતી,
 ધન ધન જોવી સ્ત્રીનો જગ અવતાર જો શાશ્વત ૫
 નિદા અગડા વેર ઝેરથી વેગળી,
 સહુના સારામા મનડુ હરખાય જો,
 “બુદ્ધિસાગર” બાળક સુરુષી માન છે,
 સારી સ્ત્રીથી કુટુંબ સુખીયું થાય જો શાશ્વત ૬

૧૦. અપૂર્વ અવસર ગહુ લી.

(જોષવજ સદેશા-એ રાગ)

અપૂર્વ અવસર જોવો ક્યારે આવશે,
 રાત્રિમિત્ર પર વરતે ભાવ સમાન જો,
 માયા મમતા બંધન સર્વ વિનાશીને,
 ક્યારે કરશું અનેકાન્ત નય ધ્યાન જો અપૂર્વ ૧
 શુદ્ધ ભાવમા રમણ કરીશું ટેકથી,
 પડ દ્રવ્યોનું કરીશું ઉત્તમ જ્ઞાન જો,
 અનુભવામૃત આસ્વાદીશું પ્રેમથી,
 સરખા ગણશું માન અને અપમાન જો અપૂર્વ ૨
 પિડસ્થાદિક ત્યાર ધ્યાને ધારશું,
 ભાર ભાવના ભાવીશું નિશ્ચિન જો,
 સ્થિરોપયોગ શુદ્ધ રમણતા આદરી,
 ધ્યાન દયામા થાશું બહુ લયલીન જો અપૂર્વ ૩

સર્વસંગનો ત્યાગ કરીશુ જ્ઞાનથી,
બાહ્યોપાધી જરા નાહ સખધ લે,
ગરીર વતે તોપણ તેથી શિવતા,
કદિ ન ચર્ધશું મોહ ભાવમા અધ લે અપૂર્વ ૪

શુદ્ધ સનાતન નિર્મળ ચેતન દ્રવ્ય લે,
દ્વાયિક ભાવે કશુ આવિર્ભાવ લે,
ઐક્યપણુ લીનતાને આદ્યશુ કદિ,
અહણુ કરીને ઔદાગ્રીન્ય સ્વભાવ લે અપૂર્વ ૫

પ્રતિ પ્રદેશે અનંત શાશ્વત સુખ છે,
આવિર્ભાવે તેનો કરશુ ભોગ લે,
પુદ્ગિસાગર પગ્મ પ્રભુતા મપને,
દ્વાયિકભાવિ સાધો નિજશુષ્ક યોગ લે અપૂર્વ ૬

૧૧. ગુરુ ગુણ ગહુ લી.

(બોધવજ્ર સદ્ગો-એ રાગ)

વડુ વડુ સમક્ષિ દાતા સદ્ગુરુ,
પથમહાવ્રત ધારક શ્રી મુનિરાયજે,
ઉપશમ ગંગાજળમા નિશદ્ધિન મીલતા,
નનમા વર્તે આનંદ અપરપાર લે વડુ ૧

અનેક ગુંણના દરિયા ભરિયા જ્ઞાનથી,
પડે ન પરની ખટપટમા તલભાર લે,
સંદુપદેશે સાચુ તત્ત્વ જણાવીને,
સયમ અર્પી કરતા જન ઉદ્ધાર લે વડુ ૨

અન્તરના ઉપયોગે વચરે આત્મના,
 યોગ્ય હવને દેતા યોગ્યજ ભોધને,
 અસખ્ય પ્રદેશે સ્થિરતા ધ્યાને લાવતા,
 સયમ સેવી કરતા આશ્રવ રોધને વડુ ૩

ત્રમ સ્થાવરના પ્રતિપાલક કર્ણામયી
 ભાવદયાની મૂર્તિ સાધુ ખાસ ને,
 જ્ઞાતા જ્ઞાતા ત્રાતા માતા મહશુર,
 સહશુરના બનીએ સાચા દામને વડુ ૪

તથા ભુવનમા સેવ્ય સદાશ્રી સહશુર,
 દ્રવ્ય ભાવથી મયમના ધરનારને,
 ભવજલધિમા ઉત્તમ નૌકા સહશુર,
 સહશુર નૌકાથી ઉતરે ભવપાર ને વડુ ૫

શુર ભક્તિથી શુરવાણી ધરે,
 શુરભક્તિથી ઉત્તમ દ્વેષ નિધારને,
 સહશુર દ્રોહી દેખી દુર્જન ત્યાગશે,
 પરબ્રહ્મની પ્રાપ્તિ શીઘ્ર થનાર ને વડુ ૬

કાલકાલમા શુરની ભક્તિ દોહીલી,
 શુરભક્તો પણ વિરલા જલ દેખાયને,
 દક્ષિ રાગમા ભૂલી દુનિયા ભાવરી
 ઠસ્તુરી મૃગ પેઠે બહુ ભટકાય ને વડુ ૭

સહશુર દાસબન્યા પણ જ્ઞાન ન સપાને,
 સમજ સાચો સાર અહો નરનાર ને,
 બુદ્ધિસાગર સહશુર થઈ ભક્તિથી,
 ઉતરે પ્રાણી ભવસાગરની પાર ને વડુ ૮

૧૨. ગુરૂ મહારાજ વિહાર કરે તેવા સમયમાં ગાવાની ગહુલી.

ગુરૂરાજ વિહાર કર્યો નહિ, બાણી મેવક સોચ કરે ઘણો;
કેણુ મુણાવશે સિદ્ધાત, ગુરૂરાજ વિહાર કર્યો નહિ,
મીઠી વાણીને નિર્મળ વાક્યથી, બોધ આપશે આવો હવે ઠાણુ

ગુરૂરાજ ૧

પૂરા પુર્યે મળ્યો ભોગ આપનો, તળ્યો તેહ કેમ તળય

ગુરૂ ૨

બોધ આપી પાપાણો પલાળીઆ, પાર્યુ ધર્મ રૂપી શુભ નીર

ગુરૂ ૩

કેાઇ દિન ઉપાશ્રયેનવી આવતા, એહવા કયા જઇ પામશે બોધ

ગુરૂ ૪

અનાચારીયે આડો મારગ મૂકીયો, સુણી આપ તણો ઉપદેશ

ગુરૂ ૫

અતિ છઠું અઠુંમ થતા હોશથી, થશે એકાસણું કદિ એક

ગુરૂ ૬

હીરો હાથમાં આવ્યો પાછો ભય છે, દીવો જ્ઞાનનો ગોતીશુ કયાઇ

ગુરૂ ૭

સિંહ સમુ સિંહામન ચોલતુ, તે ખાલી ભેયુ કેમ ભય

ગુરૂ ૮

નરનારી ભરે છે નીર નેત્રમાં, ઘર ઝામ કાઈ ન સુઝે કાઈ

ગુરૂ ૯

કહો કેગવ બેહુ કર બેડીને, કરો ક્ષાગણુ ચોમાસુ અહિ

૧૩. પર્યુષણની ગહુલી.

(દરિ મારે ધર્મના-એ રામ)

મારે મારે દિવસ ધર્મના યાવણ ભાદ્રવ માસ ને,
તે મહિ શ્રી પર્વ ખજેમણુ બાણીએરે લેવ,
હારે મારે ત્રણસે સાડ દિવસમા કીમા પાપ ને,
આડ દિવસમા ધોવા ધર્મના પાણીએરે લેવ. (૧)

હારે મારે ભાવિડ લોકો ગર્વ મવી મનરગ ને,
દેરે અપાસરે દેવ ગુરુ આરાધતા રે લેલ,
હારે મારે તપ જપ પૂજા ભખિ ભાવના બાલ ને
અનરઅમર પદ ગીવતડ સુર તરુ સાધનારે લેવ (૨)

હારે મારે છકુ અકુમ તપ આઠ કરો ઉપવાસ ને,
માસખમણુને પામખમણુ તપશ્ચર્યા કરે રે લેલ,
હારે મારે જીવ દયાને જ્ઞાન દાન વિસ્તાર ને,
સ્વામી ભકિત નિર્મલ હૃદયે આદરોરે લેલ (૩)

હારે મારે સામાયિક પડિલ્લમણુ ધોનહ મત ને,
જીવાળેની લાખ ચોરાશી ખમાવીએ રે લેલ,
હારે મારે ખમખખામણુ કરવા મધ સમક્ષ ને,
ને રૂઠકા સાજન માજનને મનાવીએરે લેલ (૪)

હારે મારે સાતે છેત્રે મદદ કરો ભલી ભાન ને,
ચચવ લક્ષ્મી ખરચી લહાવો લીજીએરે લેલ,
હારે મારે કાયા માયા સફળ કરો ભલ્ય જીવને,
જન્મ મરણના દુ ખડા ફેર ન લીજીએ રે લેલ (૫)

હારે મારે ચઠગતિ ચુરણ ચોથ સવત્મરી પર્વ ને,
ચોકએ ચીતે ચતુર યર્ષ ચૂકો નહિર લેવ,

હારે મારે ચારે સરણા ચાર પ્રકારે ધર્મ જો,
ચોથા આરાના સુખડા તે મિલસે સહીરે લોલ (૬)

હારે મારે પર્યુપણની કથા સુણો ધરી પ્રેમ જો,
ત્રિવિધે ત્રિવિધે પાપકર્મ વોસરાવીએ રે લોલ,
હાઠે મારે કર્મ નિકાચિત સ્વસ્તુ કારણ શ્રી પર્વ જો,
આરાધન કરી ધર્મરત્ન પદધ્યાવજો રે લોલ (૭)

૧૪. પર્યુપણની ગહુ લી.

(આદિને અરિહતને રે-એ રામ)

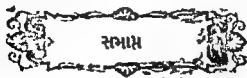
પર્વ પર્યુપણ આવીઆ, ધર્મ કરો લવી લોક સહુણા,
ખારે માસમા મોટડારે, આઠ દીવસ શુભ જોગ સહુણા ૧
ધર્મ ધ્યાન કરો ભાવશુ રે, અઠાઈના વ્યાખાન સહુણા,
ચોથ છઠ્ઠ અઠમ કરો રે, પડિઠકમણા પચ્ચખાણ સહુણા ૨
કટપ સૂત્ર સુણો ભાવશુ રે, એકવીગ વર્ષ પર્યંત સહુણા,
ચીર કહે ગૌતમ પ્રત્યે રે, તે જી મોક્ષ લહત સહુણા, ૩
મદ કસાથી આતમારે, પર્યુપણે તરી જાય સહુણા,
કુમલિ કદાત્તહી ખાપડા રે, પર્યુપણે ડુળી જાય સહુણા ૪
ખાર માસના પાપને રે, ઘોઈ નિર્મલ થાય સહુણા,
પર્વાધિરાજ પસાયથી રે, તીર્થાધિરાજ યવાય સહુણા ૫
ત્રણ પાચ દોય આદરો રે, સાન આઠ કરો દ્રર સહુણા,
ચાર પાચ દશ ખાચી રે કાર્યાગ્રન્થ રામ રે રામ રામ

શ્રી મહાવીર પ્રભુના ગુણગાન

(રાગ—સાભળળે મુનિ સવમ રાગે)

ત્રીશલા નહન વદન કરીએ, સ્મરીએ શ્રી વર્દમાન રે,
 ભવદુ ખહરવાશિવસુખ વરવા, કરીએ નિત્ય ગુણગાન રે ત્રીશલા૦
 જગ ઉપગારી સદુ સુખકારી, શાસનના સુવતાન રે,
 જન્મ યગા જેણે સદુને આપ્યું, પૂરણ શાન્તિ સ્થાન રે ત્રીશલા૦
 બાણપણામા ચરણ અશુભે, મેરૂ ડગાંયો ભણુ રે,
 આપણુ નમીએ નેહ નિશદિન, તે શ્રીવીર ભગવાન રે ત્રીશલા૦
 આમલકી કિડામા નહી, આંખો સુર અજાન રે,
 અતુગળગ શ્રી જિનનું ભણી, નાઠો તણ નિજ માન રે ત્રીશલા૦
 સગમ સુરના ઉપસર્જીથી, અટગ રહ્યા ધૈર્યવાન રે,
 કર્મ ત્રિથારે ભાખ્યાના આસુ, પાડે પ્રભુ ગુણવાન રે ત્રીશલા૦
 ચદનબાળા સતી મુકુમાળા, બાકુગાનું દાન રે,
 લોહની બેડી તોડી, દહરી, ઉરમા ધરીને ધ્યાન રે ત્રીશલા૦
 ગુણ અનતા એ વીર ઠેરા, ગાવો યર્ષ મસ્તાન રે,
 “મદ્દિ” બાવે વીર ચરણમા, આવી કરો શુવતાન રે ત્રીશલા૦

સમાપ્ત

પરમાત્માનું સ્તવન

વિનતડી મનમોહન મારી સાલલો,
 હું છું પામર પ્રાણી નીપટ અણુજલો,
 લાણુ હું કે હું કાંઈ જાણુ નહિ,
 ત્રીભુવન નાયક તહારા ધરનું ગુજલો

વિનતડી ॥ ૧ ॥

પેલા ઠેલા ગુણઠાણુનો આતરો,
 તુજ મુજ માંહે આબેહુજ દેખાય જો,
 અતર મેરૂં સરસવ ઘીડું મીઠું નો,
 શી રીતે હવે ઉભય મંડ સધાયજો

વિનતડી ॥ ૨ ॥

દોષ અઢારે પાપ અઢારે તે તબ્યા,
 લાવ દીશા પણ દુરે કીધ અઢારજો,
 સઘળા દુર્ગણ પ્રભુજી મે અગીકર્યા,
 શી રીતે હવે થાઉં ઓકાઠારજો

વિનતડી ॥ ૩ ॥

ત્રામ વીના પણ આણુ માને તાહરી,
 જડ ચેતન જે લોકલોક મડાણુજો
 હું અપરાધી તુજ આણુ માનું નહિ,
 કહો સ્વામી કીમૂ પામું નિર્વાણુજો

વિનતડી ॥ ૪ ॥

અતરમુખની વાતો વીસ્તારી કરૂ,
પણ હીતરમાં કોરો આપોઆપને,
લાવ વીનાની બાજી લુપ્તી નાથળ,
આશિય આપો, કાપો સઘળા પાપને

વિનતડી ॥ ૫ ॥

યાદશ આણા સુકમતર પ્રભુ તાહરી,
તાદશ કેપે મુજથી કહીયે ન પજાયને,
વાત વીચારી મનમાં ચીતા મોટકી,
કોઈ બતાવો દવાથી સૂરણ ઉપાયને

વીનતડી ॥ ૬ ॥

અનિશય ધારી ઉપદારી પ્રભુ તું મલ્યો,
મુજ મન મહિ પુરો છે વિશ્વાસને,
ધમ રત્ન ત્રણ નીર્મળ રત્ન આપને,
કરને આતમ પરામાતમ પ્રકાશને

વિનતડી ॥ ૭ ॥

॥ શ્રી. નદિપેણ મુનિની સંજાય ॥

દાઘ-પહેલી

રાજમહી નગરીને વાગી, શેળીકનો મુત સુવિલાસો,

હો મુનિવર વૈરાગી

નદિપેણ દેશના મુળી, ભીનો, નાના કરતા, મત લીનો હો ॥૧॥

ચારીત્ર નીત્ય ઘોષુ પાત્રે, સજમ રમણીશું મદાલે, હો

~ દીન જિન પાયે લાગી, મોચરીની અનુમતિ માગી હો ॥૨॥

પાગરીયો મુનિ વોહરવા, કુધા વેદની કર્મ હરેવા, હો
 ઉચ નીચ મધ્યમ કુલ મોટા, અટતો સજમ રસ લોટા હો ॥૩૧॥
 એક ઉચો ધવલ ઘર દેખી મુનિવર પેઠા શુદ્ધ ગવેષિ હો
 તોહા જઈ દીધો ધર્મ લાલ વેશ્યા કહે ઇહા અર્થ લાલ, હો ॥૩૨॥
 મુનિ મન અભિમાન આણી, ખડ કરી નાખ્યુ તરણ તાણી, હે
 મોખન વૃદ્ધી હુઈ ખાર ડોડી, વેશ્યા વનીતા કહે કર બોડી હો ॥૩૫॥

લાલ ખીજ

થારે માથે પચગ્રી પાધ મોનાનો હોગનો મારજ એ દેલી
 થે તો ઉભા રહીને, અરજ અમારી સાલલો માધુજ,
 થેતો મોટા કુલના જાણી, મુકી દયો આળલો માધુજ ॥૧॥
 થે તો લઈ જાઓ મોવન કોડી, ગાહા ઉટે લરી માધુજ,
 નહિ આવે અમારે કામ, શ્રેષ્ઠ પાછા ફરી માધુજ ॥૨॥
 થારે કેમીરીયે કસળીને, કપડે મોહી રહી માધુજ,
 થારી મૂતિ મોહનગારી, જગતમા મોહી રહી માધુજ ॥૩॥
 થારી આખડીયારોનીકો, પાણી લાગણો માધુજ,
 થારો નવલો જોખન વેપ, વિરહ દુખ લાગણો માધુજ ॥૪॥
 એતો જત્ર જડીત, કપાટ કુચી મે કર શ્રદ્ધી, માધુજ
 મુનિ વગવા લાગ્યો જામ કે, આડી ઉભી રહી માધુજ ॥૫॥
 મેતો આખી સીની જાત, મવી કરી પાછલી, માધુજ
 થેતો સુશુભ ચતુર મુજાણ, વીચારો આગવે માધુજ ॥૬॥
 થેતો લોગ પુરદર, હું પણ મુદરી સારી માધુજ
 થે તો પહેરો નવલો વેપ, ઘરેણા જરતરી માધુજ ॥૭॥

મણી મુઢાફલ મુગટ, બીરાજે હેમના, સાધુજી
 અમે સજીયે સોલ સજીગાર કે, પીઠે રસ અગના સાધુજી ॥૮૮॥
 ને દોય અતુર મુઢલ કે, કદીયે ન ચુકસે, સાધુજી
 એકવો અવમર સાહેબ, કદીયે ન આવસે માધુજી ॥૮૯॥
 એમ ચિતે ચીત મોઝાર કે, નદિવણ વાહલો, સાધુજી
 રહેવા ગણીકાને ધામ કે, ચંદ્રને નાહલો માધુજી ॥૯૦॥

દાલ ત્રીજી

રાગ પ્રથમ દાલ પ્રમાણે

લોગ કરમ ઉદયે તસ આવ્યો, શાસન દેવીએ સલલાવ્યો,
 હો મુનિવર વૈરાગી
 રહ્યો જાગ વરસ તસ આવસે, વેષ મે યો એકજી પાસે હો ॥૯૧॥
 હસ નર દીન પ્રતિ જુએ, દીન એક યુરખ નવી જુએ, હો
 જુગવતા દુર્ધ બહુ વેગા, લોજનની ચંદ્ર અવેળા હો ॥૯૨॥
 કહે વેશ્યા ઉઠા માગી, એહ કમમે ન જુએ કામી, હો
 વેશ્યા વનીતા કહે ધસ મસતી, આજે હસમાતુંમે એમહસતી
 હો ॥૯૩॥
 એહ વયલ મુળીને આલ્યો, ફરી સજમગુ મન વાલ્યો, હો
 વેષ લઈ ગયો જિન પાસે, ફરી સજમ લીયો ઉલ્લાસે. હો ॥૯૪॥
 ચારીન નીચ ચોખુ પાલી, દેખે તાલી, હો
 તમ જપ મનમ કોયુ, રોધી હો ॥૯૫॥
 જ્યવીજ્ય ચુરનો રી, દેહ
 મેરનિજ્ય એમ

